

Pedagógiai Program

Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola

OM:028375

Székhely: 5650 Mezőberény, Petőfi út 13-15.

Telephely (Kollégium): 5650 Mezőberény, Petőfi út 14.

Telephely (Gimnázium): 5650 Mezőberény, Petőfi út 11.

Telefon: (66) 515-578,

e-mail: titkarsag@psgsuli.hu

Hatályos 2023. szeptember 1-jétől

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.”

Péld. 22,6

Bevezetés

Jelen dokumentum egy többcélú, közös igazgatású általános iskolának, gimnáziumnak és kollégiumnak a képzési ciklus egészét átfogó szakmai-stratégiai programja.

Stratégiánkat s ezáltal működésünk alapdokumentumait is három tényező köré építjük:

intézményünk ideológiailag elkötelezett nevelő-oktató munkát folytat, magas szintű szakmai munka jellemzi, mely egyszerre teret ad a tehetséggondozásnak és a felzárkóztatásnak, valamint integráló és inkluzív szemlélettel dolgozik.

Ezért pedagógiai programunk magába foglalja nevelési és oktatási elveinket, céljainkat, az ebből fakadó feladatainkat, s azok megvalósításához szükséges eszközeinket és módszereinket.

A 2011. évi CXC törvény a köznevelésről 26. § alapján a nevelő és oktató munka az iskolánkban és a kollégiumunkban a pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá.

A pedagógiai program részei a nevelési program és a helyi tantervek.

A helyi tanterv megnevezi az oktatásért felelős miniszter által kiadott kerettantervek közül, és rendelkezik a kerettantervben meghatározott, a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozások időkerete legfeljebb tíz százalékának felhasználásáról.

A többcélú intézmény egységes, valamennyi nevelési-oktatási feladatot átfogó pedagógiai programot, ennek keretein belül az egyes feladatok ellátásához iskolai helyi tantervet, kollégiumi pedagógiai programot használ.

Az iskola pedagógiai programját vagy annak módosítását a jóváhagyást követő tanévtől felmenő rendszerben lehet bevezetni.

I. INTÉZMÉNYI ADATOK	9
II. NEVELÉSI PROGRAM	11
II. 1. Az intézmény nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, célja, feladatai eljárásai	17
II.1.1. Az intézményi nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei	17
II.1.2. Az intézményi nevelő-oktató munka célja, hogy	21
II.1.3. Az intézményi nevelő-oktató munka feladatai	21
II.1.4. Nevelési értékeink	23
II.1.5. Erkölcsi elvárások iskolánkban	24
II.1.6. Az intézményi nevelő-oktató munka eszközei, eljárásai	26
II.1.7. Kompetencia alapú oktatás bevezetése	28
II.1.8. Kiemelt feladataink	29
II.1.9. Az iskola funkciói	29
II.1.10. Képzések	30
II.1.10.1. Az általános iskolai nyolc évfolyamos képzés	31
II.1.10.1.1 Nívócsoportos oktatás	34
II.1.10.1. Négy évfolyamos általános tantervű gimnáziumi képzés	35
II.1.10.2. Négy évfolyamos gimnáziumi képzés angol nyelvi előkészítő évfolyammal	36
II.1.10.3. Magyar-német két tanítási nyelvű gimnáziumi képzés előkészítő évfolyammal	36
II.1.10.4. Arany János Tehetséggondozó Program, speciális gimnáziumi képzés	36
II.1.10.5. Hatosztályos gimnáziumi képzés speciális matematika és biológia emelt képzéssel	37
II.1.10.6. Német nyelvoktató nemzetiségi, négy évfolyamos képzés	38
II.1.10.7. Kétnyelvű nemzetiségi képzés (1+4 évfolyamos)	39
II.1.10.8. Idegen nyelv	39
II.1.10.8. Informatika / digitális kultúra	40
II.1.10.9. Intézményi innovációk	40
II.2. A személyiségfejlesztés programja	41
II.2.1. A személyiségfejlesztés általános feladatai	41
II.2.2. Felzárkóztatás	43
II.2.3. A tehetség kibontakoztatását segítő tevékenységek	45
II.2.4. Életpálya-építés	47
II.3. A pedagógusok helyi, intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, feladatai	49
II.3.1. A pedagógusok helyi, intézményi feladatai	49
II.3.2. Az intézményi önértékelés	50
II.3.3. A közösségi nevelés (osztályfőnöki munka) tartalma, feladatai	50
II.4. Közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok	52
II.4.1. Ünnepek, megemlékezések rendje, hagyományápolás, közösségfejlesztés	52
II.4.2. Hagyományápolás - hagyományteremtés	52
II.5. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység	54
II.5.1. A sajátos nevelési igényű gyermeknek,	54
II.5.2. Magatartási nehézségek kezelése	58
II.5.3. Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel kapcsolatos tevékenység	58
II.5.3.1. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő programok	59

II.5.4. Tehetséggondozás	61
II.5.5. Esélyegyenlőség	65
II.5.6. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek	65
II.6. Az iskolahasználókkal való kapcsolattartás formái	68
II.6.1. Kapcsolattartás az intézmény vezetése és a nevelőtestület között	68
II.6.2. A belső kapcsolattartás főbb elvei	68
II.6.3. A vezetők és Igazgatótanács közötti kapcsolattartás rendje	68
II.6.4. Az intézmény és a szülői szervezet közötti kapcsolattartás rendje	69
II.6.4.1. Közvetlen kapcsolattartás a szülőkkel	69
II.6.4.2. A szülőkkel való kapcsolattartás egyéb módjai	70
II.6.5. További külső kapcsolatok	71
II.6.5.1. A kapcsolatok fő iránya	71
II.6.5.2. A kapcsolattartás formája és módja	73
II.7. A diákjogok elvi rendezése, gyakorlati rögzítése	74
II.8. Tanulmányok alatti vizsgák	75
II.8.1. Osztályozó, különbözeti és javító vizsga	75
II.8.2. Érettségi vizsga	77
II.8.3. Célnyelvi mérés és vizsgák a két tanítási nyelvű osztályokban:	78
II.9. Felvétel, átvétel szabályai	79
II.9.1. Felvétel (gimnázium)	79
II.9.2. A tanulók átvételének szabályai (gimnázium)	82
II.9.3. A felvétel, az átvétel helyi szabályai az általános iskolába	83
II.10. Elsősegély-nyújtási alapismeretek	84
III. HELYI TANTERV	86
III.1. Az iskolai nevelés-oktatás közös értékei	86
III.2. Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai	86
III.2.1. Az iskolai nevelés-oktatás és szerkezete	86
III.2.2.1. Kommunikációs kompetenciák: anyanyelvi kommunikáció	88
III.2.2.2. Kommunikációs kompetenciák: idegen nyelvi kommunikáció	88
III.2.2.3. Matematikai gondolkodási kompetencia	88
III.2.2.4. Természettudományos és technikai kompetencia	88
III.2.2.5. Digitális kompetencia	89
III.2.2.6. Személyes és társas kapcsolati kompetencia	89
III.2.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetencia	89
III.2.2.8. Kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés, kulturális tudatosság kompetenciái	90
III.2.2.9. A tanulás kompetenciái	90
III.2.3. A kiemelt fejlesztési területek – nevelési célok	90
III.2.3.1. Az erkölcsi nevelés	91
III.2.3.2. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés	91
III.2.3.3. Állampolgárságra, demokráciára nevelés	92
III.2.3.4. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése	92
III.2.3.5. A családi életre nevelés	92

III.2.3.6. A testi és lelki egészségre nevelés	93
III.2.3.7. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség	93
III.2.3.8. Fenntarthatóság, környezettudatosság	93
III.2.3.9. Pályaorientáció	94
III.2.3.10. Gazdasági és pénzügyi nevelés	94
III.2.3.11. Médiatudatosságra nevelés	94
III.2.3.12. A tanulás tanítása	95
III.3. Egységes alapokra épülő differenciálás:	95
III.4. A tanulási esélyegyenlőség segítése elvei	99
III.4.1. Nívócsoportos matematikaoktatás 11-12. évfolyam	107
II.5. Iskolai környezetnevelési program	109
III.5.1. Célok, feladatok:	109
III.5.2. Tanórai foglalkozások:	109
III.5.3. Nem hagyományos tanórai formák:	112
III.6. Egészségnevelési program	113
III.6.1. A program célja:	114
III.6.2. Az iskolai egészségnevelést szolgáló tevékenységformák:	115
III.6.3. Drogstratégia	116
III.6.3.1. Célmeghatározás:	116
III.6.3.2. A drogmegelőző foglalkozások megvalósításának színterei	117
III.6.3.3. Területei	118
III.6.3.4. Az egészségnevelés színterei:	119
III.6.4. Kötelező tanórai keretben végzett egészségnevelés tantárgyakba építve	119
III.6.5. Az egészségnevelést segítő módszerek	121
III.6.6. Az egészségnevelés megvalósításában résztvevők	121
III.7. Az iskola értékelés és vizsgarendszer	122
III.7.1. Értékelés	122
III.7.1.1. Értékelésről adott információ	122
III.7.1.2. A tanulók értékelése az általános iskola 1-4 évfolyamán	122
III.7.1.3. Az 5-12. évfolyamos tanulók értékelésének, számonkérésének követelményei és formái. A tanulók írásbeli beszámoltatásának rendje és korlátai	124
III.7.1.4. A számonkérés formái	125
III.7.1.5. Osztályzással, értékeléssel kapcsolatos rendelkezések	126
III.7.1.6. Magatartás és szorgalom értékelése az általános iskolában	127
III.7.1.6.1. Magatartás	127
III.7.1.6.2. Szorgalom	128
III.7.1.7. A magasabb évfolyamra lépés feltételei	130
III.7.1.8. Az otthoni felkészülés elvei és korlátai	132
III.7.1.9. A félévi értesítő és az év végi bizonyítványok kiadásának rendje	133
III.7.1.10. Magatartás - szorgalom gimnáziumi értékelésének és minősítésének	134
III.7.1.10.1. Magatartás	134
III.7.1.10.2. Szorgalom	134

III.7.2. Országos kompetenciamérés - az országos mérések online lebonyolítása	135
III.8. A választható tantárgyak, foglalkozások, és a pedagógusválasztás szabályai	136
III.8.1. A tantárgyválasztás célja, szabályai	137
III.8.2. Emelt szintű felkészítés	137
III.8.3. A tantárgyválasztás eljárásrendje	137
A 2012-es NAT-hoz illeszkedő kerettantervek	139
A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet mellékletei	139
A 2020-as NAT-hoz illeszkedő kerettantervek	139
Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára	139
III.9. Képzések, felvételi követelmények, tantárgyi, és óraszám rendszerek/hittan	140
III.9.1. Hatosztályos gimnáziumi képzés matematika és biológia emelt képzéssel	140
III.10. Képzések Nat 2020	143
III.10.1. Intézményünkben a 2020Nat bevezetésének üteme:	143
III.10.2. A Nat műveltségterületeinek megjelenése a tantárgyak rendszerében	144
III.10.3. A tanulók heti kötelező alapóraszámja és maximális óraszámja évfolyamonként	145
III.10.4. Általános tantervű oktatás-nevelés emelt angol, képességfejlesztő sakk irányultsággal 1-4. évfolyam	146
III.10.5. Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 1-4. évfolyam	147
III.10.6. Általános tantervű oktatás-nevelés / emelt angol 5-8. évfolyam	148
III.10.7. Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 5-8. évfolyam	150
III.10.8. Hatosztályos képzés biológia tagozat	152
III.10.9. Hatosztályos képzés matematika tagozat	154
III.10.10. Arany János Tehetséggondozó Program	156
III.10.11. Angol nyelvi előkészítő évfolyamos gimnáziumi képzés	157
III.10.12. Német nemzetiségi nyelvoktató négy évfolyamos gimnáziumi képzés	159
III.10.13. Magyar-német két tanítási nyelvű képzés	161
III.10.14. Kétnyelvű nemzetiségi képzés	163
III.10.15. Négy évfolyamos, emelt nyelvi képzés	165
III.10.16. Négy évfolyamos gimnáziumi képzés	167
<i>IV. ARANY JÁNOS TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAM</i>	169
IV.1. A Tehetséggondozó Program meghatározása	169
IV. 3. A megvalósulás feltételrendszere	172
IV. 3. 1. A Tehetséggondozó Program jogi keretei	172
IV. 3. 2. A Programot megvalósító iskola és kollégium kapcsolata	172
IV. 3. 3 A program felépítése	172
IV. 4. A Program kiemelt céljai	173
IV. 5. A célok megvalósításában együttműködő szervezetek: a program szervezeti felépítése	173
IV. 6. A program szociális és pedagógiai feladatai	173
IV. 7. A tanulók programba történő bekerülésének eljárásrendje	173
IV. 8. Pedagógiai feladatok	175
IV. 8. 1. A 9/AJTP évfolyam pedagógiai feladatai	175

IV.8.1.1. A 9/AJTP évfolyam óra-foglalkozás terve	175
IV. 8. 1. 2. Értékelés a 9/AJTP évfolyamon	176
IV. 8. 2. A 9-12. évfolyam pedagógiai feladatai, hátránykompenzáció	176
IV.8.2.1. A 9-12. AJTP évfolyam óra-foglalkozás terve	176
IV. 8. 2. 2. Értékelés 9-12. évfolyamon	178
IV. 9. Az AJTP foglalkozási egység tartalmi elemei	179
IV.10. Kollégiumi programhétvégék	179
IV. 11. Közös rendezvények az AJTP intézményeivel	179
IV.12. Feltételek (eszközök, szervezeti formák, munkafarmák)	180
IV.13. Pszichológiai és pedagógiai mérések, értékelések	181
IV.14. Humán erőforrás biztosítása	182
V. KOLLÉGIUMI PEDAGÓGIAI PROGRAM	183
V.1. Bevezetés	183
V.2. A működés feltételei	184
V.2.1. Személyi feltételek, elvárások	184
V.2.2. Tárgyi, környezeti feltételek, elvárások	185
V.2.3. A kollégiumi élet szervezettsége	186
V.3. A kollégium kapcsolattartásának rendszere	186
V.3.1. A belső kapcsolattartás	186
V.3.2. A szülők tájékoztatásának formái	187
V.3.3. A kollégium külső kapcsolatai	187
V.4. A kollégium nevelési alapelvei, céljai, küldetése	187
V. 5. A tanulók életrendje, tanulása, szabadidője szervezésének elvei	189
V. 6. A tanulók fejlődését, tehetség gondozását, felzárkóztatását, pályaválasztását, önálló életkezdését elősegítő tevékenységek elvei	189
V.7. A kollégium által kötelezően biztosítandó foglalkozások	190
V.7.1. Felkészítő, fejlesztő foglalkozások	190
V.7.1.1. Tanulást segítő foglalkozások, amelyek az alábbiak lehetnek:	190
V.7.1.2. Egyéni és közösségi fejlesztést megvalósító csoportvezetői foglalkozások, amelyek az alábbiak lehetnek:	190
V.7.2. Speciális ismereteket adó foglalkozások	191
V.7.2.1. A tanulókkal való egyéni törődést biztosító foglalkozások:	191
V.7.2.2. Szabadidő eltöltését szolgáló foglalkozások:	192
V.8. A tanulási és gondolkodási kultúra fejlesztése	192
V.9. Szociális kompetenciák fejlesztése	192
V.10. Önálló életkezdés támogatása	193
V.10.1. Kulturált életmódra nevelés, szuverén világnépek kialakulásának segítése	193
V.10.2. Az egészséges életmód, a környezettudatos magatartás kialakításának segítése	193
V.10.3. A társadalmi, gazdálkodási jártasságok fejlesztése	194
V.11. A kollégium hagyományai	194
Kollégiumi Helyi tanterv 2020	195
A kollégisták heti foglalkozásterve	199

Tanulást segítő, szilenciumi foglalkozások	200
Tanulást segítő, szilenciumi foglalkozások	200
Tehetséggondozó foglalkozások	201
Felzárkóztató foglalkozások	201
A kollégium által meghirdethető szabadidős foglalkozások	201
A kollégiumi csoportfoglalkozások témakörei:	202
Kollégiumi csoportvezetői tematikus foglalkozások éves óraszám	203
Az erkölcsi nevelés	204
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés	205
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése	206
A családi életre nevelés	207
Testi és lelki egészségre nevelés	207
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség	208
Fenntarthatóság, környezettudatosság	208
Pályaorientáció	210
Gazdasági és pénzügyi nevelés	210
Médiatudatosságra nevelés	211
Az Arany János Tehetséggondozó Program kollégiumi tevékenység- és foglalkozásrendszere	217
VI. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK ISKOLAI OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI	232
Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	239
A mozgásszervi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	262
Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	298
A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	325

I. INTÉZMÉNYI ADATOK

Az intézmény működésének törvényi alapja: az Alapító Okirat

1.	Intézmény neve:	Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola
	Német neve:	Sándor Petőfi Evangelisch-Lutherische(s) Gymnasium, Schülerwohnheim und Grundschule, Mezőberény Az intézmény közvetlen jogelődje a Petőfi Sándor Gimnázium és Kollégium, Mezőberény (székhely: 5650 Mezőberény, Petőfi Sándor út 13-15.; OM: 028375)
	OM azonosító:	028375
	Intézmény rövid neve:	Mezőberényi Evangélikus Gimnázium
	Székhelye:	5650 Mezőberény, Petőfi út 13-15. (gimnázium)
	Telephelyei:	5650 Mezőberény, Petőfi út 14. (kollégium) 5650 Mezőberény, Petőfi út 11. (Arany János Tehetséggondozó Program – művészeti terem)
	Alapítás éve:	2012
	Alapító és székhelye:	Magyarországi Evangélikus Egyház 1085 Budapest, Üllői út 24.
	Az intézmény fenntartója:	Magyarországi Evangélikus Egyház 1085 Budapest, Üllői út 24.
	Az intézmény szakmai, törvényességi felügyeleti szerv neve és címe:	Magyarországi Evangélikus Egyház, mint fenntartó (1085 Budapest, Üllői út 24.)
	A fenntartó szakmai, törvényességi felügyeletét biztosítja:	Budapest Főváros Kormányhivatala (1056 Budapest, Váci utca 62-64.) Békés megye Kormányhivatala, mint területileg illetékes hivatal (5600 Békéscsaba, József Attila u. 2-4.)

Az intézmény működési területe:	országos	
Az intézmény jogállása:	önállóan gazdálkodó önálló belső egyházi jogi személy	
Az intézmény típusa:	Vallásnézetileg elkötelezett, többcélú, közös igazgatású közoktatási intézmény, melyben gimnázium és kollégium és általános iskola működik.	
Az intézmény munkarendje:	nappali	
Az intézmény évfolyamainak száma:	<p>Gimnázium</p> <p>a) általános tantervű gimnáziumi képzés nyelvi előkészítő évfolyammal 1+4 évfolyamon,</p> <p>b) magyar-német két tanítási nyelvű képzés 1+4 évfolyamon</p> <p>c) Arany János Tehetséggondozó Program 1+4 évfolyamon</p> <p>d) általános tantervű gimnáziumi képzés 4 évfolyamon</p> <p>e) hatosztályos gimnáziumi képzés speciális matematika és biológia emelt képzéssel</p> <p>f) Német kétnyelvű nemzetiségi 1+4 évfolyammal</p>	
	<p>Általános iskola: hét évfolyammal (2022/2023.)</p> <p>a) általános tantervű, angol nyelv és képességfejlesztő sakkpalota képzéssel</p> <p>b) Német nemzetiségi nyelvoktató képzés</p>	
Az intézménybe felvehető maximális tanulói létszám:	<p>Gimnázium:450 fő</p> <p>Kollégium: 250fő</p> <p>Általános iskola: 400 fő</p>	

II. NEVELÉSI PROGRAM

Bevezetés

Település és iskolatörténet

Mezőberény nevét oklevélben 1347-ben említik először a békési uradalom birtokaként.

Történetének egy rövid, de fontos időszaka játszódott le 1702-1709 között. A török hódoltság megszűnését követően 1702-ben az elűzött lakosok visszatértek az elhagyott falujukba. 26 család Dályi János lelkész vezetésével megalapította a második Berényt. Sárral tapasztott templomot építettek, majd harangot öntöttek és elkészítették a község pecsétjét. Az a régi pecsét lett a későbbi, és a ma is használatos címer alapja. Mindez elszántságukat jelzi, nem rajtuk múlt, hogy a megújuló település a Rákóczi-szabadságharc alatt újra lakatlanná vált.

Az 1720-as években Békés és Csanád megye a Harruckern család tulajdonába került. Ekkor kezdődött az elnéptelenedett vidék tudatos benépesítése báró Harruckern János György vezetésével. Az elhagyott falvak egy részébe visszatért az elmenekült lakosság. Más települések, így Mezőberény is szervezett telepítési akció során éledt újra. Az első telepesek szlovákok voltak, 1723-ban Madarász András vezetésével érkeztek felvidéki megyékből és az Alföld északi területéről. Őket 1725-ben német telepesek követték, főként Württembergből, Svábföldről és Magyarország nyugati megyéiből. A magyar családok 1731-ben a környező falvakból és a szomszédos megyékből költöztek a településre. A betelepülés a 18. század közepéig folytatódott. A népesség gyorsan növekedett, az 1700-as évek végére elérte az 5.000 főt. A lakosság etnikai megoszlása a következőképpen alakult: szlovák 44,5%, német 34,1%, magyar 21,4%. Ez az arány a 19. század közepéig megmaradt. A letelepült lakosság három lakókörzetben egymástól elkülönülten helyezkedett el. Mindhárom népcsoport a protestáns felekezethez tartozott, ez egyik alapja volt a későbbi békés egymás mellett élésnek, egymás elfogadásának.

Ekkor épültek a település képét meghatározó templomok, elsőként 1789-ben a német evangélikus templom, 1797-ben a szlovák evangélikus templom, majd legvégül 1804-ben a magyar református templom.

Berényben volt a megye első evangélikus gimnáziuma 1802 -1834 között, igazgatója korának egyik művelt személyisége, Skolka András volt.

Mezőberényben a gimnáziumi képzés 1962-ben indult be újra. Az intézmény a 2. Sz. Általános Iskolával közös irányítás alatt állt. A fenntartói jogot a Békési járás, később a megye

gyakorolta. A rendszerváltozás óta a fenntartója Mezőberény Város Önkormányzati Képviselő-testülete volt.

Iskolánk 1966. március 15-én vált önállóvá, és vette fel a Petőfi Sándor nevet. 1987-ig két párhuzamos osztállyal működő 4 évfolyamos gimnázium volt. Tanulóink a helyi általános iskolákból és a környékbeli kistelepülések intézményeiből kerültek beiskolázásra. A régióban elfoglalt helyünk szükségessé tette, hogy korszerű elméleti és gyakorlati ismereteket nyújtsunk, és olyan nevelést adjunk tanulóinknak, ami elengedhetetlen egy középfokú végzettséggel rendelkező és tanulmányait folytatni akaró fiatal számára. A hatvanas évek sporteredményei, a gyakorlati oktatás tartalmának praktikus megválasztása (famegmunkálás, gépirás, könyvkötészet, szabás-varrás), az orosz és fizika tagozat működésének színvonala, az intézmény kulturális rendezvényei, kapcsolatai és azok az országos oktatási és pedagógiai programok, melyek kimunkálásában részt vett a tantestület, emelték az iskolát országos hírnévre. Így kerülhetett sor 1987-ben profilbővítésre.

Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény 7.§ 4. bekezdése, valamint a 24.§ a) pontjában foglalt felhatalmazás alapján egyedi megoldásként engedélyezte a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, hogy egyéves nyelvi előkészítés után két tanítási nyelven folyjék az oktatás iskolánkban. A német két tannyelvű oktatással való bővítés szükségessé tette egy kollégium építését is, mely szakaszosan, magas színvonalú építkezéssel készült, és 1987 óta fogadja a régió diákjait.

A következő profilbővítésre 2000 őszén került sor. Az Oktatási Minisztérium pályázatát elnyerve iskolánkban indulhatott útjára Békés megyében az Arany János Tehetséggondozó Program. Az első „Aranyos” osztály 2005-ben tett sikeres érettségi vizsgát.

2004. szeptember 1-jétől került sor általános tantervű képzés módosítására. A képzés egy nyelvi előkészítő évfolyam bevezetésével öt évfolyamos képzéssé alakult át.

A program országos bevezetését az Oktatási Minisztérium kezdeményezte, helyi bevezetését a tantestület döntése alapján Mezőberény Város Önkormányzati Képviselőtestülete engedélyezte.

A pedagógiai program átdolgozását és kiegészítését 2012 márciusában a Mezőberény Város Önkormányzati Képviselőtestülete és a Magyarországi Evangélikus Egyház között az intézmény fenntartásáról, átadásáról folyó tárgyalások tették szükségessé.

Helyzetelemzés

Jelen dokumentum egy evangélikus, világnézetileg elkötelezett többcélú, közös igazgatású iskolának a képzési ciklus egészét átfogó szakmai stratégiai programjának a tervezete.

Deklarálja a nevelésnek, a tanítás-tanulás folyamatának pedagógiai elveit, a működés feltételeit. Átfogja az iskola működésének minden területét. Bemutatja elképzeléseinket a szakmai munkáról, a nevelés – oktatás folyamatáról. Feltárja kapcsolódásainkat az evangélikus közösséghez és a régióhoz, melyben intézményünk működik.

Az evangélikus iskola teológiai-pedagógiai alapvetése

A Magyarországi Evangélikus Egyházban elkötelezettek vagyunk az oktatási-nevelési küldetésünket szolgáló iskolánk fenntartásában és működtetésében. A Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskolában csak Krisztusra figyelő Isten-hitünk vezérelhet minket, melynek evangélikus jellegéhez ragaszkodunk. Ennek szellemében az evangélikus iskola legfontosabb egyedi alapjai a következők.

A megközelítés

Az evangélikus iskolában a legfőbb érték az ember, aki Isten teremtménye, kegyelemre szoruló és Krisztusban megmentett egyéniség.

Az evangélikus iskolában alapvetően nem a teljesítmény határozza meg az egyes ember értékét. Személyes elköteleződésünk a ránk bízottak iránt nem függ elért tanulmányi eredményeiktől. Ebben az egyén iránti elköteleződésben látjuk a személyiség kibontakoztatásának, az önálló döntésekre való nevelésnek, az igényes tanulmányi munka magas színvonalának kulcsát.

Ezért iskolánk arra törekszik, hogy megismerje és elfogadja tanulói teljes személyiségét, és lehetőségeinek távlatát szem előtt tartva végezze napi munkáját. Ennek érdekében a diák-tanár, diák-diák, szülő-tanár és tanár-tanár kapcsolat magas minőségére törekszünk. Figyelünk arra, hogy az oktatás minden résztvevője megfelelő biztatást és bátorítást kaphasson munkája végzéséhez és saját kiteljesedéséhez.

A döntéshozatal

Jézus tanításának és életpéldájának értelmében az evangélikus iskola szándéka személyes emberi kapcsolatok kialakítása. Nem kíván elszigetelődni nehéz helyzetektől sem. Életfolytatásában elsősorban nem a külső szabályok elsődlegesek, hanem az Isten-közeli aktuális döntésekhez ragaszkodik, melyeket nem akar ettől független törvénnyé tenni. Ezt

csakis a Jézus Krisztusban való bizalmi közösségben tudja elképzelni. Munkájában ezt az egész életre szilárd bázist adó bizalmi közösséget igyekezik felébreszteni tanulóiban.

Ezért iskolánk olyan egyéni és közösségi élményeket kínál, amely esélyt ad a hit megerősödésére. Diszkréciót, védelmet, személyességet nyújtunk tanulóinknak a hit megélésére. Mindenkit saját érési folyamatában látunk. Hitoktatóink, iskolalelkészeink, tanáraink nem hatalmi helyzetből hanem esendő, személyes példaadással segítik ezt.

A Biblia

Az evangélikus iskola a Bibliát alapnak tekinti, mert benne – a múlt- és jelenkor személyes és közösségi tanúságtevői révén – rajzolódik ki Krisztus személye, akin keresztül Isten személyes jelenlétével találkozik. Emiatt központi kérdésnek tartja az Írással való elmélyült, személyes, bölcs és tudós foglalkozást, a benne olvasottak aktuális megértését, hogy Isten igéje szabjon irányt és mértéket gondolkodásának és cselekedeteinek.

Ezért iskolánk minden tanulót eljuttat a magabiztos bibliahasználat szintjére. Tanáraink a Bibliát a technikai használaton és tárgyi ismereteken messze túlmutató forrásként és alapként látatják, mely Krisztusra mutat, s melyen keresztül Isten keres minket.

A közösség

Az evangélikus iskola Krisztus lelkületével működő gyülekezetté kíván formálódni. A benne alakuló közösség tagjai arra hívtak el, hogy Krisztus tanítványaivá, Isten népévé váljanak. Készek legyenek szeretetben elfogadni a sokféle gondolkodást, irgalmas szeretettel vegyenek részt egymás életében, vállalják a világban való jelenléteket, legyenek készek bűnöket megbocsátani, és járja át őket a jó cselekvésének természetes vágya. Ugyanakkor tanítványaink – ha kell – legyenek képesek felmutatni evangélikus hitüket és képviselni keresztény értékeiket a kor kihívásaiban.

Ezért iskolánk nevelőmunkájának középpontjában nem a jótettek halmozása, a tanulmányi versenyek megnyerése vagy a jó magaviselet áll. Amikor tanulóinkat elfogadásra, megbocsátásra, a társadalmi előítéletek elvetésére, a megalázottak és megszorítottak védelmére neveljük, akkor Krisztus embereiként tesszük ezt. Így segítjük őket az emberi értékek csendes és határozott képviselésére.

Küldetésnyilatkozat - Keresztyén hitvallásunk

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.”

Péld. 22,6

Intézményünk magáénak vallja a Magyarországi Evangélikus Egyház intézményeire vonatkozó küldetésnyilatkozatát.

„A Magyarországi Evangélikus Egyház nevelési és oktatási intézményeinek küldetése, hogy a keresztény emberképből kiindulva a gyermekek és a tanulók teljes személyiségét megszólítsa. A rábízott fiatalokat az evangélikus hagyomány szerint felelős és elkötelezett krisztusi szabadságra neveli, fölkészíti őket egyéni élethivatásukra, és azon munkálkodik, hogy otthonra leljenek a terem-tett világban és az Egyház közösségében. Az intézmények munkatársai, a szülők, a gyermekek és a diákok, a helyi egyházközösségek és az országos egyház együtt munkálkodnak azon, hogy mind egyénenként, mind intézményként Isten okos, hű és megtartó szeretetének jelei legyenek a világban.”

Az egyház, mint Jézus Krisztus teste, a benne hívők közössége, Urától azt a feladatot kapta, hogy terjessze az evangéliumot, kereszteljen, de a parancsolatok megtartására is tanítson, neveljen szent életre. (Mt. 28. 19-20)

Az Evangélikus Egyház küldetéséhez és hagyományaihoz tartozik, hogy közoktatási intézményeket tart fenn. Iskolánk az evangélikus oktatási intézmények sorát kívánja erősíteni, gazdagítani. Erre a múltunk is kötelez, hiszen az első békés megyei evangélikus gimnázium tradícióját kívánjuk folytatni 220 év múltán. Egykori tanárai, tanulói, diákjai komoly érdemeket szerezve egyházunk büszkeségeivé váltak, egyesek beírták nevüket a történelembe. Évszázadok alatt sok gonddal, nehézséggel és vesződséggel járt az iskolák fenntartása, de elődeink soha nem tettek le róla. A helyi gyülekezet számára is első volt iskolát építeni, majd azt követte a templom. „Az iskola az egyház veteményeskertje”. Ma is az kíván lenni.

Négy évszázados evangélikus oktatási hagyományaink, valamint a mai társadalmi elvárásokra sarkallják pedagógusainkat, hogy minden gyermek számára találjanak olyan területet, ahol a ránk bízottak képességeiket a legértékesebb módon tudják kamatoztatni. Fontosnak tartjuk, hogy az iskolában megszerzett tudásuk friss és mobilizálható legyen, a haladás érdekében képesek legyenek a gyors reagálásra, változtatásra úgy, hogy személyiségüket harmonikusan bontakoztathassák ki az élet bármely területén. Oktató-nevelő munkánk kiemelt célkitűzése, hogy végzett diákjaink a világban eligazodni tudó, sokoldalú és mindenre nyitott emberekké váljanak.

Intézményünk olyan embert akar e világnak nevelni, akinek igaz hivatása lehet, hogy magyar keresztyén emberként éljen és otthona legyen a keresztyének nagy közössége. Ezért középiskolánk célja, hogy tanulóit teljes világlátással, kiegyensúlyozott emberré nevelje, aki képes felelősséget vállalni önmagáért és másokért. Képessége távlati célokért értelmesen dolgozni és tanulni, ugyanakkor kihívásnak tartja az új erőpróbákkal való szembenézést, melyet kész reménységgel és lelki erővel megívni.

Gimnáziumunkban is tudatában vagyunk annak, amit az Ágostai Hitvallásban fogalmaztak meg reformátoraink: „Ő (a Szentlélek) támaszt hitet – ahol, és amikor Istennek tetszik azokban, akik hallják az evangéliumot.” Hitet nem adhatunk diákjainknak, de megmutatjuk, Kinél lehet életük során erőforrásuk.

Az evangélikus hagyományoknak megfelelően az ökumené, a világra való nyitottság jegyében folyik az oktatás, ami mellett nagy hangsúlyt kap az élet és a másik ember tiszteletére, az igaz értékek felismerésére nevelés.

Az Evangélikus Egyház oktatási intézményei a Biblia szellemében, a lutheri tanítások szerint és évszázados iskoláztatási hagyományaihoz híven nevelik tanulóikat. Vállalják a felekezeti elkötelezettséget, de – az ökumenizmust szem előtt tartva – nyitottak más keresztyén egyházak felé is.

Intézményünk világnézetileg elkötelezett. Működésének kereteit - az állami elvárásoknak, törvényeknek megfelelően - keresztyén értékrendre építve a Magyarországi Evangélikus Egyház törvényei határozzák meg, mely a közoktatási intézmények célját a következők szerint fogalmazza meg:

„Az evangélikus egyház közoktatási intézményeinek célja az, hogy tanulóit evangélikus szellemben, a magyar haza hű polgáraivá, evangélikus tanulóit egyházunk öntudatos, hű és áldozatkész tagjaivá, más felekezetű tanulókat egyházunk megbecsülésére és a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartásával, - a lehetőséghez képest saját egyházuk segítségével is - nevelje. Minden tanulóját az érvényes állami közoktatási törvényben megfogalmazott oktatási cél kitűzésének megfelelően oktassa, és az egyes intézménytípusok sajátos céljainak megfelelően képezze ki.”

(MEE Törvényei VIII. tv. 19. §)

Képzési rendszerünket végigkíséri a hittanoktatás, mely nevelő munkánknak egyik legfontosabb támasza. A hitéletre nevelés átszövi az intézmény mindennapjait. Áhítat, reggeli imák, csendes hét és csendes nap, egyházi ünnepeink közös ünneplése, istentiszteletek színesítik a mindennapokat.

A lelki nevelés vezetése az iskolalelkész feladata, akinek irányításával iskolánk tanulói és dolgozói közössége sajátos iskolai gyülekezetté alakulhat. Az iskola életében meghatározó szerepet játszanak egyházunk gyülekezeti lelkészei, különösen azok, akik a környék evangélikusságának vezetői. Intézményünk a Déli Egyházkerületben, a Kelet-Békési Evangélikus Egyházmegye területén fekszik. Ennek a területnek az evangélikus lakossága hagyományosan igen jelentős, így az intézmény az itt élő családok számára jó lehetőséget kínál gyermekeik oktatására, nevelésére.

Iskolánk minden család számára nyitott, így hittanoktatásunkban, és a hitélet gyakorlásában is az ökumené szellemében kívánunk dolgozni. Evangélikus tanulóink számára evangélikus, katolikus tanulóink számára katolikus, református tanulóink számára református hittanoktatást biztosítunk.

II. 1. Az intézmény nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, célja, feladatai eljárásai

II.1.1. Az intézményi nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei

Kiemelkedő fontosságot szánunk tanulóinknak a keresztyén erkölcsi és szellemi nevelésére, az evangélikus hitelvek szerinti életvitel kialakítására és folytatására.

Az emelt szintű és emelt óraszámú oktatással a tehetséges, az érdeklődő tanulóink számára magasabb szintű, elmélyültebb tudást kívánunk. A tanulóbarát, családias légkör tanulóink képességeinek kibontakozását, személyiségük fejlődését segíti.

Hisszük és valljuk, hogy az iskolánkba járó tanulók szellemi, fizikai és lelki, hitéleti egyensúlyának összhangja szolgálja a versenyképes, folyamatos, önfejlesztés képességének megvalósulását.

A lelkiség alapját az iskola nevelő közössége adja, adhatja meg.

„Szeretet nélkül nincs bizalom, bizalom nélkül nincs nevelés.” Ennek legfontosabb eleme a közösségi környezet” kialakítása. Ilyenek: bizalomra építő kapcsolat, családiasság, otthonosság légköre, diákcsoportok segítése és bevonása az iskolai életbe.

Kiemelten fontos a „nevelő környezet” kialakítása, tantermek, közösségi terek harmonikus, esztétikus dekorálását.

Tudatosan arra kötelezzük el magunkat, hogy az egész ember kifejlesztésén munkálkodjunk, hiszen Krisztusban, a tökéletes emberben, minden emberi érték teljesen kibontakozik, és egymásba fonódik.

Korunk nélkülözi a stabil értékrendet. Az egyházi intézmény a krisztusi tanítás fényében felismerve az ember alapvető küldetését, az egészséges személyiség és a hit alapjait egyszerre

kívánja megvetni. A családokkal való kapcsolattartás folyamán a remélhetőleg egyre több embert segíthetünk az igaz értékek megtalálására.

A keresztyén nevelésnek abban kell segítenie a fiatalokat, hogy megérjének a szabadság felelős megélésére, érzékük legyen az igazi értékek iránt. Megismerjék önmagukat és az őket körülvevő világot. Felülemelkedjenek a közepszerűségen, ne fáradjanak bele a folytonos önképzésbe és önnevelésbe, és egyre jobban elkötelezzék magukat az Egyházon belül Isten és az emberek szolgálatára.

„Élek és hirdetem az Úr tetteit” (118. zsoltár)

- Az Evangélikus Gimnázium célja, hogy az evangélikus tanulóit **evangélikus keresztyén személyiséggé**, evangélikus egyháztaggá, a más felekezetű tanulókkal együtt, hitét vállaló, erkölcsös, magyar állampolgárrá nevelje, a nemzeti művelődés szellemének megfelelően általános gyakorlati irányú alpműveltséghez juttassa, ezáltal az életben való helytállásra és további tanulmányokra képessé tegye.
- Valljuk, hogy minden ember Isten teremtménye, akiknek Krisztus a megváltója, ilyen értelemben a gimnázium közösségének minden tagja testvér. Szeretnénk elérni, hogy minden tanítványunk segítőtársat és segítségére szoruló társat lásson a többiekben. Törekszünk arra, hogy tanítványaink szüleivel jó kapcsolatot alakítsunk ki, és hogy a szülők támogassák az iskolát nevelési és oktatási céljainak elérésében.
- Személyiségformáló erőnek tartjuk a **széleskörű műveltséget**, ami alkalmassá tesz arra is, hogy saját élethivatásában ki-ki küldetéséhez méltóan helyt álljon. E műveltség kialakításakor alapfontosságúnak tartjuk a nemzet kulturális örökségének átadását, a hagyományok ápolását, a humán- és természettudományos műveltség megalapozását, fejlesztését és a művészeti nevelést.
- Célunk, hogy tanítványainkat önálló ítéletalkotásra neveljük, előkészítsük őket tehetségüknek, adottságuknak megfelelő pályaválasztásra, és kialakítsuk bennük a **folyamatos önművelésre**, megújulásra való igényt.
- Igyekszünk minden gyermeket tehetségéhez mértén fejleszteni, hogy a társadalomnak alkotó tagjává váljon, és munkáját kedvvel és örömmel végezze,.
- A gyerekekkel való rendszeres foglalkozás erősíti a pedagógusainkban a keresztyén értékek elfogadását és gyakorlását.
- A személyre szóló szeretetteljes bánásmód, a következetesség, a türelem, a hitelesség, a pedagógusok egymás iránti szeretetének példája, a családokkal való összefogás által kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket.

- Az oktató-nevelő munkánknak nem az elitképzés az elsődleges célja, hanem az egyházhoz hű, keresztyén hitet, erkölcsöt valló és gyakorló „kiművelt emberfők” kialakítása.
- Szeretnénk, hogy az intézményünkéből kikerülő fiatalok tiszta gondolkodású, szilárd erkölcsű felnőttek lennének, akik tudnak választani a jó és rossz, igaz és nem igaz, helyes és helytelen között, így egyházunknak és hazájuknak hű és értékes polgárai lesznek.
- Diákjainkat olyan személyiségekké kívánjuk nevelni, akik életigenlők, bizakodók, tudnak örülni, képesek feloldani konfliktusokat, mérlegelő gondolkodás jellemzi őket,
- Diákjainkat olyan személyiségekké kívánjuk nevelni akiknek fontosak a magyar és az egyetemes kultúra értékei, akik szeretik családjukat, iskolájukat, egyházukat, falujukat-városukat, hazájukat, értük cselekvésre és áldozathozatalra is készek, akik tisztelik mások értékeit, szolidárisak a hátrányos helyzetűekkel, akik tevékeny, alkotó és empatikus, emberként kívánják élni életüket.
- Tanulóink ismerjék meg a Biblia igéi és az egyház tanításai közvetítésével Jézust, s ezáltal indíttatást kapjanak a keresztyén világnézet, a személyes lelki kapcsolat kialakításához.
- Sajátítsák el egyházunk hagyományait és szokásait, értsék meg és gyakorolják az istentisztelet rendjét, szokásrendszerükbe épüljön be az imádság és egyéb lelki tevékenység.
- Tanítványaink ökumenikus szellemben ismerjék meg más keresztyén egyházak életét, tiszteljék mások vallásos meggyőződését.
- Az iskola nevelje szeretetre tanítványait „felebarátai” iránt, tanítsa őket az együttélésre és megértésre a másként gondolkodókkal szemben.
- Tanulóinkban derűs és magabiztos keresztyén világszemlélet kialakítására törekszünk, hogy legyen erejük és bátorságuk új és meglepő nézeteket, élethelyzeteket helyesen és szeretettel kezelni.
- Célunk, hogy a nevelés során tanítványaink sajátítsák el a Biblia tanításán alapuló keresztyén etika és értékrend szabályait, azokat építsék be magatartásukba, életvezetésükbe, értékrendjükbe, segítse őket arra, hogy az erkölcsi élet választójain helyes döntéseket hozzanak.

- A diák személyisége a pedagógus személyiségének megnyilvánulásai által fejlődik. Ezért különleges felelősség hárul mind szakmailag, mind morálisan a pedagógusokra.
- A nevelésben (különösen a kezdeti periódusokban) fokozott szerepe van a szokásautomatizmusoknak. Ezért a szokások kialakítására kitüntetett figyelmet kell szentelni, az erre fordított energia sokszorosán megtérül.
- Lehetőleg pedagógiai munkánk során a dicséretet helyezzük előtérbe. Arra kell törekednünk, hogy az valóban mindig indokolt legyen.
- Nagy a jelentősége a tudásnak, az ismereteknek; értékkonfliktus esetén azonban az emberi morált magasabb rendű követelménynek kell tartani az ismeretnél, a személyiség harmóniáját, „belső békéjét” az érvényesülésnél.
- Döntő a követelmények belátáson alapuló belső igénnyé válása, és a pontosság, a fegyelem, az önfegyelem gyakorlása. Ez a pedagógiai folyamatban részt vevő diákokra és pedagógusokra egyaránt vonatkozik.
- Az igényes követelmény meghatározása és végrehajtása következetességet tételez fel.
- Kiemelt szerepünk és feladatunk, hogy a tanulók számára – lakóhelyüktől és szociális helyzetüktől függetlenül – biztosítsuk a minőségi tudáshoz és a keresztény szellemben történő neveléshez való hozzáférést, így meghatározó jelentősége van az esélyteremtés és a társadalmi mobilitás elősegítésében.
- A kollégium kiemelt társadalmpolitikai szerepe és feladata, hogy a tanulók számára – lakóhelyüktől és szociális helyzetüktől függetlenül – biztosítsa a minőségi tudáshoz és a keresztény szellemben történő neveléshez való hozzáférést, így meghatározó jelentősége van az esélyteremtés és a társadalmi mobilitás elősegítésében.

Pedagógiai tevékenységünk jellemzői tehát

- az alapvető emberi és szabadságjogok, a gyermekeket megillető jogok érvényesítése
- keresztény értékrend;
- egymás iránti felelősség, bizalom, szeretet és tapintat;
- intellektuális igényesség, kulturált stílus minden tevékenységében;
- az keresztény erkölcsi normák betartása, betartatása;
- az egészséges fejlődés érdekében: az egyéni és közösségi érdekek egyensúlyban tartása;
- az egyéni és életkori sajátosságok figyelembe vétele;
- a nemzeti, etnikai kisebbségi azonosságtudat tiszteletben tartása, fejlesztése;
- építés a tanulók öntevékenységre, önszerveződő képességére;

- a szülőkkel, a kapcsolódó iskolákkal és egyházi közösségekkel való konstruktív együttműködés.

II.1.2. Az intézményi nevelő-oktató munka célja, hogy

- A gyermekeket, diákokat segítse abban, hogy a keresztény értékekre építve művelt emberré, gazdag (szépre, jóra fogékony) személyiséggé, Istent és embertársait szerető, felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes emberré váljanak.
- A gyerekek, szülők, partnerek, környezet elégedettségére törekedjék, ezen belül: a hitéletbeli fejlődés, a tudás, a fegyelem, a továbbtanulásra való felkészítés fontosságát hangsúlyozza.
- A gyermekek, diákok morális és esztétikai szemléletét alakítsa, kognitív és kommunikációs képességeinek, az értékes tudás és az értékes alkotások iránti igényét fejlessze.
- az általános erkölcsi normáknak megfelelő viselkedéskultúra kialakítása,
- A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában ismereteket közvetítsen, alapvető képességeket és alapkészségeket fejlesszen.
- Megalapozott, érvényes és személyes értékrendet alakítson ki
- A kudarc- és sikertűrés készségeit fejlessze.
- jól megalapozott általános műveltség adása, érettségire, továbbtanulásra való felkészítés,
- magas szintű, kreatív nyelvtudás biztosítása,
- a munkába állás lehetőségét növelő ismeretek nyújtása,
- az egész életen át tartó önálló tanulásra, ismeretszerzésre való felkészítés
- kiegyensúlyozott, sikerorientált személyiségek kialakítása
- esélyegyenlőség biztosítása
- a nevelő oktató munka minőségének javítása, ezáltal a partneri elégedettség növelése.

II.1.3. Az intézményi nevelő-oktató munka feladatai

Kötelességünk vállalni a tanulók személyiségének keresztény szellemű formálását, ezért intézményünk feladata:

- Elősegíteni az egyéni életélmények szerzését, az egyéni képességek kibontakozását az órai munkában és a tanórán kívüli tevékenységekben: napközi, tanulószoba, szakkörök, kirándulás, erdei iskola, iskolaújság, stb. a hitélet erősítését szolgáló programokban.

- Fejleszteni a tanulók problémamegoldó/mérlegelő gondolkodását, az összefüggések felismerését, a morális kérdések megítélését,
- Tehetséggondozó és felzárkóztató programokkal támogatni az egyéni képességek kibontakozását.
- A diákok számára életkoruknak megfelelő formájú és jelentőségű döntési helyzeteket teremteni.
- Elősegíteni a személyes meggyőződés, keresztény világszemlélet és világnézet kialakítását és érzelmi-szellemi megerősítését, személyre és konkrét közösségekre szabott feladatok alapján.
- Hozzon létre konstruktív, jellegzetes, tartalmas és felelős, szellemi arculattal rendelkező alkotó (kis)közösségeket, ahol a tanuló a közösségben való élet során fejlessze önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját.
- Törekedjen azoknak a hátrányoknak a csökkentésére, amelyek a gyermekek szocio-kulturális környezetéből vagy eltérő ütemű éréséből fakadnak.

II.1.4. Nevelési értékeink

Evangéliumi

Jézus Krisztus a mérték. Pedagógusként is Hozzá mérjük magukat, Őt követjük, Tőle tanulunk, és a ránk bízott fiatalokat is a tanítványi élet útján vezetjük. Közös törekvésünk, hogy semmit ne helyezzünk Isten elé, egész életünk során keressük Isten közelségét és fölállaljuk akaratának megvalósítását.

Jézus Krisztus a következő parancsolatot adta tanítványainak: „Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket.” (Jn 15,12) A szeretet a teljes emberre irányul, nincs benne félelem, és szabaddá tesz. Az evangélikus nevelés és oktatás során az értékek továbbadása és a tanítás szeretetvezérelten valósul meg.

Luther Márton mondta: „A keresztény ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek. A keresztény ember készséges szolgája mindennek, és alá van vetve mindenkinek.” A nevelési gyakorlatban képviselt krisztusi szabadság ezért természetesen mindig felelős és elkötelezett.

Befogadó

Felismerve a másik emberben Isten képmását, a lelkeszi, pedagógusi, a gyermeki, a tanulói és a szülői közösségek egymás közti és egymáson belüli kapcsolataiban is feladatunknak tartjuk, hogy megadjuk egymásnak az emberi méltóságnak kijáró tiszteletet és a krisztusi szeretet szabadságát, hogy e képmás minél felismerhetőbben ragyogjon arcunkon.

Az evangélikusság a történelmi sajátosságai miatt is mindig nagy figyelmet fordított arra, hogy önazonosságát a kisebbségek hagyományainak fölállalásával, sajátos jellemzőinek elismerésével, érdekeinek képviseletével összhangban szemlélje.

Minden tőlünk telhetőt megteszünk azért, hogy a nevelés és oktatás során egyetlen gyermeket se érhessen hátrányos megkülönböztetés nemzetiségi, nemi vagy szociális helyzetéből adódó meghatározottságai miatt.

Gyermekközpontú

Jézus Krisztus példaként állította eléink a gyermekeket. „Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom” (Zsolt 127,3). A ránk bízott gyermekek ezért Isten kegyelmének jelei a számunkra, kiknek élete és személyisége a keresztény nevelés során teljesebben ki igazán.

A nevelői és oktatói munka megtervezésekor figyelembe vesszük és isteni ajándékként tekintünk az egyéni sajátosságokra és adottságokra, és azokra építve a személyiség egészének fejlesztését és kibontakoztatását tűzzük ki célul. Az egyéni kiindulóponthoz igazított

elvárások és fejlődési utak rendszerével célzottan, ugyanakkor sokoldalú módon fejlesztjük a gyermekek és a fiatalok képességeit és tehetségét

Az evangélikus nevelés a teljes emberre irányul. Az önismeret, az önállóság, az önértékelés, az érzelmi, lelki és társas képességek fejlesztése lényeges szerephez jut a csoportfoglalkozásokon és hittanórákon.

Társas kapcsolati

Pedagógusként elkötelezzük magunkat a folyamatos fejlődés és megújulás mellett az egyéni lelki élet és a szakmai, módszertani ismeretek terén.

A kiemelkedő elméleti fölkészítés mellett hangsúlyt fektetünk a családi életre nevelésre, a szelíd viszálykezelésre, a társas kapcsolatok ápolására, az egyéni hivatás megerősítésére, a szociális érzékenység fejlesztésére és a teremtett világ védelmére.

A gyermekeket és a fiatalokat megismertetjük az Egyház számos szolgálati területével, és a közösségi szolgálat keretén belül lehetőséget biztosítunk a számukra, hogy önkéntesként bekapcsolódjanak egy vagy több egyházi munkaágba.

Közösségi

Pedagógusként testvérnek tekintjük egymást, a gyermekek és a fiatalok között is az otthonos, elfogadó légkör megteremtésére törekszünk. Kötelességünknek tartjuk az azonos szakmai alapokon nyugvó együttműködést, a kölcsönös segítségnyújtást, valamint az evangélikus értékek közösségi megélését is.

Az evangélikus hagyományok ápolása mellett tiszteletben tartjuk a többi keresztény felekezet létét és a tanításbéli különbségeit. Saját felekezetünk felelős és hűséges tagjaiként nem feledkezünk meg Jézus Krisztusról, aki azért könyörgött, hogy a keresztények „mindnyájan egy legyenek” (Jn. 17,21), ezért a felekezeti különbségek elé helyezzük a mindnyájunkat összekötő, egységes keresztény tanításokat és értékeket.

Tisztelettel fordulunk más vallások képviselői felé, és hitelesen mutatjuk be tanításukat. Kapcsolatunkat a társadalomért végzett összefogás és a békés egymás mellett élés jellemzi.

II.1.5. Erkölcsi elvárások iskolánkban

Tanáraink – „Ugyanígy a ti világosságotok is világítson az embereknek, hogy jótetteiteket látva dicsőítsék mennyei Atyátokat.” (Mt. 5,13-16.)

A gyermek nevelése felelősségteljes, életre szóló feladat. Ahhoz, hogy a diákok harmonikus, kellő önismerettel, önfegyelemmel rendelkező, szépre, jóra fogékony, Istent és embertársat szerető felnőttekké váljanak, a pedagógusoknak is ilyeneknek kell lenniük. A pedagógus legyen nyitott az értékre, amelyet beépíthet saját életébe és nevelő-oktató munkájába, hiszen

minden pillanatban értéket közvetít. Élete példázza az általa és az iskola által képviselt értékeket, szavai és tettei legyenek összhangban egymással. Vállalnia kell a diákok előtt teljes személyiségét, korlátaival együtt.

Fontos, hogy minden tanár belső indíttatásból pontos, fegyelmezett, alapos munkát végezzen, a diákoknak és kollégáinak tett ígéreteit megtartsa. Konfliktusait szeretettel, emberi módon kezelje, törekedjen megoldásra, tudjon megbocsátani. Családi élete legyen rendezett.

Ezt a feladatot csak magasan képzett, hitükben elkötelezett, gyerekeket szerető és értő pedagógusok tudják ellátni. Iskolánkban ezért csak olyan tanárok dolgozhatnak – felekezetre való tekintet nélkül –, akik elfogadják az iskola evangélikus sajátosságait, tanulmányozzák a Biblia tanításait, munkájuk közben nem tesznek elmarasztaló, sértő megjegyzéseket az egyháza és annak tanítására. Tanítványaikkal együtt részt vesznek az intézmény hitéleti tevékenységében, az egyházi alkalmakon, rendezvényeken segítik a hitoktatók munkáját.

Az iskolában dolgozó, más felekezetű hitoktatók is tartsák tiszteletben egyházunk tanításait és iskolánk rendjét.

Az intézmény vezetőségének meg kell teremtenie azokat a feltételeket, amelyek között a nevelőtestület az elvárások szerint dolgozhat. Fáradoznia kell a szeretetteljes, derűs légkör kialakításán. Egymás elfogadása, tisztelete, a türelem és empátiakészség területén példát kell mutatnia, törődnie kell kollégái szellemi, lelki épségével, gondjaikat, problémáikat kezelni kell. Alkalmat kell teremteni a lelki épülésre, a szakmai továbbfejlődésre, meghatározott rend szerint.

Tanulóink - „Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom”

(Zsolt 127,3)

A nevelés célja, hogy a diákok személyisége helyes irányban fejlődjön, hogy minél jobban megközelítsük azt a személyiség-ideált, amely az emberi kiteljesedésre vezeti a tanulókat. Az általános emberi értékeken túl mindig szem előtt kell tartani az egyénre jellemző értékeket is. A legfőbb általános értékek keresztyén hitünkben, a Biblia tanításában gyökereznek, de legteljesebben Jézus életében mutatkoznak meg. Ezért kell az Ő alakját – életkori sajátosságokhoz igazítva – állítani követendő példaként a diákok elé.

A fentieket figyelembe véve az alábbi elvárásainkat fogalmazzuk meg diákjaink felé:

- vegyenek részt az iskolai és a felekezetüknek megfelelő egyházi programokban,
- tiszteletteljesen, kulturáltan beszéljenek a felnőttekkel és egymással,

- alapos, rendszeres és pontos munkát végezzenek,
- a rájuk bízott feladatokat lelkiismeretesen végezzék el,
- a házirendet felelősen tartsák be,
- vállalják hitüket, és ez fejeződjön ki tetteikben,
- képességeiknek megfelelő eredményeket érjenek el.

Szülők - „Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.” (Efézus 6:4).

Minden iskola létét, szükségességét a mögötte álló szülői társadalom igazolja. Iskolánk igazi keresztyén szellemisége csak akkor születhet meg, ha a szülői ház támogatja az egyházi nevelési elképzeléseket.

Ennek érdekében meg kell ismertetni a szülői közösségekkel az iskola szellemiségét, nevelési alapelveit, a szülők jogait és kötelességeit. Foglalkozni kell személyesen a családi problémákkal, alkalmat kell adni arra, hogy a gyakorlatban is megismerjék az intézmény munkáját.

Ugyanakkor elvárható, hogy a szülők elfogadják és tiszteljék az iskolánk evangélikus jellegét, értékrendszerét, nevelési elveit, becsüljék az ott dolgozó pedagógusokat. A családban is próbálják felelősen, a keresztyén értékrend szerint nevelni gyermekeiket. Erkölcsileg, szükség esetén erejükhez mérten anyagilag is támogassák az iskolát. A gyermekekkel kapcsolatos problémáikat beszéljék meg az érintett pedagógusokkal, és közösen keressenek megnyugtató megoldást.

Nevelési céljainkat csak közösen, a családok és az egyház segítségével valósíthatjuk meg.

II.1.6. Az intézményi nevelő-oktató munka eszközei, eljárásai

Nevelő-oktató munkánk eljárásainak, eszközeinek igazodnia kell a tanulók életkori sajátosságaihoz, értelmi fejlettségéhez, képességeihez, a pedagógusok személyiségéhez, felkészültségéhez.

Az eljárások, eszközök alkalmazásának egyetlen törvénye van: a módszerek, eljárások kombinációja. Kiemelten kezeljük az iskola értékelési rendszerét, a dicséretet, osztályzást, jutalmazást, stb.

Napjaink pedagógiai gyakorlata, tapasztalata, valamint a nevelés kiemelt szerepe a nevelő-oktató munka során megkívánja, hogy a módszereket a nevelés folyamatában betöltött szerepük alapján csoportosítsuk. Ennek alapján az alábbi csoportosítás végezhető el:

- A meggyőzés módszerei (az oktatás, példaképállítás, önkritika, beszélgetés stb.).

- A tevékenység megszervezésének módszerei (követelés, ellenőrzés, értékelés, játékos módszerek, gyakorlás, stb.).
- A magatartásra ható, ösztönző módszerek (ígéret, biztatás, elismerés, dicséret stb.).
- A jutalmazás formái (szóbeli dicséret, írásbeli dicséret, oklevél, kitüntetés, jutalomkönyv, tárgyi jutalom, táborozás, ösztöndíj, tanulmányút, stb.).
- A büntetés formái, fokozatai (észrevétel, dorgálás, feddés, határozott rendreutasítás, osztályfőnöki figyelmeztetés, intés, rovás, igazgatói figyelmeztetés stb.)
- A nevelés sikerét veszélyeztető körülmények kizárását célzó módszerek (felügyelet, ellenőrzés, figyelmeztetés, elmarasztalás, tilalom, stb.).

A hitoktatás helyzete

- A bejövő diákok a felekezetüknek megfelelő hitoktatásban vesznek részt. Azon tanulók akik nem élnek a választás lehetőségével, az intézmény hitvallásának megfelelően evangélikus hittan oktatásban vesznek részt.
- Az iskola hétköznapi életében az egyik legészrevehetőbb változást a hétfő délelőtti **áhítatok** beépítése jelentette. Az áhítatok egyben a lelkeszi igei üzenetek megszólalásának, és a keresztyén, biblikus gondolkodásmód, a krisztusi üzenet megismertetésének legfontosabb terepe.
- Közös találkozási ponttá vált, ahol együtt volt legalább ünnepeken, megemlékezések alkalmával az egész iskola. Az áhítat előtt vagy után elhangzó hirdetésekben szerepelni immár rangot jelent a gyerekek között. Párhuzamosan a másik csoportnak osztályfőnöki órája van. Ezek az alkalmak betöltik mindazt a rendeltetésüket, amire igazán hívatottak: közösségformáló, lelkileg gazdagító, inspiráló, alkalmak lennének.
- **Istentiszteletek**

A **tanévnnyitó és tanévvzáró** mellett négy istentiszteleti alkalmat tartunk az év során:

- **reformáció**
- **vízkereszt**
- **nagyhét-húsvét**
- **mennybemenetel** (az ünnepnapot megelőző csütörtök) alkalmain.

- **Csendes hetünket** húsvét előtt tartjuk. A hét programját a hittan munkaközösség szervezi egy általuk meghatározott téma köré
- Iskolánk minden tanulója heti 2 órában hittant tanul (más felekezetűek kedvéért az egyes évfolyamokon a párhuzamos osztályok hittanórája egy időben lesz, hogy a katolikus és református hitoktatók nagyobb csoportokban taníthassanak).

- A más felekezeti diákok szülei írásbeli kérése alapján tanulnak római katolikus, vagy református hittant.
- A hitoktatást elsősorban iskolalelkészünk és a gyülekezet lelkészei látják el.
- A hitoktatás heti 2 órája nem terheli majd az engedélyezett óraszámkeretet.
- Az evangélikus hitoktatás az országosan elfogadott tanterv alapján történik, számonkéréssel, de természetesen elsődleges célja a hitébresztés, a hitépítés.
- Bibliaóra, csendes percek, „lélekfrissítő” és egyéb lelki alkalmak szervezése az iskolalelkész feladata.

Egyéb alkalmak:

- *„reggeli útravaló”, heti és havi pedagógus alkalmak, karácsonyi vacsora, gólyatábor, ballagás,*
- Az iskola lelki életét alakító és az iskolalelkész felelősségi körébe tartozó alkalmak között tartható számon a tanítási nap kezdetén tartott felolvasás, a **„Reggeli útravaló”,**
- A rendszeresnek nevezhető alkalmak között **az iskola lelki életének és szellemiségének alakulását illetően döntő fontosságúak a pedagógusok számára tartott alkalmakat.**
- **A spirituális tartalom legyen rendezőelv.**

II.1.7. Kompetencia alapú oktatás bevezetése

„Kompetencia alapú oktatás feltételeinek megteremtése Mezőberény és mikro-térségének nevelési-oktatási intézményeiben” című projekt keretében 2008 óta a kompetencia alapú oktatás elterjesztéséhez újszerű tanulásszervezési eljárásokat sajátítottunk el, vezettünk be, szegregációmentes, együttnevelési környezetet alakítottunk ki, a digitális technikákat széles körben alkalmazzuk, az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló képességeket fejlesztjük.

Témahét

Iskolánkban kiemelt szerepet tölt be a pl. környezeti-, a természetvédelmi nevelés.

A fenntarthatóság, a digitális és a pénz hét kerül megvalósításra. Ezen időszak alatt mind a tanórákon, mind a tanítási órákon kívül olyan tevékenységekkel foglalkoztatjuk a diákságot, amellyel erősödik felelősségtudatuk. A témahéten tanítási órák keretein belül a tantárgy sajátosságából eredő, kapcsolódó témák feldolgozása történik meg.

II.1.8. Kiemelt feladataink

Iskolánk képviseljen örökérvényű értékeket, adja vissza a tudás értékét. Biztosítsa az optimális szint elérését, melyet a szülő abból mér le, hogyan fejlődött gyermeke személyisége, milyen esélyekkel lép ki a képzési idő végén az iskolából.

Őrizze meg, és lehetőség szerint haladja meg eddigi eredményeit, s legyen képes a változó partneri igények állította követelmények kielégítésére.

II.1.9. Az iskola funkciói

Közös igazgatású, többcélú intézményünk 2012. augusztus 21-én kezdte meg munkáját. 2016. július 1-jével intézményünkben a 2016-2017-es tanévtől felmenő rendszerben az általános iskolai képzés is megindult a gimnázium és kollégium mellett.

Hagyományainkat, értékrendszerünket, céljainkat áthatja az evangélikus keresztény szellemiség. Úgy gondoljuk, hogy az önállóan működődő, szintén evangélikus fenntartású Katicabogár óvodával megalapozott 12 évfolyamos képzés kiváló lehetősége a tanulók személyiségének formálására, szilárd erkölcsi alapjainak megteremtésére.

A tehetséggondozást és felzárkóztatást már kisgyermek kortól megkezdjük. Arra törekszünk, hogy óvodásaink, tanulóink a képességeik kibontakoztatását segítő nevelésben és oktatásban részesüljenek. Ezt a célt szolgálja, hogy diákjainknak már az általános iskola alsó tagozatán lehetőségük nyílik a német nemzetiségi nyelvoktató képzésben és az angol nyelvi képzés Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola Pedagógiai Programja területén magasabb óraszámú oktatásban részesülni. Általános iskolánkban legfontosabb célunk a helyes értékrend megalapozása, a hatékony tanulási módszerek elsajátíttatása, a középiskolai tanulmányokhoz szükséges alapok megteremtése. Fontosnak tartjuk a közösségi szemlélet kialakítását, a tanítványinkban rejlő egyéni képességek felismerését, kibontakoztatását.

Gimnáziumunkban négy, öt- és hat évfolyamos képzés közül választhatnak tanulóink. Az általános tantervű 4 évfolyam kiváló lehetőség azoknak a tanulóknak, akik egy hagyományos képzési rendű gimnáziumban kívánják folytatni és befejezni tanulmányaikat. A 2017-2018-as tanévtől két újabb gimnáziumi képzést is hirdettünk: hatosztályos képzést, ahol matematikából és biológiából emelt óraszámot biztosítunk az oda központi felvételi útján bekerülő tehetséges diákjaink részére, a másik képzés a négy évfolyamos nyelvoktató német nemzetiségi képzés.

Hatosztályos gimnáziumba azokat a diákokat várjuk, akik célirányosan készülnek az egyetemi felvételire.

Gimnáziumi képzésünkben kiemelt hangsúlyt kívánunk továbbra is adni a német nyelv oktatásának. Az evangélikus egyházi hagyományaink és kapcsolataink és a német nyelv magas szintű tanítása egymást erősítik, új lehetőségeket nyitnak meg. Lehetőséget ad az egyház által biztosított bajor partnerkapcsolatok elmélyítésére, Mezőberény két németajkú testvérvárosával -Münsingennel és Gronauval- szorosabb kapcsolat kialakítására, de az egyházközségi kapcsolatokat is ápolni kívánja a kitelepítettek városaival ill. Münsingennel. Teszi ezt akár úgy, hogy a cserediákok száma megnövekszik. Ennek megvalósítását segítheti a 310 főt befogadni képes kollégium. A gimnázium iskolalelkészi feladataira készek vagyunk német nyelvterületről érkező segédlelkészt is fogadni.

2011. október 15-én az iskola, a Petőfi Sándor Gimnázium újabb szakmai elismerésben részesült, Akkreditált Kiváló Tehetségpont lett. 2014 ben és 2018-ban újra Kiváló Akkreditált Tehetségpont lettünk.

Az eredményeket mi sem bizonyítja jobban, mint a kiemelkedően magas számú nyelvvizsga-bizonyítvány, számtalan országos szintű versenysiker, valamint továbbtanulási mutatóink.

A Gimnázium kiemelten foglalkozik a tehetséges általános iskolásokkal is, akik számára rendszeresen szervezünk versenyeket, illetve bemutatkozási lehetőségeket (pl.: iskolakóstolgot, német nap).

II.1.10. Képzések

A jelentkezések beérkezése, illetve a felvétel megajánlása során szükség szerint élünk a belső átirányítás lehetőségével. Pedagógiai tevékenységünk célja olyan készségek, képességek kialakítása tanítványainkban, melyek birtokában meg tudnak felelni korunk elvárásainak, ugyanakkor társas kapcsolataikban kiegyensúlyozott emberként tartalmas életet képesek élni. Ennek érdekében célunk, hogy

- az elsajátított ismeretek tevékeny, gyakorlatorientált felhasználásához a tanulóknál alakuljanak ki a problémamegoldó, logikus gondolkodás kompetenciái;
- a tanulási folyamat révén szerzett tudást képesek legyenek analizáló, szintetizáló gondolkodással úgy rendszerezni, hogy az a mindennapi élet hasznos alkotóelemévé váljon;
- a tanulók rendelkezzenek alkalmazható tudással, az élethosszig tartó tanulás képességével, a személyes boldoguláshoz szükséges kompetenciákkal és egyenlő eséllyel a társadalomba való sikeres beilleszkedéshez;
- olyan oktatásszervezési keretet valósítunk meg, amely biztosítja a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és

súlyos rendellenességével küzdő, és organikus okra vissza nem vezethető rendellenességgel küzdő tanulók oktatásba való integrálódását.

Kiemelt célunknak tekintjük, hogy minden tanulónk teljesítse tankötelezettségét, találja meg a képességeinek megfelelő és iskola által biztosított kilépési lehetőséget. a továbbtanulást biztosító érettségi formájában. Olyan oktatási-nevelési szervezetet kívánunk működtetni, ahol a tantervek, a követelmények és az alkalmazott módszerek, mérési eszközök egymást erősítik, kiegészítik, és ahol együttműködés van a különböző iskolatípusok, képzések dolgozói és tanulói között.

II.1.10.1. Az általános iskolai nyolc évfolyamos képzés

Általános iskolánkban legfontosabb célunk a helyes értékrend megalapozása. Fontosnak tartjuk a közösségi szemlélet kialakítását, a tanítványinkban rejlő egyéni képességek felismerését, kibontakoztatását.

Arra törekszünk, hogy a család által reánk bízott gyermekekből a szülőkkel együttműködve szellemileg, lelkileg és testileg egészséges nemzedéket neveljünk. Feladatunk a tanulók teljes személyiségének fejlesztése, valamint egyéni képességeik, készségeik, kompetenciáik kialakítása és bővítése, a hatékony tanulási módszerek elsajátíttatása, a középiskolai tanulmányokhoz szükséges alapok megteremtése.

Fontosnak tartjuk a közösségi szemlélet kialakítását, a tanítványainkban rejlő egyéni képességek felismerését, kibontakoztatását.

Az esélyegyenlőségre való törekvéssel, megfelelő motivációval, türelemmel és szeretettel alakítjuk ki tanulóinkban az alapvető készségeket, képességeket, hogy életük során képesek legyenek önálló döntéseket hozni, és az itt megalapozott műveltséggel, hittel, keresztény világszemlélettel társadalmunk tisztességes tagjai legyenek.

Az alapfokú nevelés-oktatás bevezető és kezdő szakasza (1-4. évfolyam)

Az alapfokú nevelés-oktatás első négy évre terjedő pedagógiai szakaszának alapvető jellemzője az alapozás. Négyéves időtartama két kisebb, eltérő képzési célú szakaszra tagolódik.

Az első két iskolai év bevezető szakasz, szerepe szerint előkészít az iskolai tanulmányokra. Gyermekre figyelő fokozatossággal vezet át az óvoda játékközpontú tevékenységeiből az iskolai tanulás szervezeti kereteibe, tevékenységrendszerébe és szokásrendjébe. Széles teret enged játék- és mozgásigényének kielégítéséhez. Előkészíti, megalapozza a kulcskompetenciák kifejlődésének folyamatát.

A kezdő iskolaszakaszban, az iskolakezdés 3-4. évében folytatódnak a fenti fejlesztési prioritások, de fokozatosan átalakul a tanulás jellege. Egyre inkább előtérbe kerülnek a teljesítményelvárások által meghatározott tanulási feladatok, a fejlesztési követelményeknek való megfelelés igénye.

A tanulók fejlettségére és fejlesztési szükségleteire figyelve, differenciált tervezéssel és tanulásirányítással fokozatosan növeli a tanító a terhelést és a teljesítményelvárásokat. A tanulók előmenetelét fejlesztő értékeléssel segíti elő. A tanulók fokozatosan gyarapodó ismereteit rendszerbe szervezi. Aktivizálja a már megszerzett tudást az új tanulási feladatok megoldásához.

Értékközvetítő szerep:

A gyerekek nemcsak az iskolában tanulnak. Sokféle más forrásból is bőséges tapasztalatok, ismeretek birtokába jutnak. Ezeket az iskolának számon kell tartania, fel kell használnia nevelő munkájában. Különösen fontos feladata, hogy sajátos eszköz- és hatásrendszerével olyan értékrendet közvetítsen, amelyik segít a gyerekeknek a spontán hatások és az őket érő információáradat kezelésében, értékelésében, az elfogadásukról való döntésekben.

Az iskola célirányosan meghatározott értékrendjének közvetítésében – a kisiskolások nevelésében – kitüntetett szerepe van:

- az iskola légkörének, információforrásokkal kapcsolatos nyitottságának,
- a tanító és a tanulók érintkezésének és együttműködésének,
- a kortársakkal kialakított magatartási kultúrának,
- a gyerekek nevelésében a szülői házzal kiépített partneri viszonynak, függetlenül a szülők társadalmi és kulturális háttérétől,
- az irányított társadalmi tapasztalatszerzésnek, mely kiterjed a társadalom minél szélesebb spektrumára,
- a spontán szerzett tapasztalatok és tudás feldolgozásának (elemzésének, értékelésének) és felhasználásának,
- különféle élethelyzetek tanulmányozásának (feladathelyzetek, tanulási szituációk, konfliktushelyzetek, veszélyhelyzetek, versengések, önkiszolgálás, másság jelenléte stb.),
- az oktatás kultúraközvetítő, értékörző hatásának, mely kultúra reprezentálja az országban lakók sokszínűségét.

Az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakasza (5-8. évfolyam)

Az iskola az 1-4. évfolyamokhoz hasonlóan az 5-8. évfolyamokon is különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú gyerekeket együtt neveli. Érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészíti őket a középiskolai, illetve szakiskolai továbbtanulásra, és előkészíti őket a társadalomba való beilleszkedésre. Ennek érdekében kiemeli az anyanyelvi kommunikációt, az idegen nyelvi kommunikációt, az ezekhez szükséges képességek fejlesztését, valamint a matematikai gondolkodás, a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás alapképességeit, a komplex információk kezelésével kapcsolatos képességeket, kulcskompetenciákat.

Továbbfejleszti a tanulóknak azokat a képességeket, készségeket, amelyek a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükségesek. A tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségben való élet során fejleszti a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját. Rávezet a megbízhatóság, becsületesség szavahihetőség értékeire. Az alapozó és fejlesztő szakasz szocializációs folyamatában az iskola tudatosítja a közösség demokratikus működését és néhány általánosan jellemző szabályát.

Az iskolának kiemelkedő feladata a nemzeti, a nemzetiségi és az etnikai hagyományok tudatosítása és az ápolásukra való nevelés. Erősíti az Európához tartozás tudatát, és egyetemes értelemben is készíti más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére. Ugyanakkor figyelmet fordít az emberiség közös problémáinak bemutatására.

Kiemelt szerepet kell juttatni a médiatudatosságra nevelésnek is, hogy megtanulják helyesen értelmezni, szelektálni a naponta rájuk zúduló információmennyiséget, illetve ne hagyják magukat manipulálni.

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében. Minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészségi állapotát javítják. Az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás formálása, az alsóbb évfolyamok fejlesztését folytatja.

A fentiekén túl a következő pedagógiai tevékenységeket folytatjuk általános iskolai képzésünkben:

- Német nemzetiségi nyelvoktató program 1-8. évfolyamon a nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelveit működik.. Általános iskolánkban hagyományos nyelvoktató nemzetiségi nevelés-oktatás folyik.
- Emelt óraszámú angol oktatás az 1-4. évfolyamon, illetve 5-8. évfolyamon.
- Kompetencia alapú oktatás az 1-8. évfolyamon, hiszen a rohamosan bővülő és változó tudományos eredmények miatt szükséges az ismeretszerzés módjának megváltoztatása.

II.1.10.1.1 Nívócsoportos oktatás

Intézményünkben a központi tanterv, vagyis Nat szerint, a helyi tanterv alapján folyik az nevelő-oktató munka. Ez akkor működik eredményesen, ha minden tanulónak biztosítani tudjuk az őt leginkább fejlesztő, minél inkább személyre szabott pedagógiai eljárásokat, módszereket, tanulási technikákat. Ezek alkalmazására nyújt lehetőséget a differenciálás.

A matematika alapozza meg a fizika, számítástechnika tantárgyakat, a későbbi kémiai számításokat, és a középiskolai felvételi egyik tárgya is a matematika, és a mindennapi életben is naponta szükségünk van erre a tudásra.

Iskolánk **matematika és digitális kultúra** tantárgyból megteremti a **nívócsoportos oktatás** feltételeit és kidolgozza a rendszerét, körülményeit és tárgyi, szakmai feltételeit az 5. évfolyamtól.

A két negyedikes osztályból három csoport alakul

- több közös gyakorlás, egyéni segítség
- összetettebb feladatok, differenciáló munka
- önálló munkavégzés, kiegészítő tananyag feldolgozása, versenyfelkészítés

A csoportok kialakításában figyelembe vesszük:

- a 4. osztály félévi és év végi jegyét
- egy szintfelmérő feladatsor eredményét, valamint
- a szaktanár javaslatát

Ezek figyelembe vételével alakul ki a három csoport, ügyelve arra, hogy a csoportok létszáma arányos legyen.

Átjárhatóság:

- csoportok közötti váltás tanév elején lehetséges tanári kezdeményezésre
- amennyiben a tanuló tanév végi eredménye 2 jeggyel eltér az előző tanév év végi jegyétől, a szaktanár javaslatára másik csoportba kerülhet.
- ez egyaránt érvényes az érdemjegy javulása és romlása esetén.

A csoportváltás csak egy fokozatot jelenthet, nem lehetséges az az egyes csoportból a hármashba vagy fordítva – kerülni.

Így lehetővé válik, hogy mindenki képességeinek és érdeklődésének intenzitása alapján a megfelelő csoportban tanuljon, és jusson minél több sikerélményhez és tudáshoz.

A központi tartalmi szabályozás (NAT, kerettantervek) az iskolai tantervek szerves részévé tette a tanulási technikák, módszerek megtanítását. Ennek a változásnak való megfelelés egyik lépcsője a kompetencia-alapú oktatás elterjesztése. A hagyományos oktatási forma az ismeretek megtanulását, a tanulók által készen kapott, mechanikusan elsajátított ismereteket helyezi előtérbe. A meglévő ismeretek tevékeny felhasználásával megszerezhető tudás elsajátításához azonban olyan gondolkodási képességek szükségesek, mint a problémamegoldó-gondolkodás, a kritikai gondolkodás, a logikus gondolkodás, analízis, szintetizálás stb. E képességek fejlesztése a megszokottól eltérő tanítási-tanulási folyamatot kíván. Ennek érdekében szükséges a pedagógiai kultúra átalakulása.

Napközi és tanulószoba

Alsófokú nevelés-oktatás keretében csak az alsó tagozaton indítunk napközit. A felső tagozaton – igény szerint tanulószobai ellátást biztosítunk. A napközi feladata a mindennapi tanulás megoldása, testedzés és a szabadidő hasznos eltöltése az iskola által kínált lehetőségek között. Feladata még a felzárkóztatás és a tehetséggondozás segítése.

Délutáni foglalkozások

Az 1-8. évfolyamon tanórán kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozásokat szervezünk, melyeknek célja a tanulók fejlődésének segítése, a felzárkóztatás és a tehetséggondozás.

Célunk továbbá e keretek között a művészeti nevelés (néptánc, vizuális kultúra. ének), a testedzés, a hagyományörzés (helytörténet, kézművesség) és a keresztyén nevelés segítése.

A délutáni foglalkozásokat a szülő választja/igényli, ezt követően a tanuló köteles azokon megjelenni, részt venni a tanév során.

A délutáni foglalkozásokat az éves Munkatervben rögzítjük.

A továbbhaladás feltételei:

II.1.10.1. Négy évfolyamos általános tantervű gimnáziumi képzés

Ezt a képzést azoknak a tanulóknak ajánljuk, akiknek a célja a középszintű érettségi vizsga megszerzése, továbbtanulás vagy bekapcsolódás a munka világába.

A négy évfolyamos általános tantervű osztályban az oktatás az általános gimnáziumi tantervi követelmények alapján folyik.

Szabad órakeret terhére első idegen nyelv oktatása emelt óraszámban -5 óra- történik.

II.1.10.2. Négy évfolyamos gimnáziumi képzés angol nyelvi előkészítő évfolyammal

Ezt a képzést azoknak a tanulóknak ajánljuk, akiknek a célja a tanulmányok alatt az emelt óraszámú nyelvtanulás (angol/német nyelvvizsga vagy előre hozott érettségi vizsga letétele), informatikatanulás (ECDL-vizsga), valamint elsődlegesen egyetemeken, főiskolákon való továbbtanulás, vagy a tanulmányok szakközépiskola szakképzési évfolyamain (14-15.) való folytatása, és a felsorolt tárgyak közül valamelyiket emelt óraszámban kívánják tanulni. Az emelt óraszám választása nem kötelező.

Az előkészítő évfolyammal együtt öt évfolyamos általános tantervű osztályban, a diákok a 9/Ny speciális helyi tantervű előkészítő évfolyam után tanulmányikat a 9. általános tantervű évfolyamon folytatják. Az előkészítő évfolyamon kiemelt szerephez jut az angol nyelv (heti 18 óra), és az informatika (heti 3 óra). Az öt évfolyamos képzés során cél a minél nagyobb felsőoktatási továbbtanulási arány elérése.

II.1.10.3. Magyar-német két tanítási nyelvű gimnáziumi képzés előkészítő évfolyammal

Ezt a képzést azoknak a tanulóknak ajánljuk, akiknek a célja a tanulmányok alatt a német nyelv magas szintű elsajátítása, abból nemzetközi nyelvvizsga letétele, valamint elsődlegesen egyetemeken, főiskolákon való továbbtanulás.

A két tanítási nyelvű ágban a 9/Kny évfolyamon nyelvi előkészítés történik, ami intenzív nyelvoktatást jelent. A nyelvórák mellett a helyi tantervben megfogalmazottak szerint folyik az oktatás és szinten tartás. A 9. évfolyamon kezdődik a szaktantárgyak célnyelven történő tanítása. Hogy mely tantárgyakat oktatjuk német nyelven, azt elsősorban aktuális humánerőforrásunk és a vonatkozó rendeletek határozzák meg. Kitűzött célunk ebben az öt évfolyamos oktatási formában, hogy tanulóink a hazai és külföldi felsőoktatásban tanuljanak tovább.

II.1.10.4. Arany János Tehetséggondozó Program, speciális gimnáziumi képzés

Ezt a képzést azoknak a tanulóknak ajánljuk, akiknek a célja a tanulmányok alatt az emelt óraszámú angol nyelvtanulás (nyelvvizsga, előre hozott érettségi vizsga letétele) és emelt informatikatanulás (ECDL-vizsga letétele), valamint az egyetemeken, főiskolákon való továbbtanulás.

Az AJTP-ban a diákok a 9. speciális központi tantervű előkészítő évfolyam után tanulmányaikat a 10. általános tantervű évfolyamon folytatják. Az előkészítő évfolyamon

kiemelt szerephez jut az angol nyelv és a számítástechnika. Az öt évfolyamos képzés során cél a minél nagyobb továbbtanulási arány elérése, illetve ezzel párhuzamosan a munkaerőpiaci érték növelése (utazás-turizmus tantárgy, számítástechnika, nyelvvizsga, jogosítvány). Az AJTP sajátosságait részletesen a 2. és 3. számú melléklet tartalmazza.

Az iskola egészére vonatkozóan erősíteni kívánjuk a képzést idegen nyelvi, és informatikai vonalon, valamint kiemelten kezeljük a tehetséggondozást.

II.1.10.5. Hatosztályos gimnáziumi képzés speciális matematika és biológia emelt képzéssel

Olyan biztos alapokat adni a tanulóknak az első két évfolyamon (hatosztályos gimnázium 7–8.), amelyre bármilyen irányú későbbi tanulmányok épülhetnek (a biztos alapok mellett a tanulási technikák tanításával, a szorgalom és az akaraterő növelésével, a beszéd- és vitakészség fejlesztésével). Az első két évfolyamot a mértéktartó, de szigorú igényesség jellemzi, amely nem enged teret a tárgyak közötti szelektálásnak, lehetőséget és kellő tudásalapot ad a versenyzésre mindazoknak, akik szeretik a megmérettetést.

A hatévfolyamos gimnázium 9. és 10. osztályában az alapok megszilárdítása, elmélyítése, az ismeretszerzés és alkalmazás készségének kialakítása a cél, valamint annak segítése, hogy a diákok reális önismeret, valamint megfelelő mennyiségű és mélységű tudás alapján válasszanak pályát. A versenyzést kedvelők lehetőséget kapnak a megmérettetésre.

Az utolsó két évben (11–12. évfolyam) az érdeklődésüknek megfelelő tárgyakból az emelt szintű érettségi vizsgára készítünk, valamint a választott pályán történő helytálláshoz szükséges készségeket, képességeket erősítjük, a tanulócsoporthoz igazított (szükség esetén személyre szabott) módszerekkel. Kiemelkedő szerepet kap az iskolai munka során az önálló alkotómunka, a kreativitás, az információhordozók széles körű alkalmazása.

Valamennyi tanulótól elvárjuk, hogy elfogadja értékrendünket, megtartsa a viselkedési normákat.

A célokhoz kapcsolódó szerkezet

A hatosztályos speciális matematika tanterv szerinti emelt szintű képzésre jelentkezők a felvételi (két lépcsős; központi írásbeli, majd a megfelelő pontszámot elérték számára szóbeli) során gondolkodási képességükről, „taníthatóságukról”, ismeretanyagukról adnak számot. A 12 évesek általában tantárgyat szeretnek, pálya iránti elkötelezettségük még nincs.

A képzés első két évében kell eldönteni tanárnak, diáknak, szülőnek, hogy a tanuló felnőtt életében a matematika illetve a biológia cél vagy eszköz lesz. Az alkalmazott tantervek ezt a célt szolgálják.

Azok közül, akik a matematikát és a biológiát célnak tekintik, sokan nem „tudós pályára” készülnek. Érdeklődésük, aktivitásuk, jó intellektuális képességeik azonban bármely választott pályára alkalmassá teszik őket. A számukra előírt tananyagon kívül meg kell őket tanítanunk arra, hogy kezelni tudják kiemelkedő tehetségüket, az elmélyült tudományos tevékenység ne gátolja őket társas kapcsolataik kialakításában, biztonsággal eligazodjanak a hétköznapi életben is.

Azok a gyerekek, akik a matematika illetve a biológia ismeretanyagát vagy a matematikai gondolkodásmódot eszköznek tekintik, mérnökként, közgazdászként, tanárként vagy éppen nyelvészként képzelik el az életüket. Nekik meg kell adnunk a lehetőséget arra, hogy a matematika tagozatos osztályon belül, vagy átvételi vizsgával, ha megfelelnek – akinek a két év alatt érdeklődése más irányt vett – az iskola másik osztályában kapják meg azt a képzést, amellyel az általuk választott területen helyt tudnak állni, és segítenünk kell őket a választott pályájukon szükséges képességek, készségek, személyiségvonások kimunkálásában, megerősítésében.

A speciális matematika és biológia tanterv szerinti emelt szintű képzésben a 7–10. évfolyamon a matematikát, biológiát, az idegen nyelveket és az informatikát tanítjuk csoportbontásban, a 11–12. évfolyamon a diákok a továbbtanulási irányuknak megfelelő tantárgyakból (ha a megfelelő létszám, a személyi és tárgyi feltételek adottak) emelt szintű képzést választhatnak a matematikán illetve biológián kívül is.

Az óraszámok az emelt szintű képzési követelményeihez és a törvény adta lehetőségekhez igazodnak.

II.1.10.6. Német nyelvoktató nemzetiségi, négy évfolyamos képzés

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

Mezőberényben működik német kisebbségi önkormányzat, az evangélikus óvoda is törekszik a német hagyományok megismertetésére, az általános iskolánkban is folyik nemzetiségi oktatás. Azzal, hogy a gimnázium is indít ilyen tagozatot, a képzési rendszer minden szintjén megjelenik a **nemzetiségi oktatás és nevelés**.

Törekszünk arra, hogy:

- a tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, és alakuljon ki a reális nemzet- és kisebbségképük.

- a tanulók felismerjék az előítéletek veszélyeit, az emberi, állampolgári és kisebbségi jogok megsértésének jelenségét, és a jelenség elleni fellépés jogi illetve egyéb eszközeit.
- a tanulók képessé váljanak pontos, kitartó, fegyelmezett munkára. Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, önállóságuk fejlesztésére. A tananyag egyes részleteinek differenciált, csoportmunkában való feldolgozása, a megszerzett információk megbeszélése, az együttműködési képesség, a kommunikációs képesség fejlesztésének, a reális önértékelés kialakulásának fontos területei.

II.1.10.7. Kétnyelvű nemzetiségi képzés (1+4 évfolyamos)

A kétnyelvű kisebbségi oktatás célja a kiegyensúlyozott kétnyelvűség elérése. A tanítás nyelve a magyar és a kisebbség nyelve. A kisebbség nyelvén a vonatkozó rendelet értelmében legalább három tantárgyat a kisebbség nyelvén oktatunk a heti kötelező órakeret magyar nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelv óraszámával csökkentett számának legalább 50 százalékában. Így nemzetiségi nyelven tanítjuk az anyanyelv és irodalom mellett legalább három szaktudomány tantárgyát és a népismeretet. (lásd: képzés órahálója)

II.1.10.8. Idegen nyelv

Egyre több diák kap helyben **ÖSD** (Österreichisches Sprachdiplom Deutsch vagyis Osztrák Nyelvi Diploma) nemzetközi, illetve államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítványt német nyelvből. Ez a vizsga bármely tanulónk számára biztosított.

A térítésmentes **DSD** (Deutsches Sprachdiplom) vizsga a két tanítási nyelvű ág 12. évfolyamán a jó és jeles érdemjegyű tanulók számára kötelező, az ennél gyengébb eredményt elért tanulóknál szaktanári ajánláshoz kötött.

Ezt a törekvést segíti egyrészt, hogy 2001 márciusától az iskola akkreditált **ÖSD** nyelvvizsgahely, így államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvány kiadására jogosult.

Másrészt a nyelvvizsgáztatásról és az államilag elismert nyelvvizsgákról szóló rendelet alapján a térítésmentes **DSD** nyelvvizsga honosítási díj befizetése ellenében, külön vizsga nélkül 2006 tavaszától államilag elismert egynyelvű „C” típusú felsőfokú nyelvvizsgával egyenértékű.

Fejlesztendő az angol nyelvoktatás is. Annak tudatában, hogy milyen fontos az angol nyelv ismerete, növelni kívánjuk az intézményünkben az angol nyelvvizsgára felkészített diákok számát.

2017. januárjától intézményünk **Pannon** nyelvvizsga helyszín is. A fentieket figyelembe véve diákjainknak meg van a lehetőségük arra, hogy az érettségi vizsgák lezárásával két idegen nyelvből is nyelvvizsgát szerezzenek, mellyel növelni tudják munkaerő-piaci értéküket, illetve előre teljesítik a felsőoktatásban a diploma megszerzéséhez előírt feltételeket.

II.1.10.8. Informatika / digitális kultúra

Biztosítani kívánjuk az informatika/digitális kultúra magasabb, 11-12. évfolyamokon való szervezett formában történő oktatását. Ezzel lehetőséget kívánunk adni diákjainknak az ECDL vizsga, illetve az emelt szintű számítástechnika érettségi vizsga letételére. Számítástechnikai eszközeink, és szaktanári ellátottságunk ehhez megfelelő háttérrel biztosít. Az ECDL vizsgát akár intézményünkben megszerezhetik.

II.1.10.9. Intézményi innovációk

Idegen nyelv innováció

Az alábbi új módszerek kerültek és kerülnek bevezetésre az idegen nyelv oktatása során:

- Projekt módszer, lényege, hogy egy meghatározott időperióduson keresztül egy témára összpontosítva, a téma komplexitását szem előtt tartva egy produktummal zárva zajlanak az idegen nyelvi órák.
- Infokommunikációs eszközök használata a tanítási órán, interakciókra, információgyűjtésre, szövegalkotásra. (interaktív tábla használata,
- Kooperatív technikák alkalmazása, melynek keretén belül mód nyílik a differenciálásra is.

Fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata

Napjainkban nagyon sokat hallunk a környezetvédelemről és az egészséges életmódról. Ezért tartottuk fontosnak, hogy ezek a nagyon aktuális gondolatok a diákokhoz is eljussanak, hiszen bolygónk további sorsa az ő kezükben van. Az elkövetkező tanévek során különböző tevékenységekkel kívánjuk felhívni a tanulók figyelmét arra, hogy nagyon sokat tehetnek saját egészségük megőrzéséért és környezetük védelméért.

Emellett hangsúlyozni kívánjuk azt is, hogy milyen lehetőségeket rejt számukra az a tény, hogy az Európai Unió állampolgárai vagyunk.

Pedagógia program megvalósulását segítő módszertani kiadványok, gyűjtemények, segédletek

A pedagógia program megvalósulását segítő módszertani kiadványok, gyűjtemények, segédletek című innováció segíti az intézményt abban, hogy a folyamatosan csökkenő gyermeklétszám miatt a közoktatási intézmények közötti fokozódó versenyhelyzetben, a

folyamatosan változó követelmények rendszerében a diákok és a szülők egyaránt megfelelő tájékoztatást kapjanak iskolánk által biztosított képzésekről, lehetőségekről. Ezzel segítjük a hozzánk jelentkezők választását, középiskolai tanulmányaiknak sikerességét.

II.2. A személyiségfejlesztés programja

II.2.1. A személyiségfejlesztés általános feladatai

A személyiségfejlesztés alapja a *szereletparancs hármassága*: szeretni Istent, szeretni embertársaimat, mint saját magamat. Akiben ezek a tulajdonságok megerősödnek, fogékony lesz a szentre, az igazra, a jóra és a szépre.

Fiataljaink számára igazi útravaló a küldetésstudat kialakulása: "Ti vagytok a világ világossága." (Mt 5,14)

A legfőbb általános emberi értékek keresztény hitünkben gyökereznek, és Jézus életében mutatkoznak meg a legteljesebben.

Az emberi személyiség kialakulása a gyermekkortól kezdve a kamaszkoron át az ifjú korig hosszú folyamat. Minden korszaknak megvan a maga jellemzője mind érdeklődésben, mind emberi példákban, mind olyan értékekben, amelyekre érzékenyek. A nevelőhöz való viszony is sokat alakul a kezdeti feltétlen elfogadástól a tagadáson át az egyenrangú baráti kapcsolatig. Célkitűzéseink alapján az alábbi konkrét pedagógiai feladatok köré csoportosítjuk a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos teendőinket:

A hitre nevelés területén elvégzendő feladatok:

- A hitre nevelés szője át az intézmény mindennapi életét.
- A hitéleti nevelés személyre szabott legyen, alkalmazkodjon a gyermek hitéleti múltjához.

Az értelmi nevelés területén elvégzendő feladatok:

- Az önálló ismeretszerzéshez szükséges képességek kialakítása, fejlesztése.
- A megismerés képességének fejlesztése.
- Az önismeret, a céltudatosság kialakítása.
- A helyi tantervben leírt egységes, alapvető tartalmak átadása, elsajátíttatása, valamint az ezekre épülő differenciálás.

A tanulók erkölcsi nevelése területén elvégzendő feladatok:

- Az alapvető erkölcsi értékek megismertetése, tudatosítása és meggyőződéssé alakítása.
- Pozitív szociális szokások kialakulásának, gyarapodásának segítése.

Az érzelmi nevelés területén elvégzendő feladatok:

- A gyermekek, tanulók közösségére és önmagukra irányuló helyes cselekvésre és aktivitásra készítető érzelmek kialakítása.
- A helyes arány kialakítása az érzelmek kimutatásában.

A személyiség fejlesztése – Életrevaló program - sikeres, kiegyensúlyozott személyiség kialakulása érdekében:

- A kiváló teljesítményhez közösen elfogadott és követett értékrendre, viselkedésmintákra és készségekre van szükség.
- A 7 szokás program a diákok számára nyújt segítséget, hogy a legtöbbet tudják kihozni önmagukból.
- A diákok megtanulják, hogyan hozzanak jobb döntéseket az idejük és energiájuk jobb beosztásával kapcsolatban.
- Megismerik, hogy a másokkal való együttműködésük javítása által, hogyan érjenek el még jobb eredményeket.
- Megtanulják, hogyan tudnak egyensúlyt teremteni és folyamatosan megújulni annak érdekében, hogy képesek legyenek megvalósítani a legfontosabb céljaikat.¹

A személyiség fejlesztése az európai irányelvek szerint:

- Az ifjú nemzedék világra való kitekintésének, műveltségének segítése:
  - Nyelvi felkészültség.
  - Számítógépes ismeretek a tudás szolgálatában.
  - Más nemzetek kultúrájának, földrajzának, történelmének, anyanyelvének, hagyományainak megismerése.
- A tanuló törekedjen több idegen nyelv elsajátítására, nyelvvizsgák letételére.
- Az esélyegyenlőségre való felkészítés (nem különb a tudása más nemzetek tanulóinál, de tudása megalapozott, így értékei egyenlők).
- A tanulóknak tudatosítsuk az európaiságot, s elsősorban a magyarságtudatot:

„Elsősorban magyar vagyok, és csak azután európai.”

A hazaszeretet, a nép szeretete, a magyar nyelv ápolása, művelése, a kulturált beszéd, a hagyományok ápolása, a magyar termékek becsülése.

A helyi tanterveket is magába foglaló pedagógiai programunk összeállításánál elsődleges szempont a tanulók képességeinek fejlődéséhez szükséges olyan követelmények meghatározása, amely ösztönzi a személyiségfejlesztő oktatást.

---

¹ <https://franklincovey.hu/7-szokas-alapok/> alapján

Nevelési programunk összeállításánál ezért elsődlegesek az alábbi feladatok:

A színes, sokoldalú iskolai élet, hitélet, tanulás, munka.

- A fenti lehetőségek a tanulók önismeretét, keresztyéni gondolkodás képességét, együttműködési készségét fejlesszék, eddzék akarataikat.
- Járuljanak hozzá életmódjuk, motívumaik, szokásaik, az értékekkel történő azonosulásuk fokozatos kialakításához, meggyökereztetéséhez.

Kialakítandó személyiségjegyek:

- A helyes önértékelés
- Az értékek felismerése, megbecsülése és a kiállás mellettük
- Józan, megfontolt ítélőképesség
- A mások felé való nyitottság, befogadóképesség
- A saját akaratunkról való lemondás mások érdekében
- A szelídség, az alázat, a türelem
- Alaposság kialakítása
- A mértékletesség
- A belső csendre, elmélyülésre való igény
- Hűség Istenhez és embertársainkhoz
- Felelősség magunk, mások és a teremtett világ iránt

Elvárásaink tanítványainktól a következők:

- Részvétel a vallásuknak megfelelő egyházi programokban.
- Tiszteletteljes, szép beszéd tanárral, társakkal egyaránt.
- Mindenki testi, lelki egészségének megőrzése, biztosítása.
- Alapos, rendszeres és pontos munka.
- A rájuk bízott feladatok lelkiismeretes elvégzése.
- A házirend felelős betartása.

II.2.2. Felzárkóztatás

A tehetséggondozás mellett minden évfolyamon délutáni foglalkozások keretében, a felmerülő tanári és diákigényeknek megfelelően a hiányok pótlására, ezáltal az esélyegyenlőség megvalósítására felzárkóztató oktatást szervezünk.

Fontosnak tarjuk továbbá fejleszteni diákjaink tanulási stratégiáit is. Ezen cél elérése érdekében megtörtént a tanulás-módszertani elemek tanórai munkába való integrálása. Hisszük, hogy diákjaink megfelelő tanulási stratégiáinak megerősítése mellett, és további technikák elsajátításával hozzájárulunk tanulóink sikeresebb helytállásához.

Tanulóink előképzettségében nemcsak a megszerzett ismeretek, készségek terén mutatkoznak jelentős –a lemaradók számára speciális segítség nélkül leküzdhetetlen hátrányt jelentő – különbségek, hanem a szocializáció fokában, viselkedésmódban, az udvariassági szabályok ismeretében, személyi higiénia terén, a katolikus vallás szertartásainak, a vallásgyakorlás külső formáinak ismeretében.

Az esélyegyenlőtlenség csökkentése fontos feladatunk, amely speciális felzárkóztató programokkal, személyes törődéssel, beszélgetésekkel történhet.

Kiváltképpen megkülönböztetett törődésben kell részesítenünk az érzelemszegény gyermekeket, akiket csak önmagunk, szeretetünk folyamatos ajándékozásával zárkóztathatunk fel.

A felzárkóztatás egy komplex, nagy körütekintést, lelkiismeretességet és áldozatoságot kívánó pedagógiai tevékenység. Jelenti a lemaradás fokának és okainak feltárását, a tanuló helyes önismeretre és küzdőképességre való nevelését, a tanórán kívüli felzárkóztató foglalkozások és a tanórai differenciált foglalkoztatás megtervezését, szervezését és kivitelezését.

Arra törekszünk, hogy a folyamatos differenciálásra való törekvés a tanári munkában számukra is meghozza a kívánt eredményt.

E feladatnak fontos részét képezi minden iskolai szinten a korrepetálás, illetve a kezdő gimnáziumi osztályoknál a szintre hozás.

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrálásának feltétele, hogy erre módszertanilag felkészített pedagógusok végezzék a felzárkóztatást mind a tanórákon, mind a napköziben, sőt a korrepetálások is megfelelő módszerekkel történjenek.

A felzárkóztató programok elsődleges feladata a képességek és készségek fejlesztése, az érdeklődés, a gondolkodás, a beszéd megfelelő fejlesztése.

Első feladat: feltárni, hogy kik azok a tanulók, akik felzárkózásra szorulnak.

- Osztályfőnökök: ismerjék meg mielőbb tanulóikat (beszélgetések, családi háttér ismerete, felmérő tesztek íratása stb.)

- Szaktanárok: saját tantárgyukból írássanak felmérő dolgozatokat év elején a hiányosságok feltárása érdekében. Jelöljék ki azokat a tanulókat, akik felzárkóztatásra szorulnak.

Konkrét tevékenységi formák:

Az osztályfőnöki órák témakörébe be kell iktatni az eredményes tanulás feltételeit, módszereit elsősorban 9. évfolyamokon (önismeret, önnevelés képessége, önellenőrzés képessége, önkritika, a tanuláshoz szükséges optimális fizikai állapot megteremtése). Az eredményes

tanuláshoz szükséges képességek (akarati tulajdonságok, rendszeresség, igényesség, koncentrációs képesség, a tanulásra való igény, a tanulásnak önépítésként történő elfogadása) fejlesztése. Tanulási szokások, módok, technikák, az önismereten alapuló tanulási módszerek kimunkálása.

Tanulótársak bevonása, a gyengébb tanulók segítése, tanulói együttműködésen alapuló tanulás - pármunka, csoportmunka. A szülőket is el kell látni támogató/segítő tanácsokkal!

Szaktanári órák: a tantárgyankénti speciális tanulási technikák alkalmazása: tankönyvek, munkafüzetek használata. Hagyományos és új információhordozók alkalmazása (könyvtár, lexikonok, kézikönyvek, számítógép, Internet, stb.).

Felzárkóztató foglalkoztató foglalkozások megszervezése a 9. osztályban. Korrepetálások megszervezése – szükség esetén – a gyengébb képességű tanulók részére. Csoportbontások lehetőség szerint.

Nagyon fontosnak tartjuk a beilleszkedési, magatartási problémákkal küszködő tanulók fejlesztését, mert a problematikus tanuló saját fejlődésének és közössége fejlesztésének is gátjává válhat.

Támogató szerep hárulhat a pedagógiai munkát segítő védőnőre, valamint az iskolában tevékenykedő szociális segítő munkatársra.

Feladatunk:

- A tanuló személyiségének és környezetének megismerése, a problémák gyökerének feltárása.
- A fejlesztő módszerek megbeszélése, egyeztetése a családdal.
- A megfelelő beilleszkedés hatékony segítése.
- A szülők segítése a családi, a nevelési konfliktusok megoldásában.

Ennek érdekében fejleszteni szükséges a gyermek önismeretét, önbizalmát, együttműködési, kapcsolatépítési képességét, szerepelni tudását, konfliktuskezelői képességét.

A fejlesztés színterei az iskolai, osztályközösségi, a kollégiumi és a hitéleti programok.

Az elérendő cél a gyerekek, tanulók felelősségtudatának, önfegyelmének, kezdeményezőkézségének, csoportmunkára való alkalmasságának kialakítása.

II.2.3. A tehetség kibontakoztatását segítő tevékenységek

A tehetséges fiatalok gondozása Istentől ránk szabott feladat. Ezért kiemelt fontosságú a tehetségek felismerése és fejlesztése minden oktatási intézményben.

Minden pedagógus feladata, hogy felhívja a figyelmet tehetséges tanítványainkra, hogy megfelelően gondoskodhassunk fejlesztésükről.

Ez a tevékenység egyaránt kiterjed az iskolai és kollégiumi nevelésre, a tanórai és tanórán kívüli területekre egyaránt. Ez a legszorosabb együttműködést tételezi fel a családdal és a tehetség-fejlesztéssel foglalkozó intézményekkel és szakemberekkel.

Feladatok:

- Személyes beszélgetések, a biztatás, a jutalmazás megfelelő formáinak megkeresése
- Személyre szabott nevelés - oktatás
- Egyénre szabott tanulási lehetőségek megszervezése
- Team-tanítás - pedagógusok együttműködése
- Differenciált tanulásszervezés
- Az adott téma multidiszciplináris - több szakterületet érintő – megközelítése
- Digitális technológiával támogatott oktatási módszerek alkalmazása
- Tehetséggondozó programok, szakkörök szervezése
- Felkészítés versenyekre, pályázatokon való részvételre (szaktárgyi, sport, kulturális)
- Felkészítés továbbhaladásra, magasabb tanulmányok folytatására
- Pályázatokon való megmérettetés
- Emelt szintű tantárgyak tanítása
- Kiugró tehetségek szakemberhez való irányítása, aki gondoskodik megfelelő fejlesztésükről
- A kétszintű érettségi előkészítő programjaiban való aktív közreműködés
- A tanórai munka előkészítésébe való bevonása a tanulóknak:
  - internet használata
  - Kiselőadások, tanórák tartása
  - Szemléltető eszközök készítése
  - Tesztek összeállítása – előzetes tudás előhívása
  - Irodalmi szövegek dramatizálása
  - Az órai komplexitás elősegítése – multidiszciplinaritás - történelem, zene, festészet, szobrászat, irodalmi alkotások, földrajzi helyek, híres tudósok életútja stb.

A diákok szabad választása alapján a 11-12. évfolyamon emelt szintű oktatást végzünk. Az emelt szintű oktatás célja az emelt szintű érettségire való felkészítés, tehetséggondozás. Az emelt szintű oktatás mellett az igények, és a pénzügyi lehetőségek figyelembe vételével a tehetséggondozásra szakköri keretek között is lehetőséget biztosítunk.

A tehetséggondozó és felzárkóztató foglalkozások esetében fokozott figyelmet fordítunk a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók részvételének motiválására.

II.2.4. Életpálya-építés

Az életpálya-építés hármass célja a sikeres pályaválasztás érdekében:

- a betölthető foglalkozások, az elvégezhető képzések és az egyén személyiségének a feltárása,
- az összhanghoz szükséges személyes aktivitások megtervezése
- az egyéni pályaválasztási döntés segítése, tudatosítása

A három tényező összhangja lehet ideális és reális. Az életpálya-építés feladata, hogy a realitás felé orientálja a tanulókat. Az életpálya-építés tanórákon és délutáni foglalkozásokon valósul meg.

Témák:

- önmegismerés
- önértékelés
- képességek feltárása
- életcélok megfogalmazása
- konfliktuskezelési technikák átadása
- álláskeresési ötletek
- tájékozódás felsőoktatási intézmények képzéseiről
- a bolognai rendszer ismertetése
- a kétszintű érettségi rendszerének megismerése

A kidolgozott intézményi innovációkat a pedagógiai program 2. számú függeléke tartalmazza.

Pályaorientáció

Az iskola képzési struktúrájából adódóan összetett pályaorientációs feladatokat lát el. A feladatokat úgy kell megfogalmazni, hogy 9. évfolyamtól egységet alkossanak. Hangsúlyt kell fektetni a reális pályaválasztás segítésére (érdeklődési kör – hozzá kapcsolódó hivatások, foglalkozások megismertetése), melynek során fel kell használni külső szakmai szervezetek segítségét is (pl. Békés Megyei Munkaügyi Központ, Békés megyei Humánfejlesztési és Információs Központ stb.).

A főbb állomások:

- önismeretre nevelés
- szaktárgyi ismeretek nyújtása magas fokon
- a felismert tehetség menedzselése, az önmegvalósítás segítése
- folyamatos információközvetítés

Alapelvek:

- a tanulók erősségeinek felfedezése, fejlesztése,
- a tanulók gyenge oldalainak felismerése és azok javítása,
- a megfelelő légkör megteremtése (kiegyensúlyozott kapcsolatok)
- az együttnevelés tudatos megszervezése, heterogén összetételű közeg kialakítása
- személyes kompetenciák fejlesztése: önértékelés, önbecsülés, önbizalom, önkiszolgálás, önellátás, önkifejezés, önvédelem, szuverenitás képessége, önreflexió képessége
- személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztése

II.3. A pedagógusok helyi, intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, feladatai

II.3.1. A pedagógusok helyi, intézményi feladatai

A pedagógus legfontosabb feladata: a tanulói személyiségének, képességeinek, tárgyi tudásának folyamatos fejlesztése, tanítványainak az érettségi vizsgára, illetve szakmai vizsgákra való sikeres felkészítése.

A főbb tevékenységek összefoglalása:

- megtartja a tanítási órákat,
- feladata az intézmény és a munkaközösség munkatervében rögzített szakmai és pedagógiai feladatok előkészítése és végrehajtása,
- munkaidejének beosztását az SzMSz megfelelő szakaszai részletezik
- legalább 10 perccel a munkaidő, ügyeleti idő, illetve tanítási órája kezdete előtt köteles a munkahelyén tartózkodni
- a tanítási órára való érkezéskor figyelmet fordít a tanterem állapotára, ha az osztály elhagyja a tantermet, akkor ellenőrizve az állapotokat
- tanítási óráját követően bejegyzzi az elektronikus naplót, nyilvántartja az óráról hiányzó vagy késő tanulókat
- rendszeresen értékeli tanulók tudását, félévente legalább a heti óraszám másfélszeres szorzatával megfelelő számú osztályzatot ad minden tanítványának
- összeállítja, megírhatja és két héten belül kijavítja a szükséges iskolai dolgozatokat, a
- témazáró dolgozat időpontjáról az osztályt (csoportot) legalább egy héttel a kijelölt időpont előtt tájékoztatja
- a tanulóknak adott osztályzatokat szóbeli értékeléskor azonnal, írásbeli dolgozatnál a kijavítást követő órán ismerteti a tanulókkal
- tanítványai számára az osztályzatokon kívül visszajelzéseket ad előrehaladásuk mértékéről, az eredményesebb tanulás érdekében elvégzendő feladatokról,
- javaslatot tesz az iskolai munkaterv szakterületét érintő pedagógiai, szervezési, stb. feladataira,
- részt vesz a tantestület értekezletein, megbeszélésein, a szakmai munkaközösség megbeszélésein és értekezletein,
- fogadóórát tart az általa kijelölt időpontban,
- megszervezi a szükséges szemléltető eszközök, tanítási segédanyagok órai használatát,

- az igazgató beosztása szerint részt vesz az érettségi, szakmai, felvételi, osztályozó és különbözeti vizsgákon, iskolai méréseken,
- helyettesítés esetén szakszerű órát tart,
- egy órát meghaladó hiányzása esetén feljegyzést készít a helyettesítők számára az osztályokban elvégzendő tananyagról, melyet köteles az igazgatóhelyetteshez eljuttatni,
- bombariadó vagy egyéb rendkívüli esemény bekövetkezésekor közreműködik az épület kiürítésében, menti az általa használt legfontosabb dokumentumokat,
- felelősséggel tartozik a szakmai munkához szükséges szemléltető eszközök, könyvek, stb. rendeltetésszerű használatának biztosításáért,
- előkészíti, lebonyolítja és értékeli az iskolai házi tanulmányi versenyeket,
- folyamatosan végzi a tanítványai felzárkóztatásával, korrepetálásával, versenyeztetésével, tehetséggondozásával kapcsolatos feladatokat,
- elkíséri az iskola tanulóit az iskolai ünnepekre, hangversenyre, mozilátogatásra, stb.
- szükség szerint kapcsolatot tart a tanított osztályok osztályfőnökeivel,
- beosztása esetén részt vesz a tanulmányi kiránduláson, szükség esetén ellátja a tanulók versenyre való kíséretét,
- közreműködik a választható foglalkozások felvételének lebonyolításában.
- felelős a tanulói és szülői személyiségségjogok maximális tiszteletben tartásáért,
- bizalmasan kezeli a kollégákkal, az osztályokkal és az iskolával kapcsolatos információkat,
- a hatáskörét meghaladó problémákat haladéktalanul jelzi az osztályfőnöknek, illetve az igazgatóhelyettesnek vagy az igazgatónak.

II.3.2. Az intézményi önértékelés

Az **intézményi önértékelés** alapját képező saját egyedi elvárás-rendszerünket az Önértékelési Szabályzat tartalmazza.

II.3.3. A közösségi nevelés (osztályfőnöki munka) tartalma, feladatai

A gyermekközösségekben meghatározó szerepe van az osztályfőnöknek. Emberi magatartása, pedagógiai, szakmai munkája példaértékű a rábízott gyermekek között. Az osztályfőnököt a vezetőség javaslatára az igazgató bízta meg. Arra kell törekedni, hogy lehetőleg négy illetve öt évig egy kézben legyenek a csoportok. Az osztályfőnök díjazása az érvényes jogszabályok szerint történik.

- Végzi az osztályába tartozó tanulókkal kapcsolatos adminisztrációt.
- A tanuló által elvégzett évfolyamokról a törzslapot, ez alapján év végi bizonyítványt kell kiállítania.
- Az osztályfőnök vezeti az osztálynaplót, a törzslapot, kiállítja a bizonyítványt, és vezeti a továbbtanulással összefüggő nyilvántartást.
- A tanuló osztályfőnöke a tanuló előmenetelét rögzítő dokumentumokban az iratkezelési szabályok megtartásával nyilvántartja és folyamatosan vezeti a közösségi szolgálattal összefüggő egyéni vagy csoportos tevékenységet, amely alapján az Nkt.-ban az érettségi bizonyítvány kiadásának feltételeként meghatározott ötven óra közösségi szolgálat elvégzése igazolható legkésőbb a tanuló érettségi bizonyítványa kiadásának időpontjára.
- Feladata az osztályban tanuló gyermekek sokoldalú megismerése, személyiségük fejlesztése, a közösség formálása a személyre szabott nevelés – oktatás szem előtt tartásával.
- Ennek érdekében együttműködik az osztályban tanító pedagógusokkal.
- Látogatja az osztály tanóráit és szabadidős foglalkozásait.
- Figyelemmel kíséri a tanulók elfoglaltságát, a pályaválasztást előkészíti, irányítja azt a tanuló képességeinek megfelelően.
- Törekszik a tanuló személyiségének megismerésére (szükség szerint családlátogatás formájában) a tanulói tevékenység különféle formáiban (óralátogatás, kirándulás stb).
- Felelős az általa vezetett közösség magatartásáért, viselkedéskultúrájáért, tanulmányi előmeneteléért, a házirend betartásáért.
- Jó kapcsolatot alakít ki a szülőkkel.
- Figyelmekkel kíséri a családok szociális helyzetének alakulását, szükség esetén javaslatot tesz a segítyezés valamilyen formájára.
- Rendszeresen figyelemmel kíséri a hiányzások mértékét, az igazolatlan hiányzásokat. Jelentési kötelezettséggel tartozik a gyermekvédelmi szolgálat felé igazolatlan hiányzás esetében.
- Az osztályfőnöki teendőkkel kapcsolatos adminisztráció pontos és maradéktalan ellátása.
- Átfogó jellemzés, jelentés készítése osztályáról - szükség szerint az osztályba járó diákokról- a tanév végén valamint érettségi előtt.

II.4. Közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok

- Együttműködési készség fejlesztése az integrációt segítő módszertani elemek alkalmazásával (kooperatív technikák)
- Személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztése:
  - közösségfejlesztő, közösségépítő programok
  - mentálhigiénés programok
  - előítéletek kezelését szolgáló programok
  - konfliktuskezelő technikák elsajátítását segítő programok
- Integrációt segítő tanórán kívüli programok: sokszínű közösségi élet megvalósítása az intézményben
- A HHH tanulók bekapcsolódása a DÖK életébe
- A HHH tanulók magas számú részvételének megvalósítása valamennyi közösségi rendezvényen

Az összetartást szolgálják a szabadon, nem iskolai keretek között szervezhető osztálykirándulások, programok ahol minden évben lehetőség nyílik kötetlen formában is az osztálykohézió erősítésére.

II.4.1. Ünnepek, megemlékezések rendje, hagyományápolás, közösségfejlesztés

Ünnepek, megemlékezések

Egyházi ünnepek megtartása (iskolalelkész, gyülekezeti lelkészek és hitoktatók vezetésével).

- A nemzeti és intézményi ünnepek megünneplése iskolai, illetve regionális szinten történik (az ünnepek felelősei a munkaközösségek és a diákönkormányzat; a megemlékezések módját, felelőseit az éves munkaterv határozza meg).
- Az intézmény névadójának, Petőfi Sándornak emlékére évente visszatérően rendezvények szervezésére, pályázatok kiírására, vetélkedőkre kerül sor. A szervezés a diákönkormányzat bevonásával történik.
- Az intézmény kollektíven tagja a Petőfi Társaságnak. A Társaság szervezésében kerül sor a Petőfi Iskolák Országos Találkozójára. A találkozón való részvétel, és a kapcsolódó vetélkedőkön való indulás az intézmény erkölcsi kötelessége.

II.4.2. Hagományápolás - hagyományteremtés

Hagyományaink a kulturált emberi viselkedés és kapcsolattartás megteremtését célozzák, valamint az intézményhez való kötődést szolgálják:

- 9. évfolyamos gólyatábor
- gólyaavató, gólyabál

- farsangi rendezvény
- Gombavató-bál, végzős osztályok rendezésében
- fordított nap, karácsonyi vacsora a végzős osztályok rendezésében
- Sándor-bál - öregdiák találkozó- 11. osztályok szervezésében
- a végzős évfolyam kollégiumi búcsúztatása
- a végzős évfolyam ballagás előtt elbúcsúzik a város vezetésétől,
- megkoszorúzza Petőfi Sándor iskolai és városi szobrát
- ballagási ünnepély (iskolai jelképek továbbadása)
- érettségi találkozók a volt osztályfőnökök szervezésében
- egyéb, az iskolához való tanulói, szülői, és alkalmazotti kötődést erősítő programok.
- a felépülő általános iskola szokásainak, kultúrájának megalapozása, hagyományteremtés

A településen élő nemzetiség(ek) kultúrájának megismerése

Mezőberényben a magyarok mellett két nemzetiség található meg, a németek és a szlovákok. Érdekesség, hogy iskolánk elődjét a szlovák evangélikusok alapították 1802-ben, s az 1962-ben újonnan induló gimnáziumban 1987 óta német két tanítási nyelvű oktatás is folyik. Így feladatunk mind a német, mind a szlovák nemzetiség történelmével, hagyományaival, kultúrájával megismertetni a diákjainkat.

Célunk:

- A múlt megismerésével a tanulók azonosságtudatának kialakítása és jövőképük formálása.
- A tanulók először ismerkedjenek meg a magyarországi németek és szlovákok legfontosabb hagyományaival, életmódjával és kultúrájával.
- Tiszteljék a magyar nép és az országban élő más nemzetiségek kultúráját, ismerjék fel a közöttük lévő kapcsolódási pontokat.
- A tanulók ismerkedjenek meg a magyarországi németek és szlovákok kultúrájával, értékeikkel.
- A német- és szlovákjű lakosság történetének tanulmányozása az államalapítástól napjainkig.
- Tudatosuljon, hogy a soknemzetiségűség sokszínűséget is jelent.
- A történelmi ismeretek segítséget nyújtanak az előítéletek megjelenési formáinak felismerésében és a jelenség hátterének feltárásában.

- Ismerjék meg a szervezeteket, a hagyományápoló egyesületeket és a sajtót,
- A történelmi témakörök a történelem tantárgy óráin kerüljenek feldolgozásra.
- Tantárgyi megvalósulás keretei: történelem mellett a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül a regionális kultúránál és a művészeteknél.

Lehetséges tartalmi elemek még:

- népszokások,
- ünnepek, hagyományok
- népzene, népköltészet, néptánc
- ünnepi ételek

II.5. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

A különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló;
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló;
- kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.

II.5.1. A sajátos nevelési igényű gyermeknek,

tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani (Knt. 47.§ (1).

A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével (Knt. 47.§ (2).

Intézményünkben közoktatási szerződés és egyoldalú megállapodás alapján integrált nevelés és nevelés-oktatás folyik.

Cél és feladat

A Nemzet köznevelésről szóló törvény 4.§ 25. pontja alapján ellátjuk:

- azt sajátos nevelési igényű gyermek, tanulót: azt a **különleges bánásmódot igénylő** gyermeket, tanulót, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján:
  - mozgásszervi, érzékszervi (de ép értelmű)
  - autizmus spektrum zavarral
  - egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

- A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű, tanulókkal együtt történő integrált oktatásuk.

Az együttnevelés legfontosabb szempontjai:

- A közösség felkészítése, a gyermek és tanuló fogadására.
- A gyermek és tanuló beilleszkedése, a többi gyermekkel/tanulóval való együtt haladás.
- A tanítás-tanulást segítő eszközök alkalmazása
- Kapcsolattartás a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával.

A sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai nevelésének feladatai

- Az elvárások alkalmazkodjanak az eltérő képességekhez.
- A differenciált nevelés, oktatás megvalósítása során egyénre szabott módszerek, technikák alkalmazása szükséges.
- A tananyag feldolgozásánál figyelembe kell venni a tantárgyi, foglalkozási anyag tartalmának esetleges módosulásait, szükség esetén egyéni haladási ütemet kell biztosítani.

Különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók

Általános feladataink: helyzetfelmérés

Segítő munkánk csak akkor lehet eredményes, ha tájékozódunk

- a gyerekek családban elfoglalt helyéről, életmódjáról, életviteléről,
- a fiatalok káros szenvedélyeiről,
- önértékelési gondokról, a kudarcról, az önmegvalósítási nehézségekről,
- példaképekről, célokról,
- a tanulók tanulási, beilleszkedési stb. nehézségeiről,
- különleges érdeklődéséről, teljesítményeiről, stb.

Szervezési feladatok

- Kapcsolattartás a szülőkkal, diákokkal, gyermekvédelmi felelőssel.
- Fogadóóra keretében, ahol a szülők tájékoztatást, segítséget kaphatnak a felmerülő problémáik megoldásához.
- Kapcsolattartás az osztályfőnökökkel, a nevelőtestülettel, szakmai szolgáltatókkal, az illetékes Gyámhivatallal, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálattal.
- Egyéni és csoportos problémafeltáró beszélgetési lehetőségek szervezése tanulókkal, szülőkkal.

- Segítségnyújtás ahhoz, hogy a diákok egyéni problémáikhoz külső szakember segítségét igénybe vehessék.
- Előadások szervezése a tanulókat érintő témakörökben.
- Rendhagyó osztályfőnöki órák tartásához szakemberek meghívása.

Eljárások, módszerek, eszközök

- A gyermekek és tanulók személyes adottságainak, gondjainak feltárása, pedagógiai eszközökkel történő segítése,
- gyermekétkeztetés biztosítása, a szociális helyzettől függő támogatás
- a hátrányos helyzet enyhítésére, a nehéz családi és anyagi helyzet jelzése a fenti intézményekhez, az ilyen jellegű problémák nyomon követése
- a tanuló veszélyeztetett helyzetének javítása érdekében a gyermekjóléti szolgálat és a gyámhivatal megkeresése,
- különböző előadások, rendezvények szervezése,
- kapcsolattartás és tájékoztatás a szülők részére,
- a továbbképzési lehetőségek kihasználása,
- ingyenes kollégiumi elhelyezés,
- Életrevaló program – 7 szokás- megismertetése, alkalmazása

Prevenációs munka

- A prevenációs tevékenység részben tanórai keretben, részben megelőző programok keretében történik.
- A pedagógusok, szülők és diákok számára előadásokat szervezünk.
- Tájékoztató kiadványokat juttatunk el azokhoz a családokhoz, akiknek feltételezhetően szükségük van segítségre.
- Felmérést végzünk az osztályokban a káros szenvedélyekről, egyéb adottságokról.
- Szakemberhez irányítjuk a rászorulókat, elbeszélgetünk vele.
- Egészségügyi szűrővizsgálatok szervezése

Szociális jellegű feladatok

- Kapcsolattartás az osztályfőnökkel a problémával küzdő, hátrányos helyzetű tanulók segítése érdekében.
- Javaslattétel rendkívüli segélyekre

- Krízishelyzetben lévő tanulók gondjainak jelzése, megoldási lehetőség keresése pedagógiai eszközökkel.
- A szülő és a tanuló gyermekvédelmi, rendőri, gyámügyi problémáiban való segítségnyújtás.

II.5.2. Magatartási nehézségek kezelése

A magatartásra vonatkozó általános normákat, és az azokat megsértőkkel szembeni eljárás rendjét az intézmény házirendjei tartalmazzák. A szankciók alkalmazásában – amennyiben lehetséges – a fokozatosság elvét kell követni. Az adott fegyelemsértéstől függően egyéni törődés keretében kell a probléma gyökerét feltárni, és megoldási lehetőségeket felkínálni.

Az esetleges változások regisztrálásához türelmi időt kell biztosítani. Ezen folyamat során fel kell venni a kapcsolatot a szülővel, gondviselővel.

II.5.3. Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel kapcsolatos tevékenység

Kereszténységünk története, ünnepeinek, keresztény életvitelünk, hitünk megélésének lehetőségei a közösségformálás számunkra legerőteljesebb színtere. Ebben a munkában kiemelkedő szerepet kap az iskola, mint gyülekezet megélésének lehetősége. Sajátos gyülekezeti létünk vezetője az **iskolalelkész**, aki munkáját a környék gyülekezeteinek vezetőivel és hitoktatóinkkal együttműködve látja el.

„A közösségfejlesztés az a folyamat, amely az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot kialakítja, megteremti.” A tanulók közösségben, illetve közösség által történő nevelésének a megszervezése, irányítása iskolánk nevelő-oktató munkájának alapvető feladata. Az iskolánknak, mint szervezetnek alapközössége az osztály.

A beilleszkedés egy új közösségbe meghatározó élmény. Ezt a folyamatot könnyíti, hogy egy általános iskolából több diák is érkezik intézményünkbe.

Ez viszont magába rejti a csoportok, klikkek kialakulásának lehetőségét, amit céltudatos osztályfőnöki munkával lehet megakadályozni. Elsősorban tehát az osztályfőnöki munka az, ami a beilleszkedést megkönnyíti. Ehhez társulnak többek között az intézmény hagyományos rendezvényei. Ezek közül is kiemelt ezen a területen a gólyatábor, és a gólyaavató, a 9-es évfolyamok avatási ünnepe. Ezeket úgy kell megszervezni, hogy az iskola teljes körű megismerése, céljai elfogadása, a kötődés az iskolához minél hamarabb kialakuljon.

Fontos szerep jut a megfelelő szaktanár-diák viszony kialakításának is, ami az adott tanár feladata akkor, amikor az osztályt felveszi. Ennek megfelelően az első néhány órán önismereti játékokkal csoportépítés történik, valamint ez idő alatt a tanár köteles tájékoztatni a diákokat az adott tantárgy közös követelményrendszeréről, az alkalmazandó munkaformákról, és az

egyéb, az iskola dokumentumaival összhangban lévő, adott személyéhez kötődő további feltételrendszeréről.

II.5.3.1. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő programok

A magatartási és beilleszkedési zavarok korrekciójának érdekében fel kell derítenünk a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat. E tevékenység-területen számítunk a Pedagógiai Szakszolgálat segítségére. A szakirodalom folyamatos nyomon követésével, speciális szakemberek biztosításával, a pedagógusoknak nyújtott szakmai segítséggel járulunk hozzá a témával összefüggő pedagógiai feladatok ellátásához.

Feladataink:

- diagnosztizálás, a tünetek megfigyelése, elemzése, a lemaradások területeinek felderítése,
- az okok felderítése,
- a pedagógusok és a gyermekek közötti személyes kapcsolat erősítése,
- a pozitív tulajdonságok erősítése dicsérlettel, ösztönzéssel,
- fejlesztő programok megismerése, beillesztése.
- szoros kapcsolat az iskolákkal, a Pedagógiai Szakszolgálattal, gyermekjóléti szolgálattal;
- egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése; differenciált oktatás,
- a felzárkóztató órák.
- felzárkóztató foglalkozások.
- A szülők és a családok nevelési gondjainak segítése, kapcsolatépítés és kapcsolattartás. Együttműködés a szülőkkel.
- befogadó iskolai légkör
- preventív programok
- Együttműködés szakmai szolgáltatókkal, pszichológus segítségének igénybe vétele.
- Társadalmi környezet együttműködésének megnyerése.
- Előítéletes magatartás csökkentése az iskolában és az iskolai környezetben.

Feladatok

A beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő gyermek és tanuló fejlesztő foglalkozásra jogosult (Knt. 47.§. (8)). A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás kereteiben valósítható meg.

Intézmény az élet és tevékenységi rendjével, érzelmi légkörével segítheti a gyermek harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődését, továbbá növelheti fizikai és pszichikai teherbíró

képességét. Egy intézmény humanista, gyermekközpontú légköre, a nyitottsága, barátságos viszony pedagógus kapcsolatában, órán, foglalkozáson és órán, foglalkozáson kívüli érintkezésekben olyan üzenetet közvetít a gyerekeknek, hogy problémáival, konfliktusaival, kritikus élethelyzeteiben bizalommal forduljon pedagógusaihoz. Az iskolai, kollégiumi munkában a nevelést illeti meg az elsődleges szerep. Elsődlegesen nevelési eszközökkel igyekszünk segíteni a problémákkal küzdő tanulóinkon.

Az intézményben megjelenő beilleszkedési, magatartási problémák okai összetettek, de a hatékony kezelés érdekében érdemes a kiváltó okokat csoportosítani:

- az etnikai hovatartozás problémájának nehézségei
- szociális okok
- családi okok
- egészségügyi okok,
- tanulási nehézségek okozta problémák
- mai életünkben adódó új veszélyeztető tényezők

Ezek felismerése az osztályfőnök, kollégiumi nevelő és az osztályban tanító pedagógusok feladata.

Ahhoz, hogy nevelő-oktató munkánk eredményes legyen fontos, hogy a hozzánk érkező gyermekek és fiatalok minél hamarabb és minél jobban integrálódjanak az iskola közösségébe, vagyis elfogadják a szabályokat, normákat. Arra kell törekednünk, hogy a gyermekek és tanulók az intézmény normáit és értékeit elsajátítsák.

Konzervatív, ugyanakkor demokratikus iskola-koncepciónkban az értékek konzervativizmusa jól összeegyeztethető a megértéssel, empátiával, szeretettel, hiszen a keresztyén értékeknek épp ezek a legfőbb jellemzői. Ezért az iskola normarendszerében, s az azokhoz való alkalmazkodás elvárásában ezek a meghatározók.

Konkrét feladatok az iskolában, kollégiumban:

- Biztonságérzet kialakítása szeretetteljes légkörben.
- A fejlesztőpedagógus az osztályfőnökkel illetve a problémás tanulókat tanító pedagógusokkal, lelki szíjjal együttműködik, hogy közösen segítséget nyújtsanak.
- A szülőkkel való együttműködés, feladatunk megismerni a tanulók és gyerekek családi hátterét, összevetni azt az iskolaival, s törekedni azok összehangolására együttműködve.

- A szocializáció és az individualizáció egyenlő súlyú a személyiség fejlődésben, kölcsönösen hatnak egymásra, amit fejlesztő tevékenységünk során figyelembe kell venni.
- A hátrányos helyzetű gyerekek készségfejlesztése és felzárkóztatása, a tanulók, a gyerekek esélyegyenlőségének egyéni bánásmóddal, differenciált foglalkoztatással elősegítése.
- Figyelembe vesszük az eltérő képességű, tapasztalatú, érdeklődésű, vallású, egészségű, családi és társadalmi háttérű tanulók sokféleségét, a magyarországi társadalom sokszínű természetét, érzékenységét is. Egyéniségük, jellemük fejlesztése, önállóságuk, felelősség-tudatuk és függetlenségük megélés mellett a különbözőségek elfogadására, megértésére is neveljük őket.
- Szükség esetén igénybe vesszük a pedagógiai szakszolgálat segítségét, nevelési tanácsadással, a gyermekjóléti szolgálattal, a gyámhivatallal meglévő kapcsolatot.

II.5.4. Tehetséggondozás

A tehetségen a kiemelkedő teljesítményekre való képességet, felkészültséget értjük a gyakorlati munka, a tudományos vagy a művészeti tevékenységek körében. Ahhoz, hogy az egyéni adottságok, képességek tehetséggé fejlődjenek, kedvező környezeti, tanulási feltételekre van szükség. A tehetség, képesség nemcsak öröklött tulajdonság, hanem tanulás, tanítás függvénye is, ezért is nagyon fontos annak korai felismerése.

A tehetséget leíró teóriákból sokféle látott napvilágot, ma legáltalánosabban a Renzulli-féle az elfogadott. Ez a modell négy összetevőjét emeli ki a tehetségnek:

- átlag feletti általános képességek,
- átlagot meghaladó speciális képességek,
- kreativitás,
- feladat iránti elkötelezettség.

Az előzőekben leírt tehetség-összetevőket nem készen kapjuk születésünk által, ezek hosszas fejlesztő munka eredményei.

Az iskolának, a pedagógusnak kiemelt szerepe és felelőssége van a tehetségek felkutatásában és kibontakozásában.

A középiskolás kor ad igazán teret a hatékony speciális tehetségfejlesztéshez. Szervezeti formái: előkészítő évfolyamok, tagozatos oktatás, szakkörök, emeltszintű oktatás, projektek, AJTP. Fontos, hogy a programok ne legyenek túlzóan speciálisak.

A tehetség általános képességeihez tartozó elemek fejlesztéséről sem szabad megfeledkezni. Lehetőséget kell biztosítani a tanuló számára, hogy érdeklődésének változásával, új, magas szintű képességével összhangban tudjon változtatni képzési menetrendjén. Rugalmas, sokféle képességterületet átfogó programokra van tehát szükség, a lényeg azonban, hogy a középiskolás korszak során a tanulóval közösen találjuk meg az ő igazi értékeit, s készítsük elő a felsőoktatásban a számára legadekvátabb területen való sikeres tanulmányokra.

Tartalmi szempontból a legfőbb alapelve a tehetséggondozásnak a gazdagítás. Célja alapvetően az ismeretek és az elsajátítási folyamat kötelező tananyagon túllépő kiszélesítése.

- Mélységben történő gazdagítás: ennek során több lehetőséget kínálunk a tehetséges gyerekeknek a tudásuk és képességeik alkalmazására.
- Tempóban történő gazdagítás: a tehetséges gyerekek ugyanannyi idő alatt társainál többet képesek megtanulni, így gazdagításuk újszerű tartalmak bevonásával is megoldható.
- A tartalmi gazdagítás azt jelenti, hogy a tananyagot a tanulókra érzékenyen kell megszerkeszteni.
- A feldolgozási képességek gazdagítása elsősorban a kreatív és kritikus gondolkodás fejlesztése. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

Célunk:

A tehetségek felismerése, mentorálása az egyéni képességekhez optimálisan igazodó tanulási folyamat megszervezése, a továbbfejlesztés lehetőségeinek biztosítása az iskolán belül és a tanuló képességeinek megfelelő speciális irányítással.

A tehetséggondozás a tehetség felismerésével kezdődik. A pedagógusoknak ismerniük kell azokat a kritériumokat, amelyek a tehetséget jelzik, melyek azok a tevékenységi, magatartási formák, amelyek a tehetség kibontakozását serkentik vagy gátolják.

A tehetség jellemzői:

- átlagosnál magasabb intelligencia,
- magas fokú kreativitás,
- a következtetés képessége,
- önálló útkeresés,
- szorgalom és kitartás,
- kíváncsiság, érdeklődés,
- előítéletektől való mentesség,

- bizonytalanság tolerálása,
- felügyelet elvetése,
- becsvágy,
- kockázatvállalás,
- divergens gondolkodás,
- folyamatos kommunikáció.

A tehetség kibontakozását:

- serkenti: a megfelelő légkör megteremtése, a motiváció, a tanár ösztönző attitűdje, a bizalom, a megfelelő szervezeti strukturáltság, a játékoság, az értékelés késleltetése,
- gátolja: az érdektelenség, a kreativitás lebecsülése, a túlzott fegyelem, a teljesítménykényszer.

Elvárt eredmények:

- A tehetséges tanuló felismerése, beilleszkedésének segítése.
- A tehetséges gyerek egyéni adottságához igazodó optimális tanulásszervezés, fejlesztés biztosítása.
- Az eredmények elismerése, széles körű nyilvánosságra hozatala.
- A tanulók tevékenységeinek, önállóságának, kezdeményezésének, problémamegoldásainak, alkotóképességének előtérbe állítása.
- A kulcskompetenciák megalapozása, bővítése, megszilárdítása, egyénhez igazodó fejlesztése.
- Keresztyén értékek bázisán való törődés, erkölcsi és - lehetőségeinkhez mérten - anyagi támogatás, az érzelmi élet gazdagítása, az akarat fejlesztése, a szabadidő kulturált, ésszerű felhasználására való nevelés.
- A valamiben vagy mindenben tehetséges tanulók esetében különös figyelmet kell fordítani arra, hogy általában az értelmi fejlettségüktől elmarad (átlagos) az érzelmi intelligenciájuk fejlettsége, ezért az ő esetükben ennek fejlesztése is nélkülözhetetlen annak érdekében, hogy tehetségük ellenére felnőttként majd ne kallódjanak el.

A fejlesztés lehetőségének biztosítása:

- kiscsoportos, illetve egyéni foglalkozásokkal,
- magasabb óraszámmal,
- adaptív tanulásszervezési eljárások alkalmazásával,

- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulmányi követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazásával
- kooperatív tanulási technikákkal a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatására
- Az integratív és a tantárgyközi tantervi szemléletünk - multidiszciplináris szemlélet-kialakításánál figyelembe vesszük a tanulók érdeklődését és tapasztalatait is.
- A tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség Alap támogat. Elérendő célokat jelölhet ki a köznevelési intézmények számára és tartalmazza a feladatok finanszírozásának módját is. (Knt. 47.§ (11)).

A tehetséggondozás területei:

- tanórán végzett tevékenység
- tanórán kívüli (szabadidőben is végezhető) tehetséggondozás
- *Tanórán végzett tevékenység* (emelt óraszám, csoportbontás)
- Csoportbontással elősegítjük az idegen nyelv, matematika, informatika tantárgyak oktatását magas osztálylétszámoknál.
- Differenciált csoportok kialakításával, képességek szerinti feladatlapok készítésével segítjük a megfelelő szintű ismeretszerzést.
- Tanulmányi versenyekre történő felkészítés differenciált feladatok adásával, kutatómunka keretében szakirodalom tanulmányozása, majd a szerzett ismeretek feldolgozása szaktanári segítséggel.
- Kiegészítő anyagok tanulói feldolgozása, majd kiselőadás formájában tanórán történő ismertetése.
- Minden lehetőséget megteremtünk arra, hogy minél több tanuló tudja hasznosítani a nyelvi labor, biológia, fizika, kémia és számítástechnika terem nyújtotta előnyt.
- Igyekszünk elérni, hogy minél több tanulónk tegyen emelt szintű érettségit.
- Tanórán kívüli tehetséggondozás
- Pályázatok elnyerésével a szemléltető eszközök bővítésének elősegítése.
- A tanulók igényeinek, az iskola profiljának megfelelő szakkörök kialakítása.
- Tanulmányi versenyekre, sportversenyekre és kulturális rendezvényekre egyéni és kiscsoportos formában készítjük fel tanulóinkat a könyvtáros és az iskolakönyvtár segítségével.
- Internet használatával növeljük a tájékozottságot, az ismeretek bővítését.

- Színvonalas művészeti, sport és tanulmányi versenyek rendezésével lehetőség nyílik a tehetséges tanulóink kiemelkedésére.
- Rendezvényeinkre más iskolák meghívásával tanulóink megmérettetését biztosítjuk.
- A házi versenyek győzteseinek lehetőséget teremtünk a felmenő rendszerű versenyeken való részvételre.
- Figyelemmel kísérjük az országos vagy megyei szervek, különböző alapítványok, napilapok által meghirdetett pályázatokat, s azokon indítjuk tanulóinkat.
- Bekapcsolódunk az egyház, a város közművelődési intézményei, az önkormányzat által szervezett programokba.
- Gimnáziumban a tehetséges tanulók számára szorgalmazzuk az OKTV-n való részvételt

II.5.5. Esélyegyenlőség

Iskolánk az esélyegyenlőség biztosításából adódó feladatait esélyegyenlőségi intézkedési terv alapján végzi. A tervet az igazgató készíti el, és a tantestület hagyja jóvá.

- Honlapunkon mindenki számára elérhetővé tesszük az iskola Esélyegyenlőségi tervét.
- Az iskola dolgozóinak felkészítést tartunk az esélyegyenlőséggel kapcsolatos jogszabályokról, és segítséget adunk az Esélyegyenlőségi program végrehajtásához.
- gondoskodunk a befogadó, elfogadó intézményi légkör kialakításáról, az egyenlő bánásmód elvének érvényesítéséről.
- fellépünk az egyenlő bánásmód elvét megsértőkkel szemben.
- A tehetségek felismerése, kibontakoztatása, az esélyt teremtő, támogató lépések megtétele minden pedagógus feladata.
- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók nevelési-oktatási hiányainak csökkentése.

II.5.6. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

A területileg illetékes gyermekjóléti szolgálatok, a családsegítő központok, és a gyermeket körülvevő nevelői közösség az első és legfontosabb észlelője és jelzője a családi problémáknak. Így együttműködésük szakmai szempontból rendkívül fontos.

Célunk:

Az intézmény gyermekvédelmi munkáján keresztül a gyermek problémáit minél korábban ismerjük fel, és kezeljük minél hatékonyabban, megelőzve súlyosabbá válásukat. Megfelelünk a pedagógiai tevékenységgel szemben támasztott alapvető követelménynek, annak, hogy minden gyermek részére biztosítsuk:

- a fejlődéséhez szükséges feltételeket,
- lehetőségeket adjon a tanuló képességeinek, tehetségének kibontakoztatásához,
- segítséget nyújtson, hogy szükség esetén leküzdhesse azokat a hátrányokat, amelyek születésénél, családi, vagyoni helyzeténél vagy bármilyen más oknál fogva fennállnak.

Feladatok:

A szülőket rendszeresen tájékoztatjuk a segítségnyújtás a lehetőségeiről. Segélyezésnél a szempontunk az, hogy egyetlen családnak se okozzon aránytalanul nagy terhet a gyermek taníttatása. Ennek megvalósításához elengedhetetlen, hogy az osztályfőnökök ismerjék a tanulók valós szociális, szociokulturális hátterét.

Elvárt eredmények:

- A pedagógusok ismerik és felismerik a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók személyes problémáit, kezdeményezésükre fenntartói és egyéb támogatással a hátrányok kompenzálásában eredményt ér el az iskola.
- Az intézményben biztosítható szociális ellátások enyhítenek a rászoruló tanulók helyzetén.
- Szociális helyzete miatt egyetlen tanulót sem ér hátrányos megkülönböztetés az iskolában.
- A problémás helyzet mielőbbi felismerése.
- Az önismeret, konfliktuskezelés és feszültségoldás technikáinak ismerete és a megfelelő eljárások gyakoroltatása.
- A jogszabályi háttér ismerete, alkalmazása.
- A tanuló egyéni adottságaihoz, képességeihez optimálisan igazodó megoldások alkalmazása.
- Az intézmény a tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén kezdeményezi, hogy az iskola igazgatója indítson eljárást a tanuló lakó-, illetve ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítása, szükség esetén a támogatás természetbeni ellátás formájában történő nyújtása érdekében.

Konkrét feladatok:

- szociálisan hátrányos helyzetű tanulók felmérése
- beiratkozásnál a tanuló szociális helyzetére vonatkozó kérdőív kitöltése
- tanév eleji osztályfőnöki felmérések

- Szociális segélynyújtás formái
  - anyagi támogatás
  - közösségbe való beilleszkedés elősegítése
  - tanulás támogatása
- Személyes megsegítés tevékenységei
  - az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
  - a felzárkóztató órák
  - a tanulók napközis ellátásának biztosítása
  - a szilencium a kollégiumban
  - a diákétkeztetés
  - a felzárkóztató foglalkozások
  - az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata
- a nevelők és a tanulók segítő, személyes kapcsolatai
- a szülők, a családok nevelési, életvezetési gondjainak segítése
- szükség esetén családlátogatások
- a továbbtanulás, pályaválasztás irányítása, segítése
- az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelős tevékenysége
- szoros kapcsolat a polgármesteri hivatalokkal, a gyermekjóléti szolgálattal azért, hogy a szociális hátrányt elszenvedő tanulók minél hamarabb segítségben részesüljenek.
- Az adományozók által kínált összegek hozadékát a tanév végén kapják a gyerekek az adományozó meghatározása szerint.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység távlati ütemterve.

A szociális hátrányok a munka színvonalát erősen befolyásoló tényezők. A megszüntetésükre való törekvés csak rendszerben valósítható meg. Iskolánk által biztosított szociális támogatások:

- ingyenes tankönyv a szabályzóknak megfelelően;
- kölcsönözhető tankönyvek, könyvek;
- étkezési támogatás központi és helyi forrásokból;
- az iskola, az iskola alapítványának és diáksport egyesületének támogatása (versenyek nevezési díjának, útiköltségnek átvállalása stb);
- szociális támogatások (AJTP normatíva, iskolai költségvetés)

A támogatások odaítélésénél a rászorultságot minden esetben igazolni kell, valamint adott esetben az iskola környezettanulmányt végez a jogosultsági sorrend eldöntése, illetve a szolgáltatott adatok hitelességének ellenőrzése céljából. Az iskolában használt tankönyvek, felszerelések, kötelező öltözékek meghatározásánál figyelembe vesszük azok ár-érték arányát.

II.6. Az iskolahasználókkal való kapcsolattartás formái

II.6.1. Kapcsolattartás az intézmény vezetése és a nevelőtestület között

Az intézményvezető és helyettesei a nevelőtestülettel a kölcsönös tájékoztatást a napi munkakapcsolatokon és a nevelőtestületi, munkaközösségi értekezleteken keresztül tartják fenn. A vezetés írásos tájékoztatást a tanári szoba faliújságára kitett hirdeteményeken, a nevelőtestület informálását szolgáló iratgyűjteményen, illetve körleveleken keresztül valósíthat meg.

II.6.2. A belső kapcsolattartás főbb elvei

- az iskolát érintő aktuális problémákról az osztályfőnökök, szaktanárok minden esetben kötelesek tájékoztatni az igazgatót, vagy helyetteseit
- az osztályfőnök feladata, hogy az iskolai oktatás és nevelés problémáiról a kollégáit tájékoztassa (tanulmányi előmenetel, hiányzás stb.),
- az adott osztályban tanító szaktanár folyamatosan tartja a kapcsolatot az osztályfőnökkel, tájékoztatást ad a diákok előmeneteléről, a tanítás során jelentkező problémákról,
- a kollégiumban felmerülő tanulókkal kapcsolatos problémákról a nevelőtanárok kötelesek tájékoztatni az osztályfőnököket,
- felmerülő problémákra közösen kell programot készíteni.

II.6.3. A vezetők és Igazgatótanács közötti kapcsolattartás rendje

Az intézmény munkáját önálló- beosztás alapján és választott tagokból álló –igazgatótanács segíti és támogatja, valamint ellátja a számára a 2005. évi VIII. az egyházi intézményekről törvényben rögzített, illetve a fenntartó által átruházott feladatokat.

Az igazgatótanács összetételének meghatározásáról és tagjainak megválasztásáról a fenntartó gondoskodik. A választott tagok mandátuma 6 év.

Intézményünkben az igazgatótanács létszáma 13 fő.

Az igazgatótanácsnak hivatalból tagja az intézmény vezetője, az intézmény lelkesze, és a gazdasági vezető.

Az igazgatótanács elnökét a fenntartó választja meg.

Az igazgatótanács szükség szerint, de évente legalább 2 alkalommal ülésezik.

Az igazgatótanács feladatai és hatásköre:

- Gyakorolja a fenntartó határozata által ráruházott jogokat.
- A beszámoló benyújtásával egyidejűleg tájékoztatja a fenntartót az intézmény helyzetéről, és az igazgatótanács éves munkájáról.
- Megalkotja ügyrendjét, és elfogadásra a fenntartó elé terjeszti.

II.6.4. Az intézmény és a szülői szervezet közötti kapcsolattartás rendje

Az intézményi szülői szervezetet az osztály szülői szervezetek által megválasztott öttagú testület képviseli. Az osztály szülői szervezeteket háromtagú testületek képviselik, melyeket az adott osztályok szülői közösségei választanak meg.

A szülői szervezettel osztályszinten az osztályfőnök, intézményi szinten az igazgató tartja a kapcsolatot. Az iskola szülői szervezete véleményt nyilváníthat az iskolát érintő valamennyi kérdésben, dokumentumaival, illetve azok módosításaival kapcsolatban.

A jelzett anyagokat az iskola igazgatója juttatja el a Szülői Szervezet vezetőjéhez, aki a szervezet nevében hét munkanapon belül véleményezheti azt. A határidő elmulasztása jogvesztő a véleményezésre vonatkozóan.

II.6.4.1. Közvetlen kapcsolattartás a szülőkkel

A szülői értekezletet intézményi szinten évente legalább két, 9. osztály esetében legalább három alkalommal kell összehívni.

Osztály szülői értekezleten az osztályfőnök, összevont szülői értekezleten, fogadóórán az intézmény minden nevelőjének jelenléte kötelező. Távolmaradást indokolt esetben előzetes bejelentés alapján az igazgató engedélyezhet.

A szülői értekezletek lehetséges változatai:

- összevont szülői értekezlet, melyen az intézményt érintő általános kérdésekről esik szó, vezetője az igazgató vagy megbízott helyettese (az összevont szülői értekezletet osztály szülői értekezlet, és tanári fogadóóra követi)
- osztály szülői értekezlet, amelyet az osztályfőnök vezet és az osztály problémáit rendezni a szülőkkel, szaktanárokkal (az osztályfőnök belátásától függően, illetve intézményi szinten meghatározott időben hívható össze, intézményi szintű összehívás esetén tanári fogadóóra követi)

II.6.4.2. A szülőkkel való kapcsolattartás egyéb módjai

Nevelési céljainkat csak a szülőkkel együttműködve érhetjük el optimális szinten. A család alapvető feladata és felelőssége a gyermekeik nevelése. Az iskola az otthoni nevelést egészíti ki intézményes keretek között.

- Az osztályfőnökök a szülőkkel folyamatosan tartják a kapcsolatot, a szaktanároktól kapott jelzések alapján december első, és április utolsó hetében az értesítést küldenek a tanulók előmeneteléről, abban az esetben, ha a tanulmányi munkájukkal probléma van
- Az együttműködés alapvetően a nevelési-oktatási információcserén alapszik.
- Meghatározók a tanulók személyiségfejlesztésének, szociális veszélyeztetettségének, életkori sajátosságainak kérdésköréből adódó problémák.
- A tehetséges és különleges képességű tanulók menedzselése ugyanolyan fontosságú feladat, mint a beilleszkedési problémákkal küzdők, vagy a tanulási kudarcoknak kitett tanulók segítése.
- Az együttműködés során közösen kell törekedni az oktatási- nevelési célokban megfogalmazott normák elfogadtatására, a kulturált viselkedés kialakítására, a deviáns magatartás megelőzésére.
- Biztosítani kell a szülői szervezet részvételét az intézményegységek közösségformáló és nemzeti öntudatra nevelő programjában is.

A szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés formái

- *Jelentkezés:* Az intézménybe jelentkezést megelőzően a beíratási vagy beiskolázási tájékoztatók alkalmával és a nyílt napon bemutatjuk az intézményt. Ezekben a találkozásokon mód van a szülőkkel való beszélgetésre, a kérdésekre való válaszadásra.
- *Beiratkozáskor* minden szülő megkapja a házirendet. Nyilatkozatban kötelezi el magát, hogy egyetért az azokban foglaltakkal, s gyermeke nevében is vállalja a szabályzatok betartását és betartatását.
- *Fogadóóra:* Az intézmény valamennyi pedagógusa fogadóórát tart az intézmény nyilvános működési rendje szerinti időben. Félévenként egyszer közös fogadóórát tartunk.
- *Tájékoztatás* a tanuló előmeneteléről, viselkedéséről. Hagyományosan az e-napló a szülők rendszeres tájékoztatásának módja. Emellett levélben hívjuk fel a szülők figyelmét arra, ha gyermekük tanulmányi munkája nem kielégítő vagy mulasztásainak

száma magas. Az elektronikus napló bevezetése után elektronikus levélbe, illetve telefonon.

- *Szülői értekezlet.* Szülői értekezletet két alkalommal tartunk, de vannak rendhagyó értekezletek is. Itt tájékoztatjuk a szülőket az iskola aktuális eseményeiről, problémáiról, örömeiről, az osztály életéről, a gyermekek és tanulók viselkedéséről, tanulmányi előmeneteléről.
- *Szülői közösség.* Az osztályok szülői közössége delegál egy-egy szülőt ebbe a testületbe, mely a törvény alapján az egyeztetési, véleményezési jogok gyakorlásán túl az iskolai élet minden területén állást foglal.

Az intézményegységek szülői munkaközösségének vezetői (képviselői) alkotják az intézményi szülői képviselőtestületet.

A kapcsolattartás fejlesztési lehetőségei:

- a felsorolt kapcsolattartási formák optimális működtetése
- a bejövő évfolyamokon szeptemberben szülő-tanár találkozó, melyen a szülők az adott osztályban tanító tanárokkal, valamint az iskolával ismerkedhetnek meg közelebbről, kötetlen formában

A kapcsolatok fejlesztésének lehetőségei:

- rendszeres és folyamatos tájékoztatás a tanuló előmeneteléről, magatartásáról,
- pályaválasztással kapcsolatos tanácsadás
- az intézmény rendezvényeire, ünnepségeire meghívásuk
- kéréseiket, véleményeiket, javaslataikat közvetlenül vagy a választott SZSZ elnöke vagy az osztályfőnökök közvetítésével eljuttathatják az intézmény vezetőségéhez
- tanácsadás

II.6.5. További külső kapcsolatok

Az intézmény működésének biztosítására sokirányú, politikai pártoktól független kapcsolatot tart fenn, mely kapcsolatok a nevelés-oktatás céljait, a gazdaságos működést szolgálják.

Az intézményt a külső kapcsolatokban az intézményvezető képviseli. E feladatot az intézményvezető megbízása alapján egyes esetekben, illetve állandó jelleggel más intézményi dolgozó is elláthatja beszámolási kötelezettség mellett.

II.6.5.1. A kapcsolatok fő iránya

- fenntartó (MEE)
- AJTP programiroda
- megyei, országos szakmai szervezetek, intézetek

- középiskolák és kollégiumok (beleértve a külföldi partneriskolákat)
- helybeli és a beiskolázási körzethez tartozó általános iskolák
- helyi evangélikus egyházközségek (hittanoktatás)
- helyi történelmi egyházak
- kisebbségi önkormányzatok
- városi közművelődési intézmények
- társadalmi, gazdasági, kulturális, sportszervezetek, vállalkozások
- német és osztrák kulturális intézmények
- iskolai alapítvány
- média
- civil szervezetek
- egyéb szervezetek, intézmények stb.

Intézményünk feladatainak jobb ellátása érdekében nyitott bármely nem említett szervezettel, illetve jogi és természetes személlyel történő kapcsolatfelvételre.

A német nemzetiségi önkormányzatokkal való kapcsolat keretei és a tartalmi együttműködés lehetséges formái:

- német nemzetiségi önkormányzatokkal helyi, regionális és országos szinten a meghirdetett versenyeken, rendezvényeken való részvétel (az orosházi és a gyomaendrődi Német Nemzetiségi Önkormányzattal)
- a mezőberényi Német Nemzetiségi Önkormányzattal a megkötött Együttműködési megállapodás alapján:
- Ennek néhány formája:
  - Az intézmény tanuló részt vesznek a NNÖ és a Mezőberényi Német Hagyományápoló Egyesület rendezvényein.
  - Rendszeresen szerepelnek az Orosházi Német Nemzetiségi Önkormányzat által szervezett nyelvi versenyeken.
  - Az NNÖ Neue Zeitung újság 1 példányát biztosítja az intézménynek. Továbbá évenként a Deutscher Kalender átadása a gimnázium könyvtárának,
  - a gimnáziumi tanulók részvétele a NNÖ német nyelvi TV műsor pályázatán, német színházi előadás szervezése,
  - Osternfest, Pfingstfest, Schultüte, Martinstag, Weihnachtsfest,
  - német nyelvből a legjobb eredményt elérő tanuló jutalmazása.

- a Békés Megyei Németek Kulturális Napja rendezvényen az iskola diákjai részvételükkel, előadásukkal színesítik a rendezvényt.
- Nemzetiségi pályázatok kiírásakor (nyelvi tábor) az iskola és partnerei közösen készítik el a pályázatot.
- Továbbá: idegen nyelvi tábor, iskolán kívüli német verseny díjazottjainak jutalmazása.
- Német nemzetiségi szakot végző pedagógusoknak anyagi támogatása, továbbképzéseken részt vevőknek támogatása.
- nemzetiségi oktatást folytató középiskolákkal, általános iskolákkal
- különböző közművelődési és kulturális intézményekkel
- az iskola német partneriskolaival
- a német nyelvet intenzíven tanító általános iskolákkal

Fontosnak tartjuk, hogy lehetőség szerint a tanulók más régiók német nemzetiségű programjain aktívan részt vegyenek, közös projekteken, rendezvényeken ismerkedjenek a nemzetiségi kultúrával.

II.6.5.2. A kapcsolattartás formája és módja

A felsorolt intézményekkel, illetve azok képviselőivel a kapcsolattartás közvetlenül valósul meg írásos és szóbeli formában. A kapcsolattartás folyamatos, illetve konkrét feladatra irányuló.

Az intézmény életének és működési biztonságának fontos területe a kölcsönösen gyümölcsöző partnerkapcsolatok kialakítása és a folyamatos kapcsolattartás az intézmény környezetével. A kapcsolattartás fő elve a kölcsönös előnyökre való törekvés.

A Katicabogár Evangélikus Óvoda és az általános iskola kapcsolata

Kiemelten fontosnak tartjuk az óvodával való együttműködést, nevelési elveink összehangolását, az iskola- előkészítést és az óvoda-iskola közötti zökkenőmentes átmenetet. Beiskolázási terveinkről tájékoztatjuk az óvodásokat és szüleiket, valamint az óvónőket. Szorgalmazzuk az intézménylátogatást, órák megtekintését, a hospitálásokat, az óvodások nyomon követését, a gyermek fejlődésével kapcsolatos mérések eredményeinek megbeszélését.

Az általános iskola és középiskola közötti kapcsolat

Tevékenység	Módszer	Sikerkritérium	Mikor?	Felelős
A középiskolai követelményrendszer figyelembe vétele	6 és 4, illetve 5 osztályos gimnáziumi képzés alapkövetelményeinek meghatározása szóbeli egyeztetéssel vagy írásos formában	Iskolaváltáskor ne érje a diákot hátrány a tanulásban	folyamatosan	igazgató-helyettes
Oktatási és nevelési követelmények összehangolása	közös értekezleten	Zökkenőmentes átmenet érdekében	tanév kezdetén, kritérium-változások előtt	igazgató
Pályaválasztási szülői értekezlet	szülői értekezlet a középiskola vezetőjével	A szülő világos képet kapjon a továbbtanulási lehetőségekről az intézményben	jelentkezési lapok kitöltése előtt: januárban	igazgató igazgató-helyettes
Visszajelzés a volt tanulók eredményeiről	a középiskola az I. félévi eredményeket írásban megküldi az általános iskolának	A visszajelzés megmutatja, hogy a tantárgyak közül melyiknél voltak nagy eltérések,	félévkor	igazgató, helyettes, szaktanárok

II.7. A diákjogok elvi rendezése, gyakorlati rögzítése

A törvény által biztosított jogok nem korlátozhatók. Az iskola diákjaival szemben állított elvárásait, azok kötelességeit és jogait, az együttműködés színtereit és formáit a fenntartó által jóváhagyott házirend tartalmazza. A házirendet a tantestület az osztályfőnöki munkaközösség javaslatai és az esetleges új törvényi rendelkezések alapján minden tanév elején felülvizsgálja,

és szükség szerint módosítja, és az intézmény igazgatója az előírt egyeztetések után legkésőbb 5 munkanapon belül jóváhagyásra beterjeszti a fenntartó elé.

- Az osztályfőnökök a tanulókra kiterjedő személyes kapcsolatukban az intézmény nevelési elveihez méltó viselkedésre, gondolkodásmód kialakítására törekszenek. A személyes problémák, családi eredetű gondok kezelésében elsősorban az osztályfőnökök segítenek.
- A gimnáziumban „Diákönkormányzat” (DÖK) működik. Vezetői, képviselői a diákság egészét, vagy nagyobb többségét érintő kérdésekben szükség szerint a gimnázium igazgatóságához fordulnak, a közösen kialakított állásfoglalásokat a tanulók felé is közvetítik (diákrendezvények, stb.).

A diákönkormányzat vezetőit, képviselőit az iskola tanulói választják. A diákönkormányzat és az iskola kapcsolatát a diákönkormányzatot segítő tanár biztosítja. A diákönkormányzatnak a törvényekben előírt esetekben véleményezési és egyetértési joga van.

A diákönkormányzat dönt - a nevelőtestület véleményének kikérésével

- saját működéséről,
- a diákönkormányzat működéséhez biztosított anyagi eszközök felhasználásáról,
- hatáskörei gyakorlásáról,
- egy tanítás nélküli munkanap programjáról,
- az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat tájékoztatási rendszerének létrehozásáról és működtetéséről, a rendszert működtető felelős szerkesztőjének, munkatársainak megbízásáról.

A diákönkormányzat véleményt nyilvánít

- a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.

II.8. Tanulmányok alatti vizsgák

II.8.1. Osztályozó, különbözeti és javító vizsga

A tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához, ha

- a) felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól,
- b) engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget
- c) meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,
- d) a tanuló a félévi, év végi osztályzatának megállapítása érdekében három fős vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

Egy osztályozó vizsga egy adott tantárgy és egy adott évfolyam követelményeinek teljesítésére vonatkozik. A tanítási év lezárását szolgáló osztályozó vizsgát az adott tanítási évben kell megszervezni.

- e) előrehozott középszintű érettségi vizsga letételéhez szükséges osztályozó vizsgát (1. idegen nyelvből) csak abban az esetben engedélyezünk (AJTP és NYEK képzésben részt vevő tanulók esetén), ha a kérelem benyújtásának időpontjában már rendelkezik a tanuló B2-es (komplex) nyelvvizsgával. Ennek tényét a megfelelő irat bemutatásával tudja igazolni. (Két tanítási nyelvű képzésben tanuló diák célnyelvből nem tehet előrehozott érettségi vizsgát.)

Előrehozott emelt szintű érettségi vizsga letételéhez szükséges osztályozó vizsgát csak abban az esetben engedélyezünk, ha ezt a szaktanár is javasolja.

Különbözeti vizsgát a tanuló abban az iskolában tehet, amelyben a tanulmányait folytatni kívánja.

(Pótló vizsgát tehet a vizsgázó, ha a vizsgáról neki fel nem róható okból elkésik, távol marad, vagy a megkezdett vizsgáról engedéllyel eltávozik, mielőtt a válaszadást befejezné.)

Javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha

- a) a tanév végén – legfeljebb három tantárgyból – elégtelen osztályzatot kapott,
- b) az osztályozó vizsgáról, a különbözeti vizsgáról számára felróható okból elkésik, távol marad, vagy a vizsgáról engedély nélkül eltávozik.

A vizsgázó javítóvizsgát az iskola igazgatója által meghatározott időpontban, az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban tehet.

A vizsgák időpontjáról a vizsgázót a vizsgára történő jelentkezéskor írásban tájékoztatni kell. A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételtető.

Az iskolában tartott tanulmányok alatti vizsga esetén az igazgató, engedélyezheti, hogy a vizsgázó az előre meghatározott időponttól eltérő időben tegyen vizsgát

Tanulmányok alatti vizsgát legalább háromtagú vizsgabizottság előtt kell tenni.

A vizsgabizottságának elnöke felel a vizsga szakszerű és jogszerű megtartásáért
Kérdező tanár csak az lehet, aki a vizsga tárgya szerinti tantárgyat az Nkt. 3. melléklete szerint taníthatja.

A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett a jogszabályban (házirendben) meghatározott értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

Az osztályozó- és javítóvizsgák bizottság előtt folynak. A bizottság tagjait az iskolavezetés jelöli ki és bízta meg. A vizsgáról jegyzőkönyvet kell készíteni, amit iktatni kell. A jegyzőkönyv tartalmazza a feladatot, a minősítést, a tanári- igazgatói aláírást. A vizsgákra vonatkozó kérelmet az igazgatónak kell benyújtani. Az osztályozó vizsgára utalásról átvétel esetén az igazgató dönt. Az egyes tantárgyakból az osztályozó vizsga részei megegyeznek az azonos szintű érettségi vizsga részeivel (írásbeli, szóbeli vizsgarészek).

Az írásbeli és szóbeli vizsgákhoz az érettségi vizsgaszabályzatnak megfelelően írásbeli feladatlapot, és szóbeli tételsort kell készíteni

II.8.2. Érettségi vizsga

Az érettségi vizsgák vonatkozásában a 100/1997 (VI. 13.) az érettségi vizsga vizsgaszabályzatáról kiadott kormányrendelet rendelkezései az irányadóak.

Választható vizsgatárgyak közép szinten:

Kötelezők: magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika (németül is), élő idegen nyelvek: német, olasz, angol.

Egyéb:

- biológia, kémia, fizika, földrajz (németül is)
- német célnyelvi civilizáció
- történelem (németül)
- testnevelés,
- informatika,
- vizuális kultúra
- utazás és turizmus
- evangélikus hittan, katolikus hittan, református hittan

Emelt szintű foglalkozások, mint választható tárgyak:

Az előzetes igények felmérése és összesítése után a kötelező vizsgatárgyakból mindenképpen indul, a nem kötelező érettségi tárgyakból 12 fő feletti (kémia, fizika, biológia 8 fő feletti) létszámhatár esetén.

A felmérés összesítése után az induló csoportokról és a foglalkozást tartó pedagógusról az intézmény vezetése az érintett munkaközösség-vezetők véleményét meghallgatva dönt.

Az iskola igazgatója minden év április 15-éig elkészíti és a fenntartó jóváhagyását követően közzéteszi a tájékoztatót azokról a tantárgyakról, amelyekből a tanulók választhatnak, középiskolában tájékoztatást ad továbbá az érettségi vizsgára történő felkészítés szintjéről is. A tájékoztatónak tartalmaznia kell, hogy a tantárgyat előreláthatóan melyik pedagógus fogja oktatni. A tájékoztató elfogadása előtt be kell szerezni a szülői szervezet és az iskolai diákönkormányzat véleményét.

A tanuló május 20-áig jelentheti be a tantárgy és a felkészülési szint megválasztásával kapcsolatos döntését. Ha a tanuló iskolakezdés vagy iskolaváltás miatt nem tud élni a választási jogával, kérelmének elbírálása előtt egyeztetni elképzeléseit a középiskola igazgatójával vagy az igazgató által kijelölt pedagógussal.

A tanuló a tanév során egy alkalommal az igazgató engedélyével módosíthatja választását az első tanítási héten.

Kiskorú tanuló esetén a tantárgyválasztás jogát a szülő gyakorolja. A szülő ezt a jogát attól az évtől kezdődően, amelyben gyermeke a tizennegyedik életévét eléri – ha a gyermek nem cselekvőképtelen –, gyermekével közösen gyakorolja.

II.8.3.Célnyelvi mérés és vizsgák a két tanítási nyelvű osztályokban:

10. évfolyam

10. évfolyamon a tanulók B2-es szintű szintfelmérő vizsgát tesznek.

Azok a tanulók, akik legalább B2 szintű nyelvvizsgabizonyítvánnyal rendelkeznek, vagy B2 szintű nyelvvizsgára bejelentkeztek, nem vesznek részt az iskolai célnyelvi mérésben.

A tanulók egy értékelő lapot kapnak, amelyen szerepel a készségenként elért százalékos eredmény valamint a vizsga egészére vonatkozó KER szerinti nyelvtudás szint.

12. évfolyam

Az utolsó évfolyamon a tanulók DSD II B2/C1 vizsgát tesznek. A jó és jeles érdemjegyű tanulóknak a vizsga kötelező, az ennél gyengébb eredményt elért tanulóknál szaktanári ajánláshoz kötött.

II.9. Felvétel, átvétel szabályai

II.9.1. Felvétel (gimnázium)

A beiskolázás összhangban van az iskola Pedagógiai Programjával.

A tanév rendjének megfelelően az indítandó képzési kínálatot és lehetőségeket megjelenti az intézmény a saját honlapján, valamint rögzíti a KIFIR-ben.

- Az iskolavezetés tagjai és a felkért szaktanárok az intézménnyel kapcsolatban álló általános iskolákban, osztályfőnöki órákon, az iskolák szülőértekezletein tartanak továbbtanulási tájékoztatót, illetve, ha lehetőséget kapnak, felkeresik az általános iskolákat (Iskolánkban beiskolázási csoport működik).
- A gimnáziumi felvételre várók az iskola „iskolakóstolgotó” programjára jönnek. Nyílt napokat szervezünk korcsoportonként, ahol tájékoztatókra, óralátogatásokra kerül sor.
- Tantárgyi levelezőversenyt szervezünk általános iskolásoknak, mely a kapcsolatépítést, az iskolánkkal való megismerkedést, annak népszerűsítését is szolgálja. Azon kívül meghívásokat teljesítünk érdeklődő intézmények, szülői csoportok számára, illetve pályaválasztási rendezvények alkalmával.
- Az egyházi szervezésű programokkal összefüggő sportversenyeken veszünk részt.

Intézményünk – valamennyi gimnáziumi képzése esetén – a felvétel

- a központi írásbeli felvételi vizsga megírása és
- egy motivációs beszélgetés után történik

Intézményünk – valamennyi gimnáziumi képzése esetén – a felvételi pontok

- a központi írásbeli felvételi pontok felezve: **maximum 50 pont**
- másik 50 pont részletesen:
  - hozott pontok (7. év vége, 8. félév – matematika, magyar nyelv és irodalom, történelem, idegen nyelv,) felezve: **maximum 25 pont**

- felkészítő kurzus - írásbeli felvételire (2 délelőtt: matematika és magyar)
maximum 10 pont
- motivációs beszélgetés: **maximum 10 pont**
- lelkesítő ajánlás: **maximum 5 pont**

A felvételi eljárás különös szabályai – saját intézményből való beiskolázás

- A középiskola kilencedik évfolyamára az általános iskola 8. évfolyamos tanulói jelentkezhetnek.
- Az iskola a tanulói jogviszony létesítését a kilencedik évfolyamon a korábbi tanulmányi eredmény és/vagy a központi írásbeli vizsga alapján határozza meg
  - amennyiben a tanuló 7. évfolyam évvégi és 8. évfolyam félévi tanulmányi eredménye eléri a 4,3 tanulmányi átlagot a központi írásbeli felvételi megírása nélkül bekerül az általa választott képzésre
  - a központi írásbeli felvételi vizsga megírásának lehetősége is adott a diákjainknak
  - amennyiben él a diák a központi írásbeli felvételi vizsga megírásával a számára kedvezőbb eredmény alapján vesz részt a felvételi eljárásban
- A felvételi vizsgák eredménye alapján a gimnázium meggyőződik arról, hogy a jelentkező tanuló rendelkezik-e a középiskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges alapvető tudás- és készségszinttel.
- A felvételi vizsga és a felvételi eljárás rendjét az intézmény a beiskolázási tájékoztatójában minden év október hónapjában nyilvánosságra hozza.
- A sajátos nevelésű igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartásbeli nehézséggel küzdő tanulók esetében biztosítjuk az őket megillető kedvezményeket.

Jelentkezés, felvételi eljárás

Az intézmény, mint ideológiailag elkötelezett intézmény vallásra vonatkozó előfeltételeket köthet ki, mely szerint előnyt élveznek az azonos eredményt elérők közül azok, akik valamely történelmi egyházhoz (evangélikus, református, katolikus) tartozónak vallják magukat. A tanulmányi és egyéb teljesítési szintet évenként határozzuk meg feltételként. A felvételi eljárásokban a közoktatási szerződés és az egyoldalú nyilatkozat figyelembe vételével járnak el.

A beiratkozás a gyermek személyazonosítására alkalmas, nevére kiállított személyi azonosító és lakcímet igazoló hatósági bizonyítvány bemutatásával történik, illetve születési anyakönyvi kivonat alapján. A felvételtől az intézmény igazgatója igazgatóhelyettesei egyetértésével dönt és értesítést küld a jelentkezőnek.

A felvételi eljárással kapcsolatos határidőket és aktuális teendőket az oktatásért felelős miniszter által évente kiadott tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet határozza meg. A felvételtől az iskola dönt az általános iskolai tanulmányi eredmények és a központilag kiadott, egységes feladatlapokkal megszervezett írásbeli vizsga eredménye alapján. A felvételtől az intézmény igazgatója egyetértésével dönt és értesítést küld a jelentkezőnek.

Megjegyzések:

- Általános iskolai tanulmányi eredmények: Kizárólag a bizonyítványban, félévi értesítőben (ellenőrzőben) lévő osztályzatok, minősítések (magatartás és szorgalom nélkül). Felvételi vizsga nem szervezhető.
- Középiskolában helyi felvételi vizsga csak központi írásbeli vizsga mellett, ahhoz kapcsolódva szervezhető, ha a felvételi évet megelőző három év átlagában a jelentkezők száma több mint kétszeresen meghaladja a maximálisan felvehető számát (Knt. 50.§(4)).
- A hat évfolyamos gimnáziumi képzésbe írásbeli és szóbeli felvételi vizsga vagy tanulmányi eredmények és szóbeli elbeszélgetés alapján lehet bekerülni. Az írásbelin a jelentkezőknek magyar nyelvtanból és matematikából kell központilag meghatározott feladatokat megoldaniuk. A szóbelin elbeszélgetésre kerül sor. Lehetőség van az ezekben az osztályokban megüresedő (vagy még betölthető) helyekre a 8. osztályt végzetteknek jelentkezni. Közülük azokat vesszük csak fel, akik be tudnak kapcsolódni az osztály munkájába (előzetes szintfelmérés). Ennek eldöntése céljából – a felvételi folyamatrészeként – a speciális matematika, illetve biológia

tantervű osztályba jelentkezőknek a maradékkal közös – összehasonlító – matematika, illetve biológia versenydolgozatot kell írniuk.

- A gimnáziumi német nemzetiségi oktatásba a nemzetiséghez tartozó, a német nyelvet már korábban tanuló, elsősorban német nemzetiségi oktatásból érkező tanulók kerülhetnek megfelelő nyelvtudással. Az öt évfolyamos kétnyelvű nemzetiségi képzésbe a német nemzetiségi nyelv készség szintű elsajátítására törekvő diákok kerülhetnek, ahol az előkészítő évben folytatott emelt óraszámú oktatás elősegíti a felsőbb évfolyamokon a német nyelven a szaktárgyak oktatását.

II.9.2. A tanulók átvételének szabályai (gimnázium)

- Előzetes megbeszélés és jelentkezés alapján az intézmény igazgatójával történő egyeztetés a lehetőségekről.
- A tanulmányi előélet, a tantervi követelményeknek való megfelelés megállapítása esetleg szaktanár(ok) bevonásával.
- Az átvétel különbözeti vizsgával, évfolyam ismétlésével, egyéni segítségnyújtással, türelmi idő biztosításával történhet.

Helyi szabályok:

- A tantervi követelmények összevetésének megfelelően átvétel, vagy szakmai munkaközösségi meghallgatás.
- A meghallgatás vagy különbözeti vizsga anyaga lehet évfolyamra vonatkozó, vagy témakörre.
- A vizsgaanyagot az illetékes szakmai munkaközösség dolgozza ki a beszámolást megelőző - megállapodás szerinti - idővel.
- A tanuló a felkészülési időszakban részt vehet a tanítási órákon megállapodásnak megfelelően.

Az átvételről az illetékesek véleményének figyelembe vételével az igazgató dönt. A tanulót lehetőleg előzetes tanulmányainak megfelelő, ha ez nem lehetséges, továbbhaladási irányával legjobban megegyező csoportba, osztályba kell besorolni a maximális létszámokra vonatkozó törvényes lehetőségek szerint.

Vendégtanulói jogviszony létesítése:

Évfolyam(ok)ra vonatkozó tantervi követelmények teljesítésére vonatkozó kérelmezés esetén. A felvételtől az igazgató jogosult dönteni jogszabályi és egyéb feltételek (pl. folyamatos fekvést igénylő betegség, vagy művészeti iskolai tanulmányok mellett általános tantervű követelmények teljesítése, stb.) mérlegelésével.

II.9.3. A felvétel, az átvétel helyi szabályai az általános iskolába

- Az elsős beiskolázás a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 50. és 51. §-a alapján történik.
- Lehetőséget adunk a szülőknek arra, hogy gyermekük felvételét előzetesen írásban jelezzék. A február és március hónapokban tartott Giliceváró nevű foglalkozások során lehetőséget kapnak a jelentkező óvodások, hogy bepillantást nyerjenek iskolánk életébe, hogy találkozzanak azokkal a tanítókkal, akik várhatóan első osztálytól tanítani fogják őket. Ezen alkalmakkor ismerhetik meg a leendő szülők tanítóink munkáját. Ezt követően megerősíthetik, vagy megszüntethetik jelentkezési szándékukat. Azokat a tanulókat vesszük fel az iskolába, akiket a fentiekben jelzett bemutatkozási időszak után szüleik ebbe az iskolába szeretnének beíratni.
- Az iskolában a tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van, amennyiben az adott évfolyamon/osztályban van betöltetlen férőhely, és amennyiben a szülők vállalják az iskola sajátosságaival együtt járó követelményeket, elvárásokat, és amennyiben gyermekük személyisége megfelel ezeknek. Tanuló és iskola, illetve osztály kölcsönös megfelelésének lehetőségét teremtjük meg azzal a lehetőséggel, hogy felvétel előtt 1-2 napra „vendégtanulóként” fogadjuk a jelentkezőket iskolánkban. A tapasztalatok szülői, tanári megbeszélése, egyeztetése után születik meg a döntés az átvételről.
- Abban az esetben, ha jelentkező tanulmányi átlageredménye jelentősen eltér iskolánk tanulmányi átlagától különbözeti vizsgát kérünk a tanulótól.
- Különözeti vizsgát kérünk az iskolánkba jelentkező tanulóktól abban az esetben is, amikor az általános iskolai tanuló úgy kíván iskolát váltani, hogy az az iskolatípus változtatásával is jár.
- A felvételnél vagy átvételnél előnyt élvezhet az a tanuló, akinek ezt különleges helyzete indokolja.

Különleges helyzetnek minősül, ha a tanuló:

- evangélikus felekezethez való tartozás vagy
- a testvére az adott intézmény tanulója, vagy
- szülője, testvére tartósan beteg, vagy fogyatékkal élő
- Iskolánk nyitott az Alapító Okiratunkban meghatározottaknak megfelelő sajátos nevelési igényű tanulók átvételére. Az iskola jellemzőiről, a nálunk folyó fejlesztési lehetőségekről részletes tájékoztatást adunk a szülőknek. Ismertetjük nevelési elveinket, elvárásainkat. Amennyiben ezek ismeretében, továbbá a szakértői bizottság javaslata alapján a szülő iskolánk mellett dönt, jöhet létre a felvétel, ill. átvétel.

II.10. Elsősegély-nyújtási alapismeretek

Az ember és természet műveltségi területen belül lehet elsajátítani.

A biológia tantárgynál:

- 9-12. évfolyam: Az ember megismerése és egészsége témakörben
- Szűrővizsgálat, önvizsgálat, védőoltás:
  - Az orvosi ellátással kapcsolatos alapismeretek.
  - Háziorvosi és szakorvosi ellátás, szűrővizsgálatok rendszere.
  - Sugáregészségügyi alapismeretek.
  - Alapfokú elsősegélynyújtási és újraélesztési ismeretek.

A fizika tantárgynál:

- Az ember megismerése és egészsége
  - - Az elektromos áram hatása az élő szervezetre. Veszélyek, érintésvédelmi ismeretek.

A kémia tantárgy esetében

- Veszélyes anyagok és kezelésük a háztartásban.
- Veszélyjelek, biztonsági előírások szerepe, értelme, teendők egyes mérgezések esetén.

Az osztályfőnöki és **testnevelés** órán

Fontosabb témák:

- A mentő hívásáról
- Hogyan reagáljunk, ha megkülönböztető jelzést használó járművel találkozunk
- Eszméletlenség
- Az újraélesztés (mellkaskompresszió)
- Idegen test orrba, szájban, fülben
- A sebek fajtái és ellátásuk
- Néhány jellegzetes sérülés és ellátásuk:

- Gerinctörés, végtagtörések
- Orrvérzés
- A has sérülései
- Az égés és ellátása
- A fagyás és ellátása
- Az áramütés
- Vízi baleset
- A leggyakrabban előforduló mérgezések:
  - Szén-monoxidmérgezés (CO)
  - Szén-dioxidmérgezés (CO₂)
  - Gyógyszermérgezések
  - Benzinmérgezés
  - Alkoholmérgezés

III. HELYI TANTERV

III.1. Az iskolai nevelés-oktatás közös értékei

Az iskolai nevelés-oktatás jelentős anyagi, idő- és energiárfordításokat igénylő folyamat. Ebből következik, hogy alapvető értékként jelenik meg az iskolai tanítási-tanulási folyamatok hatékonysága és az elsajátított tudás és kompetenciák használhatósága, hasznossága. Ennek érdekében alapvető cél a felnőtt élet sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés, a hatékonyság egyik feltétele pedig a modern személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulásszervezési eljárások, módszerek, pedagógiai kultúra általánossá válása.

III.2. Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai

III.2.1. Az iskolai nevelés-oktatás és szerkezete

Az oktatásnak – mind társadalmi, mind gazdasági funkciója miatt – alapvető szerepe van abban, hogy az európai polgárok megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodáshoz, a változások befolyásolásához, saját sorsuk alakításához.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létezéshez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Az intézmény nappali rendszerben alap és középfokú oktatást végez.

Az intézmény tantervében biztosítja a Nat-ra és a kerettantervre épülő tantárgyi követelmények elsajátítását.

A nevelés-oktatás 12 évfolyama egységes folyamat, amely három képzési szakaszra oszlik.

Alapfokú nevelés-oktatás szakasza:

- 1-4. évfolyam;
- 5-8. évfolyam;

Középfokú nevelés-oktatás szakasza:

- 9-12. évfolyam
- a 6 osztályos gimnáziumi osztályaink a középfokú intézmények közé tartoznak.

Az alsó tagozat (1-4. évfolyam):

A Nat az első négy évfolyamot tekinti az első önálló képzési szakasznak.

- Az első két évben az ebben életkorban különösen jelentős egyéni különbségek kezelése a feladat

- A 3-4. évfolyamon erőteljesebbé válnak - a negyedik évfolyam végére már meghatározóan - az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. A motiválás és a tanulásszervezés a Nat fejlesztési feladataiban is kifejeződő elvárásokra összpontosít.

A felső tagozat (5-8. évfolyam):

A Nat a második négy évfolyamot tekinti a második önálló képzési szakasznak.

Funkciója:

- elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása.
- a 7-8. évfolyam alapvető feladata a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése.

A középfokú nevelés-oktatás szakasz:

Funkciója:

- a korábbi képzési szakaszban kibontakozott képességek továbbfejlesztése,
- a készségek és a tudástartalmak elmélyítése és megszilárdítása.
- a munkavállalói szerephez szükséges kompetenciák
- a pályaválasztáshoz kapcsolódó, készségek, fejlesztése.

A középfokú iskola az általános iskola befejezése után (hat évfolyamos gimnázium esetében az általános iskola hatodik évfolyamának elvégzése után) kezdődik, és a tankötelezettség végéig, illetve a középfokú tanulmányok lezárásáig végzi nevelő-oktató tevékenységét.

Feladata - a fiatalok felkészítése:

- a felnőtt társadalomba való beilleszkedésre
- műveltség tartalom biztosítása a felnőtt társadalomba való beilleszkedéshez
- pályaorientáció,
- felkészítés a felsőfokú tanulmányok megkezdésére
- felkészítés a munkába állásra.

III.2.2.1. Kommunikációs kompetenciák: anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot a társadalmi és kulturális tevékenységek során, az oktatásban és képzésben, a munkában, a családi életben és a szabadidős tevékenységekben.

III.2.2.2. Kommunikációs kompetenciák: idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető: fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), a társadalmi és kulturális tevékenységek megfelelő keretein belül – oktatás és képzés, munka, családi élet és szabadidős tevékenységek –, az egyén szükségleteinek megfelelően. Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése. Az egyén nyelvtudásának szintje változhat a négy dimenzió (hallott szöveg értése, beszédképesség, olvasott szöveg értése és írásképesség), az egyes nyelvek és az egyén társadalmi-kulturális háttere, környezete és igényei/érdeklődése szerint

III.2.2.3. Matematikai gondolkodási kompetencia

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége, felkészítve ezzel az egyént a mindennapok problémáinak megoldására is. A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek.

A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására.

III.2.2.4. Természettudományos és technikai kompetencia

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázatokat és előrejelzéseket tegyünk a természetben, valamint az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló kölcsönhatásban lejátszódó folyamatokkal kapcsolatban magyarázatokat adjunk,

előrejelzéseket tegyünk, s irányítsuk cselekvéseinket. Ennek a tudásnak az emberi vágyak és szükségletek kielégítése érdekében való alkalmazását nevezzük műszaki kompetenciának. E kompetencia magában foglalja az emberi tevékenység okozta változások megértését és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősséget.

III.2.2.5. Digitális kompetencia

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (Information Society Technology, a továbbiakban: IST) magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén.

Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítás, bemutatása és cseréje; továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten keresztül.

III.2.2.6. Személyes és társas kapcsolati kompetencia

A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, a közjó iránti elkötelezettség és tevékenység, felöleli a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva, aktívan vegyen részt a közügyekben.

III.2.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetencia

A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia segíti az egyént a mindennapi életben – a munkahelyén is – abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínálgató lehetőségek megragadására. A tudást, a kreativitást, az újtásra való beállítódást és a kockázatvállalást jelenti, valamint azt, hogy célkitűzései érdekében az egyén terveket készít és hajt végre. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek, amelyekre a gazdasági tevékenységek során van szükség.

III.2.2.8. Kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés, kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség magában foglalja az esztétikai megismerés, illetve elképzelések, élmények és érzések kreatív kifejezése fontosságának elismerését mind a tradicionális művészetek nyelvein, illetve a média segítségével, ideértve különösen az irodalmat, a zenét, a táncot, a drámát, a bábjátékot, a vizuális művészeteket, a tárgyak, épületek, terek kultúráját, a modern művészeti kifejezőeszközöket, a fotót s a mozgóképet.

III.2.2.9. A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is. Felismeri szükségleteit és lehetőségeit, ismeri a tanulás folyamatát. Ez egyrészt új ismeretek szerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. A hatékony és önálló tanulás arra készíti a tanulót, hogy előzetes tanulási és élettapasztalataira építve tudását és képességeit helyzetek sokaságában használja, otthon, a munkában, a tanulási és képzési folyamataiban egyaránt. A motiváció és a magabiztosság e kompetencia elengedhetetlen eleme.

III.2.3. A kiemelt fejlesztési területek – nevelési célok

A fejlesztési területek – nevelési célok a teljes iskolai nevelési-oktatási folyamat közös értékeit jelentik meg, így áthatják e pedagógiai folyamatok egészét. E területek – összhangban a kulcskompetenciákban megjelenő ismeretekkel, képességekkel, attitűdökkel – egyesítik a hagyományos értékeket és a XXI. század elején megjelent új társadalmi igényeket. A nevelési célok a következőképpen érvényesülnek a tartalmi szabályozás különböző szintjein és valósulnak meg a köznevelés folyamatában:

- beépülnek az egyes műveltségi területek, illetve tantárgyak fejlesztési követelményeibe, tartalmaiba;
- tantárgyak részterületeivé válhatnak, vagy önálló tantárgyként jelenhetnek meg az iskola helyi tanterve szerint;
- tematizálják a felsőbb évfolyamokon elsősorban az osztályfőnöki órák témaköreit;
- témákat, fejlesztési helyzeteket körvonalaznak a nem tanórai keretekben folyó egyéb iskolai foglalkozások, programok számára.

A nevelési célok intézményi szintű tudatos követése, valamint a hozzájuk rendelt feladatok végrehajtása és végrehajtatása az intézményi pedagógiai kultúra és a színvonalas pedagógiai munka meghatározó fokmérője, a pedagógiai-szakmai ellenőrzés egyik fontos kritériuma.

III.2.3.1. Az erkölcsi nevelés

- A köznevelés alapvető célja a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatának elmélyítése, igazságérzetük kibontakoztatása, társadalmi beilleszkedésük elősegítése. Az erkölcsi nevelés legyen életszerű: készítsen fel az életben elkerülhetetlen értékkonfliktusokra, segítsen választ találni a Nemzeti alaptanterv – 2012 tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira.
- Az erkölcsi nevelés lehetőséget nyújt az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítésmódokat felölelő megértésére, megvitatására. Az iskolai közösség élete, tanárainak példamutatása támogatja olyan, a tanulók életében nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a mértéktartás, az együttérzés, segítőkészség és a tisztelet. A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől a képzelőtehetségen át intellektuális érdeklődésük felkeltéséig – kihat egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában is.

III.2.3.2. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajtítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni-közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez vezetnek. Alakuljon ki bennük a közösséghez való tartozás, a hazaszeretet és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért a tanulók, magyarságtudatukat megőrizve, ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról.

III.2.3.3. Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A demokratikus jogállam működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi. A közügyekben való részvétel a kreatív, önálló kritikai gondolkodás, az elemzőképeség és a vitakultúra fejlesztését kívánja. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatják a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások.

III.2.3.4. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

Az önismeret – mint a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség – a társas kapcsolati kultúra alapja. Elő kell segíteni a tanuló kedvező adottságainak, szellemi és gyakorlati készségeinek kifejezésre jutását és kiművelését. Hozzá kell segíteni, hogy képessé váljék érzelmei hiteles kifejezésére, empátiára és kölcsönös elfogadásra. Ahhoz, hogy az elsajátított tudást és készségeket énképébe be tudja építeni, a tanítás-tanulás egész folyamatában támogatni kell abban, hogy érezze, alakítani tudja fejlődését, sorsát és életpályáját. A megalapozott önismeret hozzájárul a boldog, egészséges és kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

III.2.3.5. A családi életre nevelés

A családnak kiemelkedő jelentősége van a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, önismeretének, testi és lelki egészségének, közösségi létének alakításában. Ezért társadalmi elvárásként fogalmazódik meg a nevelési-oktatási intézményeknek a gyermekek nevelésében, az erkölcsi normák közvetítésében, a harmonikus családi minták közvetítésében való fokozott részvétele. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A családi életre való felkészítés segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, valamint a családi életükben felmerülő konfliktusok kezelésében. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.

III.2.3.6. A testi és lelki egészségre nevelés

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A pedagógusok készítsék fel a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stressz-kezelés módszereinek alkalmazására. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, gondozására, társas viselkedésük szabályozására, a társas konfliktusok kezelésére. A gyerekek, fiatalok sajátítsák el az egészséges életmód elveit, és – amennyire csak lehet – azok szerint éljenek. Az iskola feladata az is, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, a betegség-megelőzésre, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiéniában, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében. A pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében.

III.2.3.7. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A Nat ösztönzi a személyiségfejlesztő nevelést-oktatást, melynek része az akadályozott, hátránnyal élő fiatalok képességeinek fejlődéséhez szükséges feladatok meghatározása. Ez akkor lehet eredményes, ha az intézmények pedagógiai programja, a helyi tanterv külön figyelmet szentel minden tanuló képességbeli és társadalmi különbségének. A nevelési-oktatási intézmény alakítsa ki a gyerekekben, fiatalokban a beteg, sérült, fogyatékkal élő emberek iránti együttérző és segítő magatartást. Saját élményű tanuláson keresztül fejlessze ki a tanulóknál a szociális érzékenységet és számos olyan képességet (együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári létezéshez.

III.2.3.8. Fenntarthatóság, környezettudatosság

A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában. Meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. A nevelés célja, hogy a természet szeretetén és a környezet ismeretén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá a tanulók számára. Az intézménynek fel kell készítenie őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók ismerjék meg azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő,

továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük természeti és társadalmi értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

III.2.3.9. Pályaorientáció

Az iskolának – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek révén a tanulók kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, és képessé válnak hivatásuk megtalálására, foglalkozásuk és pályájuk kiválasztására és a hozzájuk vezető erőfeszítések megtételére.

Ehhez fejleszteni kell bennük a segítséssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

III.2.3.10. Gazdasági és pénzügyi nevelés

A felnövekvő nemzedéknek hasznosítható ismeretekkel kell rendelkeznie a világgazdaság, a nemzetgazdaság, a vállalkozások és a háztartások életét meghatározó gazdasági-pénzügyi intézményekről és folyamatokról. Cél, hogy a tanulók felismerjék saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világában és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrataltságát.

III.2.3.11. Médiatudatosságra nevelés

A médiatudatosságra nevelés lehetővé teszi, hogy a tanulók a mediatizált, globális nyilvánosságnak felelős résztvevői legyenek; értsék az új és hagyományos médiumok nyelvét. Az értelmező, kritikai és tevékenybeállítódás kialakítása révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására. A médiatudatosságra nevelés során a tanulók megismerkednek a média működésével és hatásmechanizmusaival, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, valamint e különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

III.2.3.12. A tanulás tanítása

A tanulás tanítása az iskola alapvető feladata. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést az iránt, amit tanít, és útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáféréssel kapcsolatban.

Meg kell tanítania:

- hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere;
- hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások;
- hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok;
- melyek az egyénre szabott tanulási módszerek;
- a tanulók csoportban miként működhetnek együtt;
- hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint a szövegek, meghatározások, képletek stb.

Olyan tudást kell kialakítani, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével. A tanulás a kiemelt fejlesztési feladatok a kulcskompetenciákra épülnek.

III.3. Egységes alapokra épülő differenciálás:

Az **aktív tanulás** a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza.

Célja olyan **tanulói kompetenciák** fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben **történő kreatív alkalmazását**.

A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében.

Lehetőség szerint:

- a tanulás társas természetéből adódó előnyök kihasználása,
- a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket alkalmazása.
- tanulói együttműködésen alapuló tanulás - pármunka, csoportmunka – együtt végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, tanulói együttműködésen alapuló tanulás / tanulásszervezés

Az eredményes tanulás segítésének elvei

- tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés,
- a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás,

- fejlesztő, tanulást támogató értékelés.

A differenciált tanulásszervezés jellegzetessége:

- az egyéni rétegmunka vagy
- adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszhetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

A pedagógus feladata:

- probléma-megoldási és a jelenségértelmezési folyamatot a tanuló szükségleteinek megfelelően közvetett, illetve közvetlen eszközökkel segíti.
- aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszi iskolán kívüli szakemberek bevonását
- digitális technológiával támogatott oktatási módszereket alkalmaz
- a megfelelő tanulási környezetet biztosítja
- külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert).
- együttműködik más tantárgyakat tanító pedagógusokkal – teamtanítás - azért, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen:
  - tanórákon,
  - témahetek,
  - tematikus hetek,
  - projektnapok,
  - témákhoz szervezett események,
  - tanulmányi kirándulások,
  - iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására.

Tanítási évenként több tanóra megszervezése:

- amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba,

A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében:

- a tananyag feldolgozásánál a tantárgyi tartalmaknak tanulói sajátosságokhoz való illesztése.
- egyéni haladási ütem biztosítása
- a differenciált optimális esetben személyre szabott nevelés, oktatás során az egyéni módszerek alkalmazása.

Az **aktív tanulás segítése** a tanuló tehetségének, különleges nevelési-oktatási szükségleteinek vagy fogyatékosságának típusához igazodó **szakképzettséggel rendelkező szakember támogatásával történik.**

A tanítás nem más, mint a tanulók tanulásának szervezése, tervezése, irányítása, szabályozása és értékelése. Az a pedagógus, aki jól ismeri tanítványai motivációit, képességeit, érdeklődéseit és tanulási szokásait, eredményesen tudja megoldani a tanulásszervezéssel kapcsolatos feladatait.

A differenciált tanulásszervezés:

- tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítása, fejlesztése
- a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatása.
- a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárása,
- esetleges tévedéseinek korrigálása és tudásának átrendeződése
- együttműködő (kooperatív) tanulás technikák, formák.
- Az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formái
  - - az osztálymunka,
  - a tanulói együttműködésen alapuló páros/csoportmunka
  - a tanulók
    - tevékenységeinek,
    - önállóságának,
    - kezdeményezésének,
    - problémamegoldásainak,
    - alkotóképességének előtérbe állítását szolgálják.
- a tanulókhöz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében/megoldásában,
- a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, és értékelésben.

- a feladathoz illeszkedő tanulásszervezési technikák, alkalmazása nélkülözhetetlen a hátrányos helyzetű tanulók egyéni képességeinek fejlesztésében.

A kulcskompetenciák hatékony fejlesztésének egyik feltétele a fejlesztési célokkal adekvát tanítási folyamat, tevékenység. A tanítás nem más, mint a tanulók tanulásának szervezése, tervezése, irányítása, szabályozása és értékelése. Az a pedagógus, aki jól ismeri tanítványai motivációit, képességeit, érdeklődéseit és tanulási szokásait, eredményesen tudja megoldani a tanulásszervezéssel kapcsolatos feladatait.

A tanulásszervezés optimális megoldásához persze nem elég a képzett pedagógus, szükség van a pedagógiai infrastruktúra széles választékára: könyvekre, nyomtatott tananyagokra, kísérleti felszerelésekre, informatikai programokra, programsomagokra és más eszközökre.

A differenciált tanulásszervezés terén különösen a következő szempontok emelhetők ki:

- Olyan szervezési megoldások előnyben részesítése, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését.
- A tanulásszervezés meghatározó szempontja a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatása.
- Az oktatási folyamat megszervezése segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseinek korrigálására és tudásának átrendeződésére.
- Az oktatási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit.
- Az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportoktatásban, a tanulók páros, részben és teljesen egyéni, individualizált oktatásában) a tanulók tevékenységeinek, önállóságának, kezdeményezésének, problémamegoldásainak, alkotóképességének előtérbe állítása.
- A tanulásszervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhöz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben.

- A feladathoz illeszkedő tanulásszervezési technikák, alkalmazása nélkülözhetetlen a hátrányos helyzetű tanulók egyéni képességeinek fejlesztése érdekében.
- Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazása nélkül nem valósíthatók meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatai.
- Számos tanulásszervezési megoldás segítheti az együttműködést, a tanulási esélyek egyenlőségét szolgáló (pl. komprehenzív) szervezeti formák alkalmazását mind az iskolák közötti együttműködés, mind az iskolán kívüli és az iskolai munka terén.
- Az információs és kommunikációs technika, a számítógép felhasználása gazdag lehetőséget nyújt a tanulók adaptív oktatását középpontba állító tanulásszervezés számára.

III.4. A tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei

„Vegyétek észre, ha egy gyermek különleges.
Nem azért különleges, mert különb akar lenni,
hanem azért, mert nem tud más lenni.”
(Szabó Magda)

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy számára megfelelő oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez az iskolának (az iskolafenntartókkal, a családdal, a gondviselőkkel, szakmai és civil szervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint kell biztosítania a nevelő-oktató munka feltételeit:

- a kulcskompetenciák bővítése;
- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén;
- a tanulási esélyegyenlőség eredményes segítésének egyik alapvető feltétele a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása;

- a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül;
- adaptív tanulásszervezési eljárások alkalmazása;
- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

- azokat a tanulókat tekintjük hátrányos helyzetűeknek, akiknek alapvető szükségletkielégítési lehetőségei korlátozottak,
- családjuk, szűkebb társadalmi környezetük elsősorban szociális, kulturális téren az átlaghoz képest negatív eltérést mutat,
- a hátrányos helyzet kialakulásához vezető tényezők: alacsony jövedelem, fogyasztási szint,
- rossz lakáskörülmények, a szülők alacsony iskolázottsági, műveltségi szintje.

Ezek a hátrányok

- esélyegyenlőtlenséghez vezetnek,
- a csonka családban nevelődő tanulóknál a hátrányok halmozottan jelentkezhetnek,
- segítséget jelenthetnek a hosszabb-rövidebb ideig tartó anyagi támogatások,
- az ingyenes étkezés biztosítása stb.

A közbelépés halogatása esetén a hátrányos helyzetből kialakulhat a

- veszélyeztetettség,
- minden nevelőnek kötelessége a szükséges jelzés megtétele, ha tanulóink szociális körülményeiben romlást tapasztal.

Tevékenységi formák

- az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése,
- egyéni és kiscsoportos fejlesztések,
- egész napos iskola, tanulószoba,
- diákétkeztetés,
- javaslattétel az önkormányzatok felé a szociális támogatottak körére,
- szülők tájékoztatása az őket megillető juttatásokról, az igénybevétel módjáról.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelése, oktatása

- a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásba részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.
- a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani,
- a szülőnek joga, hogy kiválassza azt az intézményt, amely a sajátos nevelési igényű gyermeke számára
  - megfelelő ellátást nyújt, és rendelkezik a megfelelő szakemberrel.
Intézményünk
  - rendelkezik megfelelő szakemberekkel a sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal
  - szakszerűen tudnak foglalkozni.

A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a NAT-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat vesszük alapul

A nevelési-oktatási folyamatot:

- a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:
  - a feladatok megvalósításához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van,
  - igény szerint sajátos, a fogyatékkal összefüggő tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíteni,
  - szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, sőt tanulóknál a magyar nyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába, eszközök, sőt tanulóknál a magyar nyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába,
  - az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve.

A hatályos jogszabályok alapján az iskola pedagógiai programjának részeként, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít.

A helyi tanterv elkészítésekor:

- különös figyelmet kell fordítani a NAT előbbieken jelzett elvei közül arra, hogy a helyi tanterv a fogyatékossgal, sajátos nevelési igénnyel összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket jelenítsen meg,
- ennek érdekében a kerettanterv (együttnevelés esetén az együttesen alkalmazott kerettantervek) tartalmi elemei az igényeknek megfelelően adaptálhatók.

A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozókon belül megjelent irányelvek és alapprogramok közül:

- a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához elkészített irányelvek figyelembevételével, azok alapján a fogyatékossg típusának, fokának megfelelő fejleszt programot készítünk a helyi tanterv részeként, a pedagógiai program mellékleteként elhelyezve.

A sajátos nevelési igényű tanuló iskolai nevelése intézményünkben a többi gyermekkel,

- tanulóval részben vagy egészben együtt, iskolai osztályban történik, amelyhez a megfelelő szakember biztosított.

Célunk, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében

- a tartalmi szabályozás és a gyermekisajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél,
- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósul meg, segíti a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést,
- a sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbéli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

Az integrált nevelés, oktatás keretében a sajátos nevelési igényű tanulók

- eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítjük a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő - integrált - oktatásukkal (teljes vagy részleges integrációjuk által),
- az együttnevelést megvalósításával iskolánk többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget,

Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagához mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- támogatjuk pedagógusaink részvételét az integrációt segítő szakmai programokon akkreditált továbbképzéseken.
- pedagógusainkat, valamennyi dolgozónkat, gyermek- és szülői közösségeinket felkészítjük a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
alkalmazzuk az együttnevelés megvalósításában, a különböző pedagógiai szintereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemléletet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazását.

A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság”

- alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- a nyitott tanítási-tanulási folyamatot adaptálunk, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai - esetenként egészségügyi - eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanítás-tanulást segítő speciális eszközök alkalmazását.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő

- magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógusokat alkalmazunk, akik a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszik a tantárgyi tartalmak - egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző - módosulásait;
- egyéni fejlesztési tervet készítő gyógypedagógus - konduktív nevelés esetén konduktor - együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosítanak, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaznak;
- a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépítik,
- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keresnek;

- alkalmazkodnak az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez;
- együttműködnek különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait,
- javaslatait beépítik a pedagógiai folyamatokba,
- A fejlesztő program a pedagógiai program mellékletét képezi.

Az eredményes tanulás segítésének elvei

Tanulási környezet:

- az osztálytermek különböző tanulásszervezési eljárások alkalmazásához megfelelőek, a berendezések rugalmasan és gyorsan átalakíthatóak
- illeszkedik az osztályba járó tanulók korosztályi és egyéni szükségleteihez,
- nyugodt, biztonságos és támogató tanulási környezetet nyújt valamennyi tanuló számára
- a tanulók a foglalkozásokon IKT és digitális eszközöket (számítógép, más iskolai vagy saját eszköz), internetkapcsolatot és prezentációs eszközöket vehetnek igénybe,
- hozzáférhetőek a hagyományos iskolai és az elektronikus könyvtárak egyaránt.
- A tanulók, a pedagógusok, a szülők és a pedagógiai munkát támogató minden szereplő kapcsolata - a közös célt szem előtt tartva - a kölcsönös tiszteleten és nyílt párbeszédre alapul.
- A tanulók értékelését egyéni fejlődésük és sikeres tanulási teljesítményük érdekében az igazságosság, az esélyteremtés és a méltányosság alapelveit szem előtt tartva, emberi méltóságuk tiszteletben tartásával, az értékelés személyes jellegének figyelembevételével szükséges megvalósítani.
- A tanulók tanulási tevékenységekben való aktív részvétele kulcsfontosságú, ezért ennek előmozdítása érdekében a pedagógusoknak mindvégig a tevékenységközpontú tanulásszervezési formákat kívánatos előnyben részesíteniük.
- A tanulás társas természetéből adódó előnyök, a differenciált egyéni munka adta lehetőségek kihasználása, valamint a párban vagy csoportban végzett kutatásalapú, felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködő tanulás támogatása szintén hozzájárul a korszerű tanulási környezet megteremtéséhez.
- Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek legyenek, az azokhoz igazodó mérési stratégiákkal együtt, és már a tanulási folyamat elején ismertté váljanak.

- Az iskolai légkör bizalmi jellege elsődleges feltétele annak, hogy a tanulási problémákra és a személyes nehézségekre időben fény derüljön. Ennek a bizalomnak a megteremtése és fenntartása minden intézményvezető és pedagógus állandó felelőssége.
- Az aktív tanulási alapelvek szerint szerveződő, több tantárgy, tanulási terület ismereteinek integrálását igénylő témákat, jelenségeket feldolgozó tanórák, foglalkozások, témanapok, témahetek, tematikus hetek és projektek alkalmazása segíti a tanulót a jelenségek megértésében, a problémák komplex módon történő vizsgálatában.

Egyénre szabott tanulási lehetőségek

Az iskola a tanulók tanulmányi előmenetelét a képességeiknek megfelelő, egyénre szabott tanulási lehetőségek biztosításával tudja a leghatékonyabban támogatni.

Fontos alapelv:

- tanulók közti különbségeket az iskola a különféle környezeti feltételek és az egyénenként eltérő idegrendszeri érés, valamint az egyéni képességek kölcsönhatása eredményének tekintse

Fejlesztési célok:

- amelyek nemcsak a tanulótól várnak illeszkedést a tanulási környezethez,
- hanem a tanulási környezettől is alkalmazkodást igényelnek a tanuló egyedi jellemzőihez.

Ennek értelmében a képességtartományok mindkét határán – tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte – kihívást jelentő feladatok megtervezése kívánatos.

Különösen fontos:

- hogy az iskola biztosítsa a tanulás egyéni lehetőségeit és a személyre szabott nevelés-oktatás során megszerezhető tanulási tapasztalatokat, enyhítse a hátrányok hatásait, optimális esetben képes legyen kiküszöbölni azokat.
- Ezek közül kiemelten fontos a családi és településszerkezeti hátrányokból eredő, az eltérő kulturális és nyelvi elsajátítási lehetőségekhez köthető, valamint a különleges bánásmódot igénylő tanulókhöz illeszkedő fejlesztő tevékenység.

A pedagógus fejlesztő tevékenysége:

- kiemelkedően kreatív,
- egy vagy több területen tehetséges,
- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű,
- a sajátos nevelési igényű (SNI),
- beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (BTMN) - a szakmai besorolásukat tekintve heterogén, az ok-okozati összefüggéseket tekintve fel nem tárt, - ám tanulási-tanítási szempontból kihívást jelentő tanulók fejlesztésének területén
- a feladat ellátásában felértékelődik a segítő szakterületek (iskolapszichológia, gyógypedagógia, fejlesztő pedagógia) szerepe, és a különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, egymást segítő szakmai tevékenysége.
- a teamtanítás alkalmazása, - több tantárgy ismereteit integráló témákat feldolgozó foglalkozás - közös tanítás keretében valósítja meg, az együttnevelést,
- a tanulót tanító pedagógus és a gyógypedagógus közösen tervezett tanulási-tanítási programjára, a közös tanításra, és közös értékelésre épül.
- a különleges bánásmódot igénylő tanulók együttnevelése esetében közös a felelősségvállalás
- a szülők és a tanuló folyamatos bevonásával, a pedagógiai tevékenység részeként elismert konzultációs tevékenységet folytatva végzi pedagógiai munkáját
- a differenciálás az együttnevelés során
- a rehabilitációs szemlélet
- a hátránykompenzáció biztosítása érdekében (SNI, BTMN, HH, HHH) a tanuló szükségleteihez, képességeihez, készségeihez illeszkedően
- a tanulás-tanítás folyamata speciális szakmai kompetenciák alapján a segítő szakemberekkel együtt valósul meg:
  - gyógypedagógus,
  - gyógytestnevelő,
  - iskolapszichológus,

- szociális munkás,
- fejlesztő pedagógus,
- tehetséggondozó pedagógus,
- gyermekvédelmi jelzőrendszer szakembere

A tehetséges tanulók tekintetében a tanulási fókuszot és az érdeklődést jellemzően a megfelelően motiváló feladatokkal lehet fenntartani.

III.4.1. Nívócsoportos matematikaoktatás 11-12. évfolyam

A korábban említett egyénre szabott tanulási lehetőségek megsegítésére, a matematika érettségi eredmények sikeresebbé tétele, valamint a matematika vonalon való továbbtanulás támogatása céljából vezetjük be a **nívócsoportos oktatást** matematikából.

Intézményünk megteremti a **nívócsoportos oktatás** feltételeit és kidolgozza a rendszerét, körülményeit és tárgyi, szakmai feltételeit a gimnáziumi képzés 11-12.. évfolyamán.

Az aktuális 10. évfolyam osztályaiból alakulnak a csoportok (osztályok+1 csoport analógia szerint)

A csoportok kialakításában figyelembe vesszük:

- az 9. osztály félévi és év végi jegyét
- a 10. osztály félévi és év végi jegyét
- egy szintfelmérő feladatsor eredményét, valamint
- a szaktanár javaslatát

Ezek figyelembe vételével alakulnak ki a csoportok, ügyelve arra, hogy a csoportok létszáma arányos legyen.

Átjárhatóság:

- csoportok közötti váltás csak a 12. tanév elején lehetséges tanári kezdeményezésre
- amennyiben a tanuló 11. év végi eredménye 2 jeggyel eltér a 10. év végi jegyétől, a szaktanár javaslatára másik csoportba kerülhet.
- ez egyaránt érvényes az érdemjegy javulása és romlása esetén.

A csoportváltás csak egy fokozatot jelenthet mind a két irányba.

Így matematika tanulása mindenki számára képességei és érdeklődésének intenzitása alapján történik, ami a képességeihez mérten a legsikeresebb érettségi eredményhez, valamint a matematika területén való továbbtanulást, felsőoktatásba való bejutást segíti.

II.5. Iskolai környezetnevelési program

*„A természet nem ismeri a tréfát,
a természet mindig valóságos, mindig komoly,
mindig szigorú, mindig igaza van;
a hibák és tévedések mindig az embertől valók.”*
Goethe

III.5.1. Célok, feladatok:

A környezeti nevelés elsősorban a fiatalok felkészítése az életre. Ennek keretében szükséges megtanulni, becsülni és kímélni a környezetet, fenntartani teljességét, megismerni a környezetet érintő veszélyeket, valamint ezek elkerülésének és megszüntetésének lehetőségeit – védve és ápolva a társadalom és a környezetkapcsolatát a fenntartható fejlődés bázisán.

A Földnek mi is részesei vagyunk, melyet csak „kölcsonkaptunk” utódainktól. A fenntarthatóság, fennmaradás érdekében olyan szemlélet kialakítása szükséges, melynek elsajátításával mind a társadalom által létrehozott épített környezet, mind az élettelen világ (föld, víz, levegő értékei), mind a bioszféra egészségének óvása, megtartása belső attitűdjévé válik diákjainknak. Nemcsak fogyasztói, őrzői is vagyunk értékeinknek.

A Földünket fenyegető globális katasztrófák, a problémák megelőzése és elkerülése az egyén magatartásától, a földi népesség közös tenni akarásától függ.

A megfogalmazásra kerülő feladatok végrehajtását segíti, hogy iskolánk 2008-ban elnyerte az Oktatási Minisztérium által adományozott Ökoiskola címet.

III.5.2. Tanórai foglalkozások:

Minden egyes iskolánkban tanított tantárgy magában hordozza a célok, feladatok eléréséhez szükséges ismeretek elsajátítását. Az ismeretek alapján az ifjúság részévé, belső mozgatójává válhat a környezettudatos magatartás.

Humán tantárgyak néhány lehetősége:

- anyanyelv, tájnyelv gazdagságának megismerése
- irodalmi alkotások, melyek természetes és mesterséges környezetünk értékeit mutatják be, megláttatják az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatot
- hatékony kommunikációra való törekvés, véleményalkotás, vitakészség
- pozitív érzelmi, intellektuális közeledés kialakítása a tanulóknak a média világából érkező, környezetünket érintő kérdésekhez
- ismerjék fel a természet szépségének megjelenítését a zenében

- érezzék a zene közösségerősítő, teremtő erejét
- legyenek képesek a zenei „környezetszennyezést” felismerni, elutasítani
- fedezzék fel, ismerjék meg a képzőművészet sokszínűségét, formagazdagságát, ábrázolási lehetőségét
- ismerjék fel, hogy a természeti és művészeti szépség rokon, azonos
- értsek, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egyensúlyának, egységének felbomlása
- tanuljanak meg természetkárosítás nélkül teljes életet élni
- szilárduljon meg társadalmi szolidaritásuk, igazságosságuk
- érezzék, értsek, hogy a tánc, a dráma a természethez való érzelmi kötődés része

Reáltantárgyaink néhány lehetősége:

- ismerjék a Föld biológiai sokféleségét, azok egymásra épülő rendszerét
- alakuljon ki bennük ökológiai szemléletmód, tisztelet a bioszféra egységessége iránt
- ismerjék fel az emberi test, lélek környezet-egészségügyi problémáit, elkerülési, megelőzési lehetőségeit
- önmaguk és valamennyi élőhely iránti felelősségérzés kialakítása
- környezetük szennyező anyagait ismerjék, a velük való munka veszélyeit mérjék fel, törekedjenek ezen anyagok használatának csökkentésére
- értésék egyes technológiák környezetre gyakorolt hatását
- szerezzenek tapasztalatot élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásának eredményét
- erősödjön bennük a környezettudatos magatartás
- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű elemzésére
- törekedjenek a megismerés komplexitására
- sajátítsák el a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket
- váljanak képessé a környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatására
- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék a szervezetünket érő káros fizikai, kémiai hatásokat, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- váljanak ismereteik birtokában tetteik következményeit látó, előre gondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat, forrásokat
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség

Informatika/digitális kultúra (könyvtárhasználat):

- legyenek képesek Interneten, szakirodalmakban információt keresni, elemezni, értelmezni, következtetéseket levonni

- váljanak képessé a tantárgyakban megismert környezeti összefüggések informatikai módon való feldolgozására, demonstrálására
- használják a világhálót kutatómunkára
- környezeti kérdésekkel kapcsolatos virtuális fórumokat ismerjenek meg, kapcsolódjanak be

Testnevelés:

- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásáról
- legyenek tisztában a sport általi, élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, együttműködésben, tolerancia fejlesztésében
- értsék, tapasztalják a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes

Idegen nyelvek:

- ismerjék meg az idegen nyelv segítségével más országok, népek kultúrtörténeti, természeti értékeit
- sajátítsák el a kommunikáció képességét más nemzetekkel
- ismerjék meg idegen országok természeti szépségeit, értékeit
- ismerjék meg környezet-természetvédelmi problémáikat, azok megoldására kialakított, létrehozott lehetőségeket

III.5.3. Nem hagyományos tanórai formák:

Évente megrendezésre kerülő „Témahét”-hez kapcsolódó rendezvény, ami tablók, kiállítás elkészítését, valamint az adott témakörében lebonyolított versenyt is jelenti. A rendezvényhez kapcsolódó az adott témában tartott előadásnak is aktív részesei diákjaink.

A speciális képzési formák, az „AJTP program” délutáni foglalkozásai, hétvégi benmaradásai országunk kultúrtörténeti, természeti értékeinek megismerését teszik lehetővé, ezzel olyan élményt biztosítva, mely a környezettudatosságot erősíti, fejleszti diákjaikban.

A 10. évfolyamon egységesen kiinduló tehetséggondozó foglalkozások teret biztosítanak az ökológiai szemléletmód, környezeti érzékenység kialakítására, fejlesztésére.

Diákjaink pályázatokon való részvétele, versenyeken, vetélkedőkön való indítása a célok, feladatok rendszerében megfogalmazottakat erősítik.

Alkalmanként a kollégisták tavaszi és őszi nagytakarítást végeznek a kollégium zöldövezetében.

Eszközök:

- ismerethordozók az iskolai könyvtárban nagy választékban állnak diákjaink és tanáraink rendelkezésére,
- számítógép parkunk valamennyi diákunk számára hozzáférhető, iskola időn túl is lehetőséget biztosít informatikai jellegű munkák elvégzésére,
- jól felszerelt, EU szabványnak megfelelő biológia-kémia laborunk számos vizsgálat elvégzéséhez nyújt lehetőséget,
- faliképeink, plakátjaink folyamatosan a tanulók általi tanulmányozást teszi lehetővé,
- könyvtárunk videó gyűjteménye – mind magyar, mind idegen nyelven – élményközelívé hozza a természet értékeinek bemutatását.

Iskolai környezet:

Intézményünk környezete, parkosítása, tereinek kialakítása nagyban hozzájárul az ott dolgozók és tanulók életmódjának környezettudatosabbá válásához, alakításához.

A gimnázium és a kollégium külső udvarának, parkjának folyamatos karbantartását technikai dolgozóink látják el.

III.6. Egészségnevelési program

(20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 7.§ (1) bekezdés a) pont ac) alpontja alapján)

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128.§ (2) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmény által működtetett teljes körű egészségfejlesztés olyan folyamat, amelynek eredményeképpen a pedagógusok a nevelési-oktatási intézményben végzett tevékenységet, a helyi pedagógiai programot és szervezeti működést, a gyermek, a tanuló és a szülő részvételét a nevelési-oktatási intézmény életében úgy befolyásolják, hogy az a gyermek, a tanuló egészségi állapotának kedvező irányú változását idézze elő.

A WHO meghatározása szerint az egészségnevelés változatos kommunikációs formákat használó, tudatosan létrehozott tanulási lehetőségek összessége, amely az egészséggel kapcsolatos ismereteket és készségeket bővíti az egészségmegőrzés érdekében. Az iskola és az óvoda az a színtér, melyben mód nyílik az egészségesebb életvitel készségeinek, magatartásmintáinak kialakítására és begyakorlására.

III.6.1. A program célja:

Az iskolai nevelés-oktatás keretein belül a tanulók motiválása az egészséges életmód kialakítására és segítése ennek a magatartásformának a kialakításában, szinten tartásában. Az ismeretek átadása és a példamutatás révén gátolja a káros szenvedélyek kialakulását, csökkentse a már kialakulóban lévő rossz szokásokat. A diákok óvják és védjék egészségüket!

- Segítse a gyermekeket a testi és a lelki egészség harmóniájának megteremtésében, az egészséges életmód kialakításában és megtartásában.
- Fejlessze az életvezetési képességeket.
- Fejlessze a gyermekek, tanulók felelősségérzetét egészségük megőrzéséért.
- Készítse fel a tanulókat a stressz-hatások feldolgozására.
- Segítse elő a környezeti- és egészség-tudatosság erősödését.
- Neveljen az egészséges és biztonságos környezet kialakítására.
- Valósítsa meg a mentálhigiénés nevelést
- Valósítsa meg a mindennapi testedzést.
- Terjedjen ki a mentálhigiénés nevelésre is.

A program kiemelt feladatai:

- a tanulók korszerű ismeretekkel és az azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek egészségük megőrzése és védelme érdekében,
- tanulóinknak bemutatjuk és gyakoroltatjuk velük az egészséges életmód gyakorlását szolgáló tevékenységi formákat, az egészségbarát viselkedésformákat,
- a tanulók az életkoruknak megfelelő szinten - a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások keretében - foglalkoznak az egészség megőrzésének szempontjából legfontosabb ismeretekkel:
  - a táplálkozás,
  - az alkohol- és kábítószer fogyasztás, dohányzás,
  - a családi és kortárskapcsolatok,
  - a környezet védelme,
  - az aktív életmód, a sport,
  - a személyes higiénia,
  - a szexuális fejlődés területén.

Az egészségnevelés az iskola minden pedagógusának, illetve minden tanórai és tanórán kívüli foglalkozás feladata.

III.6.2. Az iskolai egészségnevelést szolgáló tevékenységformák:

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128.§ (3) bekezdés b)-d) pontjai értelmében a nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek, a tanuló egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek különösen

- az egészségfejlesztési kritériumoknak megfelelő mindennapos testnevelés és az azt kiegészítő egyéb testmozgás, iskolai sporttevékenység,
- a lelki egészséget fejlesztő pedagógiai módszerek és a művészetek alkalmazásával a tanulási eredményesség és a társas kapcsolati készségek fejlesztése, a lemorzsolódás csökkentése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerfogyasztás, a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése,
- az egészséget támogató ismeretek és készségek fejlesztése,

Melynek szinterei:

- a mindennapi testedzés lehetőségének biztosítása: testnevelés órákon, délutáni és esti tömegsporton, edzéseken (kosárlabda, kézilabda, atlétika stb.) való részvétel,
- gyógytestnevelésen való részvétel, akiknek az orvosi szűrés után indokoltá válik,
- versenyeken való részvétel a DSE támogatásával (atlétika versenyek, labdajátékok, városi futóverseny),
- egészségnevelési kapcsolatos iskolai, megyei és országos vetélkedőkön való részvétel ("Szenvedélyünk az egészség", Csecsemőgondozó verseny, Egészségnevelési verseny stb.),
- a kollégiumban esti sportfoglalkozásokon való részvétel lehetősége (aerobik, futball, atlétika, röplabda stb.),
- életmód, életvitel, háztartási ismeretek, illetve önismereti foglalkozás,
- egészséges életmóddal kapcsolatos rendezvények (egészség nap)

Iskolai egészségügyi szolgálat (iskolaorvos, védőnő, pszichológus) munkája:

- a tanulók egészségügyi és higiéniai szűrő vizsgálata (belgyógyászati, szemészeti, fülészeti, fogorvosi és védőnői szűrések)
- iskolaorvosi rendelés, védőnői, ápolói ügyelet

III.6.3. Drogstratégia

III.6.3.1. Célmeghatározás:

Az iskolai drogstratégia azoknak a célirányos és konkrét pedagógiai és egészségfejlesztési feladatoknak a tervezési, szervezési, megvalósítási folyamatát jelenti, amely az iskolai drogmegelőzési programban konceptualizálódik, és az elsődleges drog-prevenció megvalósítását valamint a másodlagos drog-prevenció elősegítését célozzák.

Iskolánkon belül szeretnénk egységes egészségfejlesztési szemléletmódot kialakítani, amelyben nagy szerepet kap a drog prevencióval kapcsolatos ismeretek bővítése, valamint a kölcsönösen egymásra ható, készségfejlesztő módszerek alkalmazása a tanulók egészséges életmódra nevelésének folyamatában.

Tevékenységünk további célja, hogy segítsük a tanulók egészségmegőrző szokásainak kialakulását, és vonzóvá tegyük a káros szenvedélyektől mentes életet.

A tantestületben és a szülők körében is egységes egészségfejlesztési szemléletmód formálására van szükség.

Ennek érdekében fontosnak tartjuk:

- a szülőkkel való szoros kapcsolattartást
- a pedagógusok közötti együttműködést
- a tantestület drog-prevenációs ismereteinek gyarapítását, módszereinek gazdagítását
- osztályfőnöki órák keretében drog-prevenációs foglalkozások tartását.

A foglalkozások a következő készségfejlesztési területre épülnek:

- érzelmek alkotó kezelése
- a stressz-kezelés
- önismeret
- önbecsülés megerősítése
- a célok megfogalmazása és kivitelezése
- konfliktuskezelés
- a problémamegoldás
- a döntéshozás
- a kortárs csoport nyomásának kezelése
- a segítségkérés és a segítségnyújtás módjainak megismerése
- az elutasítási készségek fejlesztése (nemet mondás)

- az üzenetek jelentésének megfejtése (tartalmazza a kommunikáció verbális és nonverbális módszereit, valamint a rejtett kommunikáció káros hatásait is felfedi)

Az iskolai drogügyi koordinátor szerepe, feladata:

- A drogügyi koordinátor "kiválasztódása", felkészülése. A Nemzeti Stratégia meghatározza a drogügyi koordinátori feladatok ellátására a lehetséges jelöltek körét. A lokális viszonyok ismeretében (szakmai affinitás, önkéntes feladatvállalás, tanári továbbképzések, sajátélményű tréning) ezt a feladatot a Békés Városi Szociális Szolgáltató Központ által biztosított iskolai szociális segítő látja el.
- Feladata: az iskolai kábítószer-ellenes stratégia koordinálása, a megfelelő információ biztosítása a tanárok, a diákok és a szülők felé.
- Az iskolán kívüli segítő szervezetekkel való kapcsolattartás.
- A drogügyi koordinátor az iskolai- és szakmai vezetéssel együtt alakítja ki a prevenció szemléletét.
- Felvállalja, hogy a megfelelő fórumokon a téma ismertté tétele mellett deklarálja a probléma időszerűségét.
- Feltérképezi a segítőkapcsolatok színtereit és kapcsolódási pontjait:
  - Szülők (család)
  - Iskolaszék (szülői munkaközösség)
  - Iskolaorvos
  - Helyi, ill. regionális iskolák drogügyi koordinátorai
  - Gyermekjóléti Szolgálatok
  - Védőnő
  - Rendészeti szervek
  - Kortárssegítők

III.6.3.2. A drogmegelőző foglalkozások megvalósításának színterei

Iskolai programok

Tanórai foglalkozások

- Szaktárgyi órák témafeldolgozása. Minden tantárgynak van konkrét kapcsolódási pontja az egészségfejlesztéshez és így a drog-prevencióhoz.
- Osztályfőnöki órák. Ismeretátadás, interaktív gyakorlatok, esetelemzések.

Tanórán kívüli foglalkozások

- Délutáni szabadidős foglalkozások (sportfoglalkozások, Internet stb.)
- Egészségnap vagy drog-prevenációs nap

Iskolán kívüli tevékenységek

- Kirándulások, túrák, sportprogramok
- Kortárssegítő képzés

Program- formák

- Filmvetítés
- Versenyek, vetélkedők, pályázatok
- Szakkörök, kortársképzés
- Kiscsoportos beszélgetések
- Iskolarádió
- Túrák, kirándulások
- Könyvtár
- Internet
- Diák-önkormányzati programok

III.6.3.3. Területei

Egészségmegőrzés a helyes életmód kialakításával:

- Mozgás, rendszeres testedzés, játéklehetőség,
- Táplálkozási szokások kialakítása egészségünk érdekében,
- Öltözködés,
- Higiénia, tisztálkodás
- Krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- Egészségkárosító szenvedélyek (drog, alkohol, dohányzás) elkerülése
- A barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás, a harmonikus családi élet szerepe az egészségmegőrzésben
- Az egészséges környezet jelentősége
- Ésszerű napirend kialakítása és az idő beosztása
- A betegségek kialakulása és a gyógyulási folyamat
- Önismeret és az egészségi állapot ismerete

Szűrővizsgálatok: Általános szűrővizsgálatok minden tanévben

III.6.3.4. Az egészségnevelés szinterei:

Minden tanulót egyformán érintő elemek

Az iskolai környezet nevelő hatása:

- A tanterekben és a folyosókon növények elhelyezése, tiszta környezet, megfelelő világítás, friss levegő biztosítása, a szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek megteremtése (papírgyűjtő kihelyezése)
- A tantermek padjai megfelelő magasságúak legyenek az egészséges testtartás kialakításához
- Az udvar balesetmentességének és tisztaságának biztosítása
- Ülőpadok elhelyezése az udvaron a szünetekben történő levegőzéshez, pihenéshez, tanórák udvari megtartásához
- A pedagógusok és dolgozók példamutató magatartása öltözködésben, káros szenvedélyek kerülésében (az épületen belül és az udvaron is tilos a dohányzás)
- Ösztönzés szóval és példával az egészséges életmód napi kialakítására (az évszaknak megfelelő, kényelmes öltözködés, otthoni reggelizés stb.)
- Az iskolai büfében egészséges élelmiszerek árusítása
- Az iskolarádió rendszeres híradása a különböző sportversenyekről, sportfoglalkozásokról, egészségmegőrzéssel kapcsolatos programokról, hírekről

III.6.4. Kötelező tanórai keretben végzett egészségnevelés tantárgyakba építve

Osztályfőnöki óra

Ajánlott témák: egészséges táplálkozás, egészséges környezet, megfelelő öltözködés, önismereti foglalkozások, barátság, szerelem, családi életre nevelés, káros szenvedélyek elkerülése

Biológia óra

Az ember szervezete és egészsége

Testnevelés óra

A testnevelés és sport célja, hogy az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek együttes hatásával járuljon hozzá, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak. Ismerjék motorikus képességeik szintjét, a motorikus képességek fejlesztésének és/vagy fenntartásának módját, a mozgásos játék, a verseny örömet, és igényeljék azt. Becsüeljék meg

társaik teljesítményét, sajátítsák el az elvárható mozgáskultúrát, ismerjék a testnevelés és sport egészségügyi és prevenciós értékeit. Váljon a rendszeres fizikai aktivitás magatartásuk részévé. A testnevelés és sport felkészít az élet- és munkanehezőségek elviselésére, a kapcsolatteremtő képesség fejlesztésére, a szolidaritás, a tolerancia és a fair play szellemének megismertetésére is. Az ember biológiai és pszichikai természetéről ismereteket, meggyőződéseket, értékítéleteket alakít ki. Képesé tesz a környezetben végbemenő változások egészségügyi jelentőségének értékelésére, egyben összhangot teremt az egyéni tevékenység és életmód között.

Higiéniiai szokások alakításával az egészségfejlesztési eljárások, módszerek megismertetésével szükségleteket fejleszt az egészség megőrzése és fenntartása érdekében.

Testi nevelés nélkül egészségnevelés nem létezik.

A tanulók a testnevelés órákon olyan mozgásformákat ismernek meg, amelyek által egészségesebbé, edzettebbé válhatnak. Amennyiben megtetszik neki egy mozgásanyag, a későbbiekben akár versenyszinten is űzheti és beépül az életébe.

Az a tanuló, aki eljut arra a szintre, hogy érdemes a sporttal foglalkozni, könnyebben fog nemet mondani a káros szenvedélyekre és a szabadidejét is hasznosabban tudja eltölteni.

Megismerkednek az órákon a sportági szabályokkal, ezáltal alkalmassá válnak arra, hogy szabadidejükben is hatékonyan tudják űzni az adott sportágot.

A foglalkozásokon megtanulják a helyes testtartást, helyes végrehajtást, megtanulják összerendezni, koordinálni mozgásukat.

A testnevelés órákon állandóan szükség van hibajavításra, mert így elkerülhető a rossz mozgásformák beidegződése.

A bemelegítés fontos része az óráknak, hisz ráhangolja a szervezetet az óra fő részére és megakadályozza sérülések kialakulását. Ha a tanuló ezt megszokja, bármikor alkalmazni fogja mielőtt mozogni kezd.

A testnevelés órák anyagába beépül a gyógytestnevelés gyakorlat anyaga (gerinctorna, lábboltozat-javító gyakorlatok, stb...).

Megismerkedik azokkal a gyakorlatokkal is, amelyek ellenjavalltak, végzésük sérüléshez, balesethez, mozgáskárosodáshoz vezethet.

A testnevelés órán, amikor levetkőzve látjuk a gyermekeket, lehet észrevenni esetleges mozgásszervi zavarokat, deformitásokat is. Ebben az esetben a megfelelő szakemberhez irányítjuk a tanulókat, aki kiválasztja számára a legmegfelelőbb mozgásformát (gyógyúszás, gyógytestnevelés, stb...).

A tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek

A 20/2012. EMMI rendelet 81.§-a kimondja, hogy

„ (1) Az iskola a pedagógiai programjában meghatározott mérési időszakban és mérési módszer alkalmazásával tanévenként, valamennyi évfolyamára kiterjedően, a nappali oktatás munkarendje szerint felkészülő tanulók részvételével megszervezi a tanulók fizikai állapotának és edzettségének mérését, vizsgálatát. A mérés, vizsgálat lefolytatható egyszeri alkalommal és megszervezhető legfeljebb két hónapig terjedő időszakra is. A tanulók fizikai állapotának és edzettségének mérését, vizsgálatát az iskola testnevelés tantárgyat tanító pedagógusa végzi.

(1) Az (1) bekezdés szerint lefolytatott mérés, vizsgálat eredményeit a vizsgálatot végző pedagógus a mérésben érintett tanulónként, osztályonként és évfolyamonként rögzíti, az eredményeket a testnevelés tantárgyat tanító pedagógusokkal közösen elemzi és meghatározza a tanuló fizikai fejlődése szempontjából szükséges intézkedéseket.”

A tanulókat különböző mértékben érintő, tanórán kívüli elemek

- Versenyek
- Egészségnevelési akciók
- Előadások

III.6.5. Az egészségnevelést segítő módszerek

- Hagyományos egészségnevelés, felvilágosítás
- Az ismeret átadása iskolai felvilágosító előadások, videofilmek, tájékoztató füzetek segítségével.
- Érzelmi intelligenciát, társas kompetenciákat fokozó foglalkozások
- Csoportos közösségépítés, játékok, viták.
- Kortárshatásra építő módszerek
- Kiképzett kortárssegítők közvetítésével juttatni el az egészségfejlesztés üzenetét a középiskolás tanulókhöz

III.6.6. Az egészségnevelés megvalósításában résztvevők

Belső résztvevők: pedagógusok, hitoktatók, osztályfőnökök, biológia tanárok, iskolaorvos

Külső partnerek: Ifjúsági Egészségügyi Szolgálat, szakrendelők, Magyar Ifjúsági Vöröskereszt helyi szervezete.

Gyermekjóléti Szolgálat, Családsegítő szervezetek, Nevelési Tanácsadó, Sportlétesítmények vezetősége, szakrendelők, ÁNTSZ

III.7. Az iskola értékelés és vizsgarendszer

III.7.1. Értékelés

Az ismeretek számonkérése hagyományos formában, hagyományos értékelési kategóriák szerint történik.

Az emelt órán szerzett jegyekből a szaktanárok egy félévi, illetve egy év végi osztályzatot alakítanak ki.

III.7.1.1. Értékelésről adott információ

A minisztérium által rendszeresített nyomtatványokat használjuk:

- e-napló (melybe a szaktanár, osztályfőnök ír)
- tájékoztató füzet
- törzslap (osztályfőnök tölti ki)
- bizonyítvány (év végi, érettségi)

A Nemzeti köznevelési törvény 54. §-ának megfelelően a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen, érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Kivételt képeznek ez alól az 1-2. évfolyam tanulói (Az első évfolyamon félévkor és év végén, a második évfolyamon félévkor szöveges minősítéssel kell kifejezni, hogy a tanuló kiválóan, jól vagy megfelelően teljesített, vagy felzárkóztatásra szorul). Az érdemjegyekről a tanulót és a kiskorú szülőjét rendszeresen értesíteni kell. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni. Az osztályzatról a tanulót és a kiskorú szülőjét értesíteni kell. Az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmező eszköz.”

Alapelvünk, hogy az értékelés legyen folyamatos, egyértelmű, konkrét, ösztönző hatású és feleljen

Alapelveink megvalósulásához a tanév elején a tanuló és a szülők tudomására hozzuk minden tantárgy követelményét. Az egységes követelményrendszert minden pedagógus köteles betartani.

III.7.1.2. A tanulók értékelése az általános iskola 1-4 évfolyamán

Intézményünk Pedagógiai Programjának mellékletében lévő helyi tantervek tartalmazzák a tantárgyak évfolyamonkénti követelményeit, tantárgyankénti követelményeket.

Iskolánkban az első évfolyam szövegesen, majd osztályzatokkal értékeli a pedagógusok a tanulók munkáját.

A 2-4. évfolyamban év közben jeggyel történik a tanulmányi munka értékelése.

Az értékelést a gyermeket tanító pedagógusok végzik, a félévi és év végi szöveges értékelést az osztályfőnök adja ki a tanulóknak. Magatartás és szorgalomnál az összes pedagógus értékeli, aki a tanulót tanítja.

A szöveges értékelés:

- minősítés - központúság helyett fejlesztőközpontúság jellemezi
- figyelembe veszi az életkori sajátosságokat,
- összhangban van a NAT, a pedagógiai program, a helyi tantervi rendszer és a kimunkált értékelési koncepció között,
- rendszeres és folyamatos értékelés jellemzi,
- személyre szóló és ösztönző jellegű ,
- a tanítási-tanulási folyamat állandó kísérőjeként tudjon megerősítő, korrigáló, fejlesztő szerepet tölteni,
- konkrét, egyénre szabott javaslatokkal jelöli meg a továbblépés útját és módját,
- nyelvi megformáltságában közérthető mind a tanuló, mind a szülő számára,
- a tanítási-tanulási folyamat állandó kísérőjeként megerősítő, korrigáló, fejlesztő szerepet tölteni.

Iskolánkban a diagnosztikus és a formatív értékelésre helyezük a hangsúlyt:

Formatív értékelés (fejlesztő, formáló)

- Funkciója:
  - visszacsatolás a tanulóhoz és a tanárhoz;
  - a hibák azonosítása a tananyagon belül a megoldási módok kialakítása céljából

Az értékelés időpontja: az oktatás során

Az értékelés tárgya: kognitív területek

Diagnosztikus értékelés

- Funkciója:
  - az előzetes készségek és tudás felmérése,
  - a tanulók jellemzői alapján a tanítási mód kiválasztása,
  - tanulási problémák esetén az okok meghatározása,
  - kiinduló állapot értékelése, feltérképezése

Az értékelés időpontja: a szakasz elején/végén tanulási problémák esetén a probléma felmerülésekor.

A tanulók tanulmányi munkájának értékelésében helyet kap a **szummatív értékelés** is, melynek

Funkciója: a tanulók minősítése

Az értékelés időpontja: a szakasz végén

Az értékelés tárgya: általában kognitív, a műveltségterülettől függően.

Az általános iskola alsó tagozatán alkalmazott %-os értékhatárok	
%	éremjegy
91% - 100%	jeles
76% - 90%	jó
51% - 76%	közepes
34% - 50%	elégséges
0% - 33%	elégtelen

III.7.1.3. Az 5-12. évfolyamos tanulók értékelésének, számonkérésének követelményei és formái. A tanulók írásbeli beszámoltatásának rendje és korlátai

Értékelési-ellenőrzési alapelvek

A tanulók szóbeli értékelése:

A tanuló tanulmányi munkáját, magatartását, szorgalmát az osztályban tanítók félévenként értékelik. A tanulók egyéni teljesítményét a szülő kérésére szóban, szövegesen értékeljük szülői értekezleten, fogadóórán, egyéni megkereséskor, stb.

A gyerekekkel együtt töltött időben a tanár rendszeresen megerősíti, segíti tanítványait.

A tanulók szöveges értékelése írásban:

- az igazgató, osztályfőnök és a szaktanár dicséretei és elmarasztalásai,
- az írásbeli munkához írt vélemény,
- a heti 1 óránál kisebb óraszámú tárgyak (modulok) értékelése félévkor: megfelelt, nem felelt meg;

A tanulók érdemjegyekkel történő értékelése

A tanulókat év közben érdemjegyekkel értékeljük. A modul tantárgyak esetében, ha integráltuk a modult, a tantárgyban jelenik meg a jeggyel történő évközi értékelés.

A szóbeli és írásbeli érdemjegyek száma heti óraszám másfélszerese félévenként

Elvárás az érdemjegyek adásánál:

- Az osztályzatok tükrözzék a tanulók tudását.
- Csak a követelményrendszerben és a tantervben előírtakat értékeljük.
- Fontos az érdemjegyek súlyozása – szóbeli, dolgozat, témazáró, belső vizsga stb.

Az értékelésnél figyelembe vesszük, a mért teljesítmény objektív értékét, valamint hogy mennyit fejlődött a tanuló az előző értékelés óta.

Az évközi értékeléskor legfontosabb alapelv, hogy félévkor, illetve év végén az osztályzatok száma egy adott tantárgyból el kell, hogy érje félévkor a heti óraszám másfél, illetve év végén a heti óraszám háromszorosát. Ha az így kapott szám tört, akkor a kerekítés szabályait alkalmazzuk.

Egy félévben - amennyiben a tantárgy osztályozandó, illetve az osztályozásról a helyi tanterv rendelkezik - minimum két írásbeli munka értékelése kell, hogy megtörténjen. Ennek formái a szokásos pedagógiai elvekkel megegyező összegző értékelés, egy-egy témakör, illetve rész témakör tudásának mérése.

Közbülső értékelés: egy-egy témakör tanítása közben zajlik.

Diákjaink számára háziversenyeket rendezünk, illetve részt veszünk országos, regionális, és megyei versenyeken.

Az éves munkatervben rögzítetteknek megfelelően évfolyam szintű belső méréseket végzünk. Részt veszünk az országos mérési projektekből. Összehasonlítást végzünk az országos standarddal.

III.7.1.4. A számonkérés formái

Írásbeli munka:

- dolgozat
- házi feladat
- konkrét tanórai tevékenység értékelése

Szóbeli munka:

- szóbeli felelet
- kiselőadások
- házi feladat

- konkrét tanórai tevékenység értékelése

III.7.1.5. Osztályzással, értékeléssel kapcsolatos rendelkezések

- a tanuló értékelése és osztályozása legyen folyamatos, és reális,
- dolgozat elmulasztása nem értékelhető osztályzattal,
- az osztályzatokat az osztályzást követően a tanulókkal minden esetben közölni kell,
- a szaktanár személyes felelősséggel értékeli a tanuló teljesítményét,
- ha a tanuló minősítéséhez nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű érdemjegy (a 3.6.3. bekezdésben meghatározott érdemjegyek számának legalább 51%-a), akkor az osztályban tanítók testülete dönt az osztályozhatóságról, illetve osztályozó vizsgára való bocsátásról, szükség esetén a tanuló előmeneteléről, magatartásáról
- az osztályban tanító tanárok konferenciáján kialakult véleményről az iskola tájékoztatja a szülőt,
- a tanulók teljesítményének értékelése,
- a szülők tájékoztatása hagyományosan, félévkor ellenőrzőbe, év végén bizonyítványba írt jegyekkel történik,
- az elégséges osztályzat eléréséhez min. 2,0 átlag szükséges
- a célnyelven tanított szaktárgyak érdemjegyét a tárgyi tudás határozza meg, de a nyelvi érhthetetlen írásbeli és szóbeli teljesítmény minősítése elégtelen,
- amennyiben a célnyelvű szaktantárgy számonkérése során az adott feladat nyelvhasználat nélkül is megoldható, de kritérium a célnyelv használata, úgy értékeléskor a nyelvi teljesítmény -a nyelvtani hibák figyelmen kívül hagyása mellett- az osztályzatba beszámítható
- az egyes tantárgyak értékelése érdemjeggyel, illetve osztályzattal történik az ötfokozatú skálának megfelelően. Kivétel ez alól az AJTP 3.1.5. bekezdés szerinti tantárgyai ill. a 12. évfolyam életvitel tantárgya.

A különböző képzésben tanuló diákok tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit, valamint a magatartás és szorgalom minősítésének elveit a szakmai munkaközösségek kidolgozták, és ennek megfelelően alkalmazzák.

III.7.1.6. Magatartás és szorgalom értékelése az általános iskolában

III.7.1.6.1. Magatartás

A **példás magatartású** tanuló:

- iskolai és iskolán kívüli viselkedése példamutató,
- az iskolai házirendet megtartja és másokkal is megtartatja
- az iskolai követelményeknek tudatosan megfelel, vállalja, kezdeményező,
- bekapcsolódik a közösség munkájába, kezdeményező,
- közösségért szívesen vállal feladatot.

A **jó magatartású** tanuló:

- az iskolai rendszabályokat következetesen betartja,
- a közösség munkájában részt vesz, de nem kezdeményez,
- nem lép fel következetesen a házirendet megsértők ellen,
- tanáraival és társaival szemben őszinte, tisztelettudó,
- magatartása csak estenként kifogásolható,
- vigyáz iskolája vagyonára, és jó hírére.

A **változó magatartású** tanuló:

- viselkedésével szemben kifogások merülnek fel,
- igyekezete ellenére megismétlődnek kifogásolható cselekedetei,
- a közösség által támasztott követelményeket ingadozva követi,
- a közösségi munkában csak irányítással és nem szívesen vesz részt,
- a közös programokról gyakran igazolatlanul távol marad,
- tanáraival, a felnőttekkel és társaival szemben nem mindig udvarias,
- felelősségtudata a jó és rossz között ingadozó,
- indulatait nem mindig képes fékezni,
- hangneme kifogásolható,
- fegyelmező intézkedések súlyosabb fokozatai valamelyikében részesült.

A **rossz magatartású** tanuló:

- a házirend szabályait csak ritkán tartja be
- kivonja magát a közösségi feladatokból,
- rossz hatással van a közösségre, munkájuk eredményességét is gátolja,
- rossz példát mutat,
- bomlasztja a közösséget,

- tanáraival, a felnőttekkel és társaival szemben nem őszinte, durva, tiszteletlen,
- iskolán kívüli magatartása erősen kifogásolható, esetleg törvénybe ütköző
- iskolai vagy iskolán kívüli viselkedéséért a súlyosabb fegyelmi büntetések valamelyik fokozatában részesült.

Megjegyzés:

Az igazolatlan hiányzás - mértéke szerint - módosíthatja a tanuló magatartás érdemjegyét.

Amennyiben a tanuló magatartása – jó vagy változó – a kitűnő tanulmányi eredményéért kaphat dicséretet.

III.7.1.6.2. Szorgalom

Példás a tanuló szorgalma

- ha munkáját rend, fegyelem, pontosság jellemzi
- a tanítási órákra képességeihez, körülményeihez mérten akaratát megfeszítve maximálisan és rendszeresen felkészül,
- az órákon aktívan bekapcsolódik az osztály munkájába,
- az iskolai tanulmányi munkán kívül részt vesz pályázatokon, versenyeken,
- a tanuló példás szorgalmú lehet akkor is, ha képességeinek hiányát szorgalmával tudja pótolni.

Jó a tanuló szorgalma:

- ha az elért átlageredménye képességeinek megfelelő,
- eredménye általában szorgalmas munkájának köszönhető, de ehhez akaratának különleges megfeszítésére nincs szükség

Változó a tanuló szorgalma:

- ha iskolai és otthoni munkájában hullámváltozás tapasztalható,
- kötelességeit csak ismételt figyelmeztetés után teljesíti,
- időnként nem ír házi feladatot, hiányos felszereléssel jön iskolába.

Hanyag a tanuló szorgalma:

- ha képességeihez és körülményeihez mérten keveset tesz tanulmányi fejlődése érdekében,
- kötelességét gyakran elmulasztja,
- rendszeresen hiányos felszereléssel jön iskolába,
- munkájában megbízhatatlan.

Megjegyzés:

Amennyiben a tanuló 3 vagy több tantárgyból kiemelkedő eredményt ér el, vagyis tantárgyi dicséretet kapott és magatartása és szorgalma példás, a tantestület döntése alapján általános dicséretet kaphat.

III.7.1.7. A magasabb évfolyamra lépés feltételei

Négy évfolyamos osztály nyelvi előkészítő évfolyammal

A nyelvi előkészítő évfolyam végén a diákok egy szintfelmérő vizsgát tesznek, mely a KER szerinti A2/B1 tudásszintet méri. A szóbeli és írásbeli vizsgán mind a négy készség mérése megjelenik. A szintfelmérő vizsga értékelése készségenként a következő:

0 – 24 %	elégtelen	
25 – 39 %	elégséges	valamint A1 szint
40 – 59 %	közepes	valamint A2 szint
60 – 79 %	jó	valamint A2+/B1- szint
80 – 100 %	jeles	valamint B1

A vizsgán elért eredményeik alapján a diákok készségenként osztályzatot kapnak, amelyek egy témazáróval egyenértékűek. Ezen kívül, hogy tisztában legyenek nyelvtudásuk szintjéről, egy értékelő lapot kapnak, amelyen szerepel a készségenként elért százalékos eredmény valamint a vizsga egészére vonatkozó KER szerinti nyelvtudás szint.

A jogszabályi előírások miatt javasolhatjuk, hogy azok a tanulók, akik a nyelvi előkészítő év végén nem érik el az A2-es nyelvi szintet, az általános tantervű osztályban folytassák tanulmányaikat.

A 10. évfolyam végén a diákok egy szintfelmérő vizsgát tesznek, mely a KER szerinti B2 tudásszintet méri. A szóbeli és írásbeli vizsgán mind a négy készség mérése megjelenik. A szintfelmérő vizsga értékelése készségenként a következő:

0 – 24 %	elégtelen	
25 – 32 %	elégséges	
33 – 46 %	közepes	
47 – 59 %	jó	B1 - szint
60 – 100 %	jeles	B2 - szint

A diákok a nyelvtudásuk szintjéről egy értékelő lapot kapnak, amelyen szerepel a készségenként elért százalékos eredmény valamint a vizsga egészére vonatkozó KER szerinti nyelvtudás szint.

9-12. évfolyam:

Az értékelés minden tantárgy esetében osztályzattal történik.

A továbbhaladás feltételei:

Intézményünk Pedagógiai Programjának mellékletében lévő helyi tantervek- tartalmazzák a tantárgyak évfolyamonkénti fejlesztési követelményeit, tantárgyankénti követelményeket.

A helyi tantervben szereplő, kötelező és választott tantárgyak vonatkozásában legalább elégséges év végi osztályzat.

Két tanítási nyelvű osztályok:

9/kny

Az értékelés minden tantárgy esetében osztályzattal történik.

A nyelvi előkészítő évfolyam végén a tanulók szintfelmérő vizsgát tesznek, amely a KER szerinti **A2/B1** tudásszintet méri. A szóbeli és írásbeli vizsgán mind a négy nyelvi készség mérése megjelenik. A szintfelmérő vizsga értékelése a következő:

80-100%	jeles
60-79%	jó
40-59%	közepes
25-39%	elégséges
0-24%	elégtelen

A tanulók a vizsga után egy értékelő lapot kapnak, amelyen szerepel a készségenként elért százalékos eredmény valamint a vizsga egészére vonatkozó KER szerinti nyelvtudás szint.

A továbbhaladás feltételei: Az alább felsorolt öt részjegyből legalább négy elégségesnél jobb, és a helyi tantervben szereplő, kötelező tantárgyak vonatkozásában legalább elégséges év végi osztályzat.

A – célnyelv (Kerndeutsch) év végi osztályzata

B – írás (Schreiben) év végi osztályzata

C - társalgás (Konversation) év végi osztályzata

D - év végi A2/B1 szintű írásbeli vizsga (Lesen+Schreiben) vizsgajegye

E - év végi A2/B1 szintű szóbeli vizsga (Hören+Sprechen) vizsgajegye

A fentiek alapján az év végi értékelés szöveges. Az alkalmazott záradék szövege a továbbhaladás feltételeinek teljesítése esetén: „Javasoljuk, hogy tanulmányait a magyar-német két tanítási nyelvű ágban folytassa”

Az alkalmazott záradék szövege a továbbhaladás feltételeinek nem teljesítése esetén: „A továbbhaladás feltételeit nem teljesítette, célnyelv (A), írás (B), társalgás (C) tantárgyakból javító vizsgát tehet, az írásbeli (D), a szóbeli (E) vizsgát megismételheti.”

A záradékba csak a megfelelő vizsgarész kerül beírásra.

A javító vizsga nem teljesítése, illetve sikertelen javító vizsga esetén, valamint másik osztályba történő átvételkor alkalmazandó záradék: „Tanulmányait nem folytathatja a magyar-német két tannyelvű ágban”

Aki nem folytathatja tanulmányait a két tanítási nyelvű ágban, az évet ismételhet, vagy átvehető másik osztályba. Az átvétel feltételeiről az igazgató dönt.

9-12. évfolyam

A helyi tantervben szereplő, kötelező, és választott tantárgyak vonatkozásában legalább elégséges év végi osztályzat.

Arany János Tehetséggondozó Program:

9. előkészítő évfolyam

Félévi, és év végi osztályzat a következő tantárgyak esetén kerül a bizonyítványba: magyar nyelv és irodalom, angol nyelv, matematika, informatika, testnevelés.

Szöveges értékelést „részt vett” bejegyzéssel az AJTP foglalkozási egység foglalkozásai (tanulásmódszertan és kommunikáció, önismeret) esetében alkalmazunk.

A természettudományos alapismeretek és a komplex humán ismeretek tantárgyak esetén a szöveges bejegyzés: megfelelt, jól megfelelt, dicséretes.

A továbbhaladás feltételei:

- osztályozott tantárgyak esetén legalább elégséges osztályzat
- egyéb tantárgyak esetén részt vett, illetve legalább megfelelt értékelés

9-12. évfolyam

Intézményünk Pedagógiai Programjának mellékletében lévő helyi tantervek- tartalmazzák a tantárgyak évfolyamonkénti fejlesztési követelményeit, tantárgyankénti követelményeket.

A helyi tantervben szereplő, kötelező, és választott tantárgyak vonatkozásában legalább elégséges év végi osztályzat, valamint az AJTP foglalkozási egység foglalkozásai (tanulásmódszertan és kommunikáció, önismeret) esetében részt vett bejegyzés.

III.7.1.8. Az otthoni felkészülés elvei és korlátai

Általános iskola

Iskolánkban a házi feladatok meghatározásával kapcsolatosan az alábbi szabályok érvényesülnek:

- A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás, valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása.
- Az első-második évfolyamon a tanulók hétféjére (szombatra, vasárnapra), valamint a tanítási szünetek idejére nem kapnak szóbeli házi feladatot, csak írásbeli gyakorlást.
- A 3-8. évfolyamon a tanulók hétféjére (szombatra, vasárnapra), valamint a tanítási szünetek idejére - a szokásos (egyik órától a másikra esedékes) feladatokon túl - nem kapnak írásbeli házi feladatot.
- Nyári szünetben a következő évfolyamra előírt kötelező olvasmány elolvastatható.

Gimnázium

Tanulóink programunkban megfogalmazott szintnek megfelelő felkészítése során alapelvnek tekintjük, hogy felkészülten, használható tudás birtokában vegyenek részt a tanórákon. Ennek egyik feltétele a rendszeres otthoni, illetve kollégiumi felkészülés.

A szaktanár joga, hogy az elsajátítandó tananyag, a csoport összetétele, illetve az elérni kívánt cél ismeretében megszabja a házi feladatok mennyiségét és milyenségét.

- Házi feladat mind hétköznapiakra, mind hétféjére adható, formájának igazodnia kell az iskolai beszámoltatás formáihoz.
- A szaktanár joga, hogy az elsajátítandó tananyag, a csoport összetétele, illetve az elérni kívánt cél ismeretében megszabja a házi feladatok mennyiségét és minőségét.
- A szaktanár kötelessége, hogy a házi feladatok kijelölésekor figyelembe vegye a tanulók heti kötelező óráinak magas számát.

III.7.1.9. A félévi értesítő és az év végi bizonyítványok kiadásának rendje

Félévkor: a félévi zárást követő első osztályfőnöki órán, de legkésőbb a tanév rendjében meghatározott időpontig az osztályfőnök osztja ki a bizonyítványokat.

Év végén: a nem végzős tanulók a tanévzárón, a végzős tanulók az érettségi **bizonyítványukkal együtt kapják meg bizonyítványukat az osztályfőnöktől.**

Az osztályfőnök akadályoztatása esetén az általa, vagy az igazgató által megbízott, az osztályban tanító pedagógus osztja ki a bizonyítványokat.

III.7.1.10. Magatartás - szorgalom gimnáziumi értékelésének és minősítésének

Követelményei

A magatartás és szorgalom értékelése, minősítése az osztályfőnök feladata az osztályban tanító tanárok véleményének kikérése mellett.

III.7.1.10.1. Magatartás

Példás: az, aki közösségi feladatokat önként vállal, illetve a rábízott feladatokat felelősséggel, pontosan, megbízhatóan elvégzi. Osztályfőnöki figyelmeztetéssel, vagy attól súlyosabb büntetéssel rendelkező tanuló nem lehet példás magatartású.

Jó: a közösségi feladatok vállalásában és elvégzésében lehet rá számítani, de kevésbé vállalkozó; munkáját kontrollálni kell; egyéni érdekeit össze tudja egyeztetni a közösség érdekével. Igazgatói figyelmeztetéssel, vagy attól súlyosabb büntetéssel rendelkező tanuló nem lehet jó magatartású.

Változó: az alapvető viselkedési normáknak eleget tesz, a közösségi feladatok iránt és társaival szemben közömbös, igazgatói intővel, vagy attól súlyosabb büntetéssel rendelkező tanuló nem lehet változó magatartású.

Rossz: a közösségi feladatokhoz, illetve a közösséghez való viszonya erősen kifogásolható; véleménynyilvánításával, cselekedeteivel a közösséget károsan befolyásolja.

A magatartás jegyek megállapításánál figyelembe kell venni az iskolai házirend ide vonatkozó rendelkezéseit is.

III.7.1.10.2. Szorgalom

A szorgalom értékelésének főbb elvei:

- egyéni képesség és teljesítmény összhangja,
- életkori sajátosság, külső körülmények,
- tantárgyak viszonylatában, illetve tantárgyakon belüli teljesítmény egyenletessége,
- ha a tanuló adott időszakban kiemelkedő teljesítmény eléréséért dolgozik (pl. tanulmányi verseny, nyelvvizsga), és ezalatt más tantárgyakból képessége alatt teljesít, akkor ez a "hullámvész" negatív irányban nem befolyásolhatja a tanuló szorgalom minősítését abban az esetben ha, a szaktanárral megbeszélte időpontra hiányosságait pótolja.

A szorgalom minősítésénél figyelembe kell venni:

- a kötelességtudatot,
- a rendszerességet, pontosságot,

- az órai aktivitást,
- az iskolai, otthoni munkát,
- a hiányok pótlását.

Példás: az, aki a képességeinek legjobban megfelelő (választott) tárgyakból kiemelkedő, a többiből képességét megközelítő egyenletes teljesítményt nyújt, vagy aki képességeihez mérten minden tantárgyból egyenletes teljesítményt nyújt. Aki egy tárgyból bukik, nem lehet példás.

Jó: az, aki a képességeinek legjobban megfelelő (választott) tárgyakból kiemelkedő, más tárgyakból jóval képességei alatt teljesít, vagy teljesítménye képességeihez mérten hullámzó. Aki két tárgyból bukik, nem lehet jó.

Változó: az, aki jóval képességei alatt teljesít. Három, vagy több tantárgyból bukott tanulónak nem lehet változó a szorgalma, csak hanyag

Hanyag: aki munkavégzésében a képességei és körülményei adta lehetőségeket messzemenően nem használja ki.

III.7.2. Országos kompetenciamérés - az országos mérések online lebonyolítása

A 2021/2022-es tanévben változás következik a Magyarország pedagógiai mérési rendszerében. Eddig az országos mérések rendszere a szövegértési képességet, a matematikai eszköztudást, valamint az idegen-, illetve célnyelven nyújtott tanulói teljesítményt vizsgálta. A rendszer kiegészül a természettudomány kompetenciaterülettel, másfelől teljes mértékben átköltözik a digitális médiumra, azaz az országos méréseket a tanulóknak ezentúl online felületen kell teljesíteniük. A mérések értékelése központilag történik.

A 2022-es mérések után a fenntartói, iskolai és feladatellátási helyi és tanulói jelentésekben a matematika és szövegértés mellett a természettudomány és nyelvi mérés eredményeiről is visszajelzés készül.

A 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók szövegértési képességét vizsgáló tesztben a mindennapi életből vett szövegekben szereplő tények, összefüggések feltárását, problémák, helyzetek megoldását várják el a tanulóktól, elbeszéléseket, regényrészleteket, ismeretterjesztő szövegeket, újságcikkeket, hirdetéseket és szokványos táblázatokat tartalmaznak. A tanulóknak a különböző információhordozókhoz kapcsolódó kérdések megválaszolásakor a szövegek átfogó értelmezésén túl különböző műveleteket kell végrehajtaniuk. Ezek közé egészen egyszerű és komplex műveletek is tartoznak a konkrét információ visszakeresésétől az egyes szövegelemek funkciójának meghatározásán át a szöveg megformáltságára való reflektálásig.

A 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók matematikai eszköztudását mérő teszt azt vizsgálja, hogy mennyire képesek az iskolai oktatás során elsajátított matematikai ismereteiket valós helyzetekben, életszerű kontextusokban alkalmazni. A felmérés ugyan figyelembe veszi a matematika tanterveket, de nem csak azon ismeretek mozgósítását várja el, amelyeket éppen az adott évfolyamon kellett elsajátítani.

A 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók természettudományos műveltségét vizsgáló mérésben a természettudomány kérdéseivel, a műszaki, technikai problémákkal valóságos, vagy valószerűen megkonstruált kontextusban találkoznak a diákok. A kérdések megválaszolásához nem kizárólag és nem elsősorban az előzetes tudásukra van szükségük a diákoknak, hanem fel kell használniuk és fel kell dolgozniuk a feladatban szereplő információkat, adatokat, adatábrázolásokat is.

Az a 6. és 8. évfolyamos tanulók angol és német nyelvtudását vizsgáló idegen nyelvi mérésben az angolt vagy németet első idegen nyelvként tanuló diákok vesznek részt. A mérés azt vizsgálja, hogy a tanulók elérik-e a

tantervi követelményekben az egyes évfolyamok számára előírt Közös Európai Referenciakeret (KER) szerinti szinteket (6. évfolyam A1, 8. évfolyam: A2). Az idegen nyelvi mérés mindkét évfolyamon három feladattípust tartalmaz, olvasott szöveg értését, szövegalkotást és hallott szöveg értését vizsgáló feladatokból áll.

A tanulók a tesztek megírása mellett a tanulók kapnak egy háttérkérdőívet is, ami a mérési rendszer egyik fontos eleme, azonban kitöltése önkéntes. A diákok szüleikkel együtt válaszolnak a szociokulturális háttérükre vonatkozó kérdésekre. 2021-ig papíralapúak voltak ezek kérdőívek, 2022-től ezek is online érhetőek el.

A kérdőív kérdéseire adott válaszokat az érintettek (szülők, tanulók) hozzájárulása nélkül az iskola nem ismerheti meg, nem kezelheti.²

III.8. A választható tantárgyak, foglalkozások, és a pedagógusválasztás szabályai

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI.13.) Korm. rendelet 2.§, valamint - 3. melléklet iránymutatása szerint az érettségi vizsga központi vizsgakövetelményeit a 3. számú melléklet szerinti általános követelmények, valamint az Nkt. 6. § (1a) bekezdése szerint kiadott részletes vizsgakövetelmények alkotják. A központi vizsgakövetelmények kiadása előtt - a nemzetiségeket érintő kérdések tekintetében - be kell szerezni az országos nemzetiségi önkormányzat véleményét.

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 7.§ (1) bekezdés b) pont bh) és bq) alpontjai:

---

² https://www.oktatas.hu/koznevelas/meresek/digitalis_orszagos_meresek/altalanos_leiras

Az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül középiskola esetén az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témaköreit, középiskola esetében a 11-12. évfolyamon az emelt szintű érettségire történő felkészítéshez az emelt szintű oktatásban alkalmazott fejlesztési feladatokat és követelményeket a Nat alapján.

III.8.1. A tantárgyválasztás célja, szabályai

A középiskolai képzés utolsó két évfolyamán választható tantárgyak célja és feladata a kétszintű érettségi vizsga közép, ill. emelt szintjére, és a felsőfokú tanulmányokra való eredményes felkészítés.

A tantárgy választásának lehetőségével minden tanuló élhet. A választás önkéntes.

Egy tanuló legfeljebb két tárgyat választhat. A választott tantárgy heti óraszám 2.

A választott tantárgyra való jelentkezés 2 évre szól (11. és 12. évfolyam), amely alól kivétel a közép szintű informatika és földrajz tantárgy.

III.8.2. Emelt szintű felkészítés

A matematika emelt szintű felkészítés egységes képzés formájában, heti öt órában folyik. A többi tárgyból az évfolyamban kötelező óraszámában az osztályukkal együtt tanulnak a tanulók, a választott órán pedig külön csoportban, sajátítják el az emelt szintű tananyagot.

Emelt szintű oktatás tantárgyanként heti 2 órában történik. Emelt szintű oktatást az a tanuló választhat, akinek az adott tantárgyból az előző tanév végén 4-es vagy 5-ös osztályzata volt, vagy a nyelvi érettségije legalább 60%. Ettől eltérni az igazgató írásbeli engedélyével lehet. Egy tanuló legfeljebb kettő tantárgyat választhat. Emelt szintű tantárgyként a sikeres nyelvvizsga megszerzése érdekében 3. tantárgyként idegen nyelv választható.

Az előzetes igények felmérése és összesítése után a kötelező vizsgatárgyakból mindenképpen indul emelt szintű oktatás, a nem kötelező tárgyakból 12 fő feletti (kémia, fizika, biológia 8 fő feletti) létszámhatár esetén.

III.8.3. A tantárgyválasztás eljárásrendje

A következő tanévre szóló **választható tantárgyak** körét a szakmai munkaközösségek írásbeli javaslata alapján állítjuk össze, figyelembe véve a Pedagógiai programban meghatározott érettségi vizsgatárgyakat.

A szakmai munkaközösségek április 15-ig írásban tájékoztatják a tanulókat a meghirdetésre kerülő választott órák céljáról, tematikájáról, követelményeiről. A választott órát **oktató tanár** személyéről a tanulók a jelentkezéskor tájékoztatást kapnak, de a tantárgyfelosztás csak a tanév elején válik véglegessé.

A választott órára való jelentkezés írásban, a tanuló és a szülő együttes aláírásával történik, legkésőbb május 20-ig. (Az alacsony létszám miatt nem induló választott órára jelentkezett tanulók a szorgalmi időszak végéig módosíthatják jelentkezésüket.)

A választott órán való **részvétel** a tanítási év végéig kötelező. (Választott tárgyat változtatni az 1. tanítási héten lehet) A választott tanórai foglalkozást az értékelés és minősítés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mint a kötelező tanítási órát.

A tanuló a 12. évfolyamon az igazgató engedélyével megváltoztathatja a választott tantárgyat. Ez a már megszerzett osztályzatot nem érinti. Változtatás esetén a tanulónak különbözeti vizsgát kell tenni az újonnan választott tantárgy előző évi tananyagból.

Az előzetes igények felmérése és összesítése után a kötelező vizsgatárgyakból mindenképpen indul emelt szintű oktatás, a nem kötelező érettségi tárgyakból 12 fő feletti (kémia, fizika, biológia 8 fő feletti) létszámhatár esetén.

A választott kerettanterv megnevezése

Iskolánk helyi tanterve az általános iskola 1. évfolyamától az érettségi bizonyítvány megszerzésére felkészítő 12. évfolyam befejezéséig a 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet mellékleteiben kiadott központi kerettantervekre épül, illetve az Oktatási Hivatal által közzétett kerettantervek a 2020. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben (1., 5., 9. évfolyamokon, valamint a 6 évfolyamos gimnáziumok 7. évfolyamán) bevezetésre kerülő Nemzeti alaptantervben (a továbbiakban: Nat 2020) foglalt szabályozásnak megfelelnek. Ezeket a Nat 2020 bevezetésével párhuzamosan, felmenő rendszerben alkalmazzuk.

A jogszabály alapján az iskola a pedagógiai programjának részeként a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tantervben meg kell nevezni az alapjául szolgáló kerettanterveket.

A tagozatok és képzések órahálóinak kiválasztásában a központi kerettantervhez kapcsolódó órahálókat adaptáltuk. Az órakeret 10%-át, a szabad órakeretet a tantárgyakhoz kapcsolódó egyházi tartalomra használják fel a munkaközösségek. Ezt részletesen megfogalmaztuk a helyi tanterv részletes tantárgyi követelményeinél. (a helyi tantervek a Pedagógiai Program végén, a mellékletben olvashatók.)

Választott kerettantervek:

Általános Iskola

A 2012-es NAT-hoz illeszkedő kerettantervek³

A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.)
számú EMMI rendelet mellékletei

A 2020-as NAT-hoz illeszkedő kerettantervek⁴

Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára

Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára⁵

Középiskola

Tantárgyak megnevezése	Változatok
Magyar nyelv és irodalom	-
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-
Német nyelv	-
Angol nyelv	-
Olasz nyelv	-
Matematika	7-12. gimn. nincs változat 9-12. gimn. A változat
Fizika	B változat

Kémia	B változat
Biológia – egészségtan	7-12. gimn. B változat 9-12. gimn. B változat
Földrajz	-
Informatika	-
Ének-zene	A változat
Vizuális kultúra	-
Testnevelés és sport	-
Tánc és dráma	-
Utazás és turizmus	-
Mozgókép és médiaismeret	-
Életvitel és gyakorlat	-

Megjegyzés: A különböző felekezetek hitoktatása a középiskolában is az általános iskolánál megnevezett tantervek alapján történik.

A NAT műveltségterületeinek megjelenése a tantárgyak rendszerében

³ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2012_nat

⁴ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

⁵ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

A Nat műveltségi területei	Tantárgyak
Magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom
Ember és társadalom	történelem és állampolgári ismeretek ember és társadalomismeret
Matematika	matematika
Informatika	informatika
Idegen nyelvek	angol nyelv, német nyelv, francia nyelv, orosz nyelv
Ember és természet	környezetismeret természetismeret fizika kémia biológia és egészségtan
Földünk - környezetünk	földrajz
Művészetek	ének-zene rajz és vizuális kultúra mozgóképkultúra és médiaismeret tánc
Testnevelés és sport	testnevelés és sport
Életvitel és gyakorlat	technika és életvitel, gyakorlat

III.9. Képzések, felvételi követelmények, tantárgyi, és óraszám rendszerek/hittan

III.9.1. Hatosztályos gimnáziumi képzés matematika és biológia emelt képzéssel

Kötelező tantárgyak és minimális óraszámok a 7–12. évfolyamon

Óraterv a kerettantervekhez – 7–12. évfolyam, gimnázium						
Tantárgyak	7. évf.	8. évf.	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12.évf.
Magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4	4	4
I. idegen nyelv*	3	3	3+1	3+2	3+2	3+2
II. idegen nyelv			3	3	3	3
Matematika	3/5	3/5	3/5	3/5	3/5	4/5
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	3	3
Biológia – egészségtan	2/2	1/2	0/2	2/3	2/3	2/3
Fizika	2	1	2	2	2	
Kémia	1	2	2	2		

Földrajz	1	2	2	2		
Ének-zene	1	1	1	1		
Vizuális kultúra	1	1	1	1		
Mozgóképkultúra és médiaismeret			1			
Művészetek**					2	2
Informatika	1	1	1+1	1+1		
Technika, életvitel és gyakorlat	1					1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5
<i>Osztályfőnöki</i>	1	1	1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret	3	3	4	4	6	8
Rendelkezésre álló órakeret	31	31	35	36	35	35
Hittan (kötelező óraszám felül)	2	2	2	2	2	2

A matematika és biológia tantárgyaknál szereplő számok az „alap „ és emelt” számokat mutatják. Bővebben lásd a helyi tanterveket.

* amennyiben a felmerülő igény esetén tanári kötelező óraszám terhére megvalósítható

**11–12. évfolyamon a négy művészeti tárgy (Vizuális kultúra, Mozgóképkultúra és médiaismeret) kerettanterveiből szabadon választhatóan tölthető fel a Művészetek órakerete.

A) 6 évfolyamos általános (biológia emelt) gimnáziumi középszintű képzés:

Tematikai egység:	7. évfolyam: 3 óra/hét	8. évfolyam: 3 óra/hét	9. évfolyam: 3 óra/hét	10. évfolyam: 3 óra/hét	11. évfolyam: 3 óra/hét	12. évfolyam: 4 óra/hét
Év eleji bevezetés	1	1	1	1	1	1
Gondolkodási módszerek	14	14	8	9	11	12
Számтан, algebra	40	40	38	33	26	12
Függvények, sorozatok	20	20	20	6	20	26

Geometria, trigonometria	20	20	31	48	40	40
Valószínűség, statisztika	10	10	6	8	7	17
Év végi ismétlés	3	3	4	3	3	20
Összesen	108	108	108	108	108	128

B) 6 évfolyamos speciális matematika tagozatos gimnáziumi képzés:

Tematikai egység:	7. évfolyam: 5 óra/hét	8. évfolyam: 5 óra/hét	9. évfolyam: 5 óra/hét	10. évfolyam: 5 óra/hét	11. évfolyam: 5 óra/hét	12. évfolyam: 5 óra/hét
Év eleji bevezetés	1	1	1	1	1	1
Gondolkodási módszerek	10	10	15	15	22	-
Számtan, algebra	64	65	83	63	40	-
Függvények, sorozatok	35	35	20	20	15	60
Geometria, trigonometria	50	49	42	62	72	40
Valószínűség, statisztika	10	10	9	9	20	-
Év végi ismétlés	10	10	10	10	10	59
Összesen	180	180	180	180	180	160

A kerettantervek által előírt tartalmak a tantárgyak számára rendelkezésre álló időkeret kilencven százalékát fedik le. Egy heti öt (évi 180) órás időkerettel rendelkező tantárgy kerettanterve tehát heti fél (évi 18) óra szabad időkeretet biztosít a tantárgy óraszámán belül a pedagógusnak, melyet a helyi igényeknek megfelelően a kerettanterven kívüli egyházi és tantárgyi tartalommal tölti meg.

III.10. Képzések Nat 2020**III.10.1. Intézményünkben a 2020Nat bevezetésének üteme:**

Ált isk.	2020-2021.	2021-2022.	2022-2023.	2023-2024.
8.a – 8.b				2020. Nat
7.a – 7.b			2020. Nat	2020. Nat
6.a – 6.b		2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat
5.a – 5.b	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat
4.a – 4.b	2012. Nat	2012. Nat	2012. Nat	2020. Nat
3.a – 3.b	2012. Nat	2012. Nat	2020. Nat	2020. Nat
2.a – 2.b	2012. Nat	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat
1.a – 1.b	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat

gimn	2020-2021.	2021-2022.	2022-2023.	2023-2024.
12.A, B, D, N	2012. Nat	2012. Nat	2012. Nat	2020. Nat
11.A, B, D, N	2012. Nat	2012. Nat	2020. Nat	2020. Nat
10.A, B, D, N	2012. Nat	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat
9.A, B, D, N	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat	2020. Nat
9Nyek, 9Kny, 9Ajtp	2020. Nat	2012. Nat	2012. Nat	2020. Nat

hatosztályos gimnázium	2020- 2021.	2021- 2022.	2022- 2023.	2023- 2024.	2024- 2025.
12.			2012. Nat	2012. Nat	2012. Nat
11.		2012. Nat	2012. Nat	2012. Nat	
10.	2012. Nat	2012. Nat	2012. Nat		
9.F	2012. Nat	2012. Nat			
8.F	2012. Nat				
7.F					

III.10.2. A Nat műveltségterületeinek megjelenése a tantárgyak rendszerében

Nat műveltségterületei	2020 Tantárgy		
	általános iskola		gimnázium
	alsó tagozat	felső tagozat	
magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom
idegen nyelv	idegen nyelv	idegen nyelv	idegen nyelv
matematika	matematika	matematika	matematika
történelem és állampolgári ismeretek	-	történelem, állampolgári ismeretek, hon- és népismeret	történelem, állampolgári ismeretek, hon- és népismeret
etika / hit- és erkölcsstan	hittan	hittan	hittan
természettudomány és földrajz	környezetismeret	természettudomány	-
		biológia	biológia
		fizika	fizika
		kémia	kémia
		földrajz	földrajz
művészetek	ének-zene	ének-zene	ének-zene
	vizuális kultúra	vizuális kultúra	vizuális kultúra
	-	dráma és színház	dráma és színház
	-	-	mozgóképkultúra és médiaismeret
technológia	digitális kultúra	digitális kultúra	digitális kultúra
	technika és tervezés	technika és tervezés	technika és tervezés
testnevelés és egészségfejlesztés	testnevelés	testnevelés	testnevelés

III.10.3. A tanulók heti kötelező alapóraszámja és maximális óraszámja évfolyamonként

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
2	alapóraszám	22	22	22	23	27*	26*	28*	28*	32	32	30	29
3	maximális óraszám**	24	24	24	25	28	28	30	30	34	34	34	34

A Nemzeti alaptanterv kötelező és maximális heti óraszámjai 2020. szeptember 1-től													
Heti óraszám / évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	NYEK	9.	10.	11.	12.
Kötelező óraszám	22	22	22	23	27	26	28	28	30	32	32	30	29
Szabadon tervezhető	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	4	5
Maximális heti óraszám	24	24	24	25	28	28	30	30	32	34	34	34	34
Maximális napi óraszám	6	6	6	6	7	7	7	7	7	8	8	8	8
A korábbiakban, azaz 2020. szeptember 1-ig hatályban lévő heti óraszámok az alábbiak voltak													
Kötelező óraszám	25	25	25	27	28	28	31	31	30	35	36	35	35
Szabadon tervezhető	2	2	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4	4
Maximális heti óraszám	27	27	27	29	31	31	35	35	34	39	40	39	39
Maximális napi óraszám	6	6	6	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8
eltérése a korábbiaktól				-1									

III.10.4. Általános tantervű oktatás-nevelés emelt angol, képességfejlesztő sakk irányultsággal 1-4. évfolyam

Általános tantervű oktatás-nevelés emelt angol, képességfejlesztő sakk irányultsággal 1-4. évfolyam				
	1.	2.	3.	4.
magyar nyelv és irodalom	7	7	5	5
matematika	4	4	4	4
környezetismeret			1	1
angol	1	1	3	3
ének-zene	2	2	2	2
vizuális kultúra	2	2	2	1
technika és tervezés	1	1	1	1
digitális kultúra			1	1
testnevelés	5	5	5	5
sakkpalota	1	1	1	1
összes óraszám	23	23	25	24
kötelező alapóraszám	22	22	22	23
szabadon tervezhető órakeret	0	0	0	0
maximális órakeret	24	24	24	25
összesen	25	25	25	26
összesen hittan nélkül	23	23	23	24

III.10.5. Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 1-4. évfolyam

Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 1-4. évfolyam				
	1.	2.	3.	4.
magyar nyelv és irodalom	7	7	5	5
matematika	4	4	4	4
nemzetiségi népismeret	1	1	1	1
környezetismeret			1	1
német nemzetiségi nyelv és irodalom	5	5	5	5
ének-zene	2	2	2	2
vizuális kultúra	2	2	2	1
technika és tervezés	1	1	1	1
digitális kultúra			1	1
testnevelés	5	5	5	5
összes óraszám	27	27	27	26
kötelező alapóraszám	22	22	22	23
szabadon tervezhető órakeret	0	0	0	2
maximális órakeret	24	24	24	25
összesen	29	29	29	28
összesen hittan nélkül	27	27	27	26
hittan	2	2	2	2

III.10.6. Általános tantervű oktatás-nevelés / emelt angol 5-8. évfolyam

Általános tantervű oktatás-nevelés / emelt angol 5-8. évfolyam				
	5.	6.	7.	8.
magyar nyelv és irodalom	4	4	3	3
matematika	4	4	3	3
történelem	2	2	2	2
állampolgári ismeretek				1
hon-és népismeret		1		
természettudomány	2	2		
kémia			1	2
fizika			1	2
biológia			2	1
földrajz			2	1
angol	5	5	5	5
művészetek				
ének-zene	2	1	1	1
vizuális kultúra	1	1	1	1
dráma és színház			1	
technika és tervezés	1	1	1	
digitális kultúra	1	1	1	1
testnevelés	5	5	5	5
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1
összes óraszám	28	28	30	30
kötelező alapóraszám	27	26	28	28
szabadon tervezhető órakeret	1	2	2	2
maximális órakeret	28	28	30	30

összesen	29	30	30	30
összesen hittan nélkül	27	28	28	28
hittan	2	2	2	2

III.10.7. Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 5-8. évfolyam

Német nemzetiségi nyelvoktató oktatás-nevelés 5-8. évfolyam				
	5.	6.	7.	8.
magyar nyelv és irodalom	4	4	3	3
matematika	4	4	3	3
történelem	2	2	2	2
állampolgári ismeretek				1
hon- és népismeret		1		
nemzetiségi népismeret	1	1	1	1
természettudomány	2	2		
kémia			1	2
fizika			1	2
biológia			2	1
földrajz			2	1
német nemzetiségi nyelv és irodalom	5	5	5	5
második idegen nyelv				
művészetek				
ének-zene	2	1	1	1
vizuális kultúra	1	1	1	1
dráma és színház			1	
technika és tervezés	1	1	1	
digitális kultúra	1	1	1	1
testnevelés	5	5	5	5
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1
összes óraszám	29	29	31	31
kötelező alapóraszám	27	26	28	28

III.10.8. Hatosztályos képzés biológia tagozat

Hatosztályos képzés biológia tagozat						
	7.	8.	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	3	3	4	4	4	4
matematika	3	3	3	3	3	4
történelem	2	2	2	2	3	3
állampolgári ismeretek		1				1
hon- és népismeret						
természettudomány					2*	
kémia	1	2	1	2		
fizika	1	2	2	3		
biológia	4	3	5	4	2	2
földrajz	2	1	2	1		
első idegen nyelv	3	3	3	3	4	4
második idegen nyelv			3	3	3	3
művészetek					1	
ének-zene	1	1	1	1		
vizuális kultúra	1	1	1	1		
dráma és színház	1					
mozgóképkultúra és médiaismeret						1
technika és tervezés	1					
digitális kultúra	1	1	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás						1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1	1
kötött célú órakeret					4	4
összes óraszám	30	29	35	34	32	33

kötelező alapóraszám	28	28	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	2	2	1	2	4	3
maximális órakeret	30	30	34	34	34	34
összesen	32	31	37	36	34	35
összesen hittan nélkül	30	29	35	34	32	33
hittan	2	2	2	2	2	2

III.10.9. Hatosztályos képzés matematika tagozat

Hatosztályos képzés matematika tagozat						
	7.	8.	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	3	3	4	4	4	4
matematika	5	5	5	5	5	5
történelem	2	2	2	2	3	3
állampolgári ismeretek		1				1
hon- és népismeret						
természettudomány					2*	
kémia	1	2	1	2		
fizika	1	2	2	3		
biológia	2	1	3	2		
földrajz	2	1	2	1		
első idegen nyelv	3	3	3	3	4	4
második idegen nyelv			3	3	3	3
művészetek					1	
ének-zene	1	1	1	1		
vizuális kultúra	1	1	1	1		
dráma és színház	1					
mozgóképkultúra és médiaismeret			1			
technika és tervezés	1					
digitális kultúra	1	1	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás						1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1	1
kötött célú órakeret					4	4
összes óraszám	30	29	36	34	32	31
kötelező alapóraszám	28	28	32	32	30	29

szabadon tervezhető órakeret	2	2	1	2	2	4
maximális órakeret	30	30	34	34	34	34
összesen	32	31	37	36	36	34
összesen hittan nélkül	30	29	36	34	34	31
hittan	2	2	2	2	2	2

III.10.10. Arany János Tehetséggondozó Program

Arany János Tehetséggondozó Program					
	AJTP előkészítő	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	4	3	4	4	4
matematika	4	3	3	3	4
történelem		2	2	3	3
állampolgári ismeretek					1
hon- és népismeret					
természettudomány				2*	
kémia		1	2		
fizika		2	3		
biológia		3	2		
földrajz		2	1		
első idegen nyelv	7	4	4	4	4
második idegen nyelv		3	3	3	3
művészetek				1	
ének-zene		1	1		
vizuális kultúra		1	1		
dráma és színház					
mozgóképkultúra és médiaismeret					1
technika és tervezés					
digitális kultúra	3	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás					1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1
tanulásmódszertan	5	2			
természetismeret	1				

komplexhumán	1				
önismeret	2	2	2	2	2
kommunikáció			1	1	1
kötött célú órakeret				4	4
óraszám	33	37	36	33	34
kötelező alapóraszám	30	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	2	1	0	1	1
maximális órakeret		34	34	34	34
összesen	32	35	36	33	35
összesen hittan nélkül	30	33	34	31	33
hittan	2	2	2	2	2

*abban az esetben tanulja a diák, amennyiben nem természettudomány tárgyat választ emelt tantárgyként

III.10.11. Angol nyelvi előkészítő évfolyamos gimnáziumi képzés

Angol nyelvi előkészítő évfolyamos gimnáziumi képzés					
	nyelvi előkészítő	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	2	3	4	4	4
matematika	2	3	3	3	4
történelem		2	2	3	3
állampolgári ismeretek					1
hon- és népismeret					
természettudomány				2*	
kémia		1	2		
fizika		2	3		
biológia		3	2		
földrajz		2	1		
angol	18	5	5	5	5

második idegen nyelv		3	3	3	3
művészetek				1	
ének-zene		1	1		
vizuális kultúra		1	1		
dráma és színház					
mozgóképkultúra és médiaismeret					1
technika és tervezés					
digitális kultúra	3	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás					1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1
kötött célú órakeret				4	4
összes óraszám	31	34	34	31	32
kötelező alapóraszám	30	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	1	2	2	4	5
maximális órakeret	32	34	34	34	34
összesen	33	36	36	33	34
összesen hittan nélkül	31	34	34	31	32
hittan	2	2	2	2	2

*abban az esetben tanulja a diák, amennyiben nem természettudomány tárgyat választ emelt tantárgyként

III.10.12. Német nemzetiségi nyelvoktató négy évfolyamos gimnáziumi képzés

Német nemzetiségi nyelvoktató négy évfolyamos gimnáziumi képzés				
	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
matematika	3	3	3	4
történelem	2	2	3	3
állampolgári ismeretek				1
nemzetiségi népismeret	1	1	1	1
természettudomány			2*	
kémia	1	2		
fizika	2	3		
biológia	3	2		
földrajz	2	1		
első idegen nyelv	5	5	5	5
második idegen nyelv	3	3	3	3
művészetek				
ének-zene	1	1		
vizuális kultúra	1	1	1	
dráma és színház				
mozgóképkultúra és médiaismeret				1
technika és tervezés				
digitális kultúra	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás				1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1
kötött célú órakeret			4	4
összes óraszám	35	35	32	33

kötelező alapóraszám	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	3	3	4	5
maximális órakeret	34	34	34	34
összesen	37	37	34	35
összesen hittan nélkül	35	35	32	33
hittan	2	2	2	2

*abban az esetben tanulja a diák, amennyiben nem természettudomány tárgyat választ emelt tantárgyként

III.10.13. Magyar-német két tanítási nyelvű képzés

Magyar-német két tanítási nyelvű képzés					
	nyelvi előkészítő	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	2	3	4	4	4
matematika	2	3	3	3	4
történelem		2	2	3	3
állampolgári ismeretek					1
hon- és népismeret					
természettudomány				2*	
kémia		1	2		
fizika		2	3		
biológia		3	2		
földrajz/Geo		2	1		
első idegen nyelv	18	6	6	5	5**
második idegen nyelv		3	3	3	3
Geschichte				1	1
Zivilisation		1	1	2	2
Mathe				1	1
ének-zene		1	1		
vizuális kultúra		1	1		
művészetek				1	
mozgóképkultúra és médiaismeret					1
technika és tervezés					
digitális kultúra	3	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás					1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1
kötött célú órakeret				4	4

összes óraszám	31	36	36	35	36
kötelező alapóraszám	30	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	3	1	0	1	0
maximális órakeret	34	34	34	34	34
összesen	33	37	38	37	38
összesen hittan nélkül	31	35	36	35	36
hittan	2	2	2	2	2

*abban az esetben tanulja a diák, amennyiben nem természettudomány tárgyat választ emelt tantárgyként

**a zöld színnel jelölt tantárgyakat német nyelven tanítjuk

III.10.14. Kétnyelvű nemzetiségi képzés

Kétnyelvű nemzetiségi képzés					
	nyelvi előkészítő	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	2	3	4	4	4
matematika	2	3*	3*	3	4
történelem		2	2	3	3
állampolgári ismeretek					1
hon- és népismeret					
természettudomány				2	
kémia		1	2		
fizika		2	3		
biológia		3*	2*		
földrajz/Geo		2*	1*		
Deutsche Sprache und Literatur	18	6*	6*	5*	5*
második idegen nyelv		3	3	3	3
Geschichte				1+1*	1+1*
Volkskunde		1*	1*	2*	2*
Mathe				1+1*	1+1*
ének-zene		1	1		
vizuális kultúra		1	1		
művészetek				1	
mozgóképkultúra és médiaismeret					1
technika és tervezés					
digitális kultúra	3	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás					1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1	1

kötött célú órakeret				4	4
összes óraszám	31	35	36	37	38
kötelező alapóraszám	30	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	4	1	2	4	3
maximális órakeret	32	34	34	34	34
összesen	33	38	38	39	40
összesen hittan nélkül	31	36	36	37	38
hittan	2	2	2	2	2

*Német nyelven tanított tantárgy

II.10.15. Négy évfolyamos, emelt nyelvi képzés

Négy évfolyamos, emelt nyelvi képzés				
	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
matematika	3	3	3	4
történelem	2	2	3	3
állampolgári ismeretek				1
hon- és népismeret				
természettudomány			2*	
kémia	1	2		
fizika	2	3		
biológia	3	2		
földrajz	2	1		
első idegen nyelv	5	5	5	5
második idegen nyelv	3	3	3	3
ének-zene	1	1		
vizuális kultúra	1	1		
művészetek			1	
mozgóképkultúra és médiaismeret				1
technika és tervezés				
digitális kultúra	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás				1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1
kötött célú órakeret			4	4
összes óraszám	34	34	33	32
kötelező alapóraszám	32	32	30	29
Vállalkozzunk!	1	1		

szabadon tervezhető órakeret	1	1	4	5
maximális órakeret	34	34	34	34
összesen	36	36	35	34
összesen hittan nélkül	34	34	33	32
hittan	2	2	2	2

III.10.16. Négy évfolyamos gimnáziumi képzés

Négy évfolyamos, alaptantervű képzés gimnáziumi képzés				
	9.	10.	11.	12.
magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
matematika	3	3	3	4
történelem	2	2	3	3
állampolgári ismeretek				1
hon- és népismeret				
természettudomány			2*	
kémia	1	2		
fizika	2	3		
biológia	3	2		
földrajz	2	1		
első idegen nyelv	3	3	4	4
második idegen nyelv	3	3	3	3
művészetek			1	
ének-zene	1	1		
vizuális kultúra	1	1		
mozgóképkultúra és médiaismeret				1
digitális kultúra	2	1	2	
testnevelés	5	5	5	5
pénzügy/vállalkozás				1
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	1	1	1	1
kötött célú órakeret			4	4
összóraszám	32	32	30	31

kötelező alapóraszám	32	32	30	29
szabadon tervezhető órakeret	2	2	4	5
maximális órakeret	34	34	34	34
összesen	34	34	32	33
összesen hittan nélkül	32	32	30	31
hittan	2	2	2	2

IV. ARANY JÁNOS TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAM

A dokumentum célja, hogy meghatározza és bemutassa az Arany János Tehetséggondozó Program (a továbbiakban: AJTP) céljait, a célokat megvalósító szervezeti szinteket, az ötéves program pedagógiai feladatait, óra- és foglalkozási terveit, követelményeit.

Az AJTP „pedagógiai” rendszerének kidolgozása, előzmények:

- 2000: Arany János Tehetséggondozó Program (kézirat)
- 2002: 24 tantárgy akkreditált kerettanterve
- 2006: Oktatási Miniszteri közlemény a Hátrányos Helyzetű Tanulók
- Arany János Tehetséggondozó Programjának leírásáról”
- (kelt:2006. május 24-én)
- 2009: AJTP kollégiumi tevékenység- és foglalkozásrendszere (4. számú melléklet a 36/2009. (XII. 23.) OKM rendelethez).
- 2010: Kerettanterv az AJTP 9. évfolyamának tantárgyai és a 9-13. évfolyam önismeret és tanulásmódszertan/kommunikáció tantárgyak oktatásához (1. számú melléklet a 1/2010. (I.8.) OKM rendelethez, számú melléklet a 17/2004. (V.20.) OM rendelethez)
- 2012: Kerettanterv a 9/AJTP évfolyamának tantárgyai és a 9-12. évfolyam önismeret és tanulásmódszertan/kommunikáció tantárgyak oktatásához - a 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről és a 59/2013. (VIII. 9.) EMMI rendelet a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról
- a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló az 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet, amely a 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításaként kerül bevezetésre.
- A nemzeti alaptantervet a 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet tartalmazza.

IV.1. A Tehetséggondozó Program meghatározása

A Tehetséggondozó Programot 2000-ben indította el a Kormány. A Tehetséggondozó Program létrejöttét az az elv segítette, hogy meg kell adni az esélyt arra, hogy Magyarország valamennyi polgára versenyképes tudással rendelkezessen.

A Tehetséggondozó Program létrejöttét meghatározta, hogy a közoktatás egyik legfontosabb feladata hozzájárulni a társadalmi esélyegyenlőtlenségek mérsékléséhez. A felemelkedés útja szinte kizárólag a minőségi tudás megszerzésén keresztül vezet.

A Tehetséggondozó Program az iskolát a társadalmi mobilitás kitüntetett intézményének tekinti, amelynek meghatározó szerepe van abban, hogy a társadalmi előrelépést minél inkább a tanuló tehetsége, szorgalma, ne pedig családja anyagi helyzete, szülei foglalkozása vagy éppen lakhelye határozza meg.

A Tehetséggondozó Program alapelve, hogy minden tanuló - függetlenül az adott település földrajzi és anyagi helyzetétől - a társadalmi felemelkedés esélyét biztosító képzést kapjon.

A Tehetséggondozó Programban kulcsszerepe van a kollégiumnak, hiszen a kistelepüléseken vagy a kedvezőtlen körülmények között élő fiatalok számára a kollégium által megszervezett programokon, foglalkozásokon keresztül vezet az út a versenyképes tudás megszerzéséhez.

A Tehetséggondozó Program indulásakor az 5000 fő alatti települések diákjai számára volt nyitott, majd 2003-ban a kistelepülési hátrányok leküzdése helyett az egyéni szociális hátrányok csökkentésére került a hangsúly. A 2015/2016-os tanévtől pedig a tehetséggondozás hangsúlyos, ezért újra változott a program elnevezése is: Arany János Tehetséggondozó Program.

IV.2. A Tehetséggondozó Program pedagógiai elveit meghatározó elemek

A Tehetséggondozó Program elsősorban a családi, és szociális szempontból rászorulóknak tekinthető, illetve a hátrányos helyzetű tehetséges tanulók képességeinek minél sokoldalúbb és eredményesebb kibontakoztatása céljából jött létre. A Tehetséggondozó Programban a középiskola és a kollégium közösen kialakított programmal vesznek részt. Az iskola és a kollégium együttműködnek, megállapodnak a hátránykompenzáció és tehetséggondozás, az AJTP foglalkozási egység megoszlása, a program előírásainak, követelményeinek megvalósítása érdekében. A zökkenőmentes együttműködés érdekében rendszeres szakmai konzultációkat tartanak, irányító koordinátort (az iskolában programfelelőst, a kollégiumban programgazdát) neveznek ki.

A Tehetséggondozó Program pedagógiai rendszerének kidolgozása az európai tehetséggondozás tapasztalatait, valamint a hazai tehetséggondozás évszázados hagyományait alapul véve a tehetségek felkutatását és a tehetségsegítést vette figyelembe, abból kiindulva, hogy mindenki tehetséges valamiben.

A Tehetséggondozó Programba jelentkező rászoruló, hátrányos helyzetű tanulók képességei, kreativitása, motiváltsága, érdeklődése más-más formában nyilvánulnak meg, melyeket az iskola és a kollégium nevelő-oktató munkájukkal, fejlesztőtevékenységükkel, kompetenciafejlesztéssel különbözően szervezett munkaformákkal, iskolai és kollégiumi kötelező és szabadon választott programokkal figyelembe veszik és a tanulókat úgy fejlesztik, hogy megfeleljenek a követelményeknek, a munkaerőpiac elvárásainak, továbbtanulás esetén az értelmiségi lét kihívásainak.

A Tehetséggondozó Program pedagógiai elvei között szereplő elem, hogy olyanná neveljük a tanulókat, akik nyitottak az európai és nemzeti értékekre, egészséges énképpel, szociális kompetenciával rendelkeznek, képesek hatékony önmenedzselésre, kialakul bennük az igény, a hajlandóság, a készség az élethossziglan tartó tanulásra.

IV. 3. A megvalósulás feltételrendszere

IV. 3. 1. A Tehetséggondozó Program jogi keretei

A Tehetséggondozó Program megvalósulásnak jogi keretét az évenként megkötött szerződés „*Megállapodás az Arany János Tehetséggondozó Programban való részvétel feltételeiről*” jelenti, amely az oktatásért felelős minisztérium illetve az általa megbízott szervezet, a Tehetséggondozó Programot megvalósító intézmény és annak fenntartója között jön létre.

A szerződés tartalmazza a Program leglényegesebb tartalmi alapelveit, a finanszírozás mértékét, valamint a támogatás felhasználására és elszámolására vonatkozó előírásokat.

A Programban való részvétel tanulói feltételeit az oktatásért felelős minisztérium által évenként kiírt tanulói pályázat tartalmazza. A pályázatban foglalt feladatok ütemezését a minden évben megjelenő tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza.

A közoktatási intézmény fenntartója az intézmény alapító okiratában alapfeladatként szerepelteti a Programban való részvételt. A Programban résztvevő oktatási intézmény a pedagógiai programjában és egyéb dokumentumaiban szabályozza a Program megvalósításának részleteit.

IV. 3. 2. A Programot megvalósító iskola és kollégium kapcsolata

A Tehetséggondozó Programot az érettségit adó középiskola és a vele együttműködő kollégium valósítja meg. Az iskola és a kollégium egyenrangú partnerek, melyek kötelesek összehangolni oktató és nevelő munkájukat, rendszeresen egyeztetni a Programmal kapcsolatos feladatokat, megoldani a problémákat, közösen kialakítani éves munkatervüket és feladatvállalásukat.

IV. 3. 3 A program felépítése

Az oktatási és nevelési folyamat öt évfolyamra (9/AJTP, 9-12. évfolyam) terjed ki. Az ötéves képzésben a tanulók külön osztályt képeznek. A Program ideje alatt a tanulók számára kollégiumi jogviszony létesítése kötelező.

A kerettantervi ajánlás alapján elkészített 9/AJTP évfolyam helyi tanterve, a 9-12. évfolyamokon az iskola pedagógiai programjában tervezett helyi tanterv, a kollégiumi tevékenység- és foglalkozási rendszeréből megalkotott helyi kollégiumi program kiegészülve az AJTP foglalkozási egységgel egységes pedagógiai rendszert alkot.

A 9. évfolyam a hátránykompenzációt, az általános iskolai ismeretek azonos szintre hozását, emellett az intenzív idegen nyelvi, informatikai, anyanyelvi képzést, valamint a tanulásmódszertani és kommunikációs tudás bővítését, az önismeret és személyiség fejlesztését szolgálja. A 9-12. évfolyamokon az iskola pedagógiai programjának megfelelő

négy évfolyamos középiskolai képzés folyik, ami kiegészül az AJTP foglalkozási egység speciális nevelési és oktatási feladataival. A Program a 12. évfolyam végén érettségi vizsgával zárul.

IV. 4. A Program kiemelt céljai

- Az esélyteremtés, vagyis a hátrányos szociális, kulturális, gazdasági háttérrel rendelkező szülők gyermekeinek egyenlő esélyeket biztosító nevelési-oktatási és támogatási rendszer kialakítása
- Feltételek teremtése a versenyképes tudás megszerzéséhez
- Tehetséggondozás, személyiség- és képességfejlesztés
- A nevelés és az oktatás tartalmának korszerűsítése, minőségének fejlesztése

IV. 5. A célok megvalósításában együttműködő szervezetek: a program szervezeti felépítése

- Oktatásért felelős minisztérium, illetve az általa megbízott szervezet
- A Programban résztvevő közoktatási intézmények fenntartói
- A Programban résztvevő közoktatási intézmények (középiskolák és kollégiumok)
- A tanulókat delegáló önkormányzatok
- A tanulókat delegáló általános iskolák
- Az AJTP Intézményeinek Egyesülete
- A Tehetséggondozó Programban résztvevő közoktatási intézmények pedagógusainak szakmai munkaközösségei

IV. 6. A program szociális és pedagógiai feladatai

A Program intézményesen segíti a tanulók hozott hátrányainak eredményes megszüntetését, biztosítja a tehetséggondozást, a személyiség- és képességfejlesztést, valamint a szociális hátrányok csökkentésére alkalmas támogatási rendszer hatékony működését.

Az iskola és a kollégium együttműködik, megállapodik a hátránykompenzáció és tehetséggondozás, a program előírásainak, követelményeinek megvalósításában, melynek dokumentuma a minden év októberéig elkészített közös munkaterv.

IV. 7. A tanulók programba történő bekerülésének eljárásrendje

Az Arany János Tehetséggondozó Programba pályázati úton nyer felvételt a tanuló. A pályázat keretében a tanuló a középiskolai felvételiiről szóló rendeletnek megfelelően részt vesz a felvételi eljárásban.

Csak olyan tanuló delegálható, aki megfelel az oktatásért felelős minisztérium évenkénti pályázati kiírásában definiált feltételeknek, és akit iskolája nevelőtestülete, fenntartója

támogat, valamint a szülő nyilatkozik arról, hogy az 5 éves oktatást, nevelést és a kollégiumi ellátást elfogadja és támogatja.

A Programba csak olyan rászoruló, hátrányos helyzetű tanuló kerülhet be, akik megfelelően teljesítenek az országosan egységes felvételin. A tanulók között a felvételi sorrendet a tanulók összesített teszteredményei határozzák meg. A megfelelt minősítést elérő tanulók között a hátrányos helyzetű tanulók előnyt élveznek.

A pályázatban foglalt feladatok ütemezését a minden évben megjelenő tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza.

A Programban részt vevő tanulók számára az átjárhatóságra ugyanazok a jogszabályok vonatkoznak, mint az intézmény más tanulói és évfolyamai számára.

IV. 8. Pedagógiai feladatok

IV. 8. 1. A 9/AJTP évfolyam pedagógiai feladatai

Pedagógiai feladatok, hátránykompenzáció:

A Tehetséggondozó Program helyi tantervének feladata, hogy:

- teremtsen meg a koherenciát a NAT 7-8. évfolyam kerettantervével;
- építse be a NAT-ban megfogalmazott tartalmakat, kompetenciákat;
- érvényesítse a tartalomban a komplexitást, a problémaközpontú szemléletet;
- nyújtson segítséget az AJTP foglalkozási egység tanulásmódszertan, kommunikáció tantervén keresztül a tudás és kulturális különbségek leküzdéséhez, a tanulók tanulásról, a tanulásszervezésről alkotott véleményének pozitív megváltozásához;
- kiemelten szolgálja az AJTP foglalkozási egység önismeret tantervén keresztül a tanulók személyiségfejlesztését, valamint a tehetség valamennyi tényezőjének fejlesztését

A helyi tantervekben található tartalmak, módszerek, tanulásszervezési eljárások, tevékenységek nagy hangsúlyt helyeznek a tehetséggondozásra, a tehetségfejlesztésre, a tanulók képességeinek sokoldalú és differenciált fejlesztésére. A tantervek a tevékenységfejlesztés közül a mélységben történő (tudás alkalmazása, kompetenciák kialakítása), tartalomban (tanulóknak szerkesztett tananyag), tempóban (a tanulók eltérő tanulási tempójának figyelembe vétele), feldolgozási képességben (kreativitás, kritikus gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás) történő gazdagítást részesítik előnyben.

A 9/AJTP évfolyam legfontosabb pedagógiai feladata a diákok alapos megismerése, a tehetséggondozáshoz szükséges légkör, értékrend, beállítódások és ismeretszerzési technikák kialakítása, majd megszilárdítása, valamint a hozott tanulmányi, műveltségi és szokásrendi hátrányok csökkentése.

A pedagógiai eszközök mellett - a családi, környezeti háttér ismeretében - személyre szóló szociális segítséget nyújt a Program a tanulók szocializációját hátráltató anyagi nehézségek ellensúlyozására. (Például: tankönyv, taneszköz, étkezési, utazási és ruházkodási támogatások stb. rendszere.)

IV.8.1.1. A 9/AJTP évfolyam óra-foglalkozás terve

Tantárgy/ foglalkozás	Iskolai óraszám	Kollégiumi óraszám
Magyar nyelv és irodalom	4 óra	

Matematika	4 óra	
Angol nyelv	7 óra	
Informatika	3 óra	1 óra
Testnevelés	5 óra	
Osztályfőnöki	1 óra	
Természettudományos alapismeretek	1 óra	
Komplex humán ismeretek	1 óra	
AJTP foglalkozási egység: Tanulásmódszertan-kommunikáció	2 óra	
Önismeret		2 óra
Életmód és életvitel		1 óra
Felkészítő, tanulást segítő foglalkozás		8 óra
Csoport foglalkozás		1 óra
Szabadidős foglalkozás		1 óra
<i>Hittan</i>	<i>2 óra</i>	
Összesen:	30 óra	14 óra

IV. 8. 1. 2. Értékelés a 9/AJTP évfolyamon

- A magyar nyelv és irodalom, az angol nyelv, a matematika, az informatika és a testnevelés tantárgyakat félévkor és év végén 1-től 5-ig osztályzattal minősítjük.
- A természettudományos alapismeretek és a komplex humán ismeretek tantárgyakat félévkor és év végén is szövegesen kell értékelni. /megfelelt - jól megfelelt - kiválóan megfelelt/
- Az AJTP foglalkozási egység foglalkozásait (tanulásmódszertan és kommunikáció, önismeret) *részt vett* bejegyzéssel zárjuk le.

IV. 8. 2. A 9-12. évfolyam pedagógiai feladatai, hátránykompenzáció

A 9-12. évfolyam legfontosabb pedagógiai feladata a tanulók személyiségének, szociális képességeinek fejlesztése mellett egyéni fejlődésük differenciált segítése, a tehetségük feltárása, gondozása, szakmai jövőképük kialakítása, és felkészítésük a Program tanulmányi céljainak (felsőoktatási intézményben való továbbtanulás, komplex nyelvismeret, illetve nyelvvizsga, ECDL vizsga, jogosítvány) sikeres teljesítésére. Folyamatos feladat a tanulást, művelődést, beilleszkedést nehezítő tényezők ellensúlyozása személyre szabott pedagógiai és szociális segítségnyújtással.

IV.8.2.1. A 9-12. AJTP évfolyam óra-foglalkozás terve

A 9. évfolyam óra-foglalkozási terve:

Tantárgy/ foglalkozás		
	Iskolai	Kollégiumi
Tantárgyak iskolai PP szerint hittannal együtt	33 óra	
AJTP foglalkozási egység: Tanulásmódszertan-kommunikáció	2 óra	
Önismeret		2 óra
Felkészítő, tanulást segítő foglalkozás		10 óra
Csoportfoglalkozás		1 óra
Szabadidős foglalkozás		1 óra
Összesen:	35 óra	14 óra

A 10. évfolyam óra-foglalkozási terve:

Tantárgy/ foglalkozás		
	Iskolai	Kollégiumi
Tantárgyak iskolai PP szerint hittannal együtt	35 óra	
AJTP foglalkozási egység: Tanulásmódszertan- kommunikáció	2 óra	
Önismeret		2 óra
Felkészítő, tanulást segítő foglalkozás		10 óra
Csoportfoglalkozás		1 óra
Szabadidős foglalkozás		1 óra
Összesen:	37 óra	14 óra

A 11. évfolyam óra-foglalkozás terve:

Tantárgy/ foglalkozás		
	Iskolai	Kollégiumi
Tantárgyak iskolai PP szerint hittannal együtt	33 óra	
AJTP foglalkozási egység: Tanulásmódszertan- kommunikáció	2 óra	
Önismeret		2 óra
Felkészítő, tanulást segítő foglalkozás		10 óra
Csoportfoglalkozás		1 óra
Szabadidős foglalkozás		1 óra
Összesen:	35 óra	14 óra

A 12. évfolyam óra-foglalkozás terve:

	Iskolai	Kollégiumi

Tantárgyak iskolai PP szerint hittannal együtt	30 óra	
AJTP foglalkozási egység: Tanulásmódszertan- kommunikáció	2 óra	
Önismeret		2 óra
Felkészítő, tanulást segítő foglalkozás		10 óra
Csoportfoglalkozás		1 óra
Szabadidős foglalkozás		1 óra
Összesen:	32 óra	14 óra

IV. 8. 2. 2. Értékelés 9-12. évfolyamon

A helyi tantervben szereplő kötelező, és választott tantárgyakat 1-től 5-ig osztályzattal minősítjük,

Az AJTP foglalkozási egység foglalkozásait (tanulásmódszertan és kommunikáció, önismeret) részt vett bejegyzéssel zárjuk le.

IV. 9. Az AJTP foglalkozási egység tartalmi elemei

A tehetséggondozásnak és a tanulók tudásbeli és kulturális különbségeinek leküzdésére irányuló hátránykompenzáció lényeges alapeleme a tanulásmódszertan/kommunikáció és az önismeret.

Ezek a tantárgyi programok az öt év folyamán kiemelten segítik a tanulók személyiségfejlesztését. Cél, hogy a nevelő-oktató munka folyamata során a tanulóknak ne csak az intellektuális képességei, hanem a személyiség és tehetség valamennyi tényezője fejlesztésre kerüljön.

A tantervek speciális tréning jellegű foglalkozásokat is tartalmaznak a retorikától a kreatív íráson át a kutatói gyakorlat elsajátításáig, a reális énkép kialakításától a helyes pályaválasztást elősegítő pályaeorientációs foglalkozásokig.

Az AJTP foglalkozási egységeket a tantárgyi tanulásmódszertanok kivételével csak az arra kiképzett tanár/pszichológus tarthatja.

IV.10. Kollégiumi programhétvégék

Az AJTP-ben résztvevő tanulók a szorgalmi időszak minden hónapjában egy alkalommal, péntek délutántól vasárnap estig tartó kollégiumi hétvégén (szabadidős foglalkozásokon, felkészítő foglalkozásokon, rendezvényeken, kulturális programokon, kirándulásokon (belföldi, külföldi), sportversenyeken, táborozáson, a környezet megismerésén stb.) vesznek részt. A tíz kollégiumi hétvégéből (a 9/AJTP és a 9-11. évfolyamon 10 hétvége/év; a 12. évfolyamon 5 hétvége/év) három, a Köznevelési törvény szerint átcsoportosítható.

IV. 11. Közös rendezvények az AJTP intézményeivel

Tanulók számára

A tehetséggondozás egyik speciális formája az évente ismétlődően egy-egy intézménypár szervezésében történő szaktábor, verseny, fesztivál, illetve a 9. évfolyamosokat érintő gólyatábor.

A közös programokból a 9/AJTP évfolyamon négy kötelező:

- a gólyatábor,
- az évente egy alkalommal megrendezésre kerülő művészeti találkozó,
- az évente egy alkalommal megrendezésre kerülő sporttalálkozó,
- ezen kívül egyet kötelezően kell választani az intézmény párok kínálatából (a mindenkori listát az intézmények egyesületének ajánlása tartalmazza).

Pedagógusok számára

- tanévnyitó konferencia
- tehetséggondozó konferencia
- igazgatók, kollégiumvezetők, programfelelősök, programgazdák, szakmai munkaközösségek értekezletei
- az AJTP Intézményeinek Egyesületének közgyűlései

IV.12. Feltételek (eszközök, szervezeti formák, munkaformák)

Tárgyi eszközök

Az iskola és a kollégium a Programban vállalt többletfeladataihoz igazítják a pedagógiai programban rögzített eszköz- és felszerelésjegyzéküket, és az itt felsoroltak használhatóságát a lehetőségeikhez mérten biztosítják (eszközbeszerzés, kölcsönzés, bérlet).

Szervezeti formák, munkaformák

Intézményünk a szervezeti és munkaformákat a program célkitűzéseivel, a feladatokkal, a tanulók általános jellemzőivel, a személyi és tárgyi feltételek meglétével összhangban választják ki.

Leggyakrabban alkalmazott szervezeti formák:

- osztály,
- csoport,
- diákkör,
- önképzőkör,
- egyéni foglalkozás

Alkalmazható munkaformák:

- tanóra, tanórai differenciálás különféle formái (kiscsoport, egyénre szabott munka stb.) csoportfoglalkozás, tanórán kívüli foglalkozások (szakkörök, önképzőkör stb.), egyéni foglalkozás,
- verseny,
- tréning,

- szabadidős foglalkozás, tábor, szaktábor, kirándulás,
- nyári kurzusok.

A fenti szervezeti formákat, munkaformákat a tehetségfejlesztés és a hatékony nevelési-oktatási célok megvalósítása érdekében össze kell hangolni. A feladatok végrehajtását a gimnáziumi és a kollégiumi intézményegységek közötti optimális munkamegosztással kell biztosítani.

IV.13. Pszichológiai és pedagógiai mérések, értékelések

Pszichológiai mérések

A Programon belül a pszichológiai méréseket, a hatásvizsgálatot a Debreceni Egyetem Pedagógiai-Pszichológiai Tanszéke végzi. E vizsgálatokhoz készítették el a hazai viszonyokra adaptált vizsgálati módszereket és az eredmények feldolgozásához szükséges metodológiai és technikai apparátust. A pszichológia mérések eredményeit és az egyéni jellemzéseket a fejlesztési programok tervezésénél a programfelelősök, a programgazdák, az osztályfőnökök és a csoportvezetők használják.

A hatásvizsgálat javasolt struktúrája a nemzetközileg elfogadott Renzulli-modellre épülve a következő:

- általános intellektuális képességek vizsgálata
- kreativitás vizsgálata
- egyéni tanulási stratégiák vizsgálata
- motiváció vizsgálata
- énkép, önértékelés vizsgálata
- szorongás-vizsgálat
- pályorientáció-vizsgálat

Mérési időpontok:

A mérés tárgya	Mérés időpontja			
	9/AJTP évf. eleje	9/AJTP évf. vége	10. évf. vége	12. évf. eleje
általános intellektuális kéességek	X	X		X
kreativitás		X		X
egyéni tanulási stratégiák	X	X	X	X
motiváció	X		X	X
énkép, önértékelés	X	X	X	X
szorongás	X	X	X	X
pályaorientáció			X	X

Pedagógiai mérések

A Programon belül a pedagógiai méréseket külső szakemberek végzik 9. előkészítő évfolyamon.

Matematika és magyar tantárgyból írnak on-line bemeneti mérést szeptember végén, október elején. A bemeneti mérés visszamérésére május végén, június elején kerül sor.

A szaktanárok megkapják a mérések eredményeit és az egyéni fejlesztést ez alapján kezdik el.

A mérések költségeit az Arany János normatívából fedezzük.

IV.14. Humán erőforrás biztosítása

A Programban résztvevő tanárokat, kollégiumi nevelőket a célok és feladatok megvalósításában továbbképzések, a tantárgyi programok megvalósításához kapcsolódó konzultációk segítik. Az Ember és társismeret I., II. (2 x 90 órás) akkreditált továbbképzés az önismeret és személyiségfejlesztés tantárgyi program tartalmához lett akkreditálva, elvégzése - kivéve, ha az oktató az intézmény által alkalmazott pszichológus - a tantárgyi program oktatásához nélkülözhetetlen. A továbbképzéseket az intézmény az Arany János normatívából fedezi.

V. KOLLÉGIUMI PEDAGÓGIAI PROGRAM

V.1. Bevezetés

A kollégiumi pedagógiai program összeállításánál alapul vett főbb szempontok

Megjelent a59/2013. (VIII.9.) EMMI rendelet, mely előírja valamennyi kollégium számára, hogy pedagógiai programját tekintse át, aktualizálja és 2013. szeptember 1-től a már módosított Alapprogram, valamint más vonatkozó jogszabályok alapján elkészített pedagógiai programot kell végrehajtania.

A program módosításánál az alábbiakban felsorolt szempontokat vettük alapul:

- 2012.évi CXC. Köznevelési törvény
- 110/2012. (VI.4) Korm.rendelet (Nat)
- 59/2013. (VIII.9.) EMMI rendelet a Kollégiumi nevelés alapprogramjáról
- 326/2013 (VIII.30.) Korm. rendelet a Kollégiumi nevelők munkaidejéről
- 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet a Hiányzások igazolásáról
- Tradíciók
- Partneri igények

Az alapprogram meghatározza és kijelöli a kollégiumi szakmai pedagógiai tevékenység fő területeit, a szakmai fejlesztés irányait. Tartalmi iránymutatásként szolgál a kollégiumok pedagógiai programjának elkészítéséhez úgy, hogy egyidejűleg tág teret enged a szakmai önállóságuknak.

Az alapprogram a Nat fejlesztési feladatait, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeit, valamint alapvető céljaihoz igazodva meghatározza a kollégiumi nevelés céljait és feladatait, alapelveit, általános kereteit, a működéssel és a kollégiumi élet szervezésével kapcsolatos feltételeket, elvárásokat.

Az alapprogram **minőségfejlesztési** szabályozó dokumentum is, melynek tartalmához, az abban meghatározott célokhoz a kollégiumoknak hozzá kell igazítaniuk minőségfejlesztési programjaikat.

Az alapprogram azokra a hazai és európai nevelési értékekre, kollégiumi hagyományokra, tapasztalatokra épít, amelyek megalapozták a jelenlegi magyarországi kollégiumi nevelést, különös tekintettel a humanista, nemzeti, közösségi értékekre, a tudás- és kultúráközvetítésben, a tehetséges tanulók kiválasztásában és gondozásában, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásában, az esélykülönbségek csökkentésében elért eddigi eredményekre.

Pedagógiai programunk elkészítésénél figyelembe vettük a helyi sajátosságokat, minőségcélokat, a fenntartó által megfogalmazott elvárásokat az intézmény felé, valamint a partneri igényeket. A kollégium megőrzi, és ahol mód van rá, tovább fejleszti kialakult hagyományait.

V.2. A működés feltételei

V.2.1. Személyi feltételek, elvárások

A kollégiumban a nevelési feladatokat – a Köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben (a továbbiakban: Knt.) meghatározott végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező – kollégiumi nevelőtanár látja el, aki:

- a) a nevelőtestület tagjaival és vezetőivel szoros szakmai együttműködésben végzi munkáját,
- b) rendszeres önképzéssel, szervezett továbbképzéssel megújított korszerű szakmai ismeretekkel rendelkezik,
- c) képes a nevelési folyamat megtervezésére, megszervezésére, irányítására, ellenőrzésére, értékelésére, jártas a különböző pedagógiai eljárások, módszerek alkalmazásában,
- d) egyéniségével, megjelenésével, felkészültségével, műveltségével, életmódjával követendő példaként szolgálhat a kollégisták számára,
- e) megfelelő empátiával rendelkezik, nevelői eljárásaiban, pedagógiai kommunikációjában a tanulók iránti tiszteletet, bizalmat és szeretetet helyezi előtérbe,
- f) képes a diákok helyzetének, személyiségének megismerésére, megértésére,
- g) képes a diákokkal őszinte, bizalmon alapuló viszonyt kialakítani,
- h) képes a konfliktusok eredményes kezelésére,
- i) folyamatosan együttműködik munkája során a tanulók közösségeivel, a nevelésükben részt vevő személyekkel, intézményekkel, kisebbségi szervezetekkel, önkormányzatokkal, a szülőkkel és más, a tanulók nevelésében érintett partnerekkel.

A kollégiumi nevelőtanár munkáját a jogszabályokban foglaltak szerint végzi, tevékenységét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint az egészséges életmódra és a fenntartható fejlődésre nevelés határozzák meg.

Pedagógiai felügyelet

A kollégium - szervezeti egységként egy pedagógus közreműködésével (a továbbiakban: ügyeletes nevelőtanár) - gondoskodik a foglalkozáson nem tartózkodó tanulók pedagógiai felügyeletéről, a kollégiumi élet szervezéséről.

A kollégium zavarmentes működésének biztosítása céljából az ügyeletes nevelőtanár:

- visszatérő rendszerű ellenőrzést folytat a külső és belső biztonsági rendszabályok, a balesetvédelmi előírások betartása, az egyéni és közösségi tulajdon védelme, a megelőzés érdekében,
- folyamatos jelenlétével biztosítja a házirend betartatását, különös tekintettel az együttélési normák, a személyiségvédelem, a diákok önrendelkezési jogának érvényesülésére,
- időszakos ellenőrzést folytat az egyéni és közösségi rend fenntartása, a tisztasági és az egészségvédelmi szabályok teljesítése céljából,

A pedagógiai felügyelet átadásakor az ügyeletes nevelőtanárok között - dokumentált - információcserére kell sort keríteni.

A kollégiumi élet szervezése során a kollégium vezetőjének a feladata:

- a napirend szerinti tevékenységek, így az ébresztő, a takarodó, az étkeztetés megszervezése, felügyelete, ellenőrzése,
- a tanulói nyilvántartások, különösen a betegség, távollét, kimenő, engedélyek folyamatos vezetése,
- a közös helyiségek és közösségi eszközök használatának, az öntevékeny diákkörök tevékenységének a felügyelete,
- a felmerülő egyéni problémák kezelése, ennek részeként az ügyeletes nevelőtanári intézkedés, továbbá információtovábbítás a csoportvezető nevelőtanárnak.

A nevelőtestület teljes munkaidőben foglalkoztatott létszáma: 12 fő

V.2.2. Tárgyi, környezeti feltételek, elvárások

A kollégiumban személyközpontú környezet kialakítására törekszünk. Ennek során a kollégium belső és külső környezete biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, a kollégisták biztonságát, kényelmét, megfelel az otthonosság általános kritériumainak.

Megteremtjük – a jogszabályi előírásoknak megfelelően – a nyugodt tanulás, az önálló ismeretszerzés, a kulturális-, a sport- és egyéb szabadidős tevékenységek, valamint a diákkörök, szakkörök működésének feltételeit.

A kollégiumban gondoskodunk a tanulók nyugodt pihenéséről, az egyéni visszavonulás lehetőségéről.

A kollégium a gimnázium épületével szemben, külön telken álló építmény, mely jelenlegi formáját 1989-ben nyerte el. Hasznos területe 3780 m², a férőhelyek száma 300. A diákok két különálló, folyosóval összekötött épületrészben, négy, illetve hat ágyas szobákban vannak

elhelyezve. Az egy főre jutó hasznos alapterület 12,9 m². A szobák felszereltsége megfelelő színvonalú, a berendezési tárgyak cseréje, illetve felújítása folyamatos.

A délutáni tanuláshoz 9 terem áll rendelkezésre és egy jól felszerelt informatika terem is a kollégium része. A diákok a délutáni órákban a gimnáziumi informatika termet is igénybe vehetik tanulás céljára.

A szabadidő hasznos eltöltése és az egészséges életmód gyakorlása érdekében tanulóink számára megfelelő sportolási lehetőséget biztosítunk. Az aulában ping-pong asztal, retortán borítású multi funkciós pályával rendelkezünk, szilencium után az esti órákban tanári felügyelettel igénybe vehető a gimnázium tornaterme, kondicionáló és aerobikterme.

A kollégiumban megfelelő számú vizesblokk, mosókonyha, valamint teakonyha áll a diákok rendelkezésére.

A szabadidő hasznos eltöltéséhez nem csupán sportolási lehetőséget, hanem a szórakozás egyéb fajtáihoz különböző játékokat, televíziót és DVD lejátszót biztosítunk diákjaink számára.

V.2.3. A kollégiumi élet szervezettsége

A kollégiumban – belső életének szabályozása során – biztosítjuk a gyermekek és ifjak optimális testi-lelki fejlődésének feltételeit, beleértve a rendszeres étkezést, a tisztálkodást, az előírásoknak megfelelő egészségügyi ellátást. Figyelembe vesszük a speciális tanulói, szülői és iskolai igényeket, valamint az intézményi hagyományokat, szokásokat is. A tanulók napi életének kereteit úgy szervezzük, hogy az egyes tevékenységek belső arányai – a jogszabályi keretek között – a tanulók egyéni és életkori sajátosságaihoz igazodjanak. A kollégiumi élet belső szabályozását a kollégiumi házirend tartalmazza.

A kollégiumi élet megszervezésében jelentős szerepet tölt be a diákönkormányzat. A kollégium biztosítja, hogy a diákok választott tisztségviselőik révén részt vehessenek a tanulóközösségek mindennapi életével kapcsolatos célok kijelölésében, a feladatok végrehajtásában, valamint az elért eredmények értékelésében.

Lehetővé tesszük, hogy a diákönkormányzat tagjai és vezetői megismerjék és a mindennapi gyakorlatban felelősen alkalmazzák a demokratikus érdekérvényesítés, a problémamegoldás és a konfliktuskezelés technikáit, módszereit.

V.3. A kollégium kapcsolattartásának rendszere

V.3.1. A belső kapcsolattartás

Tanulókkal:

- csoportfoglalkozások, egyéni beszélgetések

- diákgyűlések (aktuális probléma megvitatása)
- szabadon választott foglalkozások

Alkalmazottak:

A kapcsolattartás rendszere, formái különböző értekezletek, fórumok, kollégiumi gyűlések, tanácskozások.

A kollégiumi közösségek kapcsolattartásában a rendszeres és konkrét időpontokat a kollégium éves munkaterve tartalmazza.

A kapcsolattartás formái:

- vezetőségi ülés,
- munkahelyi értekeztet,
- nevelői értekezletek,

V.3.2. A szülők tájékoztatásának formái

A közoktatási törvénynek megfelelően a kollégium a tanév során

- szóbeli tájékoztatást ad az éves munkatervben rögzített szülői értekezletekhez kapcsolódó, fogadó órákon,
- személyes kapcsolattartás lehetőségét folyamatosan biztosítja (személyes megkeresés, telefon)
- fogadóóra (heti 1 óra)

V.3.3. A kollégium külső kapcsolatai

A kollégium rendszeres munkakapcsolatot tart fenn a következő intézményekkel:

- a fenntartóval,
- a kapcsolódó iskolákkal,
- egészségügyi intézményekkel,
- közművelődési intézményekkel
- Gyermekjóléti Szolgálattal
- iskolaorvos, pszichológus

V.4. A kollégium nevelési alapelvei, céljai, küldetése

A kollégiumban **nevelési célunk** a tanulók szocializációjának, kiegyensúlyozott és egészséges fejlődésének, tanulásának, a sikeres életpályára való felkészítésének segítése, személyiségének fejlesztése, kibontakoztatása a bentlakásos intézmény sajátos eszközeinek és módszereinek felhasználásával.

A kollégiumban – **céljaink elérése érdekében** – gyermekközpontú, személyiségközpontú környezetet alakítottunk ki, és tanulóközpontú tevékenységrendszert működtetünk az alábbiak figyelembevételével:

- a) az Alkotmányban biztosított állampolgári és szabadságjogok, valamint a gyermekeket megillető jogok érvényesítése;
- b) demokráciára, humanizmusra, nemzeti és európai önazonosságra nevelés elveinek alkalmazása a NAT által megfogalmazott elvekkel és kiemelt fejlesztési feladatokkal összhangban;
- c) a kollégiumi tanulók, a csoportok és közösségek iránti felelősség, bizalom, szeretet, segítőkészség és tapintat alkalmazása a nevelésben;
- d) a tanulók aktivitásának, alkotóképességének, érdeklődésének fenntartása és fejlesztése, az öntevékenység és az ifjúsági önszerveződési formákba való bekapcsolódásának támogatása, a tanulói önszerveződő képesség folyamatos fejlesztése és felhasználása;
- e) a szülőkkel, a kapcsolódó iskolákkal, az intézmény környezetében levő társadalmi és civil szervezetekkel való konstruktív együttműködés;
- f) a kollégiumi tanulók, valamint a kollégiumi nevelő-oktató munka rendszerszemléletű, tudatos, tervszerű vezetéssel, szervezéssel és pedagógiai gyakorlattal való fejlesztése;
- g) a nevelési folyamatban részt vevők – szülő, tanuló, tanulói csoportok és közösségek, az intézményi nevelőtestület kollégiumi és iskolai tantestület, a küldő és befogadó környezet_száma számára elfogadott norma- és követelményrendszer alkalmazása, melynek jellemzője a rendszeresség és a következetesség;
- h) kulturált, ösztönző környezet kialakítása, szociális, érzelmi, lakhatási biztonság nyújtása; széles körű szabadidős tevékenységkínálat biztosítása;
- i) az integrált nevelés megvalósítása;
- j) orientáló, motiváló, aktivizálni képes, tevékenységközpontú, segítő pedagógia módszerek alkalmazása;
- k) az egyéni és életkori sajátosságok, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteinek figyelembevétele, az egyéni bánásmód alkalmazása;
- l) a nemzeti hagyományok, a nemzeti azonosságtudat tiszteletben tartása, ápolása
- m) az etnikai hagyományok, az etnikai kisebbségi azonosságtudat tiszteletben tartása,

V. 5. A tanulók életrendje, tanulása, szabadidője szervezésének elvei

A tanulók életrendjét úgy kell kialakítani, hogy az igazodjék a gimnázium működéséhez.

A napirend kialakítását úgy kell megszervezni, hogy lehetőleg megfelelő arányban jelenjen meg a tanulásra, a szabadidő eltöltésére és sportolásra fordítható idő. Az egészséges életmód kialakításában egyik legfontosabb momentum a testi-lelki kiegyensúlyozottság, melynek feltétele a megfelelő terheltség arányainak kialakítása. A kollégium tevékenységrendszere minél többféle, változatos tartalmú tanulási lehetőséget tud kínálni tanítványainak a kötelező tanulás mellett, annál több esélye van arra, hogy a tanulók érdeklődését felkeltse, az érdeklődésüket több irányba elindítsa.

A kollégisták napirendjének szabályozását a Házirend tartalmazza.

V. 6. A tanulók fejlődését, tehetséggondozását, felzárkóztatását, pályaválasztását, önálló életkezdését elősegítő tevékenységek elvei

Kollégiumunk olyan változatos szervezeti és módszertani megoldásokat alkalmaz, amelyek segítségével az egyes tanulók közötti műveltségi, képességbeli, felkészültségbeli különbségeket, a tanulók egyéni szükségleteit képesek vagyunk kezelni.

Feladatunk a tanulók képességeinek megismerése. Támogatjuk a tanulásban elmaradt tanulókat, biztosítjuk annak esélyét, hogy iskolánkban eredményesen végezzék tanulmányaikat.

Iskolánkban eredményesen működik az Arany János Tehetséggondozó Program, mely keretében segítjük a tehetséges tanulókat képességeik kibontakoztatásában, tudásuk bővítésében.

A kollégiumi élet színes, tevékenységközpontú szervezésével alkalmakat teremtünk a diákok alkotóképességének megnyilvánulására, a tehetségek kibontakoztatására, a diákok helyes önértékelését erősítő sikerélményekre.

A kollégiumban – az iskolával együttműködve – valamennyi tanuló számára lehetővé tesszük az egyes szakmák, hivatások megismerését, segítjük a pályaválasztást, illetve a választott életpályára való felkészülést.

A feladathoz kapcsolódóan a következő kompetenciák fejlesztése valósul meg: anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció, esztétikai-művészeti tudatosság, kifejezőkészség, hatékony, önálló tanulás, digitális kompetencia.

A **tehetséggondozásban** kiemelt szerep jut az AJTP-nek, amely a hátrányos helyzetű tanulók számára az esélyegyenlőség megteremtését szolgálja. A program egyik kiemelt célja, hogy a tanulók minél nagyobb százaléka felvételt nyerjen a felsőoktatásba.

A gimnázium másik kiemelt feladata a magyar-német két tanítási nyelvű képzés. Nevelőmunkánk egyik legfontosabb célja e tanulók felkészülésének, tanulásának elősegítése.

A pedagógiai tevékenység szerkezete

A kollégiumban a tanulók napi életének kereteit úgy szervezzük, hogy az a jogszabályi keretek között a tanulók egyéni és életkori sajátosságaihoz igazodjon.

A kollégiumi élet belső szabályozását a kollégium vezetőjének irányításával a nevelőtestület a belső és külső környezet változásait figyelembe véve a kollégiumi házirenden keresztül alakítja.

A kollégiumban – igazodva a Kt. rendelkezéseihez – a nevelési folyamat során a tanulói tevékenységeket – annak céljától, jellegétől függően – kollégiumi programokat csoportos, és egyéni foglalkozások keretében szervezzük. Külön figyelmet fordítunk a nemzeti és etnikai sajátosságokra. A foglalkozások formáját és tartalmát úgy határozzuk meg, hogy azok hozzájáruljanak a tanulók erkölcsi gyarapodásához, személyiségének gazdagodásához, kompetenciáik fejlesztéséhez, a közösség fejlődéséhez.

V.7. A kollégium által kötelezően biztosítandó foglalkozások

V.7.1. Felkészítő, fejlesztő foglalkozások

A felkészítő, fejlesztő foglalkozások megszervezése során a kollégium kitüntetett figyelmet fordít a pozitív tanulási attitűd kialakítására és megerősítésére, a kreativitás fejlesztésére, e téren is feltárja, és figyelembe veszi a tanulók személyiségének az egyéni sajátosságait.

V.7.1.1. Tanulást segítő foglalkozások, amelyek az alábbiak lehetnek:

- **rendszeres iskolai felkészülést** biztosító egyéni és csoportos foglalkozás,
- előzetes felmérésen alapuló, differenciált képességfejlesztő, **tehetséggondozó** foglalkozás,
- a valamilyen okból lemaradt tanulók **felzárkóztatása**,
- az ismeretek bővítése és a pályaválasztás segítése érdekében szervezett **szakkörök, diákkörök**
- a kiemelkedő képességű tanulók gyorsabb haladásának, a sajátos érdeklődésű tanulók foglalkoztatásának biztosítása

V.7.1.2. Egyéni és közösségi fejlesztést megvalósító csoportvezetői foglalkozások, amelyek az alábbiak lehetnek:

- **tematikus csoportfoglalkozások** a vonatkozó előírt témakörök, időkeretek és szervezési keretek figyelembevételével,

- **általános** – kollégiumi, iskolai élethez kapcsolódó – **csoportfoglalkozás**, – elsősorban a kollégiumi csoport életével kapcsolatos feladatok, tevékenységek, események megbeszélése, értékelése.

V.7.2. Speciális ismereteket adó foglalkozások

V.7.2.1. A tanulókkal való egyéni törődést biztosító foglalkozások:

Ezekon a foglalkozásokon a tanulók feltárhatják egyéni problémáikat, ezek megoldásában számíthatnak a csoportvezető tanácsaira, segítségére;

V.7.2.2. Szabadidő eltöltését szolgáló foglalkozások:

- testépítés
- foci (házibajnokság)
- aerobic
- jóga
- filmklub
- kézműves
- ékszerkészítés
- fotó
- futás
- társasjáték
- főzés
- csillagászat
- latin
- honfoglaló (számítástechnika)

V.8. A tanulási és gondolkodási kultúra fejlesztése

Tanulásirányítás, tanulásszervezés

Az ismeretszerzés, a megismerési és gondolkodási képességek fejlesztése érdekében a kollégiumban lehetőséget biztosítunk arra, hogy a tanulók megismerjék és elsajátítsák a helyes tanulási módszereket. A szűkebb értelemben vett tanulás fontos elemét képezik a szilenciumi foglalkozások. A kollégium alapfeladata- a tanulást illetően- kiterjed a folyamatos, rendszeres felkészülésre, felzárkóztatásra, korrepetálásra, az érettségire való felkészítésre. Ezeknek a feladatoknak a legfontosabb szinterei a szilenciumi foglalkozások.

Felzárkóztatás, tehetséggondozás

A tanulást segítő foglalkozás keretében szervezünk tantárgyi korrepetálásokat, felzárkóztató foglalkozásokat.

A tanulók igényeinek megfelelően szervezünk tehetséggondozó foglalkozásokat.

V.9. Szociális kompetenciák fejlesztése

Segítjük tanulóink mindenkori szociális környezetbe történő sikeres beilleszkedését. Alkalmat és közeget teremtünk a közösségi értékrend és normarendszer fejlesztéséhez, segítjük az egyensúly megteremtését a közösségi és az egyéni érdekek között.

A kollégiumon belüli kapcsolat- és tevékenységrendszer szervezésével, ismeretek nyújtásával elősegítjük, hogy kialakuljanak az önismeret gazdag és szilárd elméleti és tapasztalati alapjai.

Figyelmet fordítunk a társadalmilag elfogadott közösségi szokások és minták közvetítésére, a szociális készségek - empátia, tolerancia, kooperáció, konfliktuskezelés, kommunikációs és vitakultúra szervezőkészség – fejlesztésére.

Segítjük a közösségi együttélés szabályainak elsajátítását, az egyén, a csoport a társadalom kölcsönhatásainak megértését, különös figyelemmel a nemzeti, etnikai kisebbségi és vallási sajátosságokra. A feladathoz kapcsolódóan a következő kompetenciák fejlesztése valósul meg:

- szociális, kommunikációs és
- állampolgári kompetencia.

V.10. Önálló életkezdés támogatása

V.10.1. Kulturált életmódra nevelés, szuverén világkép kialakulásának segítése

A kollégiumban bővítjük a diákok ismereteit az egyetemes civilizációról, annak legnagyobb hatású eredményeiről.

Felkeltjük az érdeklődést a kultúra, a tudományok, a művészetek iránt, továbbá az emberiség globális problémáival kapcsolatban.

Segítjük a világban való tájékozottság, a személyes és szociális azonosságtudat fejlődését

Kiteljesítjük a nemzet, ezen belül a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájának, értékeinek tiszteletét, a nemzeti, történelmi és vallási hagyományok megismerését és ápolását, ezzel is erősítjük a tanulók hazaszeretetét.

Változatos, sokrétű kulturális tevékenységünkkel hozzájárulunk a magyar, az európai és az egyetemes kultúra értékeinek megismeréséhez, elsajátításához és értékeléséhez.

A világról kialakított képben a gyakorlati élet terén is kiemelt helyet kap az Európához való kötődés, az európai kultúrkör.

Elősegítjük a tanulóknál az „európai polgár” identitásának kialakulását, bemutatjuk az EU-tagság révén megnövekedett lehetőségeket.

A feladathoz kapcsolódóan a következő kompetenciák fejlesztése valósul meg:

- esztétikai-művészeti tudatosság,
- szociális és állampolgári kompetencia, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia.

V.10.2. Az egészséges életmód, a környezettudatos magatartás kialakításának segítése

A testi és mentális képességek folyamatos megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges a megfelelő életritmus kialakítása, az egészséges és kulturált étkezés, öltözködés, tisztálkodás, testápolás, a rendszeret belső igényé válása, az ehhez kapcsolódó szokásrendszer

megalapozása. A tanulók olyan ismereteket, gyakorlati képességeket sajátítanak el, szokásokat tanulnak meg, amelyek segítik őket testi és lelki egészségük megőrzésében, az egészségkárosító szokások kialakulásának megelőzésében.

A kollégiumban környezettudatos magatartásra neveljük a tanulókat, hogy érzékenyé váljanak a környezetük állapota iránt, életvitelükbe beépül a környezetkímélő magatartás, egyéni és közösségi szinten egyaránt.

Feladatunk a családi életre, a családi szerepekre, a párkapcsolatok kulturált kialakítására, a takarékos és ésszerű gazdálkodásra és az öngondoskodásra nevelés.

A feladathoz kapcsolódóan a következő kompetenciák fejlesztése valósul meg:

- természettudományos kompetencia,
- szociális és állampolgári kompetencia.

V.10.3. A társadalmi, gazdálkodási jártasságok fejlesztése

Nevelésünkkel segítjük az önálló életvitel kialakítását, a majdani családi háztartás és gazdálkodás tervezését, a tudatos fogyasztóvá válást, az eligazodást a mindennapi életben, a gazdaság és a pénzgazdálkodás világában.

A feladathoz kapcsolódóan a következő kompetenciák fejlesztése valósul meg:

- szociális és állampolgári kompetencia,
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia,
- természettudományos kompetencia.

V.11. A kollégium hagyományai

Az intézmény hagyományos rendezvényei a gimnáziummal közös szervezésben történnek. Vannak azonban olyan események, melyek kizárólag kollégiumi rendezvények.

- Mikulás-est
- Gyereknep
- Ki mit tud?
- Koli-szerenád
- Koli-disco
- Kiállítások

Ezekon felül egyéb kulturális, egészségmegőrző, szórakoztató programok.

Kollégiumi Helyi tanterv 2020

BEVEZETŐ

A Helyi tanterv a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szóló 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet alapján (a továbbiakban: Nat) ill. a Kollégiumi Nevelés Országos Programja (2020. 04.06.) kiemelt fejlesztési feladataihoz illeszkedve, azokat érvényesítve elősegíti a tanulók sokoldalú fejlesztését, nevelését, oktatását. Tartalmi iránymutatásként szolgál a kollégium csoportvezetői tanmeneteinek és a pedagógiai programjának elkészítéséhez úgy, hogy egyidejűleg tág teret enged a szakmai önállóságnak.

A Helyi tanterv a Nat kulcskompetenciáit, fejlesztési feladatait, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeit figyelembe véve, valamint alapvető céljaihoz igazodva meghatározza a kollégiumi nevelés céljait és feladatait, alapelveit, általános kereteit, a működéssel és a kollégiumi élet szervezésével kapcsolatos feltételeket, elvárásokat. Az alapprogramon keresztül a kollégiumokat érintő, az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés egységes kritériumok szerinti megvalósításának kollégiumi alapidokumentuma is.

A Helyi tanterv azokra a magyar és európai pedagógiai értékekre, kollégiumi hagyományokra, tapasztalatokra épít, amelyek megalapozták a jelenlegi magyarországi kollégiumi nevelést, különös tekintettel a humanista, a nemzeti, a közösségi értékekre, a tudás- és kultúráközvetítésben, a tehetséges tanulók kiválasztásában és gondozásában, a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének elősegítésében, az esélyteremtésben elért eddigi eredményekre.

A Helyi tanterv az alábbi kulcskompetenciákra épül:

1. A tanulás kompetenciái
2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
3. A digitális kompetenciák
4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák
5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

KOLLÉGIUMUNK TÁRSADALMI SZEREPE

A kollégium a köznevelési rendszer szakmailag önálló intézménye. Alapfeladata, hogy biztosítsa a megfelelő lakhatási és tanulási feltételeket azon tanulók számára, akiknek a lakóhelyén nincs lehetőség a tanuláshoz, a szabad iskolaválasztáshoz való jog érvényesítésére, a nemzetiségi oktatásra, illetve akiknek a családja nem tudja biztosítani a tanuláshoz szükséges körülményeket.

A kollégium kiemelt társadalompolitikai szerepe és feladata, hogy fenntartsa a társadalmi mobilitást: esélyeket teremtsen, biztosítsa a hozzáférést a jó minőségű tudáshoz, segítse a szociális, kulturális hátrányok leküzdését, a társadalmi integráció folyamatát. Fontos szerepe van az egész életen át tartó tanulás megalapozásában, a tanuláshoz szükséges készségek és képességek, a Nat-ban meghatározott kulcskompetenciák erősítésében, a tehetség felismerésében és fejlesztésében, a tanulók felzárkózásának segítésében.

A kollégium a tevékenysége során megteremti a feltételeket az iskolai tanulmányok sikeres folytatásához, kiegészíti a családi és iskolai nevelést és oktatást, egyúttal szociális ellátást, biztonságot, valamint érzelmi védeltséget is nyújt.

A kollégium – megfelelő pedagógiai környezet biztosításával – elősegíti a társadalmi szerepek tanulását, a diákok önszerveződése során kialakuló közösségekben az együttélés, az együttműködés, az önkormányzó képesség, a döntés és felelősség, a konfliktuskezelés demokratikus technikáinak megismerését, gyakorlását; ezzel a kollégium hatékony támogatást nyújt a sikeres társadalmi beilleszkedéshez.

A kollégium:

- a helyi társadalom elvárásait, a nevelési-oktatási környezet lehetőségeit is figyelembe véve végzi munkáját,
- részt vesz az Arany János Tehetséggondozó Programban, speciális eszközeivel elősegíti céljainak megvalósítását;

A KOLLÉGIUMI NEVELÉS

A kollégium a bentlakásos intézmény sajátos eszközeinek és módszereinek felhasználásával hozzájárul a nevelési-oktatási rendszer egészére kitűzött célok megvalósulásához, a Nat-ban meghatározott feladatok megoldásához, az abban megfogalmazott értékek alapján.

A kollégiumi nevelés célja és alapelvei

A kollégiumi nevelés célja legfőképp a tanulók szocializációjának, kiegyensúlyozott és egészséges fejlődésének, tanulásának, a sikeres életpályára való felkészítésének segítése, személyiségének fejlesztése, kibontakoztatása.

A kollégium – céljai elérése érdekében – diákközpontú, az egyén és a közösség harmóniáján alapuló környezetet és tevékenységrendszer alakít ki, melynek főbb alapelvei:

- a) az alapvető erkölcsi normák érvényesítése
- b) a nemzeti hagyományok megőrzése, a nemzeti azonosságtudat fejlesztése;
- c) a tanulók és közösségeik iránti felelősség, a bizalom, a szeretet, a segítőkészség
- d) az alapvető emberi és szabadságjogok, valamint a gyermekeket megillető jogok érvényesítése;
- e) a nemzeti és európai nevelési elvek alkalmazása;
- f) szakmai és intellektuális igényesség, kulturált stílus a pedagógus tevékenységében;
- g) az egyéni és életkori sajátosságok, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteinek figyelembevétele;
- h) építkezés a tanulók aktivitására, öntevékenységre, önszerveződő képességére;
- i) az integrált nevelés, az integrációt elősegítő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- j) a szülőkkel, a kollégiumhoz kapcsolódó iskolákkal, a társadalmi környezettel való konstruktív együttműködés;
- k) a nemzetiségi azonosságtudat tiszteletben tartása, ápolása.

A kollégiumi nevelés feladatai

A kollégium – a kollégiumi jogviszony fennállása alatt – biztosítja diákjai számára azok iskolai tanulmányai folytatásához szükséges kollégiumi feltételeket. Köznevelési feladatait kollégiumi ellátás, nemzetiségi kollégiumi ellátás, illetve sajátos nevelési igényű tanulók kollégiumi ellátásán keresztül valósítja meg.

A kollégiumi nevelés feladatait az alábbiakban kerülnek részletesen meghatározásra.

A KOLLÉGIUM MŰKÖDÉSE

Személyi feltételek, elvárások

A kollégiumban a nevelési feladatokat – az Nkt.-ben meghatározott végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező, pedagógus munkakörben foglalkoztatott – kollégiumi nevelőtanár látja el, aki

- a) a nevelőtestület tagjaival és vezetőivel szoros szakmai együttműködésben végzi munkáját,
- b) rendszeres önképzéssel, szervezett továbbképzéssel megújított, korszerű szakmai ismeretekkel rendelkezik,

- c) képes a nevelési folyamat megtervezésére, megszervezésére, irányítására, ellenőrzésére, értékelésére; jártas a különböző pedagógiai eljárások, módszerek alkalmazásában,
- d) egyéniségével, megjelenésével, felkészültségével, műveltségével, életmódjával követendő példaként szolgál a diákok számára,
- e) megfelelő empátiával rendelkezik, nevelői eljárásaiban, pedagógiai kommunikációjában a tanulók iránti tiszteletet, szeretetet, elkötelezettséget és bizalmat helyezi előtérbe,
- f) képes a diákok helyzetének, személyiségének megismerésére, megértésére,
- g) képes a diákokkal őszinte, bizalmon alapuló viszonyt kialakítani,
- h) képes a konfliktusok eredményes kezelésére,
- i) munkája során folyamatosan együttműködik a tanulók közösségeivel, a nevelésükben részt vevő személyekkel, szervezetekkel.

A kollégiumi nevelőtanár munkáját a jogszabályokban foglaltak szerint végzi, tevékenységét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint az egészséges életmódra és a fenntartható fejlődésre nevelés határozzák meg.

A kollégiumban dolgozó, nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak munkáját is a gyermekközpontúság, a nevelés eredményességének támogatása kell, hogy jellemezze. Jelenlétük, megnyilvánulásaik, tevékenységük és annak színvonala is nevelési tényezőként hat a kollégisták mindennapjaiban.

Tárgyi, környezeti feltételek, elvárások a kollégiumban

A kollégiumban DigiKoli - Kollégiumi Adminisztrációs Rendszer működik, amely nyilvántartja a kollégista tanulókat, minősítéseiket, csoportjaikat, szakköri jelenlétüket havi szinten, a szobarendjük pontozását napi szinten, melyből kimutatást készíthet. Ezen kívül még naplózza a ki- és belépéseket, valamint nyilvántartja, hogy ki melyik szilenciumon tanul.

A kollégium belső és külső környezete biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, a kollégisták biztonságát, kényelmét, megfelel az otthonosság általános kritériumainak. Megteremti – a jogszabályi előírásoknak megfelelően – a nyugodt tanulás, az önálló ismeretszerzés, a kulturális, a sport- és egyéb szabadidős tevékenységek, valamint a diákkörök, szakkörök működésének feltételeit.

A kollégium gondoskodik a tanulók nyugodt pihenéséről, az egyéni visszavonulás lehetőségéről.

A kollégiumi élet megszervezése

A kollégium – belső életének szabályozása során – biztosítja a diákok optimális testi-lelki fejlődésének feltételeit, beleértve a rendszeres és egészséges étkezést, a tisztálkodást, az előírásoknak megfelelő egészségügyi ellátást. Figyelembe veszi a tanulói, a szülői és az iskolai igényeket, valamint az intézményi hagyományokat, szokásokat is. A tanulók napi életének kereteit úgy szervezi, hogy az egyes tevékenységek belső arányai – a jogszabályi keretek között – a tanulók egyéni és életkori sajátosságaihoz igazodjanak.

A kollégiumi élet megszervezésében jelentős szerepet tölt be a kollégium diákönkormányzata. A kollégiumnak biztosítani kell, hogy a diákok választott tisztségviselőik révén részt vehessenek a tanulóközösségek mindennapi életével kapcsolatos célok kijelölésében, a feladatok végrehajtásában, valamint az elért eredmények értékelésében. Lehetővé kell tenni, hogy a diákönkormányzat tagjai és vezetői megismerjék és a mindennapi gyakorlatban felelősen alkalmazzák a demokratikus érdekérvényesítés, a problémamegoldás és a konfliktuskezelés technikáit, módszereit.

A kollégium a maga sajátos eszközeivel kiépíti, folyamatosan ápolja és megújítja az önálló arculatához kapcsolódó hagyományait, erősíti a kollégiumi közösség együvé tartozását.

A kollégium kapcsolatrendszere

A kollégium nevelési feladatainak eredményes megoldása érdekében rendszeres kapcsolatot tart a szülőkkel, illetve a tanuló törvényes képviselőjével, szülői szervezetekkel (közösségekkel), a fenntartóval, a működtetővel, a kapcsolódó iskolákkal, társintézményekkel, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanuló, valamint veszélyeztetett gyermek esetében a gyermekjóléti szolgálattal, a település – a tanulók nevelésében érintett – intézményeivel, nevelésbe vett gyermek esetén a gyámjával, nevelőszülőjével vagy gyermekotthonával, civil szervezeteivel, szakmai közösségeivel, érintettség esetén a helyi nemzetiségi önkormányzatokkal, továbbá minden olyan szervezettel, amely a kollégiumi nevelés céljainak megvalósítását elősegítheti.

A kapcsolatok kialakításában, gazdagításában és fenntartásában a kollégium nyitott és kezdeményező. A kapcsolattartás helyi szabályozása a jogszabályi előírásoknak megfelelően történik.

A KOLLÉGIUMI TEVÉKENYSÉG SZERKEZETE

A kollégisták heti foglalkozásterve

Felkészítő foglalkozások:

- rendszeres iskolai felkészülést biztosító egyéni és csoportos foglalkozás, szilenciumi foglalkozás **12 óra/hét**
- Felzárkóztató, tehetséggondozó vagy további szilenciumi foglalkozás: **1 óra/ hét**

Csoportvezetői foglalkozások:

- közösségi foglalkozás: a csoport életével kapcsolatos feladatok, események, problémák megbeszélése
- tematikus csoportfoglalkozás: előírt témakörök, adott időkeretek között szervezhető foglalkozások **1óra/hét**

A szabadidő eltöltését szolgáló foglalkozások:

- képzőművészeti, zenei, tánc, vizuális képességeket fejlesztő művészeti, természettudományos, műszaki, vállalkozói, gazdasági ismereteket bővítő szakmai,
- egészséges életmódra nevelést, a rendszeres testedzést szolgáló sportcélú,
- a hasznos gyakorlati ismeretek megszerzését, az önellátás képességének fejlesztését
- célzó, a pályaorientáció szempontjából is fontos tartalmakat hordozó, szakkörök, szakmai, művészeti foglalkozások, kollégiumi sportkörök, rendezvények,
- versenyek, vetélkedők. **1 óra/hét**

Tanulást segítő, szilenciumi foglalkozások

Kollégiumunkban viszonylag rugalmas, többváltozós szilenciumi rendet alakítottunk ki tanulmányi eredménytől függően. A szilenciumi rendet a házirend szabályozza.

Tanulást segítő, szilenciumi foglalkozások

Kollégiumunkban viszonylag rugalmas, többváltozós szilenciumi rendet alakítottunk ki tanulmányi eredménytől függően. A szilenciumi rendet a házirend szabályozza.

1. Kötelező szilencium

- a) tantermi, tanári felügyelet melletti tanulás csoportban
- b) kötelező szilencium tanulóknak, szobákban

2. Szabad szilencium

A jó tanulmányi eredményt elérő tanulók saját igényeiknek megfelelően osztják be szabad idejüket és a tanulásra szánt időt, az intézmény területén belül.

Tehetséggondozó foglalkozások

Előzetes felmérés alapján, igény szerint tartunk tehetséggondozó foglalkozást. a következő területeken:

- idegen nyelv (pl: latin, olasz)
- természettudományok (fizika, matematika)
- hangszeres zene (zongora, gitár, dob, zenekar)
- emelt szintű érettségire való felkészítés : testnevelés
- történelem

A fent felsoroltakon kívül, ha igény van rá és a kollégák felkészültsége lehetővé teszi, úgy bármely más területen segítséget nyújtunk a tanulók tehetségének kibontakoztatásában.

Felzárkóztató foglalkozások

Előzetes felmérés alapján, igény szerint tartunk felzárkóztató foglalkozásokat, korrepetálásokat

- idegen nyelv (pl: latin, olasz)
- természettudományok (fizika, matematika)
- hangszeres zene (zongora, gitár, dob, zenekar)
- emelt szintű érettségire való felkészítés : testnevelés
- történelem
- földrajz

A fent felsoroltakon kívül, ha igény van rá és a kollégák felkészültsége lehetővé teszi, úgy bármely más tanulmányi területen segítséget nyújtunk a tanulók előrehaladásában.

A kollégium által meghirdethető szabadidős foglalkozások

- testépítés
- foci (házibajnokság)
- röplabda

- aerobic
- filmklub
- kézműves
- ékszerkészítés
- fotó
- futás
- társasjáték
- főzés
- latin
- honfoglaló (számítástechnika)
- zenekar Tematikus csoportfoglalkozások 1óra/hét/csoport

A kollégiumokban évi 37 (12. évfolyamon 33) nevelési héttel, ezen belül minden héten egy kötelező csoportfoglalkozással kell számolni. Ennek 60%-ban, azaz 22 órában az alább megjelölt témákkal kell foglalkozni, a további idő a csoport tagjainak ügyeivel, szervezéssel, közösségi feladatok megszervezésével telik.

A kollégiumi csoportfoglalkozások témakörei:

1. A tanulás tanítása
2. Az erkölcsi nevelés
3. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
4. Állampolgárságra, demokráciára nevelés
5. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
6. A családi életre nevelés
7. Testi és lelki egészségre nevelés
8. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
9. Fenntarthatóság, környezettudatosság
10. Pályaorientáció
11. Gazdasági és pénzügyi nevelés
12. Médiatudatosságra nevelés

Intézményünk részt vesz az Életrevaló – 7 szokás – programban, amely minden évfolyamon az alábbiakban ismertetett módon épül be a csoportfoglalkozások rendszerébe.

Kollégiumi csoportvezetői tematikus foglalkozások éves óraszama

TÉMAKÖR	7–8. évfolyam	9. évfolyam, 9./N évfolyam, 9./Kny. évfolyam, 9./Ny. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
A tanulás tanítása	4	3	2	2	2
Az erkölcsi nevelés	2	2	2	2	1
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés	2	2	2	2	1
Állampolgárságra, demokráciára nevelés	1	2	2	2	1
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése	1	1	1	1	1
A családi életre nevelés	1	1	2	2	3
Testi és lelki egészségre nevelés	2	2	2	2	2
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség	2	2	2	2	1
Fenntarthatóság, környezettudatosság	2	2	2	2	2
Pályaorientáció	2	2	2	2	2
Gazdasági és pénzügyi nevelés	2	2	2	2	3
Médiatudatosságra nevelés	1	1	1	1	1
Kötelező órakeret	22 óra	22 óra	22 óra	22 óra	20 óra
Életrevaló 7Szokás	4	4	4	4	4
Szabadon órakeret	11	11	11	11	7

A tanulás tanítása

Célok és feladatok

A kollégium a foglalkozások és a tevékenységek során támogatást nyújt abban, hogy a tanulók eredményesen fejezzék be választott iskolájukat.

Nagy jelentősége van az egyénre szabott tanulási módszerek elsajátításának, ezzel segítve az iskolai órákra való felkészülést, a jó eredmények elérését, a hátránnyal küzdők felzárkóztatását, a gyermekek tehetségének kibontakoztatását.

A tanulás tanítása, az ismeretszerzést és hasznosítást elősegítő attitűdök kialakítása nagymértékben hatással lesz egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Sajátítsa el és legyen képes alkalmazni a hatékony tanulási technikákat.
- A tanuló - pedagógus segítségével - legyen képes a számára legalkalmasabb módszereket kiválasztani.
- Tudjon szelektálni a megszerzett ismeretek, információk között.
- Alkalmazza a tanulást segítő hagyományos és modern eszközöket, használja a könyvtárat, és a feladatai megoldásához megfelelően tudja kiválasztani a szükséges szakirodalmakat.
- Legyen képes elemezni, értelmezni, rendszerezni a megszerzett ismereteket.

Az erkölcsi nevelés

Célok és feladatok

A kollégiumi nevelés során fontos, hogy a diákok megismerjék az alapvető erkölcsi normákat, és ezek a normák beépüljenek személyiségükbe, mindennapi életükbe, tevékenységükbe.

Lényeges, hogy az erkölcsi nevelés a napi élet gyakorlatából, tapasztalataiból vegyen példákat, egyben készítsen fel az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra és azok kezelésére.

A kamasz fiatalok esetében különösen jelentős, hogy segítsen számukra választ találni erkölcsi kérdéseikre, az esetleges problémáikra. Az erkölcsi nevelés nagy hatással van a közösség és az egyén életére egyaránt.

A kollégiumi közösség élete, a kollégiumi nevelőtanárok példamutatása segítse elő a tanulók életében az olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás, az empátia, a szociális érzékenység.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Lássza be az erkölcsi felelősség fontosságát.
- Gyakorlati és iskolai tapasztalatai, ismeretei révén ismerje fel, a morális helytállás jelentőségét.
- Képes legyen megfelelő erkölcsi választásokra.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Célok és feladatok

A kollégiumi foglalkozások lehetőséget biztosítanak arra, hogy a tanulók elsajátítsák azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését.

Ennek révén kialakul bennük a szűkebb és tágabb közösséghez való tartozás, a hazaszeretet érzése.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje fel a közösségi összetartozást megalapozó közös értékeket.
- Tudatosuljon a közösséghez tartozás, a hazaszeretet fontossága.
- Váljon nyitottá más népek kultúrája iránt.
- Ismerje országunk és a magyarság nemzeti szimbólumait.
- Ismerje a magyar tudomány, kultúra és sport kiemelkedő személyiségeit.
- Legyen kellő ismerete a település kultúrtörténetéről, hagyományairól.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

Célok, feladatok

A kollégiumban folyó nevelés sajátos pedagógiai eszközei révén elősegíti a demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének megértését.

A közösségi tevékenységek gyakorlásával a diákok átélhetik annak jelentőségét, hogy mit is jelent a felelős állampolgári részvétel a közügyekben a közösség és az egyén számára egyaránt.

Ez tágabb értelemben sokat segít a nemzeti öntudat erősítésében, és egyben összhangot teremt az egyéni célok és a közösségi jó között.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje a demokratikus állam működésének főbb elemeit (választási rendszer, helyi önkormányzatok, törvényhozás, kormány, igazságszolgáltatás, fegyveres testületek stb.).
- Legyen tisztában a jog szerepével a társadalmi életben.
- Értse meg az állampolgár és a társadalom együttműködésének fontosságát az egyéni és társadalmi célok elérése érdekében.
- Képes legyen belátni a kollégiumi diák-önkormányzat jelentőségét a kötelezettségek és a jogok gyakorlása során.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

Célok és feladatok

A kollégiumi nevelés elősegíti, hogy kialakuljanak az önismeret gazdag és szilárd elméleti és tapasztalati alapjai.

A közösségi lét, a csoporthoz tartozás, az egymás közötti interakciók elősegítik a reális énkép és az önértékelés kialakulását, melyek a személyiségfejlődés meghatározó elemei.

Mód van a mások helyzetébe történő beleélés képességének kialakítására, mások elfogadására.

Ezek a képességek elősegítik, hogy kulturált közösségi élet alakuljon ki a kollégiumban.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje meg az emberi kapcsolatok létrejöttét elősegítő, illetve gátló személyiségvonásokat.
- Legyen tudatában, hogy a gondosan kiválasztott és mély emberi kapcsolatok mennyire értékesek az emberi együttélésben.
- Életkorának megfelelő választékossággal legyen képes a társas kommunikációra.
- Alakuljon ki a tanulóban a választási lehetőségek felismerésének képessége, és döntési helyzetekben legyen képes e lehetőségeket mérlegelni.
- Válgék természetessé benne a másik ember személyiségének tisztelete és megértése, a helyes önismeret kialakítása, önmaga felvállalása.

A családi életre nevelés

Célok, feladatok

A család, mint a társadalom alapvető közösségi építőköve különös jelentőséggel bír a fiatalok kiegyensúlyozott személyiségfejlődésében.

A kollégiumnak éppen ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek, értékek megbecsülése.

A kamaszkorban kiépülő párkapcsolatoknak is fontos szerepe van a későbbi családi közösség kialakításában.

Egymás tisztelete, a másik iránt érzett felelősség, a helyes szexuális kultúra és az erkölcsi értékek kialakítása döntő jelentőségű, melyben a kollégiumi nevelésnek fontos szerepe van.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje a különféle szerepeket és szabályokat a családban.
- Tudatosuljon a családalapítás, családtervezés, a helyes párkapcsolat és felelősségvállalás fontossága.
- Ismerje meg a helyes szexuális kultúra jellemzőit és kialakításának jelentőségét a párkapcsolatokban.

Testi és lelki egészségre nevelés

Célok és feladatok

Az egészséges életritmus és életvitel kialakítása, tudatosítása meghatározó jelentőségű a fiatalok számára.

A tanulók a kollégiumban olyan ismereteket, gyakorlati képességeket sajátíthatnak el, olyan szokásokat tanulhatnak meg, amelyek segítik őket testi és lelki egészségük megőrzésében, az egészségkárosító szokások kialakulásának megelőzésében.

A kollégium sportélete nagymértékben hozzájárulhat az egészséges életmód kialakításához és fejlesztéséhez.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Legyen tisztában a helyes életritmus és életvitel személyiségre, testi fejlődésre kifejtett pozitív jelentőségével.
- Ismerje fel az egészséget fenyegető tényezőket, a szenvedélybetegségeket, és ismerje ezek megelőzésének módjait.

- Tudatosuljon és váljon napi gyakorlattá az egészséges életmód és a testmozgás, az egészségtudatos életmód.
- Legyen tisztában az egészség, a sport és a lelki élet egymásra gyakorolt hatásával.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

Célok és feladatok

A hátránnyal élők iránt érzett felelősség, és az értük végzett önkéntes feladatvállalás megfelelő módon segíti a szociális érzékenység kialakulását a tanulóknál.

A szűkebb és tágabb környezetünkben ilyen helyzetben élőkért végzett önkéntes feladatvállalás fontos személyiségfejlesztő hatással bír.

Az önkéntes feladatvállalási hajlandóság beépülése, megszilárdítása fontos nevelési feladat: a tudatos, felelősségteljes állampolgári lét alapvető velejárója.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Alakuljon ki segítő magatartás a fogyatékkal élők iránt.
- Tudatosuljon az együttműködés és az egymásra figyelés fontossága.
- Legyen motivált önkéntes feladatvállalásra a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű társak iránt.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

Célok és feladatok

A mai társadalmi, gazdasági helyzetben kitüntetett szerepe van a természeti környezet megóvásának.

A kollégiumi diáknak meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja.

Fel kell készíteni őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására, a környezet védelmét elősegítő tevékenységekre, közös cselekvésekre.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje fel a mindennapi életben előforduló, a környezetet szennyező anyagokat, a környezetre káros tevékenységeket, és kerülje is el ezeket.
- Legyen képes társaival együttműködésben tudatosan, a környezeti szempontokat is figyelembe véve alakítani a kollégium belső és külső környezetét. Ne hagyja figyelmen kívül személyes élettereinek kialakításában a környezetbarát módokat.
- Részesítse előnyben a természetes, újrahasznosítható anyagokat.

- Legyen felkészülve a környezettudatos döntések meghozatalára, melyekben hasznosítsa a különböző tantárgyakban tanultakat.
- Legyen felkészülve arra, hogy érvelni tudjon a környezetvédő megoldások mellett.
- Válgék erkölcsi alapelvévé a természet tisztelete, környezete megbecsülés

Pályaorientáció

Célok és feladatok

A kollégium olyan feltételekkel rendelkezik, melyek az öntevékeny tanulói cselekvések révén biztosítják a képességeik kibontakoztatását, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják későbbi hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát.

A különféle szakkörökön, önképző körökön képessé válhatnak arra, hogy a számukra megfelelő pályaválasztásuk érdekében megtegyék a szükséges erőfeszítéseket.

A pályaválasztáson túl egyben felkészülhetnek a választott életpályára is.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Legyen képes felismerni az önismeret szerepét a helyes pályaválasztásban, ismerje saját képességeit.
- Legyen képes mérlegelni saját pályaválasztási lehetőségeit.
- Tudjon önállóan tájékozódni a pályaválasztási dokumentumokban.
- Legyen képes megérteni a munkahelyi feladatokat és elvárásokat.
- Tudja alkalmazni az álláskeresés különböző technikáit, alakítsa ki a megfelelő kommunikációs stílust.
- Tudatosuljon benne, hogy élete során többször pályamódosításra kényszerülhet, ezért is van jelentősége a folyamatos tanulásnak, önképzésnek
- Rendelkezzen megfelelő ismeretekkel választott szakmájával, hivatásával kapcsolatban, munkaerő-piaci lehetőségeiről, munkavállalói szerepéről.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

Célok és feladatok

A pénz világának, a helyes gazdálkodás alapvető szabályainak megismerésére a kollégium megfelelő helyet és lehetőséget biztosít a tanulók számára.

Működése egyben megfelelő példát mutat arra, hogy miként kell és szabad a javakkal ésszerűen gazdálkodni, a fogyasztás szerkezetét a lehetőségekhez viszonyítva megfontolt módon kialakítani.

Az egyéni és közösségi érdekek jól összehangolhatók a diák-önkormányzati munka révén. Gyakorolhatók a döntés és a felelősség egymásra hatásából adódó helyzetek.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Ismerje a társadalmi, gazdasági problémák kialakulásának okait.
- Tanulja meg az ésszerű családi gazdálkodás kialakításának módszereit.
- Tudja alkalmazni a pénzkezelés különböző technikáit.

- Tudatosuljon benne a munka jelentősége, mint a javak létrehozásának, illetve megszerzésének eszköze.

Legyen tisztában a vállalkozások szerepével, a kockázatvállalás fontosságával és veszélyeivel

Médiatudatosságra nevelés

Célok és feladatok

A társadalmi élet szinte minden mozzanatát áthatják a különféle médiumok.

A diákok kollégiumi nevelésének szempontjából tehát fontos, hogy értsék az új és hagyományos médiumok nyelvét, a társadalom és a média kölcsönös kapcsolatát.

A médiatudatosságra nevelés során a megfelelő értelmező, kritikai beállítódás kialakításának és fejlesztésének meghatározó jelentősége van valamennyi korosztály számára.

Fejlesztési követelmények, 9-12. évfolyam

- Alakuljon ki kritikai érzéke a médiatartalmak megválasztásához.
- Képes legyen az online kommunikáció hatékony felhasználására.
- Ismerje a reklám hatását a fogyasztásra.
- Tanulja meg hatékony módon és megfelelő mértékben felhasználni a számítógép és egyéb online média nyújtotta lehetőségeket.
- Ismerje meg a közösségi tartalmak etikus, jogszabályok szerinti használatának és felhasználásának szabályait.
- Tudatosuljanak az adatbiztonsággal, jogtudatossággal, a függőséggel (internet, számítógépes játékok) és egyéb veszélyekkel és azok elkerülésével kapcsolatos ismeretek.

Az Életrevaló - 7. szokás - program

A 7. szokás pedagógiai programunkba való integrálásának célja, hogy egy közös nyelv- és normarendszer segítségével a 21. század kihívásainak megfelelő attitűdökkel ruházzuk fel diákjainkat, egy jól használható életvezetési mintát adjunk nekik. Az 1-3. szokás az intraperszonális fejlődést szolgálja, a döntés és felelősségvállalás, jövőképzés és célkitűzés, valamint a hatékony időgazdálkodás alapelveinek segítségével. A 4-6. szokás középpontjában az intraperszonális intelligencia fejlesztése áll, a hatékony együttműködés alapjait teremti meg, a kölcsönös előnyökre való törekvés, az empatikus és erőszakmentes kommunikáció és a kreatív csoportos problémamegoldás alapelveinek és eszközeinek ismertetésével. A 7. szokás pedig a testi-lelki jólét, megújulás gyakorlatát takarja.

- A program a következő kompetenciákat hivatott fejleszteni:
- komplex problémamegoldó képesség
- rugalmas és kritikus gondolkodás
- kreativitás
- együttműködési készség, társas készségek
- emberekkel való bánásmód
- érzelmi intelligencia
- döntéshozatal

A program a következőképpen épül be a kollégiumi csoportfoglalkozások rendszerébe: a szabadon felhasználható órakeretből minden évfolyamon 4-4 önálló órát iktatunk be, illetve a tartalomtól, témakörtől függően a tematikus órákon is folyamatosan alkalmazzuk a 7szokás alapelveit és gyakorlatát. Célunk, hogy kollégistáink lehetőség szerint minden csoportfoglalkozáson találkozzanak a 7szokás elveivel, nyelvi kifejező eszközeivel, terminológiájával.

Tematikus kollégiumi csoportvezetői foglalkozások terve

7. - 9. évfolyam

Témakörök	Tartalmak, tevékenységek
A családi életre nevelés (1 óra)	1. A családi élet színtere a családi otthon
A tanulás tanítása (3 óra)	1. Az általánosan elfogadott tanulási módszerek ismertetése, különös tekintettel a közösségben történő tanulásra. 2. Az alapvető tanulási stílusok ismertetése 3. Az iskolai követelmények teljesítésére felkészítő tanulási technikák.
Erkölcsei nevelés (2 óra)	1. Az embert, mint értékelő és erkölcsi lény 2. Az erkölcsi értékek és az erkölcsi érzék kialakításának jelentősége az emberi kapcsolatokban.
Gazdasági nevelés (2 óra)	1. A helyes családi gazdálkodás bemutatása különféle családszerkezetben.

	2. Banki műveletek (csekk kitöltése, bankkártya használata, pénzáttalás stb.)
Állampolgárságra, demokráciára nevelés (2 óra)	1. A demokratikus jogállam működésének alapelvei 2. Az állampolgárság fogalma és az alapvető állampolgári jogok
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése (1 óra)	1. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra meghatározó jellemzői
Testi és lelki egészségre nevelés (2 óra)	1. A rendszeres testmozgás és az egészségtudatosság kapcsolata 2. A káros szenvedélyek, szokások teljesítménynövelő szerek használatának veszélye
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség (2 óra)	1. A hátrányos helyzet fogalma 2. A társadalmi felelősségvállalás fontossága, a másokért érzett szolidaritás jelentősége
Pályaorientáció (2 óra)	1. A különféle szakmák és a betöltésükhöz szükséges képességek, adottságot, ergonómiai elvárások. 2. A tanulók, érdeklődési köre és ehhez kapcsolódóan a pályaválasztás lehetősége
Fenntarthatóság, környezettudatosság (2. óra)	1. A környezetre káros anyagok és tevékenységek 2. Az ember és természet egészséges együttélése.
Médiatudatosságra nevelés (1. óra)	1. A hagyományos média folyóiratok, kiadványok
Nemzeti öntudat hazafias nevelés (2. óra)	1. Nemzeti, népi kultúránk értékeink, hagyományaink 2. Európához és az Európai Unióhoz való tartozásunk jelentősége, történeti alapjai

10. évfolyam

Témakörök	Tartalmak, tevékenységek
A családi életre nevelés (2. óra)	2. Család szerepe, jelentősége 3. Konfliktusok a családban
A tanulás tanítása (2 óra)	4. Tanulási stílusok, módszerek 5. Speciális tantárgyakhoz kapcsolódó ismeretek
Erkölcsei nevelés (2. óra)	3. Az erkölcs és az etika alapjai 4. Szerepgyakorlatok, drámapedagógiai eszközök
Gazdasági nevelés (2 óra)	3. Helyes gazdálkodás, alapvető pénzügyi ismeretek 4. Bankok szerepe
Állampolgárságra, demokráciára nevelés (2. óra)	3. Jogállamiság alapelvei, működése 4. Diák önkormányzati munka
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése (1 óra)	2. Szerepjátékok
Testi és lelki egészségre nevelés (2 óra)	3. Testmozgás, öltözködés, egészséges táplálkozás 4. Káros szenvedélyek
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség (2 óra)	3. Tágabb és szűkebb környezetben végezhető önkéntes munka lehetőségei, jelentősége 4. Együttműködés, egymásra figyelés
Pályaorientáció (2 óra)	3. Különböző szakmák és a személyiségjegyek összekapcsolása 4. Folyamatos önképzés jelentősége, az élethosszig tartó tanulás
Fenntarthatóság, környezettudatosság (2. óra)	3. Személyes felelősség a fenntarthatóság és a környezettudatosság kérdésében 4. Szelektív hulladékgyűjtés a kollégiumban
Médiatudatosságra nevelés (1. óra)	2. Reklámok céljai, negatív hatásuk
Nemzeti öntudat hazafias nevelés (2. óra)	3. Nemzeti, népi kultúránk, értékek, hagyományok megismerése

-
4. Nemzeti és európai identitásunk alappillérei
-

11. évfolyam

Témakörök	Tartalmak, tevékenységek
A családi életre nevelés (2. óra)	4. Nemiség, szerelem, házasság. 5. Társismeret.
A tanulás tanítása (2 óra)	6. Tanulási módszerek, technikák elsajátítása 7. Memóriafejlesztés, tananyag rendszerezés
Erkölcsei nevelés (2. óra)	5. Szociális kapcsolatok rendszere, társas viselkedési formák 6. Társadalmi normák, elvárások
Gazdasági nevelés (2 óra)	5. Kiadások tervezése (közüzemi lakhatási költségek, ételkészítés, egyéb szükségletek.) 6. Vállalkozási ismeretek
Állampolgárságra, demokráciára nevelés (2. óra)	5. A demokratikus állam működésének elemei (önkormányzatiság, törvényhozás, kormányzás, igazságszolgáltatás) 6. Az állampolgári felelősség a demokráciában
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése (1 óra)	3. A helyes önismeret kialakítása, a csoporttagokkal való együttműködés kialakítása
Testi és lelki egészségre nevelés (2 óra)	5. Káros szenvedélyek elkerülése 6. Az aktív sportolás fontossága az egészség megőrzése érdekében
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség (2 óra)	5. A társadalmi felelősségvállalás fontossága, a hátrányos helyzetű emberek segítése 6. Önkéntes munkalehetőségek a kollégiumon, illetve a településen belül
Pályaorientáció (2 óra)	5. A választott pálya, a személyiségjegyek és a képességek összehangolása

	6. Önismereti tesztekkel feltárni a tanulók személyiségjellemzőit a pontosabb pályaválasztás sikeréért
Fenntarthatóság, környezettudatosság (2. óra)	5. A környezetre káros anyagok felismerése, szelektív gyűjtése 6. Az anyagok újrahasznosításának jelentősége a fenntartható fejlődés során
Médiatudatosságra nevelés (1. óra)	3. Médiafajták csoportosítása, használatuk, jelentőségük
Nemzeti öntudat hazafias nevelés (2. óra)	5. Az Európai Unióhoz való tartozásunk jelentősége 6. Mi a közösségi összetartozást megalapozó közös értékek?

12. évfolyam

Témakörök	Tartalmak, tevékenységek
A családi életre nevelés (3 óra)	6. Férfi-nő kapcsolat 7. Felelősségteljes párkapcsolat 8. Szexuális kultúra
A tanulás tanítása (2 óra)	8. Önálló információfeldolgozás módszerei 9. Tanulást segítő internethasználat
Erkölcsei nevelés (1 óra)	7. Egyéni döntéseink morális jelentősége
Gazdasági nevelés (3 óra)	7. Jövedelem és az ebből finanszírozható javak, szolgáltatások összefüggéseinek bemutatása 8. Gazdálkodj okosan 9. Monopoly
Állampolgárságra, demokráciára nevelés (1 óra)	7. Diákközösséget érintő problémák kezelése
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése (1 óra)	4. Dramatikus játékok
Testi és lelki egészségre nevelés (2 óra)	7. Érzelmi életünk 8. Stressz és agresszió kezelése

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség (1 óra)	7. Segítő magatartás fejlesztése, dramatikus játékok
Pályaorientáció (2 óra)	7. Pályaválasztási dokumentumok bemutatása 8. Önéletrajz, motivációs levél
Fenntarthatóság, környezettudatosság (2 óra)	7. Újrahasznosított tárgyaink 8. Globalizáció
Médiatudatosságra nevelés (1 óra)	4. Adatvédelmi szabályok ismertetése
Nemzeti öntudat hazafias nevelés (1 óra)	1. Közös értékeink bemutatása

Az Arany János Tehetséggondozó Program kollégiumi tevékenység- és foglalkozásrendszere

1. BEVEZETÉS

Az Arany János Tehetséggondozó Program (a továbbiakban: AJTP) célja az esélyteremtés és tehetséggondozás azon tanulók számára, akik a program segítségével nélkül nem nyerhetnének felvételt a felsőoktatási intézményekbe. A program célja a programba bekerülő tanulók képességeinek és személyiségének, valamint érzelmi intelligenciájának fejlesztése és a tudás tekintélyének visszaállítása.

2. Az AJTP-ben megvalósuló kollégiumi pedagógiai munka és tevékenységi rendszer meghatározó elemei:

2.1. Az AJTP a megvalósító középiskolák és kollégiumok, illetve középiskolai és kollégiumi intézményegység(ek) együttműködésén, összehangolt tevékenységén alapszik.

2.2. Az AJTP-ban résztvevő minden tanuló számára kötelező a kollégiumi jogviszony létesítése abban a kollégiumban, ahol a program megvalósul.

2.3. Az AJTP-ban részt vevő intézmények együttműködnek a fenntartóval, a program Szakmai Tanácsadó Testületével, a méréseket és továbbképzéseket végző felsőoktatási intézményekkel, az Arany János Kollégiumi és az Arany János Kollégiumi-Szakközépiskolai Programmal.

2.4. Az AJTP-ban részt vevő kollégiumoknak az alapprogramban megfogalmazott célkitűzések teljesítése mellett további, az e mellékletben megfogalmazott követelményeknek kell megfelelniük.

2.5. Az AJTP-ban részt vevő középiskolák és kollégiumok, illetve intézményegységek együttműködnek, megállapodnak a hátránykompenzáció és tehetséggondozás, a program előírásainak, követelményeinek megvalósítása érdekében úgy, hogy közben megőrzik nevelési és oktatási dokumentumaikban meghatározott önállóságukat és sajátos arculatukat. Az együttműködés szervezésére irányító koordinátort (a középiskolában programfelelős, a kollégiumban programgazda) neveznek ki és rendszeres szakmai konzultációkat tartanak.

3. Az AJTP-ban részt vevő kollégiumok megkülönböztető, speciális elemei

3.1. Az AJTP-ban a nevelési és oktatási folyamat öt évfolyamra terjed ki. Az AJTP-ban részt vevő középiskola által tervezett helyi tantervnek és a kollégiumi tevékenység- és foglalkozási rendszerre épülő kollégiumi programnak – kiegészülve az AJTP-s foglalkozási egységgel – egységes pedagógiai rendszert kell alkotnia, ami azt is jelenti, hogy a foglalkozások, tevékenységek helye, időkerete intézménypáronként – megállapodásuk alapján – változhat.

3.2. A 9./AJTP előkészítő évfolyamon hangsúlyosan a hátrányok kompenzálása, az ismeretek kiegyenlítése, gazdagító programok biztosítása, a matematika, az informatika, az anyanyelvi képzés és egy idegen nyelv emelt óraszámú oktatásának segítéséhez felkészítő foglalkozások szervezése történik. Az AJTP foglalkozási egység bevezetése a kollégiumban a középiskolával történő megállapodás esetén lehetővé teszi az önismereti-személyiségfejlesztési vagy drámapedagógiai, valamint tanulás módszertani és kommunikációs foglalkozások megszervezését.

3.3. Az AJTP foglalkozási egység a program egyik jellemzője, melyre a program a 9./AJTP évfolyamon további heti 4, a 9-12. évfolyamokon pedig heti 2-2 órányi foglalkozási időt biztosít.

3.4. Az AJTP-ban részt vevő kollégiumokban az általános szabályok szerint megszervezett foglalkozások kiegészülnek az AJTP foglalkozási egység foglalkozásaival, melyeket a heti rendszeres felkészítő foglalkozások időkeretében, vagy a hétvégi kollégiumi programok keretében lehet megszervezni.

3.5. Az AJTP-ban részt vevő tanulók a szorgalmi időszak minden hónapjában egy alkalommal kollégiumi programhétvégén (foglalkozásokon, rendezvényeken, kirándulásokon, sportversenyeken stb.) vesznek részt.

3.6. A tíz kollégiumi hétvégéből (a 9./AJTP-11. évfolyamon 10 hétvége/év; 12. évfolyamon 5 hétvége/év) hármat az Nkt. által biztosított átcsoportosítási lehetőséget a

teljes tanévre kihasználva kirándulásra, országjárásra, táborozásra, a környék megismerésére fordíthatnak.

3.7. Az AJTP-ban részt vevő kollégiumok és kollégisták a kollégiumi pedagógiai programban és az éves munkatervben meghatározott rend szerint részt vesznek a házi, a regionális és az országos versenyeken, valamint az AJTP táborain, fesztiváljain.

3.8. Az AJTP-ban részt vevő kollégiumok hétféle programjaik szervezésekor, foglalkozásaik átcsoportosításakor, illetve tömbösítésekor alkalmazzák a foglalkozások és foglalkozási idők átcsoportosításának lehetőségét biztosító szabályt.

4. Az AJTP tevékenységrendszer, foglalkozásai és kollégiumi programjai évfolyamonkénti és szervezeti bontásban

	Tevékenység, foglalkozás tárgya	Kötelező időtartama, formája (óra/tanév/csoport; a nem kötelezők időtartama jelöletlen)	Célja, tartalma	Fejlesztési, nevelési feladatok
9./az AJTP előkészítő évfolyama				
1. AJTP-s keretek között tartott foglalkozási egység	Önismeret, személyiségfejlesztés	74 óra Csoportos foglalkozás	Cél: önmaguk jobb megismerése, a személyiség fejlesztése, megfelelő kompetenciák fejlesztése.	Reális énkép kialakításának támogatása, személyiségjellemzők, személyiség típusok megismerése személyiségfejlesztés.
		37 óra		Figyelem-összpontosítás fejlesztése, memóriafejlesztés.
	Tanulásmódszertan	Csoportos foglalkozás	A tanulási folyamat megismerése, egyedelemeinek és az egyéni tanulási jellemzők tudatosítása.	Az egyéni, a páros és a csoportos tanulás megszervezése. Gyakorlás. Elméleti és írásbeli feladatok összehangolása.
	Életmód-életvitel	37 óra Csoportos foglalkozás	A kollégiumi beilleszkedés, kapcsolatteremtés, kommunikáció segítése. Felkészít a különböző élethelyzetek megoldására, pályaválasztásra.	A diákok segítése a különböző élethelyzetek megoldásában, kapcsolatteremtésben és a közösségi életbe való beilleszkedésben.
		Egyéni foglalkozás		
	Felkészítő foglalkozás (tehetséggondozó,	296 óra Csoportos foglalkozás	Felkészülés iskolai tanórákra,	A tanulók motiválása a foglalkozásokon való aktív részvételre

2. Kollégiumi alapprogram szerinti foglalkozások	felzárkóztató foglalkozások, idegen nyelvi felkészítés)	Egyéni foglalkozás Egyéni/csoportos	felzárkóztatás, tanári irányítás és segítség nyújtása mellett. Ismeretátadás, műveltség és intelligencia-gazdagítás, illetve felzárkóztatás, korrepetálás.	kompetencia alapú, korszerű tanulásszervezési eljárások alkalmazásával. A tanulók motiválása a foglalkozásokon való aktív részvételre kompetencia alapú, korszerű tanulásszervezési eljárások alkalmazásával, az egyéni igényeknek megfelelő, differenciált képeségfejlesztés, idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése.
	ECDL vizsgára való felkészítés	37 óra Csoportos foglalkozás Egyéni foglalkozás	Vizsgára készülés	Informatikai kompetenciák fejlesztése.
	A 3. melléklet megfelelő témáinak feldolgozása	22 óra Csoportvezetői foglalkozás	Az alapprogram (kötelező) témáinak feldolgozása.	Differenciált képeségfejlesztés, ismeretek bővítése, pályaválasztás elősegítése, egyéni szükségleteknek megfelelő foglalkozások biztosítása.
	Csoport- és kollégium élet és szervezési problémái	15 óra Csoportos foglalkozás	Közösségi és csoportügyek, aktuális információk. Kollégiumi és egyéni problémák. Információk, szervezések.	Közösségfejlesztés, problémamegoldást és konfliktuskezelést szolgáló foglalkozások szervezése.
	Választott szabadidős foglalkozás	37 óra diákköri foglalkozás	Kikapcsolódás, szabadidő-eltöltés (sport, kultúra, szervezett szórakozás).	A szabadidő hasznos eltöltésének elősegítése, általános műveltséget,

		Csoportos és egyéni foglalkozás		sport- és mozgáskultúra fejlesztését, kikapcsolódást szolgáló programok szervezése.
3. Kollégiumi programhétvégék AJTP-s vállalt többletfeladat	Kollégiumi programhétvégék tanév közben	37 óra Csoportos foglalkozás	Tánc- és illemtani ismeretek Kulturált szabadidő eltöltés. Hagyományismeret felelevenítése. Úszásoktatás, vízbiztonság kialakítása	Koordinációs készségek javítása, kommunikációs készségek javítása, hagyományörző ismeretek bővítése. Egészségfejlesztés
	Tanulmányi kirándulás, sporttábor, (3 kollégiumi hétvége összevonásával)	7 hétvégi rendezvény, kollégiumi program csoportos foglalkozás, egyéni foglalkozás	A város és a megye, a főváros megismerése, a közvetlen és távolabbi környezet megismerése. AJTP foglalkozási egység	A szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek megismertetése.
		Kollégiumi rendezvény, Csoportrendezvény	Nyári kirándulás, pihenés, közösségépítés, országismeret.	Közösség- és kapcsolatépítés elősegítése.
4. Táborok, versenyek, találkozók	Gólyatábor	AJTP-s rendezvény, Kollégiumi rendezvény	Ismerkedés, közösségépítés.	Ismerkedést, kapcsolatfelvételt, kapcsolatépítést, közösségépítést szolgáló programok szervezése.
	Sporttalálkozó		Sporttalálkozó az e területen tehetséges tanulók számára, ismerkedés más AJTP-s diákokkal.	Versenyek szervezése, ismerkedést és kapcsolatépítést, a tolerancia és a fair play elvének elsajátítását szolgáló programok szervezése.
	Művészeti fesztivál	AJTP-s rendezvény Kollégiumi rendezvény	Művészeti találkozó.	A különböző művészeti területekkel összefüggő kreatív tevékenységek

				támogatása, a kifejezőmód fejlesztése a különböző művészeti ágakon keresztül, értékközvetítés, élményszerű tapasztalatszerzés elősegítése.
	Bemutató műsor	AJTP-s rendezvény Kollégiumi rendezvény Csoportfoglalkozás:	A fellépés keretében a gyerekek komoly felkészülésen vesznek részt és csoportosan bizonyíthatják a csoport jó szellemiségét.	A kollégium kapcsolattartásának javítását, közösségfejlesztést szolgáló programok szervezése.
	Házibajnokságok, megyei-regionális versenyek	Felkészülés változó időkeretben	Célja a valódi tehetségkutatás és tehetséggondozás.	Egyéni fejlesztés. Tehetséggondozás. Csoportkohézió alakítása.
9. évfolyam				
1. AJTP-s keretek között tartott foglalkozási egység	Önismeret, Személyiségfejlesztés	74 óra Csoportos foglalkozás, Egyéni foglalkozás	Énkép kialakítása a személyiség fejlesztése, önmaguk jobb megismerése, az utóbbinak megfelelő kompetenciák fejlesztése.	Akarati, érzelmi összetevők fejlesztése, az önismeret, társismeret, önbizalom, és a személyiség fejlesztésével összefüggő foglalkozások szervezése
	Tanulásmódszertan	37 óra	A tanulási folyamat megismerése, egyes elemeinek és az egyéni tanulási jellemzők tudatosítása.	Memóriafejlesztés. Az egyéni, tudatos tanulás fejlesztése, gyakorlása. Elméleti és írásbeli feladatok összehangolása.

2. Kollégiumi alaprogram szerinti foglalkozások	Felkészítő foglalkozás Felzárkóztató foglalkozások Tehetséggondozó foglalkozások, Idegen nyelvi felkészítés	370 óra Csoportos foglalkozás, Egyéni foglalkozás	Felkészülés az iskolai tanórákra, felzárkóztatás tanári irányítás és támogatás mellett, tanulószobai foglalkozások keretében Korrepetálás, felzárkóztatás a szükséges tárgyakból. Tartalmi, műveltségi, módszertani gazdagítás.	A tanulók motivációjának fenntartása, Kikérdezés, ellenőrzés (szükség esetén) Ismeretbővítés, képességfejlesztés differenciált, egyéni igényekre és előrehaladásra reflektáló módszerekkel. Idegen nyelvi kompetenciák.
	A 3.melléklet megfelelő témáinak feldolgozása	22 óra Csoportos foglalkozás	Az alaprogram (kötelező) témáinak feldolgozása, AJTP programelemek beépítésével.	A kollégiumi alaprogram kötelező témaköreinek feldolgozása.
	Csoportélet, kollégiumi szervezések	15 óra Csoportvezetői foglalkozás	Közösségi és csoportügyek. Szervezések, aktuális információk.	Intézményi információk megbeszélése, a diákok véleményének, javaslatainak teret adó fórumok szervezése.
	Választott szabadidős foglalkozás (sokrétű, változatos, fiatalos szervezések, versenyfelkészítések, sport)	37 óra Csoportos foglalkozás Diákköri foglalkozás Egyéni foglalkozás	Kikapcsolódás, sport, szervezett szórakozás, a szabadidő hasznos eltöltése Egészséges életmód. Kulturális rendezvények szervezése, esztétikai élmények szerzése.	Szabadidő kulturált, hasznos eltöltését, pihenést, rekreációt szolgáló foglalkozások szervezése.

3. Kollégiumi programhétvégék AJTP-s vállalt többletfeladat	Kollégiumi programhétvége tanév közben	7 hétvégi kollégiumi rendezvény, bennmaradást igénylő program kollégiumi foglalkozás, csoportfoglalkozás	Közös színház, mozi, múzeumlátogatás. A hazai környezet és a főváros további megismerése. Egy meghatározott terület feltérképezése. A cél a közösség formálása, építése, a tudatos jelleg megerősödik. AJTP foglalkozási egység	A szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek megismertetése, aktív pihenést, közösségépítést szolgáló szabadidős programok szervezése.
	Tanulmányi kirándulás	A fennmaradt 3 kollégiumi hétvége felhasználásával	Tanulmányi célú kirándulás, a cél a hazai területeken, illetve Európában élő népek kultúrájának megismerése.	Közösségépítés, ország- és Európa ismeret. Európaiság-tudat, magyarság-tudat fejlesztése.
4. Versenyek, táborok	Arany János irodalmi verseny, AJTP-s versenyek	Intenzív felkészülés, felkészítés	Elmélyedés a tananyagban, Versenyrutin szerzése Egy-egy korszak mélyebb megismerése.	Tanulmányi versenyekre felkészítés, önálló tanulás, önálló kutatás képességének fejlesztése.
10. évfolyam				
1. AJTP-s keretek között tartott foglalkozási egység	Önismeret, Társismeret, Személyiségfejlesztés	74 óra	Énideál, énkép kialakítása Önbizalom, önbecsülés fejlesztése Személyiségvonások megismerése Problémamegoldás gyakorlása Előítéletek megismerése, kezelése	Személyiségfejlesztés, motiváltság erősítése, problémamegoldást, döntéshozatal gyakorlását és elsajátítását szolgáló foglalkozások szervezése.
	Autóvezetői tanfolyam	Egyéni és csoportos foglalkozás	A gépkocsivezetés elméletének és gyakorlatának megismerése	A gépkocsiveetői vizsga letételéhez szükséges ismeretek átadása.

2. A Kollégiumi alapprogram szerinti foglalkozások	Felkészítő foglalkozások Felzárkóztató foglalkozások Tehetséggondozó foglalkozások, Idegen nyelvi felkészítés	370 óra Egyéni Csoportos Diákkör jellegű	Felkészülés az iskolai tanórákra Felzárkóztatási tanári irányítással. Tanulási segítség nyújtása. Korrepetálás, felzárkóztatás a szükséges tárgyakból. Tartalmi, módszertani, műveltségi gazdagítás.	Ismeretek bővítése, pályaorientációt, tanulási motiváció fenntartását szolgáló foglalkozások szervezése. Ismeretbővítés, képességfejlesztés differenciált, egyéni igényekre és előrehaladásra reflektáló módszerekkel, Idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése.
	A 3. melléklet megfelelő témáinak feldolgozása	22 óra Csoportos foglalkozás	Az alapprogram (kötelező) témáinak feldolgozása egyéni munkával és tanári irányítással	Az alapprogram kötelező témaköreinek megbeszélése.
	Csoportélet, kollégiumi szervezések, problémák megbeszélése	15 óra Csoportvezetői foglalkozás	Egyéni, csoport, illetve közösségi ügyek, szervezések, problémák megbeszélése	Csoportközi kapcsolatok és közösségi kapcsolatok fejlesztése.
	Választott szabadidős foglalkozás	37 óra Egyéni, csoportos foglalkozás	A szabadidős tevékenységek széles választéka a sport, a zene, a kulturális tevékenységek minden területén	Pihenés. Szabadidő hasznos eltöltése, rekreáció. Nívós szórakozások.
3. Kollégiumi programhétvégék AJTP-s vállalt többletfeladat	Kollégiumi program-hétvége tanév közben	7 hétvégi kollégiumi rendezvény, bennmaradást igénylő program	Kulturális programok, kollégiumi szervezések, kirándulások az ország különböző pontjaira. AJTP foglalkozási egység	Kulturális és egyéb szabadidős programok, kirándulások szervezése.

	Tanulmányi kirándulás szervezése	A fennmaradó hétvégék tömbösítésével, országhatáron túli kirándulás szervezése	Tanulmányi célú kirándulás, a cél az országhatáron túl élő népek szokásainak, hagyományainak megismerése	A kollégisták motivációjának, ismeretszerzési szándékának erősítése.
4. Versenyek, táborok	AJTP-s és más versenyek (OKTV, OSZTV stb.)	Intenzív felkészülés, felkészítés	Elmélyedés a tananyagban, a tudományokban és a művészetekben	Tanulmányi versenyekre felkészítés, önálló tanulás, önálló kutatás képességének fejlesztése, tehetséggondozás
11. évfolyam				
1. AJTP-s keretek között tartott foglalkozási egység	Önismeret, Drámapedagógia, Pályaválasztás, kommunikáció	66 óra Csoportos foglalkozás, Egyéni foglalkozás	A személyiség aktuális állapotának megismerése, fejlesztése. Önértékelés, alkalmazkodás, konfliktusmegoldás, pályaválasztás, pályakép kialakítása.	Szabálytudat kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése, Pályaorientációt segítő foglalkozások szervezése Praktikus ismeretek átadása: önéletrajz, viselkedéskultúra, Önképzés
2. A Kollégiumi alapprogram szerinti foglalkozások	Felkészítő foglalkozás Érettségi előkészítő foglalkozások tehetséggondozó foglalkozások. Idegen nyelvi felkészítés	330 óra Csoportos és egyéni foglalkozás	Felkészülés az iskolai tanórákra. Felzárkóztatási tanári irányítással. Tanulási segítség nyújtása. Tanulási idő szervezése. felzárkóztatás a szükséges tárgyakból. Tartalmi, módszertani, műveltségi	A motiváció erősítése és fenntartása a közlő érettségi és felvételi figyelemmel, a célirányos felkészülés fokozása. A nem érettségi tárgyak gyakorlása. Pályaválasztást segítő foglalkozások szervezése.

			gazdagítás az érettségi, felvételi érdekében.	A kollégisták irányultságuknak megfelelő foglalkozást választhatnak, a tanulmányi eredmény és az érettségi-felvételi tárgyak függvényében. Idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése.
	A 3. melléklet megfelelő témáinak feldolgozása	22. óra Csoportos foglalkozás	Tematikus foglalkozások száma a kollégiumi nevelés országos alapprogramja alapján AJTP programelemek beépítésével.	Az érdeklődés fenntartása a témakörök iránt. A kirándulások, országjárások tapasztalatainak felhasználása.
	Csoportélet, kollégiumi szervezések, problémák megbeszélése	15 óra Csoportvezetői foglalkozás	Aktuális információk (pl. továbbtanulás) Kollégiumi szervezések	Pályaorientáció támogatása, felkészítés az érettségire, továbbtanulásra, karriertervek feldolgozása, önmenedzselés támogatása
	Választott szabadidős foglalkozás	33 óra Csoportos, egyéni és diákköri foglalkozások	Kikapcsolódás, sport, szervezett szórakozás, szabadidő hasznos eltöltése.	Csoport- és kollégiumi összejövetelek, versenyek, szórakozási lehetőségek szervezése.
3. Kollégiumi programhétvégék AJTP-s vállalt többletfeladat	Kollégiumi programhétvégék tanév közben	7 hétvégi kollégiumi rendezvény, bennmaradást igénylő program	Színház, múzeumlátogatás. Kollégiumi programok szervezése. Sportprogramok szervezése. Megyeszékhelyek megismerése. AJTP foglalkozási egység	Kulturális, esztétikai élmények szerzése. Pihenés, relaxálás elősegítése. Közösségépítés.

	Kollégiumi tanulmányi kirándulás (A fennmaradó hétvégék tömbösítésével)	külföldi kirándulás	Tájékozódás a világban, ismerkedés Európával, tematikus kirándulás, kikapcsolódás, pihenés.	A tanulmányi fejlesztés: a meglátogatott terület megismerése. Érzelmi fejlesztés a közös élmény, az együttlét, a közösség örömeinek megtapasztalása (a felnőtté válás felelősségével).
4. Országos verseny	Tantárgyi versenyek	Egyéni, csoportos felkészülés	Pályaorientáció Tehetséggondozás Verseny	Újszerű, változatos feladatokkal felkészítés a versenyekre, ismeretátadás, probléma-felismerési és –megoldási képesség fejlesztése
12. évfolyam				
1. AJTP-s Keretek között tartott foglalkozási egység	Önismeret Drámapedagógia Pályaválasztás	66 óra a kollégiumi tanév első félévében	Pályakép, pályaválasztás. Viselkedés- és mozgáskultúra. Önértékelés, alkalmazkodás.	Szabálytudat kialakítása. Felkészítés a felnőtt életre, az „értelmiségi létre”. Pályaorientációt segítő foglalkozások szervezése. Praktikus ismeretek átadása: önéletrajz, viselkedéskultúra
2. A Kollégiumi alapprogram szerinti foglalkozások	Felkészítő foglalkozás Érettségi előkészítő foglalkozások Tehetséggondozó foglalkozások Idegen nyelvi felkészítés	330 óra Csoportos és egyéni foglalkozás	Felkészülés az iskolai tanórákra, készülés az érettségire. Tanulási segítség nyújtása. Felkészítés a továbbtanuláshoz, érettségihez szükséges tárgyakból. Tartalmi, módszerbeli	A motiváció erősítése és fenntartása a közlő érettségi és felvételire figyelemmel, célirányos felkészülés támogatása Tantárgyi felkészítő foglalkozások szervezése, az egyéni igények és

			műveltségi gazdagítás az érettségi, felvételi érdekében.	előrehaladás figyelembevételével nyújtott támogatás. Idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése.
	A 3. melléklet megfelelő témáinak feldolgozása	20 óra Csoportos foglalkozás	Tematikus foglalkozások, kötelező témakörök.	A középiskola befejezésének, az új életszakasz kezdésének, a felsőoktatásban résztvevő polgár problémáinak előzetes megbeszélése, „átcsoportosítva”, aktualizálva egy-egy témakört.
	Csoportélet, kollégiumi szervezések, problémák megbeszélése	10 óra Csoportvezetői foglalkozás	Aktuális információk (pl. továbbtanulás). Tanév végi szervezések.	Pályaorientáció támogatása, felkészítés az érettségre, továbbtanulásra. Karriertervek feldolgozása, önmenedzselés támogatása.
	Választott szabadidős foglalkozás	33 óra Egyéni, csoportos és diákköri foglalkozások	Kikapcsolódás, sport, szervezett szórakozás, szabadidő hasznos eltöltése.	
3. Kollégiumi programhétvégék, AJTP-s vállalt többletfeladat	Kollégiumi hétvége tanév közben	Kettő kollégiumban töltött hétvége változatos programokkal	Közös túrák, színházlátogatás Egyéb szervezett csoportprogramok. AJTP foglalkozási egység	Előkészület a közösség, a kollégium elhagyására, az érettségre. A felsőoktatás jellegzetességeinek megbeszélése.

	Kollégiumi tanulmányi kirándulás (a fennmaradó hétvégék tömbösítésével)	Kirándulás	Hazai tematikus kirándulás	Az eddigi tanulmányok szintetizálása, a honismeret gazdagítása.
4. Országos versenyek	Tantárgyi versenyek	Egyéni, csoportos felkészülés	Pályaorientáció Tehetséggondozás Verseny	Újszerű, változatos feladatokkal felkészítés a versenyekre, ismeretátadás, probléma-felismerési és -megoldási képesség fejlesztése

VI. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK ISKOLAI OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. Általános elvek

1.1. A Nemzeti alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazás a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapdokumentuma, az abban meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok, kulcskompetenciák, illetve a tanulási területeken megfogalmazott célok, feladatok – a sajátos nevelési igényű tanulóknak is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény), a Nat és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a kollégiumi nevelés országos alapprogramját,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt-oktatott tanulók sajátosságait.

Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a többi tanulóval részben vagy egészben együtt (integráltan), azonos iskolai osztályban történő, illetve az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, iskolai osztályban a sajátos nevelési igényű tanulók számára külön szervezett (gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményekben) nevelésére-oktatására.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes alapfokú oktatás szintjén, de különösen az általános iskola alsó tagozatán, illetve ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is visszanyúljon;
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,

- a tanulókat a nevelés-oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit;
- a sérült képességek, készségek, kompetenciák rehabilitációs, célú korrekciójának területeit;
- a nevelés-oktatás és fejlesztés szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

1.3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátása

A tanulók között fennálló – egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a pedagógiai programok és helyi tantervek kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékos, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

1.3.1. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

- A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő nevelési-oktatási intézmények egész nevelési-oktatási rendszerét – az általános elveken túl – átfogó, hosszú távú rehabilitációs, rehabilitációs célok és feladatok határozzák meg, melyeket az intézmény dokumentumai tartalmaznak.
- A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanulási-tanítási folyamatban valósul meg, mely az egyes tanulók vagy tanulócsoporthoz igényeiktől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé.
- A sajátos nevelési igényű, ugyanakkor kiemelt tehetségű tanulók ellátása esetén a rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység mellett kell megjeleníteniük a tehetséggondozás feladatainak.

1.3.2. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a) A mozgásszervi, érzékszervi (hallási), több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrumzavarból vagy egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése.
- e) Társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása.
- f) Az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

1.3.3. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa és súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje.
- c) A sajátos nevelési igényű tanuló
  - ca) életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - cb) képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - cc) érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,
  - cd) korai fejlesztésben és gondozásban való részvétele, a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A társadalmi integráció kívánalmai: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, az átvezetés, a továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni:

- a) az intézmény pedagógiai programjában,
- b) a helyi tantervben,
- c) a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanulási-tanítási programban (pl. tanmenet, óraterv),
- d) az egyéni fejlesztési tervben.

A sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor kompetenciája:

1. a programok, programcsomagok tervezése, összeállítása;
2. a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítés;

3. közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában;
4. a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

1.4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés- oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhöz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani és hozzáférhetővé kell tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek, differenciált, egyénre szabott tananyagok;
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok; fejlesztő helyiségek;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának, illetve osztálytermi foglalkoztatásának megvalósulásához;
- a tanulók sajátos nevelési igénye típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalt gyógypedagógus, terapeuta (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

1.5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagukhoz mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra.
- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, valamennyi dolgozójának, gyermek- és szülői közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság”

alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, a tanuló képességei kibontakoztatásának érdekében.

- Multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlat e-bank, iskolai „forrásközpont” működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.
- A nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében- oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
  - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;
  - egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus, konduktor együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
  - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
  - a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;
  - egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
  - együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, konduktor

- a) segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- b) javaslatot tesz a fogyatékoság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrum zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- c) segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- d) javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- e) figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- f) együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- g) támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig. Eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján –
  - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
  - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztályterem belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
  - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
  - segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó

gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségével. Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform stb.) révén.

1.6. A kollégiumot is magukban foglaló intézmények pedagógiai programja

A sajátos nevelési igényű tanulók egy része többcélú – kollégiumot (diákotthont) is magába foglaló – gyógypedagógiai intézményben teljesíti tankötelezettségét. Az intézmények pedagógiai programját az Irányelvben megfogalmazott célok, tartalmak és feladatok, valamint a Kollégiumi nevelés alapprogramjának figyelembevételével kell elkészíteni.

A kollégiumi nevelőmunka a társadalmi beilleszkedéshez szükséges képességek fejlesztését szolgálja. Ennek során jelentős szerepet kap az egyéni bánásmód, a személyre szabott nevelési eljárások, az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységformák alkalmazása.

A diákotthoni foglalkozások szervezésekor kiemelt szerepet kap:

- a szocializációt segítő képességek fejlesztése;
- az egyéni tanulási és ismeretszerzési technikák megtanulása, alkalmazása;
- az egészséges életmódra nevelés – a tanuló speciális igényeihez igazítva az egészség megőrzéséhez szükséges technikák, képességek megszerzése, megőrzése;
- a környezeti nevelés, a saját környezet egyéni igényeknek megfelelő kialakítása;
- a szabadidős program, önkiszolgálás, munka, tehetséggondozás, felzárkóztatás, társas kapcsolatok, közösségi tevékenységek alkalmazása, amelyek a tanuló eredményes társadalmi beilleszkedését segítik elő.

AZ EGYÉB PSZICHÉS FEJLŐDÉSI ZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartás-szabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD). Ezeknek az állapotoknak közös vonása, hogy a háttérükben mindig eltérő idegrendszeri fejlődés áll, ami számos esetben genetikai okokra visszavezethető vagy pre-, illetve perinatálisan (magzati korban vagy a születés körüli időszakban) szerzett, nem a környezet vagy a nevelés hatására alakulnak ki, és a zavar a korai életkortól kezdve jelen van. Ezzel szemben a magatartásszabályozási zavarok általában nem az eredendően eltérő idegrendszeri fejlődés talaján alakulnak ki, hanem az idegrendszer biológiai sérülékenysége és a rossz környezeti feltételek, elégtelen bánásmód, tartósan extrém magas stressz együttes következményeként jönnek létre.

Kívánatos lenne az egyéb pszichés fejlődési zavar kifejezés helyett erre a meglehetősen heterogén tanulói csoportra a Nemzeti köznevelési törvényben zárójelben szereplő **tanulási, figyelem- és magatartás-szabályozási zavar** megnevezést mint SNI főcsoport-elnevezést használni. Ezt elméleti és gyakorlati szempontok, valamint a nemzetközi terminológiahasználát is indokolja.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem

minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.

- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.
- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés (íraskép) zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Mindezen tünetek markánsan és perzisztensen/tartósan fennállva jelentkeznek, nem tekinthetők csupán fejlődési késésnek. A (specifikus) tanulási zavarok hátterében a nyelvi rendszer eltérő fejlődése, a munkaemlékezet gyengesége, valamint az információfeldolgozás sajátos szerveződése áll. Mindezek mellett gyakran mutatkoznak a mozgásszervezés, kézügyesség, bizonytalan kézpreferencia, téri tájékozódás, vizuális észlelés, szenzoros integráció, végrehajtó működés nehézségei.

- A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar**), mely
  - **figyelemhiánnyal** és/vagy
  - **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

Az ADHD átlag alatti, átlagos és átlag feletti intellektuális teljesítmény mellett egyaránt jelen lehet. A szakirodalom szerint az iskoláskorú gyermekek kb. 5%-át érintő, a tanulási

teljesítményt és a viselkedésszervezést jelentős mértékben befolyásoló, támogatás hiányában rontó, idegrendszeri fejlődési zavar, mely jelentős mértékben aluldiagnosztizált, számos esetben a diagnózis és a sajátos nevelési igény megállapítása nélkül van jelen a köznevelés színterein. A mindennapi oktatási, nevelési helyzetekben ennek következménye a szétszórtság, feledékenység, a figyelem könnyű elterelhetősége, huzamosabb ideig történő fenntartásának nehezítettsége, az egymást követő utasítások megjegyzésének nehézsége, a feladatok megfelelő sorrendjének kialakítási problémái és a véghezvitel nehézsége, saját holmik gyakori elhagyása, mások félbeszakítása, mérlegelés nélküli beszéd és cselekvés, ami gyakran inadekvátnak vagy erőszakosnak is tűnhet. Nehéz az érintett tanulók számára az önszabályozás és önirányítás, a mindennapi élethez szükséges tevékenységek szervezése, a célorientált cselekvés tervezése, kivitelezése, az érzelmek szabályozása. Mindezek gyakran alulteljesítést eredményeznek az iskolai haladásban is.

Az ADHD számos erősséggel is együtt jár. Az érintett tanulók kreatívak, kíváncsiak, lelkesek és kockázatvállalók, sikerorientáltak, szokatlan és eredeti ötleteikkel, javaslataikkal értékes tagjai a tanulóközösségnek. Számukra érdekes témákban elmélyült érdeklődést mutatnak és kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. Megfelelő támogatás mellett hihetetlen energiáikkal rengeteg feladatot ellátnak, pozitív értelemben motorjai lehetnek a tanulási folyamatnak.

Az ADHD háttérben a végrehajtó funkciók gyenge és/vagy eltérő szerveződése áll, amely a munkamemória (rövid távú emlékezetben megtartott elemek és az ezekkel való mentális műveletvégzés), a viselkedésgátlás (gátlás kontroll), a kognitív flexibilitás (rugalmas váltás) és a figyelem működését befolyásolja.

A viselkedésszabályozás problémái ADHD-ban az érzelmi kontroll gyengeségében, az önmaguk vagy mások felé irányuló agresszióban, szorongásban, az én-szabályozás gyengeségében, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció (saját tudásról való tudás, kognitív önreflexió) eltérő fejlődésében mutatkoznak meg. Minthogy a magatartás-jellemzőkben hasonlóság figyelhető meg a magatartásszabályozási zavarral, fontos hangsúlyozni, hogy ezeknek háttérben elsődlegesen idegrendszer-működési zavar, az ún. végrehajtó funkciók zavara, és nem kizárólag környezeti ártalom húzódik meg.

- A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt
  - **impulzuskontroll-zavart** (személyre és/vagy tárgyra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és

- **diszruptív** (irritált, vitatkozó, bomlasztó),
- **diszszociális** (normasértő, agresszív, megbotránkoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

A magatartásszabályozás zavarával együtt járó problémák súlyosan és tartósan megnehezítik a tanulási helyzetekben való aktív és produktív részvételt, ezáltal jelentős tanulási hátránnyal járnak. A zavarok természetéhez tartozik, hogy kihatással vannak a társas viselkedésre, az interperszonális kapcsolatokra, kommunikációra, a normakövetésre és a szabályok betartására, így ezek a problémák az oktatási, nevelési helyzetekben is jelen vannak. Szakszerű állapotfelmérés és intervenció szükséges ahhoz, hogy az érintett tanuló és tanulóközösség hatékony tanulása megvalósulhasson. Az ADHD és a magatartásszabályozási zavarok diagnosztizálása pszichiáter szakorvosi kompetencia, a beavatkozás tervezésénél a család, pszichiáter szakorvos, (klinikai) szakpszichológus, gyógypedagógus és pedagógus együttműködése szükséges.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó állapotok gyakran együttesen is előfordulnak, illetve más idegrendszeri fejlődési zavarokkal is együtt járhatnak (komorbiditás). A tanulási zavar gyakran együtt jár figyelemhiányos/hiperaktivitás zavarral (ADHD), nyelvfajlódási zavarral vagy fejlődési mozgáskoordinációs zavarral. Megfelelő intervenció hiányában a hosszú távon fennálló tanulási kudarcok következtében különböző másodlagos pszichés eltérések (szorongásos, kényszeres zavarok, érzelem- és magatartásszabályozási problémák) alakulhatnak ki. A fenti zavarok együttesen súlyos és tartós tanulási problémákhoz vezethetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók gyakran élnek át kudarchelyzetet, sikertelenséget, elutasítást, amelynek következtében az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség vagy ellenállás, önértékelési zavarok, különböző jellegű és mértékű társas interakciós és alkalmazkodási problémák alakulhatnak ki. Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladtával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő. Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkoznak, hogy a tanulók általában fáradékonyabbak, a változásokra érzékenyebbek, nehezebben tűrhetnek zajokat, szenzorosan könnyen túlterhelődnek, nehezen viselik el a várakozás, kivárási okozta feszültséget, aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak, gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre, támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet. Kiegészítő szolgáltatás (pl. pszichológiai gondozás, családterápia, tehetségazonosítás) igényelhető a pedagógiai szakszolgálatban, a segítő szakemberek és az intézmény együttműködésével. Beilleszkedésük segítését intézményi pszichológus is támogathatja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;
- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;

- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevételével;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

3. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kiscsoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő ismeretszerzés és -alkalmazás a tanulónál eredményesnek bizonyul.

A pozitív énkép és önértékelés kialakítása érdekében a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek és már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek! Ehhez az elváráshoz kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek a várt és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei.

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;
- előzetes tudás felmérése;
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése;
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;
- módszertani sokrétűség megvalósítása;
- differenciálás megvalósítása:

- a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve;
- ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés;
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse;
- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

E szemlélet gyakorlatban történő alkalmazásához olyan fejlesztési célokat kell kijelölni, amelyek a tanulási környezetet is illesztik a tanuló egyedi jellemzőihez, és az ehhez igazodó, a képességtartományok mindkét határán – tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte – kihívást jelentő feladatok megtervezését támogatják.

További feladat a tanulás iránti motiváció, kitartás és a kudarctűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális hátterét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

3.1. Olvasási zavar

Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

Fő célkitűzések:

- a) az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel;
- b) stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- c) biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- d) olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- e) az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;
- f) szövegértési stratégiák kialakítása;
- g) a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;
- h) az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- i) a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolattérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- j) speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- k) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- l) az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- b) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- c) modalitás-specifikus integráció fejlesztése,
- d) különböző észlelési funkciók fejlesztése.

3.2. Íráskép zavara

Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- a) az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);
- b) a különböző írásformák tanulói képességekhez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- b) megfelelő testtartás kialakítása az írás során;
- c) a mozgáskoordináció fejlesztése;
- d) a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- e) a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- f) célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;
- g) a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;
- h) a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

3.3. Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a) a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- b) a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- c) önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;
- d) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése;
- b) beszédpercepció fejlesztése;
- c) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése;
- d) modalitás-specifikus integráció fejlesztése;
- e) hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

3.4. Számolási zavar

A számolási zavar (diszkalkulia) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a) a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- b) matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;

- c) a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- d) a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- e) segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- f) a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- g) a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;
- h) a diszkalkulia redukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- b) szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- c) a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- d) a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- e) az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

3.5. Figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi szintereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a) a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;
- b) teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;
- c) a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
- d) a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;
- e) fokozott egyéni bánásmód;
- f) az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
- g) önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;
- h) szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;
- i) feladat kivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése;

j) dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;
- b) a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;
- c) a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
- d) a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
- e) speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
- f) koncentráció fejlesztése;
- g) utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;
- h) a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;
- i) mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

3.6. Magatartásszabályozási zavar

A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- a) az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
- b) kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
- c) adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
- d) társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- b) érzemfelismerés és érzelmkifejezés fejlesztése,
- c) kommunikáció fejlesztése,
- d) konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- e) megküzdési képesség fejlesztése,
- f) figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);
- tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);

- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;
- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

4. A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges, a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de a kompetenciaterületek, tanulási területek és tudástartalmak (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

A helyi tantervben az egyes tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, megvalósításukat a gyermekkel foglalkozó pedagógus és gyógypedagógus közösen támogatja az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek alapján, és ennek megvalósulását rendszeresen felülvizsgálják.

Mindennek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kiscsoportos habilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, teamtanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

A Nat kiemelt célkitűzése az aktív tanulás, az egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján SNI tanulóknál mindezen célok megvalósulását támogatja a rugalmas tanulásszervezés, a heterogén tanulócsoportok, a tanulók közötti kooperációra építő módszerek, a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet létrehozása, a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek a feladatra vonatkozó instrukciók adásában és az értékelésben, valamint szükség szerint adaptált tananyag használata.

A helyes módszertan megválasztásában fontos a tanulókat nevelő, oktató pedagógusok, a szülők és a szakszolgálatok közötti széles körű szakmai együttműködés, a tapasztalatok cseréje, a jó gyakorlatok megosztása (kölsönös együttműködés, partneri, bizalmi kapcsolat kialakítása).

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelést-oktatást végző intézmények között **valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.**

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, a kommunikáció fejlesztését! E feladatok minden tanulási területen meg kell hogy jelenjenek.

4.1. Kulcskompetenciák fejlesztése

4.1.0. Alapkompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében kiemelt jelentőségű az alapkompenciák kialakítása: az olvasáshoz, íráshoz, szövegértéshez szükséges nyelvi funkciók, mennyiségi, számfogalmi (készségszintű, elvont számolás kis számköröktől kezdve), téri-vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszere. Az alapkompenciák fejlesztése elsősorban az alapozó négy évfolyam feladata, ugyanakkor az érintett gyermekeknél a felsőbb évfolyamokon átívelve szükséges e kompetenciák stabilizálása, a lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében is.

4.1.1. A tanulás kompetenciái

Kiemelt fejlesztési terület az érintett gyermekek aktív, önirányított tanulási kompetenciájának kialakítása a tanulási területeken átívelve. Tudatosítani kell a tanulóban az erősségeit és gyengeségeit/nehézségeit, valamint hangsúlyozni szükséges, hogy az eltérő információfeldolgozási stratégia és tanulási stílus nem feltétlenül hibás, csupán a megismerés másfajta útja. A tanulóval közösen meg kell találni azt a tanulási-kognitív stílust, mely illeszkedik képességmintázatához és személyiségéhez, s mellyel hatékony, önálló tanulóvá képes válni. A pedagógus a reális tanulási célok kitűzésében, a tanulási preferenciák megtalálásában támogathatja őt. Lépésekre bontott, idői ütemezést is tartalmazó, elérhető tanulási tervek összeállítása szükséges. Lényeges elem a kíváncsiság, önreflexió és önellenőrzés iránti igény felkeltése és fenntartása, valamint annak a megerősítése, hogy a tanulás természetes velejárója a hibázás, s ezt kellő belátással, türelemmel és problémaérzékenységgel erőforrássá lehet tenni. Lényeges továbbá a saját tanulásért érzett felelősségvállalás kialakítása, a kitartás erősítése és az érintett gyermekek kimozdítása a tanult tehetetlenségből, azáltal, hogy megélik saját kompetenciájukat és kontrolljukat a tanulási tevékenységük felett.

4.1.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral érintett gyermekek számára gyakran nehézséget jelent

- mások arckifejezésének, érzelmeinek leolvasása és értelmezése;
- a gesztusok, testbeszéd felismerése, értelmezése;
- a másik hanghordozásának, hangsúlyának, hangerejének észlelése, ezek jelentésének, üzenetének értelmezése;
- megőrizni és tiszteletben tartani mások személyes terét;
- szociálisan megfelelő módon érintkezni másokkal;
- gondolatokat, érzéseket, szükségleteket és benyomásokat hatékonyan, összeszedetten kifejezni.

A tanulás-tanítás során ki kell aknázni a kommunikációs helyzetekben meglévő fejlesztési lehetőségeket a fenti kommunikációs kompetenciák gyakorlására, a metakognitív viselkedési stratégiák kialakítására, például kooperatív technikák, projektmunkák alkalmazásával.

4.1.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák kiváló lehetőséget kínálnak az érintett tanulók hatékony információszerzésére, a kompenzációs utak megtalálására. A szövegszerkesztő, a bemutatókészítő, az adatkezelő, az adatfeldolgozó, a grafikus, hang-, videoszerkesztők hatékonyan használhatók fel a tananyag adaptálására, ezáltal a nehézségek leküzdésére, valamint tehetséggondozásra. Az érintett gyermekek sérülékenysége miatt különösen fontos, hogy tisztában legyenek a digitális technológiák alkalmazásának jogi és etikai alapelveivel, megtanulják, hogyan lehet megvédeni a magánszférát, a személyes adatokat és a digitális identitást.

4.1.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tudomány és technológia iránti érdeklődés, nyitottság felkeltése azért lényeges, mert az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók negatív énképük, önértékelésük miatt gyakran elveszítik az intellektuális nyitottságukat, különösen a kognitív kihívással telített helyzetekben. Valós, érdeklődési körükbe eső problémamegoldás során megtanulják alkalmazni az analízáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodási formákat, valamint az induktív (rávezető, egyediből az általános felé mutató), deduktív (levezető, általánosból az egyedire mutató) és abduktív (hipotézisalkotás, célja a magyarázat) következtetések szabályait, alkalmazási területeit.

4.1.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett gyermekek gyakran nehezen boldogulnak családi és intézményi kapcsolataikban, nehezítettek lehetnek a felnőttekkel és kortársakkal való társas interakciók. A kortársközösség a tanulási, viselkedésszervezési problémáik miatt kevésbé elfogadó lehet velük szemben, ezért mindenképpen támogatni szükséges a kapcsolati hálók kiépítését, fenntartását. Fontos, hogy megtanulják az érzelmek és más szociális jelzések felismerését, a metakommunikatív jelzések megértését, az érzelmek, vágyak, célok, gondolatok megfelelő kifejezését és értelmezését. A társas interakció az egészen alapvető készségektől (pl. üdvözlés) az összetett készségekig (pl. érzelmileg feszült helyzetben kritika elfogadása) számos elemből tevődik össze, alapjai jellemzően a családi szocializáció során kerülnek elsajátításra, melyeket az intézményes nevelés megerősít, kiegészít. Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett tanulók esetében – az eltérő fejlődésmenet következtében – hiányos vagy nem megfelelő lehet a szociális készségek készlete (különösen ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), vagy az ismételt rossz tapasztalatok és kudarcok következtében gátoltság, visszahúzódás (különösen tanulási zavarok esetén), esetleg a kritikai mérlegelés hiánya alakulhat ki, valamint a végrehajtó működések

gyengesége miatt tartós jellemzője is lehet a fejlődésnek, ezért a pedagógiai figyelemnek fokozott mértékben ki kell terjednie ennek a kompetenciának a fejlesztésére. A kortárskapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához szükséges készségek fejlesztésével, a kapcsolatépítés facilitálásával/ösztönzésével lehetőség adódik a szociális viselkedéselemek fejlesztésére, gyakorlására. Lényeges az érintett tanulók kimozdítása az esetleges passzivitásból, az iskolai életben való aktív részvétel támogatása. Támogatni kell a tanulóban a felelősségvállalást, a gondoskodást, a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, a kockázatvállalást, a konfliktushelyzetekben az asszertivitásra támaszkodó konfrontációt is.

4.1.7. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai átélés élménye és a művészi önkifejezés lehetősége az érintett tanulók rezilienciáját (a nehézségekhez való rugalmas és adaptív alkalmazkodáshoz szükséges készségek) és rekreációját egyaránt támogatja. Így a kreatív tevékenységekbe történő aktív bekapcsolódás lehetősége elengedhetetlen eszköz a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében.

4.1.8. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében hangsúlyos szerepe van az iskolák pályaorientációs tevékenységének, hogy a tanulók és szüleik megismerjék a továbbtanulási, szakmatanulási opciókat, a felvételi rendszerben adható többlettámogatási, méltányossági lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltságra, az innovációs készség kialakítására.

4.2. Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Az egyes tanulási területekre vonatkozó tanulási célok elérését, a fejlesztésre fordított időt, a tananyag adaptálásának módszereit nem lehet egységesen az egyéb pszichés fejlődési zavarra vonatkoztatni. Az érintett tanulócsoport heterogenitása miatt lényeges megismerni a tanuló problémájának természetét, mélységét, az információfeldolgozás sajátosságait s az egyéni szükségleteket. A Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, az Idegen nyelv, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási területek fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet. Az egyéb pszichés fejlődési zavar típusától, súlyosságától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Ugyanakkor minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

- a tantervi adaptáció;
- az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;
- a támogató pedagógiai környezet;
- a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;

- módszertani sokrétűség;
- differenciált rétegmunka;
- segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;
- multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;
- önhatékony érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;
- a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;
- multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető legtöbb érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;
- hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég). Az ún. nyitott polcok, sarkok, illetve az ezeken elhelyezett, a tanulás aktuális tematikájához illeszkedő könyvek, eszközök, modellek szintén növelik a hozzáférhetőséget. Ugyanilyen jelentőségű a tananyagokhoz való hozzáférhetőség is. Minden tanuló számára hozzáférhető-e az órán feldolgozandó szöveg, vagy van-e olyan tanuló, akinek a számára nagyobb méretű, illetve adaptált szövegverzióra van szükség, mely akár hosszúságában, akár a fogalomhasználatában eltér az eredetileg használttól.

4.2.1. Magyar nyelv és irodalom

A grammatikai rendszer tudatos felépítése, megerősítése, mind a beszélt, mind az írott nyelv területén kiemelten fontos.

A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése szükséges a dekódolás tanítása előtt. Az olvasás, írás kognitív bázisképességeinek megalapozása elengedhetetlen előfeltétele az olvasástanulás megkezdésének. A szódekódolás tanítása, a betű-hang asszociációk kialakítása kellő módszertani tudatossággal és a gyermek haladásához igazított idői ütemezéssel történjen!

A grafomotoros ügyetlenség gyakran okoz technikai értelemben nehézséget az írástanulás során, a lassú írástempó mellett a nehezen olvasható vagy olvashatatlan íráskép is jellemző lehet. Éppen ezért lényeges, hogy a késleltetett, elnyújtott írástanítást grafomotoros alapozás előzze meg, a finommotoros tevékenységek számtalan lehetőségét kiaknázva. Az íráskép zavarában érintett

gyermekeknél a szépírás, külalak és fűzetvezetés értékelése a rendezettségre való törekvés és a gyermek képességeinek, önmagához mért haladásának figyelembevételével történjen! Hasonlóképp az olvasás és szövegértés értékelésekor is az önmagához mért fejlődést figyelembe vevő fejlesztő értékelés kerüljön előtérbe! Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésére, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére (pl. házi feladatok, beadandók nyomtatott vagy elektronikus formában való leadására), folyóírás helyett nyomtatott betűvel való írás jóváhagyására.

Az olvasás gördülékenységének, fluenciájának elősegítése szükséges változatos szövegek páros, közös, paralel, ill. váltott hangos olvasásával.

A tanulási zavarral és figyelemzavarral küzdő tanulóknál szükséges lehet a szöveg adaptálása (nagyobb, eltérő színű betűk, a szöveg egyszerűsített, rövidített verziójának elkészítése). A szövegértés fejlesztése elősegíti a mindennapi és az irodalmi szövegek befogadását, majd az azokkal való tovább dolgozást, tovább gondolkodást.

Amennyiben a szövegfeldolgozás is érintett, különösen fontos a szisztematikus, a nyelv különböző szintjeit elemenként értelmező, a tanulót tapasztalati úton információhoz juttató oktatás. Érdemes a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez és érdeklődéséhez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

A nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg) hangsúlyos. A mentális lexikon és az ahhoz történő hozzáférés, a fogalomalkotás folyamatos fejlesztése kiemelt feladat.

4.2.2. Matematika

A matematika területén az érintett tanulók heterogenitása miatt nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló esetén pont ezen a területen jelentkezik a gyermek kiemelkedő képessége, tehetsége, miközben súlyos olvasási zavarral küzd. Más esetben a matematikai képességek érintettsége olyannyira jelentős, hogy szükséges lehet a tantárgy vagy az aritmetikai tantárgyrész alóli felmentés vagy segédeszköz-használat, pl. számológép biztosítása, szorzó- és bennfoglaló tábla, korong, rehabilitációs foglalkozásokon használt eszközök, számológép (esetenként nagyobb kialakítású négyzethálós füzet) használata (szükség esetén más tanórákon is, pl. fizika, kémia, történelem, természettudomány). Ajánlott lehet ezeken a tanórákon – a tanuló egyéni sajátosságaihoz igazodva – a képletek, esetleg definíciók számonkérése (pl. a megfelelő nyelvi, emlékezeti kompetenciákra támaszkodva), illetve szükség esetén bizonyos tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés biztosítása.

Egyes esetekben számolni kell a grammatikai szint sérülésével, ami szövegértési nehézségekben nyilvánul meg, ezt fokozhatja a szimbólumok megértésének, illetve a verbális absztrakciónak a fejletlensége. A mennyiségekkel és a számossággal kapcsolatos ismeretek tanításakor, a szám- és műveleti fogalmak kialakításakor (pl. a számok közötti viszonyok, relációk megértési nehézségei esetén stb.) különös figyelmet kell fordítani a megfelelő tempó kialakítására, és építeni kell a tanulók maximális együttműködésére, a mozgással társított szemléltetésre, az eszközhasználatra és az analóg cselekedtetésre, mindvégig verbális megerősítéssel kísérve. Rendkívül fontos az analóg, bevéső, ismétlő-rendszerző gyakorlás végzése is. A geometriai ismeretek, az arányosság témaköreinél tekintettel kell lenni a vizuális észlelés nehezítettségére, a téri tájékozódás zavarára, ill. geometriai szerkesztéseknél, koordinátatengelyen való jelöléseknél a kivitelezési nehezítettségre (vizuomotoros koordináció, praxis zavara). A matematikai gondolkodás fejlesztése speciális szemléltetéssel és tananyagokkal, vagyis az interaktív tábla és digitális tananyagok lehetőség szerinti alkalmazásával is támogatható, ám elsősorban a metakogníció, a nyelvi kompetenciák és gondolkodás fejlesztésével valósulhat meg.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az időbeli tájékozódás fejlesztésére és a szerialitások feladatok gyakorlására.

A matematikai szakkifejezések és a szaknyelv használatának fokozatos megkövetelése a szóbeli kifejezés erősítésének fontos eszköze, a szabályok, definíciók precíz elvárásának elkerülésével.

A kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

4.2.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

Az olvasás és szövegértés nehézsége hátráltathatja a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak megértését.

Az idővel kapcsolatos fogalmak, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. A gyenge verbális emlékezet miatt problémát jelenthet egyes gyermekeknél az évszámok precíz bevésése, az idegen szavak (történelmi személyek, helynevek, fogalmak) pontos memorizálása. A vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése segítheti ezen nehézségek minimalizálását. A nyelvi érintettség miatt bizonyos absztrakt fogalmak megértése és használata is nehézséget jelenthet. Érdemes a tananyag-feldolgozás előtt fogalomlistát, ill. vázlatot adni a tanulónak. A tanulás további támogatásához képek, az összefüggéseket szemléletesen ábrázoló gondolattérképek használata is kiemelt jelentőségű, magasabb szinten azok készítésének a megtanítása is célul tűzhető ki az önálló tanuláshoz.

Külön figyelmet kell fordítani a térképhasználat tanítására és gyakoroltatására, mivel a tanulók ezen csoportjának sok esetben nagy kihívást jelent az absztrakt ábrakon való tájékozódás. Ide tartozik a

grafikonok, táblázatok, diagramok értelmezése is, melyek a történelmi, társadalomismereti tananyag szerves részét képezik, és elemzésük a tantárgyi követelményrendszerhez tartozik.

Fontos a gyakorlati bemutatás, illetve az ismeretek szituációs helyzetekben való kipróbálása, a dramatizálás, az érzelemdús, szubjektív elemeket megmozgató, a mindennapi tapasztalathoz köthető társadalmi feladatok szemléltetése, a tanulók közvetlen megszólítása, bevonása a feladathelyzetbe. A tanuló mindig lássa maga előtt a folyamatot, a kiindulástól kezdve a végkifejletig, értse benne szerepét, esetleges feladatát, képes legyen esetlegesen a társadalmi folyamatok őt személyesen érintő részében véleményének megfogalmazására és az önképviselőre!

4.2.4. Erkölcs és etika/hittan/hittan

Csakúgy, mint a Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek tanulási terület esetében, a szövegértési és figyelmi nehézségek hátráltathatják az összefüggések megértését, a tanulságok generalizálását. Figyelmet kell fordítani a tanuló szükségleteihez igazodó szövegmenyiségre, tagolásra, a magyarázatok részletezettségére, a megértés ellenőrzésére. A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékoságokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos az érintett tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyos, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

4.2.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományok gyakran az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók erősségei közé tartoznak, ez a terület különösen az ADHD-ban érintett gyerekek esetében a kíváncsiság, kreativitás és alkotó fantázia kiteljesedésének terepe lehet. A tanuló érdeklődése és figyelme könnyebben felkelthető és fenntartható, motoros aktivitása kevésbé kifejezett, amikor számára is motiváló tartalmak kerülnek átadásra. A Természettudományok tanulási terület a témák gazdagsága és sokszínűsége okán támogathatja a kiemelt fejlesztési célok megvalósítását.

Mindemellett külön figyelmet kell fordítani a szakszavak bevésésére, a térképen való tájékozódás gyakorlására, az összefüggések logikájának megértetésére. A kémia és fizika tantárgyak során elsősorban a szöveges, illetve számításos feladatok során szorulhatnak külön megsegítésre a számolási és/vagy olvasási zavarral küzdő tanulók, valamint a kísérletek, mérések kiemelt figyelemkoncentrációt és pontosságot igényelnek, a szerialitás (sorrendiség) figyelembevételével, ami szintén nehezített feladat lehet.

4.2.6. Idegen nyelv

Fontos célkitűzés az idegen nyelv szókincsének, fonológiai és helyesírási sajátosságainak, valamint nyelvi kódrendszerének tudatos felépítése, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése, figyelembe véve az egyéb pszichés fejlődési zavar következtében érintett nyelvi funkciókat. A nyelvi zavar esetenként olyan súlyosságú, hogy szükségessé válhat a tanulót a tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alól mentesíteni. Az élő idegen nyelv ismeretének jelentősége egyre erőteljesebb, így ezt a lehetőséget alapos mérlegelés, szakmai megfontolás után ajánlott biztosítani.

Az idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt. A tudásátadás során szükséges a figyelemfenntartás, a feladatszervezés és a motiváció felkeltésének vizuális támogatása, a párhuzamosan több csatornán történő szemléltetés. Javasolt a memoriterek kisebb részletekben való kérdezése szóbeli beszámolók során.

Helyesírási, olvasási és szövegértési problémákkal küzdő tanulók esetében főleg a szóbeli kommunikáció magabiztos alkalmazásának elsajátítása a cél. Ennek során sok esetben méltányosan, az egyéni fejlődési lehetőségeket figyelembe véve kell megítélnünk a kiejtési és nyelvhelyességi kérdéseket; elsősorban a beszédbátorság elérése lehet a célunk. Az írásbeli kommunikáció használatát, a differenciált fejlesztés mellett, az IKT-alapú olvasó- és helyesírás-ellenőrző programok is segíthetik.

4.2.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra: ének-zene, vizuális kultúra

A Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra tanulási területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

Bizonyos tanulók a Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra terén kimagasló képességgel bírnak. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. Más gyermekeknél a grafomotoros ügyetlenség nehezítheti a kreatív alkotás kifejeződését.

4.2.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása lehet a tanulók erőssége. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet játszhat az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál. A digitális technológia nyújtotta lehetőségek egyfelől kiemelt jelentőséggel bírnak a tudásterületek, tananyagok egyéni szükségletekre, preferenciákra szabásában, adaptálásában. Másrészt a sokszor jól működő algoritmikus, komputációs gondolkodás fejlesztésének eszközei is. Az életpálya-építés, pályaorientáció szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Fokozott jelentőséggel bír a hétköznapi életet, ismeretszerzést és -elsajátítást, valamint a tanulást könnyítő alkalmazások készségszintű használatának elsajátítása.

4.2.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során javasolt a szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása, ill. azok elemeinek megvalósítása a tanórán, továbbá ajánlott a kiegészítő egészségügyi ellátáson belül gyógyúszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is.

Azoknál a tanulóknál, akiknél a sajátos nevelési igény oka a hiperaktivitás, a figyelemzavar, indokolt a korszerű, rugalmas szervezeti keretek és módszerek előtérbe helyezése a helyi tanterv készítésénél.

4.3. Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat, középiskola)

Az alapkészségek biztos kialakítása, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges alapkompenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása, valamint a tanulási motiváció felkeltése és fenntartása az egyéb pszichés fejlődést mutató tanulók esetében is kiemelt jelentőségű.

A különbségek feltárása, az érési késést, fejlődésben való elmaradást mutató gyermekek képességeinek fejlesztése az alapkészségek kialakítása szempontjából is az alapozó nevelési szakasz kiemelt feladata.

Az első tanév első féléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a Nat-ban rögzítettektől. A helyi tantervben indokolt lehet esetükben az 1. évfolyam két tanévi időtartamra történő széthúzása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

4.4. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a tanulást támogató, fejlesztő-segítő értékelésnek és visszajelzésnek kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon,

fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

5. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A specifikus tanulási zavar, valamint a figyelem- és magatartásszabályozás zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel, melynek során a komorbiditások/társuló zavarok, fogyatékoságok megállapítását is szem előtt kell tartani. Az ADHD és a magatartásszabályozás zavarai alá tartozó diagnózisok megállapítása pszichiátriai szakorvosi kompetencia, melyet a szakértői vizsgálat felhasznál az SNI státusz megállapításához vagy kizárásához. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

6. Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulása időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrzésre kerül a további célkitűzések megtervezését megelőzően, melyről a pedagógusnak szintén tájékoztatást kell kapnia. A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára a

tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába. Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

1. A mozgásszervi fogyatékos tanuló

A mozgásszervi fogyatékos (a továbbiakban: mozgáskorlátozottság) meghatározása a WHO (Egészségügyi Világszervezet) fogyatékosági értelmezésében bekövetkezett változások, az FNO (A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása) használata óta ma már erőteljesen funkcionális szemléletű. A pedagógiai szempontú definíciók összefüggésbe állíthatók a társadalmi részvétel korlátozottságának megszüntetésére irányuló folyamatokkal; a cél a hátránykompenzálás, a funkcióképesség kialakítása, a tevékenység akadályozottságának csökkentése, megszüntetése és a funkcionális felmérést követően az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti támogatás. Mozgáskorlátozottság esetén a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása a szervezet funkcionális képességeit, az egyén aktivitását maradandóan akadályozza; az egyén részére hátrányos helyzetet, korlátozott életvitelt okozhat. Gyógypedagógiai értelemben azokat a személyeket tartjuk mozgáskorlátozottaknak, akiknél a mozgásszervrendszer (tartó-: csont-, ízületrendszer és/vagy mozgató-: izom-, idegrendszer) veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara következtében olyan jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés, és a szocializáció csak nehezített körülmények között lehetséges. A mozgáskorlátozott tanulók osztályozására még nem jött létre egységes és teljes rendszer. A mozgásszervi károsodás orvosi szempontú rendszerezése, a keletkezés ideje, a kóreredet, a klinikai képet meghatározó fő tünet jellege és súlyossága szerinti differenciálás egyféle rendszerezési lehetőség.

A mozgáskorlátozott tanulót az angolszász szakirodalom child/pupil/student with physical disability-ként nevezi meg, a német szakirodalom Kinder mit Förderbedarf im Bereich der körperlich-motorischen Entwicklung megnevezéssel illeti.

A pedagógiai és gyógypedagógiai szempontú csoportosításnál a fentiekben túl figyelembe kell vennünk az életkort, az életkornak megfelelő tevékenykedés–cselekvőképesség csökkenésének mértékét, a meglévő motoros és kognitív képességek szintjét, továbbá a kommunikációt. Ennek megfelelően a gyógypedagógiai teendők irányultsága alapján öt, viszonylag homogén kategória különíthető el, melyek további alkategóriákra oszthatók:

- **Végtagredukciós fejlődési rendellenességek vagy szerzett végtaghiányok:** e kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrésze vonatkozó hiány vagy többlet.
- **Petyhüdt bénulást okozó kórformák:** mely kategória tovább bontható a) progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek csoportjára; különböző (izom, gerincvelő) eredetű

izombetegségek, pl. dystrophia musculorum progressiva (DMP) vagy a spinalis izomatropia (SMA); illetve b) a nem progrediáló kórképek csoportjára, pl. a különböző etiológiájú gerincvelő sérülések (veleszületett vagy szerzett) vagy a perifériás idegbénulások, járványos gyermekbénulás utáni állapot stb.

- **Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek:** (cerebrális parézis, rövidítve: CP) különböző megnyilvánulási formái;
  - a) spasztikus (fokozott izomtónussal járó) tünetcsoport, mely lehet hemiplégia (féloldali érintettség), diplégia (a két alsó végtag spasztikus bénulása a felső végtagok érintettségével) és tetraplégia (mind a négy végtag, a teljes test érintettségével);
  - b) diszkinetikus (akaratlan túlmozgással járó) tünetcsoport, mely lehet atetózis (a törzs és a végtagok koordinációs zavara) vagy disztónia (folyamatosan változó izomtónus);
  - c) kisgyermeki tünetcsoport, az ataxia (koordinációs és egyensúlyzavar);
  - d) kevert formák.
- **Ortopédiai és egyéb kórformák:** pl. arthrogryposis multiplex congenita (veleszületett ízületi merevség, mely az izmok gyengeségével jár), vagy osteogenesis imperfecta (a csontok rendellenes törékenységgel járó betegség), vagy deformitások, különböző gerincbetegségek, dongaláb, egyéb mozgáskorlátozottsággal járó rendszerbetegségek stb.
- **Súlyos-halmazott sérülés:** jelen felosztásban a vezető tünet a mozgáskorlátozottság, mely mellé egyéb/más fogyatékoság (látás-, hallássérülés, beszéd fogyatékoság vagy intellektuális képességzavar stb.) társulhat.

(A gyógytestnevelésre utalt tanulók nem minősülnek mozgásszervi fogyatékoság [mozgáskorlátozottság] okán sajátos nevelési igényű tanulóknak. Esetükben az Irányelv nem alkalmazható. Az ő gyógytestnevelés ellátásuk a pedagógiai szakszolgálatok által alkalmazott gyógytestnevelő szakemberek feladata, a tevékenységnek szakszolgálati protokollja van. – 15/2013.

(II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 28. §)

2. A mozgáskorlátozottság tényéből fakadó személyiségvonások, nevelési-oktatási sajátosságok

Mozgáskorlátozott tanulóknál átalakulhat a külvilágról való információfelvétel módja és lehetősége. A megismerő tevékenység észlelésen és önindította, aktív mozgáson alapul. A gondolkodási struktúra kialakulásának a gyermeki felfedező tevékenység az előfeltétele. A cselekvés a gondolkodás eredeti létformája. A cselekvés képességének alapja pedig a mozgás. A mozgás összetevőinek (térbeliség, időbeliség, dinamika, koordináció, impulzus) egyedi vagy halmazott sérülése esetén nem válik lehetővé vagy akadályozott lesz a cselekvéses ismeretszerzés, tapasztalás. Mozgáskorlátozott kisgyermeknél a mozgásos tapasztalatszerzés akadályozott voltából eredően az ismeretszerzés minőségileg és mennyiségileg is eltérhet a tipikusan fejlődő társaik tapasztalataitól. Mindez

megzavarhatja a mozgáskorlátozott tanuló környezetre való ráhatását, illetve nehezítheti a külvilágban lévő ok-okozati összefüggések megértését. Megváltozhatnak a környezethez való alkalmazkodás és aktív ráhatás lehetőségei és formái. Nehezített a környezet állandóan változó feltételeihez való alkalmazkodás.

Az érzékelés és az észlelés biztosítja a valóság közvetlen megismerését. A beszűkült mozgásképesség megakadályozhatja a differenciált észlelési teljesítmények felépítését, szerkezetét. A mozgáskorlátozott kisgyermeknek a különböző érzéketi modalitások integrációjában kevesebb tapasztalatszerzésre van lehetősége, ezáltal átfogóan érintett lehet a percepció teljes spektruma. A korai agykárosodás utáni mozgás-rendellenességek esetén számolhatunk a propiocepció (belső érzékelés) zavarával, melynek következtében akadályozott a saját testen való tájékozódás, később a tér észlelése, a téri tájékozódás. A testrészek és a testhelyzet hibátlan észlelése és fogalmi ismerete nélkül akadályoztatott a cselekvéstervezés és -irányítás. Hiánya másodlagos percepció problémákhoz vezethet. Az akadályozott helyváltoztatás és korlátozott kézhasználat miatt a taktilis érzékelés zavart lehet, emiatt a mozgáskorlátozott kisgyermek jóval kevesebb tapasztalatot szerez. Nehezítetté válhat minden olyan tevékenység, amihez a tárgyak tulajdonságait vesszük alapul (összehasonlítás, válogatás, relációk, sorba rendezés, mérés stb.).

Az egyes érzékszervek ingerbefogadó képességét is befolyásolja, ha a fej nem tudja elfoglalni a térben azt a stabil, ugyanakkor plasztikus helyzetét, ami biztosítaná, hogy a látási és hallási ingereket a gyermek a tér minden irányából könnyedén érzékeln tudja, hogy szabadon irányítsa vizuális vagy auditív figyelmét az érdeklődését felkeltő tárgyak, személyek irányába.

Problémát jelenthet

- a) a tartós figyelem kialakításának, fenntartásának nehézsége: megváltozott organikus feltételek korlátozzák a mozgáskorlátozott gyermekek figyelemmegosztását, figyelemkoncentrációját;
- b) a különböző jelrendszerek (kódok) használata: a beérkező információk hiányos voltából adódóan a kódolás nem pontos, melynek következtében téves, hiányos összefüggések képződhetnek;
- c) az emlékezeti teljesítmény csökkenése: a munkamemória kapacitásának eltérése, a munkamemória és tartós memória gyengesége.

A felső végtag tartási és mozgási funkcióinak, illetve a kézfunkció érintettsége esetén számolhatunk a manipuláció és a grafomotoros készség éretlenségével. Akadályozott lehet a manipuláció, a tárgy- és eszközhasználat; a tárgyakért való nyúlás, azok megfogása, majd elengedése. Illetve módosulhat a ceruzafogás, a megfelelő írásnyomaték létrehozása, illetve a rajzolás és az írás során nehezített lehet a pontos alakformálás, méretezés.

A verbális és a nonverbális kommunikáció eltérő mértékű akadályozottsága áthatja az egész nevelési-oktatási folyamatot. A mozgáskorlátozottsághoz kapcsolódó beszédzavarokat két csoportra lehet

osztani: a) a beszédmegértési zavarokra, melyek háttérben elsősorban percepciós, szenzoros zavarok, valamint a tárolás zavarai állnak, illetve b) a beszédmotorium zavarára, melynek háttérben a beszédszervek különböző eredetű sérülései vagy fejlődési rendellenességei, illetve a központi idegrendszer sérülése áll.

A mozgáskorlátozottság tényéből fakadóan számos egészségügyi, szociális és emocionális nehézséggel is találkozhatunk tanulóinknál. Jellemző lehet a fizikai és a szellemi teljesítőképesség fáradékonysága, a diszkomfortérzés megélése, a motiváció ingadozása, esetleg viselkedészavarok, önértékelési zavarok jelenhetnek meg. Eltérő lehet a tanulók egészségi állapota, előfordulnak belgyógyászati problémák, szükséges lehet a napi gyógyszerelés, valamint egyes diagnózisok esetében a légzés nehezítettségével is számolnunk kell, illetve megváltozhat az egészségügyi és mozgásállapot a műtéteket követően is.

3. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása, képességeik tervszerű fejlesztése során az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, az individuális szükségletekhez igazodik mind a pedagógiai tevékenységek, mind a környezeti adaptációk tervezése, megvalósítása annak érdekében, hogy csökkentjük a tevékenység akadályozottságát, segítsük a funkcióképeség kialakulását, és ezáltal elősegítsük a szűkebb és tágabb környezetben való aktív részvételt.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus ellátása a különböző szakemberek együttműködésének, teammunkájának eredményeképpen valósulhat meg. Az inklúziót megvalósító iskolában tanító befogadó pedagógusok, a szomatopedagógus és más gyógypedagógusok (konduktív nevelés esetében a konduktív pedagógia kompetenciája szerinti konduktor), az ortopéd szakorvos, a gyermekneurológus, a gyermekgyógyász és egyéb szakemberek, illetve a család (a szülők és a tanuló) együttműködése, a közös célok kitűzése és a folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységnek.

Az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI-k) alapvető feladatuknak tekintik a sajátos nevelési igényű (mozgáskorlátozott) gyermekek és tanulók ellátását, gondozását, nevelését és oktatását, emellett fontos feladatuk a szakmaközi együttműködések kialakítása. Ennek érdekében tevékenységükkel támogatják az együttnevelésben részt vevő intézményeket, pedagógusokat, a szülőket, a tanulókat és az egyéb szereplőket. Ennek keretén belül – az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori ellátáson túl – konzultációs lehetőséget biztosítanak, esetenként, átmeneti időre, eszközkölcsonzón keresztül támogatják az infrastrukturális feltételek biztosítását is. Az EGYMI-k nyújtanak szakmai támogatást azoknak az együttnevelést segítő pedagógusoknak is, akik szervezetileg a mozgáskorlátozott gyermek, tanuló – közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvodához vagy iskolához tartoznak.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus pedagógiai fejlesztő folyamata komplex, magában foglalja a nevelést, oktatást, mozgásfejlesztést, a kommunikáció fejlesztését, az eszközös megsegítést, az egészségügyi szükségletek ellátását és a gondozási feladatokat, valamint a személyiségfejlesztés együttes, egymást erősítő és kiegészítő alkalmazásait.

A tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a mozgáskorlátozott tanuló sajátosságaihoz való illesztését. Ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását. A mozgáskorlátozott tanulók számára is biztosítani kell az aktív tanulás lehetőségét. A személyes tanulási tér és az adaptált tanulási környezet kialakítása az esélyegyenlőség szempontjából létfontosságú. Lényeges, hogy az ismeretszerzés fő forrása a tapasztalás, a megismerési folyamat az egész személyiséget mozgósítja. Az aktív tanulás problémacentrikus, motiváló és kutatásalapú. Mindezek nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanuló önállóan is képes legyen felismerni az összefüggéseket és a kölcsönhatásokat, melynek során fejlődik problémamegoldó gondolkodása, és alkalmazásképes tudást szerezhet.

A mozgáskorlátozott tanuló részt vesz a kooperatív tanulásban, projektmunkában, aktív tagja a témahétnek. A humanista értékrend prioritásának elve alapján fontos a tanulók megtanítása önmaguk és társaik elfogadására, megismerésére, megértésére.

Az önállóságra nevelés elvét mindig szem előtt tartva, az iskolában – a mozgáskorlátozott tanulók életkorának és mozgásállapotának megfelelően – biztosítani kell pszichés, egészségügyi és fizikai szempontból a biztonságot és állandóságot, olyan szeretetteljes és motiváló légkör kialakításával, amely magában foglalja:

- a fizikai környezetet, amely egyrészt akadálymentes, másrészt valamennyi tanuló számára biztosítja az egészséges, balesetmentes környezeti feltételeket;
- a személyre szabott segédeszközöket és segítő technológiákat; az oktatáshoz szükséges speciális eszközöket (pl. megfelelő méretű dönthető asztallap, állítható magasságú biztonságos szék, írást-olvasást, kommunikációt támogató eszközök, adaptált matematikai eszközök stb.) és az önálló életvitelhez, mindennapos tevékenységekhez szükséges segítő technológiákat és azok használatát;
- a befogadó, elfogadó, kölcsönös alkalmazkodást kívánó, a tágabb környezetre is hatással bíró személyi környezetet (inkluzív oktatásnál a tanulótársak, azok szülei, az iskola dolgozói részére a befogadást segítő ismeretek átadása);

- szükség szerint és indokolt esetben – amennyiben a mozgásos akadályozottság a tevékeny és eredményes részvételt súlyosan akadályozza – a személyi segítő jelenlétét.

Az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti pedagógiai fejlesztő folyamat olyan felkészülést, sajátos módszertani tudást kíván a pedagógusoktól, a gyógypedagógustól és a pedagógiai munkát segítő személyektől, amely biztosíthatja a komplex, minden sérült funkciót korrigáló-kompenzáló hatásokat, és lehetővé teszi a tanulók eredményes fejlődését. Mindez az együttnevelésben részt vevő szereplők hatékony együttműködésével valósulhat meg. Kiemelt szerepe van az inklúziót megvalósító iskolában tanító pedagógusok és a szomatopedagógus közösen tervezett tanulási-tanítási programjának, a közös tanításnak, valamint az e tevékenységet követő közös értékelésnek.

4. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának céljai, kiemelt feladatai

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és oktatási célok az irányadók, de számukra a nevelési-oktatási folyamat kiemelt célja az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók felkészültté váljanak az életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő önálló döntéshozatalra, képessé váljanak az önrendelkező életvitelre. Ismerjék meg a mozgáskorlátozottságukból eredő egészségügyi és rehabilitációs teendőket, lehetőségeket, sajátos helyzetükből adódó jogaikat, hogy mindezek elősegítsék társadalmi beilleszkedésüket. Fontos, hogy a megfelelő életminőség megalapozása érdekében fejlődjön ki a megszerzett tudás és képességek birtokában a testi, lelki, pszichikai jóllét és annak kialakítására irányuló igényesség.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és nevelési célokat, valamint azok megvalósítását a tanulók életkori sajátosságai és a mozgáskárosodásból adódó egyéni eltérések egymással kölcsönhatásban befolyásolják.

4.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészségre nevelés során törekedni kell arra, hogy a tanulók életkoruk és személyiségük függvényében minél inkább megismerjék mozgáskorlátozottságuk okát és annak következményeit, elsajátítsák az állapottal járó napi teendőket, és alkalmazzák az azzal kapcsolatos higiénés szabályokat. Az önállóság akkor valósítható meg, ha ismerik a számukra javasolt és nem javasolt mozgásformákat, azoknak a gyógyászati és rehabilitációs eszközöknek a használatát, amelyek segítségükre vannak a mindennapos tevékenységeikben, továbbá tisztában vannak ezeknek az eszközöknek a karbantartásához szükséges napi teendővel. A tanulóknak ki kell alakítani, hogyan viszonyuljanak mozgásállapotukhoz. Fontos, hogy megismerjék saját értékeiket, hogy életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, képessé váljanak a környezet és a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő magatartásformákra, értékrend kialakítására, amelyek a társadalmi

beilleszkedés alapját biztosíthatják. A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, elő kell segíteni, hogy mozgáskorlátozottságuk ellenére kialakuljon a fizikai aktivitásra, a szabadidő aktív eltöltésére kész, az egészséges életmód kialakításához szükséges magatartás és szokásrendszer, a sportolás iránti igény. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megővására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére!

4.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelt feladat a tanulók helyes, reális énképének, illetve önértékelésének kialakítása. Elő kell segíteni a tanulók kedvező szellemi fejlődését, készségeik optimális alakulását, tudásuk és kompetenciáik kifejezésre jutását és valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. A reális önismeret kialakítása segítséget nyújthat a mozgáskorlátozott tanuló továbbtanulására, pályaorientációjára vonatkozóan, és így biztos alapot nyújthat a későbbi önálló életvezetéshez. Hozzá kell segíteni a mozgáskorlátozott tanulókat ahhoz, hogy képessé váljanak érzelmeik hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének, az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

4.3. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A közösség részévé válás, a közösségbe való beilleszkedés az egyén szocializációjának része. Ennek a folyamatnak az eredményeként válik a tanuló, a fiatal az iskolai közösség – később a társadalom – teljes jogú tagjává. A nevelés-oktatás során az érték- és kultúraközvetítés folyamatában fejlődnek a mozgáskorlátozott tanuló társas kapcsolatai, közösségi szerepvállalásai, másokért való felelősségvállalása, eközben alakulnak és erősödnek meg a társadalmilag is fontos magatartásformái. Kiemelt fejlesztési cél a segítségnyújtásra való ösztönzés, az egyének vagy csoportok értékeinek felismerése, azok elfogadása, egymás kölcsönös tiszteletének kialakítása.

4.4. Médiatudatosságra nevelés

A mozgáskorlátozott tanulóknak egyes diagnózisokból, mozgásállapotokból fakadóan gondot okozhat a verbális és/vagy nonverbális kommunikáció, valamint a szóbeli információk feldolgozása, érzékelése, megértése és alkalmazása. Hátrányaikat az információszerzésben és -adásban pótolhatja az elektronikus eszközök, a média használata. A tágabb értelemben vett kommunikáció a mozgáskorlátozott tanulók számára a társadalmi integráció előkészítését, az önrendelkezés, önállóság kialakítását, a társadalmi szerepek gyakorlásának lehetőségét szolgálja. Az infokommunikációs eszközök alkalmazásával a tanuló eredményes és sikeres lehet, életminősége javulhat. A mozgáskorlátozottság gyakori velejárója a beszélt és írott nyelv zavara, így a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a beszéd- és kommunikációfejlesztés. Cerebrális parézis (korai agykárosodás

következtében kialakult mozgás-rendellenesség) esetén előfordul a tanulók kommunikációs akadályozottsága, mely lehet a) dysarthria: a beszéd olyan zavara, melyet a beszéd folyamatban szerepet játszó agyi központok, idegpályák, valamint (agy)idegmagvak károsodása okoz, és a beszéd kivitelezésében artikulációs és fonációs zavart eredményez, ennek következtében a beszéd nehezen érthetővé válik; valamint lehet b) anarthria: mely teljes beszédképtelenséget jelent. Ezekben az esetekben alternatív és augmentatív kommunikációs eszközök használatával pótoljuk az élő beszédet, de a nevelés-oktatás folyamatában mindvégig fontos szerepe van a logopédiai fejlesztésnek és a hangzó beszéd kialakítására való törekvésnek. A beszéd útján nehezen kommunikáló tanuló számára sokszor a kapcsolatépítés és -tartás egyetlen csatornája az alternatív és augmentatív kommunikációs technológiák használata, mely megvalósulhat infokommunikációs eszközök használatával és egyéb asszisztív (támogatott) technológiák alkalmazásával. Az alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

További nehézséget jelenthet, ha a megváltozott felső végtagi funkciók – ideértve a megváltozott kézfunkciókat – miatt a mozgáskorlátozott tanuló kézírása olvashatatlan, vagy ceruzafogása nem alkalmas írásra. Ezeknél a tanulóknál szükséges bevezetni a technikai eszközökkel támogatott írásbeli kommunikáció kialakítását (infokommunikációs eszközök segítségével való írást pl. tableten, laptopon, asztali számítógépen), a továbbiakban segítő technológiákkal való írást. A mozgáskorlátozott tanulókat az egész nevelési-oktatási folyamat során ösztönözni kell arra, hogy a számukra kialakított kommunikációt segítő technológiát és az élő beszédet változatos helyzetekben használják; tanórákon és tanórán kívüli tevékenységekben, társas interakciókban, szűkebb és tágabb környezetükben.

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai tevékenységei közül sem hiányozhatnak az infokommunikációs eszközök, melyeket szükséges lehet egyes esetekben adaptálni, az egyéni szükségletekhez igazítani. A médiatudatosságra nevelés a mozgáskorlátozott tanulók esetében a tapasztalatszerzés hiányosságai miatt hangsúlyosabb az átlagosnál. Kiemelten kell kezelni a valódi értékek bemutatását, a veszélyforrásokra való tudatos figyelemfelhívást.

4.5. A tanulás tanítása, pályaorientáció

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását. Legfőbb cél a tanulók tanulásának módszertani segítése, a hatékony tanulási stratégia megválasztása, a helyes időbeosztás kialakítása, a célszerű rögzítési módszerek, valamint az önművelés igényének kialakítása, ami az élethosszig tartó tanulás alapja. A tanulók előzetes tapasztalatszerzésére a mozgáskorlátozottság miatt nem minden esetben kerül sor, ezért előzetes tudásuk is hiányos lehet. Esetenként a mozgásos tapasztalatszerzés is akadályozott. Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy gyakran a részképességek zavarai vagy hiányosságai is nehezítik a tanulás folyamatát. A tapasztalati alapozás lehetőségeinek megteremtésével, életszerű tartalommal, a kíváncsiság, érdeklődés és megoldási késztetés felkeltésével és megtartásával stabil motiváció érhető el az egyéni tanulási formák kialakulásához.

Mozgáskorlátozott tanulók esetében a sikeres pályaorientáció nagyban függ a tanuló mozgásszervi diagnózisától – annak végleges, javuló vagy romló voltától –, a mozgásállapot súlyosságától és klinikai tüneteitől, az akadályozottság mértékétől és formájától, valamint a pszichés funkciók működésétől. A reális pályakép kialakítása rendkívül átgondolt és alapos előkészítő munkát kíván. A pályairányultsághoz nélkülözhetetlen képességek kialakításakor szükség lehet sajátos elő- és felkészítésre, azon képességek kialakítására, amelyek a saját adottságok felméréséhez és elfogadásához vezetnek. Ezt az elő- és felkészítést a mozgáskorlátozott tanuló elképzeléseivel és lehetőségeivel kell összhangba hozni. A pályaalkalmasság vizsgálatokor indokolt lehet speciális szempontok figyelembevétele is.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés mozgáskorlátozott tanulóknál megvalósítandó tanulási és nevelési céljai megegyeznek a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal.

5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során

A 2011. évi CXCV. köznevelési törvény 47.§ értelmében és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal összhangban a mozgáskorlátozott tanuló optimális fejlődése, nevelése-oktatása érdekében szükséges a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő szakember (jelen esetben szomatopedagógus, vagy központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor) aktív és támogató jelenléte. Továbbá szükségesek lehetnek speciális gyógyászati,

rehabilitációs és technikai eszközök, illetve a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása, egyéni fejlesztési terv készítése. Mindez lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszerek, egyedileg kialakított segítő technológiák, gyógyászati és rehabilitációs eszközök alkalmazását, továbbá az időkeret módosítását, a tananyag elsajátításának egyénre szabott tempóját, módját. Emellett a köznevelési törvény 51. §-a hosszabb felkészülési időt biztosít a sajátos nevelési igényű, jelen esetben mozgáskorlátozott tanulók számára vizsgák alkalmával, illetve az írásbeli vagy szóbeli felméréseken, továbbá lehetőséget ad az iskolai tanulmányok során a mozgáskorlátozott tanuló által alkalmazott, megszokott eszközök használatára.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésében-oktatásában a következő speciális habilitációs és rehabilitációs célú tanulási területek, tantárgyak bevezetése szükséges:

- 1) A mozgáskorlátozott tanulók nevelésében-oktatásában a testnevelés tantárgyi óra mellett vagy helyett biztosítani kell a **mozgásnevelési foglalkozásokat**, ami a szakértői véleményben meghatározott óraszámban és fejlesztési területeken szomatopedagógus, központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor, esetenként gyógytornász javaslatai és iránymutatásai szerint, illetve részvételével történik (18/2016-os A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről szóló EMMI rendelet alapján). A mozgásnevelés komplex hatásrendszer, amely ötvözi a sérült, károsodott tartási és mozgási funkciók, akadályozott cselekvések-tevékenységek, motoros képességek helyreállítását célzó gyógyító és a motoros képességek fejlesztését szolgáló pedagógiai eljárásokat, és e folyamatokat integrálja a nevelés-oktatás folyamatába. A mozgásnevelés célját és feladatait az életkor, a tanuló mozgásszervi diagnózisa – annak végleges, javuló vagy romló volta –, továbbá a mozgásállapot súlyossága és klinikai tünetei, akadályozottságának mértéke és formája határozzák meg. A mozgásnevelés foglalkozás körültekintő, alapos funkcionális diagnosztikai állapotfelmérésre épül, majd ezt követően egyénileg összeállított hosszú és rövid távú rehabilitációs terv alapján kezdhető el. A mozgásnevelés magában foglalja a különböző fizioterápiás eljárásokat, a sérülésspecifikus testnevelés és sport mozgásanyagát, a mindennapos tevékenységre nevelést, a kommunikáció motoros feltételeinek kialakítását és javítását, a szenzoros integráció segítségét, valamint a kognitív funkciók fejlesztését. A mozgásnevelés célja a tartási és mozgási funkciók, funkcionális rendszerek és motoros képességek optimális szintre emelése, a változó környezeti adottságokhoz illeszkedő, életkori sajátosságoknak megfelelő legmagasabb szintű mozgásos alkalmazkodóképesség kialakítása és mozgáskultúra elsajátítása, az egészség megőrzése és javítása fogyatékoságspecifikus módszertani jellemzőkkel.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelkedően fontos, hogy a mozgásfejlesztés ne csupán a mozgásnevelés-órákon, hanem a nevelés-oktatás, fejlesztés teljes ideje alatt megvalósuló komplex tevékenység legyen.

- 2) A mozgáskorlátozott tanulók számára a **segítő technológiák használatával történő írás** a kézírás mellett vagy helyett a gondolatközlés, illetve a kommunikáció eszköze, elősegítve ezzel a tanulók habilitációját, rehabilitációját. A mozgáskorlátozott tanulók esetében a megváltozott felső végtagi funkció – ideértve a megváltozott kézfunkció állapotát – megnehezítheti vagy lehetetlenné teheti az olvasható kézírás elsajátítását, melynek következtében az önálló tanulási tevékenységek akadályokba ütközhetnek. Az infokommunikációs eszközök segítségével való írás elsajátításának színvonala a tanuló egyéni képességének, mindenkori fizikai és pszichés állapotának függvénye. A segítő technológiák használatával történő írás bevezetésének időpontjáról mindig egy szakmai team dönt, melynek tagjai különnevelés esetén az osztályfőnök, a mozgásnevelő, a segítő technológiák használatával történő írást tanító szomatopedagógus, a szülő és a tanuló; együttnevelés esetén pedig az osztályfőnök, az utazó szomatopedagógus, a szülő és a tanuló. Az infokommunikációs eszközök segítségével történő íráshoz elengedhetetlen a betűk nyomtatott és írott képének ismerete. Amennyiben arra lehetőség van, a kézi írás alól nem kap teljes felmentést a tanuló, hanem a folyamatos grafomotoros és vizuális percepciók képességek fejlesztése, kézmozgás, betűalakítás, betűvázolás, betűfelismerés, az írott szövegek olvasásának elsajátítása mellett, azzal párhuzamosan megkezdődik az infokommunikációs eszközön való írás előkészítése. Ezen bevezető szakasz feladata a megfelelő testhelyzet kialakítása, a mozgáskorlátozott tanuló egyéni aktuális mozgásállapotának megfelelő infokommunikációs eszköz kiválasztása és az eszközhasználat módjának kialakítása. A segítő technológiákkal való írás kialakítását a tanuló mozgásszervi diagnózisa – annak végleges, javuló vagy romló volta –, továbbá a mozgásállapot súlyossága és klinikai tünetei, akadályozottságának mértéke és formája, valamint társuló fogyatékosága határozza meg.
- 3) A korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek esetén kialakulhat dysarthria (a beszéd kivitelezésének fonációs és artikulációs zavara), mely nehezen érthető beszédprodukción eredményez, vagy anarthria, mely beszédképtelenséget jelent. Ezért a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a **beszéd- és kommunikációfejlesztés**, súlyos esetben logopédia és/vagy technikai eszközökkel támogatott alternatív és augmentatív kommunikáció (a szóbeli kommunikációt helyettesítő vagy kiegészítő, segítő, támogató kommunikációs rendszerek) kialakítása és mindennapi használata. Az alternatív és augmentatív

kommunikáció (AAK) feladata az aktív és önálló kommunikáció kialakítása, különböző módszerek és eszközök segítségével, mely biztosítja, hogy a kommunikációban is akadályozott tanuló cselekvő részesévé váljon szűkebb és tágabb környezetének. Ez az általános iskola minden szakaszán, minden tagozatán külön foglalkozás keretében vehető igénybe. Célja a kapcsolatteremtés képességének, a gondolatok, érzelmek megosztásának, közös értelmezésének kialakítása, megerősítése, bővítése; elsődlegesen a beszédfejlesztés; az alternatív és augmentatív kommunikáció módszereivel, eszközeivel, technikáival. A súlyos beszéd fogyatékos, beszédképtelen tanulók fejlesztésének központi feladata a beszéd- és kommunikációfejlesztés. A kommunikációoktatás célja, hogy a beszédképtelen gyermekek, tanulók megtanulják, hogyan tudják szükségleteiknek megfelelően, aktívan kifejezni magukat.

A pedagógiai feladatok meghatározásakor figyelembe kell venni továbbá, hogy a mozgásszervi károsodások megjelenési formája széles spektrumú; a legenyhébb mozgásbeli eltérésektől a súlyos mozgásállapotig és a teljes kiszolgáltatottságig terjed. Ezért a sérülés és akadályozottság mértékének megfelelő támogatás, pedagógiai fejlesztő folyamat során a tanulási területek tartalmi és időbeli eltéréseinek megfogalmazásakor nagyfokú differenciálás, adaptálás és alkalmazkodás szükséges, igazodva az adott tanuló támogatási szükségleteinek mértékéhez. A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási területek, illetve a hozzájuk kapcsolódó tantárgyak tanulási céljainak megvalósítása általában lehetséges. A helyi tantervekben, egyéni fejlesztési tervekben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Az egyéni igényekhez igazodó eljárások alkalmazása csak abban az esetben indokolt, ha az általános követelményeknek való megfelelés semmilyen módszertani, technikai segítségnyújtással, környezeti adaptációval nem biztosítható. Fontos, hogy az individuális megsegítés olyan mértékű legyen, amennyire az eredményes egyéni fejlődéshez elengedhetetlen.

Azoknál a jellemzően gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményekben tanuló mozgáskorlátozott tanulóknál, ahol az akadályozottság mértéke nagyfokú segítségnyújtást igényel a mindennapok tevékenységeinek elvégzésében, szükséges a terhek csökkentése. Súlyos mozgásállapotú tanulók esetében már az iskolai közegben, az osztályteremben tanulói asztaloknál való ülve tanulás is rendkívül megerőltető és fárasztó fizikai igénybevételt jelenthet – például neuromuszkuláris betegségek esetén a csökkent izomerő, illetve a fokozott izomtónussal, esetleges túlmozgásokkal, kóros együttmozgásokkal, fennmaradt reflextevékenységgel rendelkező cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében jelent ez különösen problémát. Ezenkívül többletterhek jelentkeznek a napi rutin végzésekor az önkiszolgálási tevékenységek időigényessége miatt, valamint a

habilitációs-rehabilitációs célú, illetve fejlesztő foglalkozások szükségessége miatt. Ezekben az esetekben az osztálytermekben kell kialakítani az alternatív tanulási környezetet, olyan tárgyi feltételek biztosításával, melyek lehetővé teszik az aktív pihenőidők beiktatását a tanulási folyamatba, ezzel segítve a mozgáskorlátozott tanulót a testi-szellemi felfrissülésben.

Mozgáskorlátozottság esetén gyakran számolnunk kell a tanulók fáradékonyságával, csökkent terhelhetőségével. Az egyéni szükségletekhez igazodva fontos a kötelező és a választható tárgyak óraszámának csökkentése. Erre való tekintettel a Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra tanulási terület; az éne-zene és vizuális kultúra tantárgyak Nat-ban megfogalmazott célkitűzései alsó tagozaton egyrészt tantárgyi koncentrációval, illetve témahetek, különböző projektmunkák keretében érvényesülhetnek, másrészt összevont egységként, úgynevezett komplex művészeti nevelés keretében valósíthatók meg. A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelten hangsúlyos a komplex személyiség- és készségfejlesztés érdekében végzett művészeti nevelés, ami beépül az alsó tagozatos tanulási területek tevékenységrendszerébe. Az ének, a ritmus, a zene, a tánc, a népi játékok, valamint a grafomotoros készség, a vizuális kommunikáció, továbbá a képzőművészet mind kiemelten fontos területek.

Mozgáskorlátozottság esetén kiemelt feladat a cselekvéses tapasztalatszerzés akadályozottságából eredő hiányosságok pótlása, kompenzálása, a mozgáskorlátozott tanulók szűkebb és tágabb környezetének megismerése, az önmaguk megismerésének segítése, a helyes életvitel kialakításának megalapozása és az önálló életvitelhez szükséges alapképességek kialakítása érdekében a környezetismeret tantárgy 1. osztálytól való tanítása.

5.1. A tanulási környezet szervezése

5.1.1. Végtagfejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok esetében

A kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrésze vonatkozó végtagredukció vagy -többlet kiterjedése és mértéke nagymértékben meghatározza a nevelési-oktatási folyamatban való részvételt. Általánosságban azonban elmondható, hogy a tanuló osztályteremben, illetve iskolapadban való elhelyezésekor, az optimális testhelyzet felvételekor mindenkor a gerinc védelmére és a testtartás korrekációjára kell ügyelni. A túlzott féloldali terhelést el kell kerülni, lábbal írás esetén a hát fokozott meghajlását kell kiküszöbölni. A szájjal való íráskor pedig fontos a szemek védelme és a megfelelő megvilágítás biztosítása, valamint a higiéniai szabályok betartása. Mindezen célok megvalósítása érdekében állítható magasságú és dönthető asztallapot használjunk, illetve állítsuk be a megfelelő székmagasságot, esetleg a kerekesszékekben való helyes ülést! Nagyon fontos, hogy a tanuló az íráshoz megfelelő méretű (hosszúságú, vastagságú) ceruzát használjon, illetve szájjal és lábbal történő írásnál és manipulációnál nagy gondot kell fordítani a higiéniára. Kiemelt feladat a megmaradt csonkok, végtagrészek védelme, sérülésektől való

megóvása. Végtagredukciós fejlődési rendellenességgel vagy szerzett végtaghiánnyal élő tanulónál a mozgásos ismeretszerzés akadályozottságából eredő hátrányok (testséma-, orientációs zavarok) kompenzálása, helyettesítő technikák alkalmazása a nevelés-oktatás folyamatának kiemelt feladata.

5.1.2. Petyhüdt bénulást okozó kórformák esetében

A progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek és a nem progrediáló kórképek esetében is fontos a megfelelő ülés, a helyes testtartás, az asztal, szék, illetve gyakran a kerekesszék beállítása. Mindkét csoportba tartozó kórképek esetén fontos lehet a testhelyzetek napközbeni váltogatása, akár az ülőfelület változtatásával, akár – amennyiben van erre lehetőség – fekvéssel. (A gerincvelő veleszületett vagy szerzett károsodása esetén kötelező a felfekvések [decubitusok] megelőzése érdekében alkalmazott decubituspárna használata). A cselekvéses ismeretszerzés zavaraiából eredő hátrányok kompenzálása, helyettesítő technikák alkalmazása, illetve speciális tanulási technikák, oktatási módszerek alkalmazása lehet szükséges az esetlegesen előforduló részképesség-zavarok jelenléte miatt. A petyhüdt jellegű bénulást okozó kórformák esetében gyakori és tartós kórházi tartózkodás is előfordulhat, ilyenkor fontos ezek hatásainak enyhítése. A gerincvelő veleszületett vagy szerzett károsodása esetén fontos az egészségügyi és gondozási feladatok rendszeres biztosítása.

5.1.3. Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek esetében

A cerebrális parézis (CP) különböző megnyilvánulási formái különböző súlyosságú, kiterjedésű és mértékű károsodást mutatnak. A minimális funkciózavaroktól a halmozott fogyatékosáig széles spektrumon helyezkednek el a tünetek. Ennek megfelelően a cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók nevelési-oktatási folyamatban való részvétele, sajátos nevelési igénye, szükségletei is nagyon különbözőek.

A korai agykárosodás következtében kialakuló mozgás-rendellenesség, a cerebrális parézis (CP) esetén az idegrendszer organikus károsodása következtében a sérült funkciók a fejlődés során ritkán maradnak izoláltak. Ez azt jelenti, hogy a sérülés általában nem egy elszigetelt funkciókiesést okoz, hanem több egy időben vagy egymás után kialakuló – esetleg ép – funkció fejlődését is befolyásolhatja. A CP nagyobb valószínűséggel jár együtt más fogyatékosággal, illetve a jellegzetes mozgászavar hallás- és látásfogyatékoság nélkül is megnehezíti az észlelést (pl. fejkontroll hiánya, szemfixáció gyengesége, kóros reflextevékenységek, tónusbelövellések). A tünetek megjelenése a központi idegrendszert ért károsodás helyétől és kiterjedtségétől függ.

A korai agykárosodás következtében kialakuló mozgás-rendellenességgel, CP-vel diagnosztizált tanulókat általában hosszabb reakcióidő és pszichés fáradékonyság jellemzi. Teljesítményük nem egyenletes, gyakran függ aktuális mozgásállapotuktól. A cerebrális parézissel diagnosztizált tanulókra jellemző, hogy az egyes képességterületeken jelentősen eltérő teljesítményt nyújthatnak. Figyelmüket nehezebben tudják összpontosítani, és az könnyebben elterelhető. Emlékezeti

funkcióikra általában jellemző, hogy könnyebben megjegyzik a konkrét tevékenységhez, cselekvéses megtapasztaláshoz kapcsolódó, érzelmileg is megerősített ismereteket. Mivel azonban éppen ebben akadályozottak, ez a teljesítményüket ronthatja.

A korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenesség kisebb vagy nagyobb mértékben akadályozhatja a felső végtag mozgási-érzékelési funkcióit, illetve a manipulációt. Ennek következtében akadályozottá válhat a grafomotoros teljesítmény, illetve veszélyeztetheti az írásmozgás-koordináció pontos kivitelezését. Ezért cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében gyakran alternatív, segítő technológiával támogatott írás elsajátítása válik szükségessé (ez lehet például számítógépen, laptopon vagy érintőképernyőn való írás is).

5.1.4. Ortopédiai és egyéb kórformák esetében

Mindig a mozgásszervi károsodásnak megfelelően alakítjuk ki a speciális tárgyi és személyi feltételeket; a szomatopedagógus biztosítja a nevelési-oktatási folyamat optimális megvalósítását.

5.2. Kompetenciafejlesztés mozgáskorlátozott tanulók esetében

Valamennyi kulcskompetencia fejlesztése beépül a mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus pedagógiai fejlesztő folyamatába. Mozgáskorlátozottság esetén – a cselekvéses tapasztalatszerzés hiányosságai, illetve a szociális kapcsolatok sajátos alakulása miatt – az egyes kompetenciaterületek által meghatározott képességek fejlődése, ismeretek elsajátítása, attitűdök alakulása során gyakran eltérő fejlődés tapasztalható. A kompetenciafejlesztés folyamatában a tevékenységek kivitelezését, illetve a különböző helyzetekben való részvételt biztosító eljárások, technikák alkalmazása szükséges annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók is képesek legyenek a hatékony alkalmazkodásra, a környezet befolyásolására.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében a gyors, cselekvőképes alkalmazkodás, illetve az élethosszig tartó tanulásra való felkészülés érdekében valamennyi kompetenciaterület fejlesztése kiemelt fontosságú.

5.2.0. Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák magukban foglalják azoknak a beszédhez, íráshoz, szövegértéshez, a mennyiségi, téri-vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszerét, melyek lehetővé teszik a használható tudás megszervezését. A mozgáskorlátozott tanulóknál az alapkompetenciák fejlesztése mint előkészítő folyamat kiemelt szerepet kap az iskolai nevelés-oktatás során.

5.2.1. A tanulás kompetenciái

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását. Az előzetes tapasztalatszerzés a mozgáskorlátozottság

miatt minőségileg és mennyiségileg is módosulhat, ezért a tanuló előzetes tudása is hiányos, szórt lehet. Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy gyakran a részképességek zavarai vagy hiányosságai is nehezítik a tanulás folyamatát. A tapasztalati alapozás lehetőségeinek megteremtésével, életszerű tartalommal, a kíváncsiság, érdeklődés és megoldási késztetés felkeltésével és megtartásával stabil motiváció érhető el az egyéni tanulási formák kialakulásához. Fontos, hogy a mozgáskorlátozott tanuló az aktív, önirányított tanulás kompetenciáit az élet különböző területein változatos helyzetekben és szerepekben, önállóan, valamint másokkal is együttműködve alkalmazza céljai megvalósítása érdekében. Fontos, hogy a tanulók az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő eszközök (pl. számítógép, internet, elektronikus és iskolai könyvtár) készségszintű használatát. A hatékony tanulási módszerek elsajátítása magában foglalja a csoportos tanulás módszereit, a kooperatív tanulási technikát vagy a távoktatást.

5.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A kommunikáció teszi lehetővé a társas kapcsolatok kialakítását, a gondolatok közlését, az információ megszerzését és közvetítését – ezek mindegyike hatással van a mozgáskorlátozott tanulók önálló életvitelének kialakítására, illetve szűkebb és tágabb környezetükbe történő beilleszkedésére. Amennyiben – a sérülés következtében – akadályozott a szóbeli, az írásbeli vagy a nonverbális kommunikáció, a képességek speciális módszerekkel történő fejlesztésére van szükség (mozgás-, egyensúly-, ritmus-, grafomotoros képességek, térbeli tájékozódás, testséma, érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, nyelv és beszéd stb.), mindig igazodva az értelmi és mozgásállapothoz, illetve az életkorhoz.

A szóbeli kommunikáció érintettsége esetén szükséges lehet a logopédiai kezelés, a beszédterápia eljárásainak alkalmazása, súlyosabb esetben a kiegészítő, kiegészítő alternatív vagy augmentatív kommunikációs forma (a szóbeli kommunikációt helyettesítő, vagy kiegészítő, segítő, támogató kommunikációs rendszerek) használata. Az írásbeli kommunikáció akadályozottsága az infokommunikációs eszközök használatával kompenzálható. A kifejező beszéd fontos alkotóeleme a mimika, a beszédet kísérő kéz- és testmozgások, melyek kivitelezésének akadályozottsága esetén a tanulók mozgásfejlesztésébe is integrálni kell mindezek fejlesztését.

Az idegen nyelvi kommunikáció kiemelt fejlesztése támogatja a sikeres munkaerőpiaci integrációt és a társadalmi beilleszkedést. Minden esetben a sérülésnek leginkább megfelelő tanulási módszer megválasztása szükséges. Differenciálásra, a tananyag és a taneszközök adaptálására leginkább az idegen nyelvi olvasás és írás bevezetése előtti oktatási időszakban van szükség. A testbeszédet és a mimikát csak részben lehet bevonni a nyelvtanulásba, ugyanakkor többször kerülhet sor egyéb nonverbális eszközök használatára. A mozgásos játékokban, feladatokban differenciálásra vagy adaptálásra lehet szükség. Az eljátszással, utánzással, hangeffektusokkal, manipulációval járó

tevékenységekben és az azokkal kapcsolatos elvárásokban is az érintett tanuló képességeihez kell alkalmazkodni.

5.2.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetencia megfelelő szintje biztosíthatja a mozgáskorlátozott tanulók részvételét szinte valamennyi élethelyzetben. A nevelés-oktatás során az információs-kommunikációs technológiák használatának olyan szintű és minőségű elsajátítása szükséges, ami alkalmassá teszi a tanulókat az önálló ismeretszerzésre, az információk kritikus szűrésére, azok feldolgozására és kreatív használatára. A digitális kompetenciák megfelelő szintje lehetővé teszi a digitális platformokon folytatott kommunikációt, együttműködést, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanulók digitális tartalmakat legyenek képesek létrehozni. Mozgáskorlátozottság esetén sokszor speciális, illetve adaptált eszközök használata szükséges (speciális egér, klaviatúra, szoftverek stb.). A szóbeli vagy írásbeli kommunikációjukban akadályozott tanulók digitális kompetenciájának szintjét emeli, ha akadálymentes kommunikációjukhoz magas színvonalú, korszerű infokommunikációs háttérrel rendelkeznek.

5.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A problémamegoldó gondolkodás, a mennyiségi és minőségi adatgyűjtés, az adatok rendszerezése, az információk különböző logikai módszerekkel történő átalakítása, értelmezése és elemzése hozzájárul az önálló életvitel, az önrendelkező életforma kialakulásához, így a kompetenciafejlesztés kiemelten fontos területe. Az egyes jelenségek közötti összefüggések felismerése, értelmezése és gyakorlati alkalmazása révén a tanuló a mindennapi életet érintő kritikus helyzetekben megalapozott tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntéseket hoz.

5.2.5. A személyes és társas kompetenciák

A megfelelő önismeret hozzájárul a társas kapcsolatok kialakulásához, ami a társadalomban való boldogulás alapját képezi. A tapasztalatszerzés módosult folyamatai, a kommunikáció esetleges nehezítettsége, a társas kapcsolatok alakulásának sajátos módja miatt szükséges a terület kiemelt, tudatos fejlesztése, a megvalósítható célok kitűzése, a reális értékelés, a pozitív megerősítés.

A személyiség építésének és a lelki egyensúly fenntartásának egyik eszköze a lehetőségek szerinti önállóságra nevelés. A tanulóknál akkor alakul ki reális, pozitív énkép, ha önmagukhoz képest fejlődnek, érnek el sikereket. Fontos, hogy a mozgáskorlátozott tanulóknak legyenek céljai különböző területeken, mikro-, illetve makrociklusokra tervezzenek, ezáltal belső motivációjukat folyamatosan alakítsák, fejlesszék, majd a folyamat végén értékeljék teljesítményüket. Fontos, hogy közös munkában vállaljanak feladatot, ismerjék a csoportban betöltött szerepüket.

A másokkal való együttműködés a mindennapi élet megszervezéséhez nélkülözhetetlen. A társadalmi integráció kölcsönös alkalmazkodást, a mozgáskorlátozott tanulóktól is aktív részvételt kíván. A

társadalomban való aktív részvétel megköveteli a fogyatékos személyek esélyegyenlőségét biztosító jogokról, az érdekvédelmi szervezetek működéséről, szerepéről elsajátított ismereteket, valamint a kölcsönös alkalmazkodás képességének kialakulását.

5.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A művészi kifejezés és a kulturális életben való aktív részvétel a mozgáskorlátozott tanulók számára is adott, egyben a tehetség kifejeződésének lehetőségét biztosítja a művészet bármely területén. A mozgáskorlátozott tanuló harmonikus fejlődésének és önkifejezésének egyik fontos eszköze a rajzolás, festés, zene, mozgás, dramatikus interakció, tánc és egyéb alkotótevékenységek. A megfelelő eljárások, módszerek, testhelyzetek, eszközök megtalálása hozzásegíti a mozgáskorlátozott tanulót, hogy önmaga is kreatív alkotásokat hozzon létre, valamint hogy megtapasztalja az esztétikai átélés és a művészi önkifejezés hatásait.

5.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A reális önismeret, a megfontolt és minden körülményt figyelembe vevő pályaorientáció hozzájárulhat a megvalósítható pályakép, az önálló életvitel, az alkotó életforma kialakításához.

5.3. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

A különböző tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak nevelési-oktatási feladatainak megvalósításakor a következő szempontokat kell figyelembe venni.

5.3.1. Magyar nyelv és irodalom

A mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelt feladat a mozgáskorlátozottságból adódó kommunikációs (beszéd és írás) nehézségek ellensúlyozása, különös tekintettel a részképességek kiesésének kompenzálására (beszédhallási és beszédmotoros területek zavarai, olvasási zavarok/diszlexia, írászavarok/diszgráfia, esetleg beszédészlelési és beszédértési zavarok). Kiemelt feladat a magyar nyelv és irodalom oktatása során a megismerő tevékenység akadályozott voltából eredő hátrányok leküzdése (pl. a szókinccsfejlesztés).

A mozgáskorlátozott tanulók **írástanítását** hosszú előkészítő szakasz előzi meg, melynek során megfelelően kell pozicionálni a tanulót (asztalok és székek speciális beállításaira figyelve), hogy ezzel a lehető legoptimálisabb ülőhelyzetet biztosítsuk számára. A kézfunkció akadályozottsága megnehezítheti a mozgáskorlátozott tanuló írásmozgás-koordinációját. Ebben az esetben szükség lehet speciális, nagyobb sortávolsággal megrajzolt, vastagabb lapokból álló, kimondottan a gyengénlátó tanulóknak készült füzetre. Ezekben a füzetekben a sorok és a háttér eltérő kontrasztja is segíti a tanulók vonalközben maradását. Egyes esetekben szükség lehet speciális íróeszközre, ceruzafogóra. Néhány esetben a kézfunkció nem teszi lehetővé a kézírást, ilyenkor a mozgáskorlátozott tanuló digitális eszközön (számítógépen, laptopon vagy tableten stb.) dolgozik. Ilyen esetekben a tananyagot digitalizálni kell.

Az írást minden esetben meg kell, hogy előzze a kéztorna, a manipuláció, valamint a grafomotorika fejlesztése. Fontos a kéz és az ujjak mozgékonyságának, ügyességének, a kéz izmainak, az ízületek lazaságának, célpontosságának fejlesztése, a kéz izomerejének szabályozása, az ujjak tapintási érzékenységének, dominanciájának javítása, a két kéz, illetve a szem- és kézmozgások közti koordináció fejlesztése. Mindez lassított ütemű írástanulást eredményez, illetve megnöveli az írás-előkészítő szakasz időtartamát. A betűelemek vázolásakor fontos az irányokat megnevező szavak értése, használata, valamint azok vonalrendszerbe helyezése. Mozgáskorlátozott tanulók esetében előfordulhat, hogy a felső végtagi funkciók súlyos károsodása vagy a manipuláció nagymértékű akadályozottsága jelentősen megnehezíti a folyóírás elsajátítását. Ilyenkor támogatjuk a nyomtatott kis-, illetve nagybetűs írást, illetve a helykijelölő írást. Előfordul az is, hogy a kéz funkcionális állapota nem teszi lehetővé az olvasható írásproduktum kivitelezését, ilyenkor a segítő technológiákkal történő írás bevezetésére kerül sor. A bevezetés időpontjáról mindig egy szakmai team dönt, melynek tagjai az osztályfőnök, a mozgásnevelő, a szomatopedagógus.

A mozgáskorlátozott tanulók **olvasástanítását** szintén hosszú előkészítő időszak előzi meg, melynek során kiemelten fontos a beszéd alaki és tartalmi oldalának fejlesztése, valamint a beszédértés és az önkifejező beszéd fejlesztése. Ezenkívül kiemelt szerepe van a fonológiai tudatosság fejlesztésének, a szókincsfejlesztésnek, a téri tájékozódás fejlesztésének, valamint a ritmusfejlesztésnek. Az olvasás tanítása során szükség lehet arra, hogy az olvasnivalót kinagyítsuk és a síkban jól követhetően, strukturáltan helyezzük el a lapon. Mozgáskorlátozott tanulók olvasásakor szükség lehet a papír vagy a könyv rögzítésére, esetenként dönthető könyvtartóra, sorvezető alkalmazására, esetleg nagyítóra vagy lapozóra.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Megfelelő olvasási és íráskészség kialakítása.
- A hagyományos és a digitális szövegértés fejlesztése (mind a hallott, mind az olvasott szövegek tekintetében).
- Szövegalkotási képesség formálása; a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus, a véleménynyilvánítás és a tanulók vitakultúrájának bátorítása, fejlesztése.
- Nyelvtani és helyesírási ismeretek, ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos alakítása.
- Az önálló, hatékony tanulás elsajátíttatása (a tanuló képes legyen kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is), ismeretfeldolgozási technikák tanítása. A tanuló érdeklődésének megfelelően hagyományos és digitális szövegekkel bővítse ismereteit.

- Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (irodalom, zene, tánc, dráma, bábjáték, fotó, film és képzőművészeti alkotások segítségével).

5.3.2. Matematika

A mozgáskorlátozott tanulók matematikaoktatása során tudatosan figyelni kell a cselekvéses tapasztalatszerzés gátoltságára, a megismerő tevékenység akadályozottságára, a manipuláció akadályozottságára, a kognitív funkciók sajátos fejlődési útjára, a részképességzavarok megszüntetésére, minimalizálására, a társuló fogyatékoságok enyhítésére, tüneteinek megszüntetésére, a fizikai, pszichés és egészségügyi problémák okozta „teljesítőképesség”-változásokra. Mindezek indokolják a matematika oktatása során a mozgásállapotnak megfelelő, egyénre adaptált eszközök használatával támogatott, tapasztalatszerzésre épülő, cselekedtető, hosszabb megalapozó szakasz beiktatását, melynek során lényeges a lehető legtöbb érzékszerv bevonásával szerzett érzékletek integrálása (látás, hallás, tapintás, mozgás).

A matematika tartalmainak elsajátíttatása során a kis lépésekre bontás elve, illetve az absztrakciós út tudatos megsegítése, a játékosság, a motiváció folyamatos fenntartása és a folyamatos gyakorlás elve támogathatja a megértést, a tanulási folyamatot. A mozgáskorlátozott tanuló saját testén kialakuló mennyiségfogalma sokszor kialakulatlan, így a tapasztalatszerzés ezen a területen is kiemelt jelentőségű.

A nevelési-oktatási feladatok sorában kiemelt szerepe van a hiányzó, sérült vagy rendellenesen működő adottságok–készségek–képességek javításának, korrigálásának, kialakításának, mással való pótlásának, illetve mindezek fejlesztésének. Az ismeretnyújtás a képességek gazdag tárházának fejlesztése közben, az adott életszakaszon belül a tanuló individuumának – fejlődési ütemének – figyelembevételével zajlik.

A kézfunkció akadályozottsága megnehezítheti a mozgáskorlátozott tanuló írásmozgás-koordinációját, ezért szükség lehet speciális, nagyobb négyzetekkel megrajzolt négyzethálós füzetre, mely kimondottan a gyengénlátó tanulók számára készül, vagy speciális íróeszközre, ceruzafogóra. Néhány esetben a kézfunkció nem teszi lehetővé a kézírást, ilyenkor a mozgáskorlátozott tanuló digitális eszközön (számítógépen, laptopon vagy tableten stb.) dolgozik. Ilyen esetekben a tananyagot digitalizálni kell.

A geometriai tananyag gyakorlati részének tanítása a mozgásállapottól függően egyéni elbírálás alapján történik. Sok esetben szükséges tárgyi és személyi feltételekkel biztosítani az egyes feladatok kivitelezését (pl. geometriai eszközök rögzítését megoldani, körzőhasználatot segíteni, számítógépes programok segítségével szerkeszteni). Esetenként egyes tananyagrészek módosítása, csökkentése, adaptálása válhat szükségessé (pl. számítógép, számológép használata, valamint a különböző számítógépes programok, pl. GeoGebra; vagy tabletre, okostelefonra letölthető app-ok használata).

Indokolt esetben – a szakértői bizottság javaslatával alátámasztva – szükséges lehet az egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Cselekvéses tapasztalatszerzésből adódó hátrányok kompenzálása
- A környező világ mennyiségi és minőségi tulajdonságainak megismerése, a jelenségek közötti összefüggések felismerése
- A percepció fejlesztése és a különböző érzékek integrálása
- A térben és a síkban való tájékozódás fejlesztése
- Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban, a döntésekre, ítéletalkotásra való képesség fejlesztése
- Pontosság, kreativitás, kritikai, stratégiai és rendszerező gondolkodás kialakítása
- A számolási készség fejlesztése
- Helyes tanulási szokások fejlesztése
- Az életkornak megfelelő matematikai szaknyelv elsajátítása

5.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A mozgáskorlátozott tanulók számára szükséges a társadalmi tapasztalatszerzés hiányainak pótlása, a fogyatékosokkal élő történelmi személyek tevékenységének bemutatása. Sajátos tartalmat jelenthet a fogyatékos emberek társadalmi megítélése a történelem során, a társadalmi, politikai helyzet, a kulturális színvonal és a fogyatékos emberek helyzete megítélése közötti összefüggés, a mozgáskorlátozottakra vonatkozó jogszabályok és érdekvédelmi szerveződések, a fogyatékos személyekkel foglalkozó intézmények ismerete.

A múzeumlátogatások, helytörténeti kirándulások szervezésével az általános célokon túl (a múlt valóságáig megismerése) tapasztalatokhoz, élményekhez juthatnak a tanulók a kulturális és társadalmi integráció, az együttműködés területén is.

5.3.4. Erkölc és etika/hittan/hittan

A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékosokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos a mozgáskorlátozott tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyosak, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

5.3.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A mozgáskorlátozott tanulók esetében az embertani, egészségügyi ismeretek kiegészülnek a tanuló diagnózisának ismeretével és az ezzel kapcsolatos egészségügyi feladatok és problémák kezelésével.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Amennyiben a tanuló mozgásos ismeretszerzése gátolt, a tanulási környezet megfelelő alakítása és a különböző segítő technológiák alkalmazása teremtheti meg a legteljesebb tapasztalatszerzés lehetőségét.
- Tudatosan kell irányítani a tanuló megismerő tevékenységét, tapasztalatszerzését és annak feldolgozását. Az egyre magasabb szintű ismeret kialakítása érdekében ennek a kis lépésben haladás figyelembevételével kell történnie.
- A lehető legnagyobb mértékben segíteni kell a tapasztalatok ismeretté válását, nyelvi szinten való tudatosítását, hogy az felhasználható ismeretté mélyüljön, azaz a tanuló eszközként tudja alkalmazni.
- A tanuló önismeretének segítése, a helyes életvitel kialakításának megalapozása és az önálló életvitelhez szükséges alapképességek kialakítása.
- A téri tájékozódási képesség kialakulásának megsegítése és fejlesztése.
- A közvetlen tapasztalatszerzés érdekében erdei iskola, gyakoribb tanulmányi kirándulások, szabadtéri órák, múzeumlátogatások szervezése.
- A testi-lelki egészségnevelés, a társas készségek fejlesztése és mentálhigiénés nevelés.
- A tanuló saját képességeinek figyelembevételével a reális lehetőségek feltérképezése mellett ismerje és tudja alkalmazni segédeszközével a balesetmentes közlekedés szabályait! Tanuljon meg önállóan közlekedni a számára szükséges segédeszközök segítségével!
- A tanuló alkalmazza a sérüléséből adódó speciális egészségügyi előírásokat, higiénias szabályokat!

5.3.6. Idegen nyelv

A nyelvtanulás a továbbtanulás, a későbbi munkavállalás, az önbizalom növelésének fontos eszköze, ezért minden esetben szükség van a megszerzett nyelvtudás gyakorlati felhasználhatóságának egyénre szabott elősegítésére.

Az olvasási és írásnehézségekkel küzdő tanulók esetében az auditív tanulási módszerek eredményesebbek. A beszéd- és kommunikációs zavarok, beleértve a nonverbális kommunikáció zavarait is, gátolhatják a mozgáskorlátozott tanuló aktív részvételét az idegen nyelvi szóbeli

kommunikációban – ebben az esetben az érintett funkciók kiemelt fejlesztése, esetleg az írásbeli kommunikáció előtérbe helyezése jelenthet megoldást.

5.3.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A komplex művészeti nevelés a mozgáskorlátozott tanuló harmonikus fejlődésének és önkifejezésének egyik fontos területe, melynek során a zene, a mozgás, a dramatikus interakció és az alkotás kerül előtérbe.

A felmentés bármely formája indokolatlan; a megfelelő eljárások, módszerek, testhelyzetek, eszközök megtalálása valamennyi művészeti területen hozzásegíti a tanulót az alkotó folyamathoz.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően a vizuális kultúra tantárgy esetén:

- Manipuláció, finommotorika, eszközhasználat fejlesztése
- Grafomotoros képességek fejlesztése
- Az elsődleges és másodlagos sérülésekből, az eltérő életvitelből, beszűkült élettérből fakadó hiányok pótlása
- A közvetlen tapasztaltatás, élmények, hatások tudatos és rendszeres biztosítása
- A percepció fejlesztése, az érzékszervek stimulálása
- A környezet aktív befogadására és befolyásolására, alakítására való motiváltság fejlesztése
- Helyes belső képek és ezek visszafordítási képességének (ábrázolóképeség) kialakítása
- Az önkifejezési módok, a környezettel való sokoldalú kommunikációs lehetőségek elsajátítása
- Figyelemorientáció, fixáció

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően az ének-zene tantárgy esetén:

- A zene megszerettetése az egyes zeneműveken keresztül
- Az optimális testhelyzet beállítása az énekléshez, zenehallgatáshoz
- A megfelelő légzéstechnika kialakítása az énekléshez, ami hozzájárul a beszéd légzéstechnikájának javulásához
- Differenciálni szükséges a dalválasztáskor a dal tempója, sebessége, ritmusa, hangterjedelme szerint
- Az énekléskor szükséges ajakmozgások, artikuláció, nyelvmozgás, egy-egy hang kitartása, a szavak szótagolása, ami hozzájárul a beszéd azonos összetevőinek fejlesztéséhez is
- Ritmuskészség fejlesztése, ami segíti a koordinált mozgás kivitelezését
- Az előadói készség gazdagítása, a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlesztése

- Néphagyományok, népszokások megismerése, megszerettetése, népi játékok tervezése, adaptálása, kivitelezése
- A hangszerek megismertetésekor szükség lehet a hangszerek adaptálására, vagy olyan segítő technológia alkalmazására, mellyel a hangszer megszólaltatható
- Aktív muzsikálás igényének felkeltése

5.3.8. Technológia

A technika és tervezés tantárgy

A tantárgy keretében olyan ismeretek, tevékenységformák és eszközök használatának megtanítása szükséges, amelyeket a tanuló hasznosítani tud szabadideje eltöltése, pályaválasztása, önálló felnőtt élete, illetve a szűkebb és tágabb környezetébe való beilleszkedés során. Az életkor, illetve a mozgásállapot határozzák meg az eszközök, illetve a praktikus tevékenységformák kiválasztását. Az önállóság kialakítását célzó eszközök (sokszor gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök) használatának elsajátítása során a tanulóknak minden esetben meg kell tanulniuk az eszközök használatán túl azok karbantartását, illetve a velük kapcsolatos higiénés és balesetvédelmi szabályokat.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- A pszichomotoros funkciók (szenzomotorium, motoros koordináció, téri tájékozódás, nagy- és finommozgások) célirányos fejlesztése, a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása és megtartása
- A különböző munkafolyamatok elvégzéséhez szükséges célszerű és helyes optimális testhelyzet kialakítása
- A mindenkori mozgásállapotnak megfelelő motoros képességek, mozgáskoordináció fejlesztése
- A munkamozdulatok összerendezettségének és pontosságának folyamatos alakítása és fejlesztése, precíziós fogás kialakítása és erősítése, illetve az ehhez szükséges individualizált segítő technológia kiválasztása és adaptálása. Ez magában foglalja az egyes tevékenységekhez szükséges eszközök, tárgyi és személyi feltételek kialakítását, a módszerek adaptálását, a megmunkálandó munkaanyag szükség szerinti módosítását (lehetséges módosítások: méret, anyag, vastagság, alak és rögzítettség).
- A mozgásállapot függvényében az egyes tananyagrészekre, munkadarabok elkészítésére tervezett időtartam módosítása
- Célszerű, szervezett és kitartó munkavégzésre szoktatás

- Az önálló munkavégzés megkövetelése az egyéni mozgásállapotból következő korlátokat figyelembe véve, a lehetőségeket kihasználva
- A helyes segítségkérés és a segítség elfogadásának tanítása, toleranciára és a másság elfogadására nevelés
- Az egyéni korlátok felismertetése és beláttatása, kompenzáló technikák keresése (egyéni munkafogások kialakítása)
- Az önbizalom növelése pozitív megerősítéssel, sikerélmény, oldott légkör biztosításával
- Készségek, jártasságok kialakítása a meglévő képességekre alapozva, egyéni elvárások alapján – szükség szerint egyéni foglalkozás keretén belül –, amelyek segítségével a mozgáskorlátozott tanulók adottságait kihasználva teljesítményük megközelítheti az épekéét.
- Az elemi alkotó-, kritikai (önértékelő), megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek fejlesztése.

A digitális kultúra tantárgy

A digitális kultúra tantárgy oktatása során a mozgáskorlátozott tanulók egyéni mozgásállapotától függően gyakran szükséges az egyénre szabott, adaptált eszközök (pl. speciális egér, trackball egér/hanyatt egér, speciális billentyűzet, billentyűzetrács, membránbillentyűzet, könyök- és csuklótámasz, vagy a hagyományos számítógéptől eltérő érintőképernyős tablet, laptop stb.) alkalmazása. Ezenkívül gyakran több idő szükséges a számítógép kezelésével kapcsolatos manuális tevékenységek megtanítására és begyakorlására. A tanuló esetenként a számítógép kiegészítő lehetőségeivel lesz képes az önálló használatra (beragadó billentyűk, billentyűszűrés, hangjelzések, egér speciális beállításai, billentyűkombinációk, egérkiváltók, digitális billentyűzet, fejegér, szemegér stb.).

A mozgáskorlátozott tanulók számára a digitális kultúra tanítása korábbi időszakban elkezdődhet. Különösen indokolt ez abban az esetben, ha a mozgásos akadályozottság miatt a kézírás kivitelezése nehézkes, a kézírással létrehozott írásproduktum olvashatatlan, és indokolt a segítő technológiák használatával támogatott írásbeli kommunikáció elsajátíttatása.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében a magabiztos és pontos számítógép-használat, a számítógép adta lehetőségek kreatív használata kedvezően befolyásolhatja a pályaeorientációt, a munkába állás feltételeként szolgálhat (akár távmunka keretében is), így megfelelő időt kell biztosítani a dokumentumkészítés, információszerzés témakörök gyakorlati részének elsajátíttatására.

5.3.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület alapelvei és céljai, fejlesztési feladatai a mozgáskorlátozott tanuló egyedi mozgásszervi diagnózisától és a klinikai tünetektől, mozgás- és

egészségi állapotától, aktuális fejlettségi szintjétől függően a pedagógiai és egészségügyi rehabilitációval, rehabilitációval összhangban valósul meg. A mozgásszervi és a pedagógiai rehabilitáció, valamint a testnevelés és sport fejlesztő mozgásprogramjai speciális eljárásainak együttese eredményezi a mozgáskorlátozott tanulók sajátos testkulturális nevelését, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület tartalmát, tantárgyi anyagát, szervezési formáit.

A mozgáskorlátozott tanulók testnevelésóra alóli automatikus felmentése nem indokolt. A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület keretében szervezett testnevelés tantárgyi órán a tanuló a mozgásvizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint a tanulóval foglalkozó team (orvos, szomatopedagógus, gyógytornász, központi idegrendszeri károsodás esetén konduktor is) véleménye alapján vesz részt. A testnevelésórán való részvétel lehet teljes vagy részleges, a felmentés lehet teljes és átmeneti. Mozgáskorlátozottság esetében a testnevelés tantárgyi óra helyett/mellett biztosítani kell a mozgásnevelési foglalkozásokat. A testnevelésórán való foglalkoztatás a mozgásszervi fogyatékoság típusának megfelelő szakképesítéssel rendelkező utazó gyógypedagógus (szomatopedagógus), központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus vagy konduktor vagy gyógytornász javaslatai és iránymutatásai szerint, szükség esetén részvételével történik.

A tanulási terület fejlesztési feladatainak való megfelelés érdekében az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció keretében a mozgásnevelés szomatopedagógus, központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus vagy konduktor vagy gyógytornász vezetésével történik.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Komplex funkcionális vizsgálat és diagnosztika alapján a károsodott tartási és mozgási funkciók helyreállítása
- A meglévő mozgásszervi betegségek korrekciója, kompenzációja. Új tartási és mozgási funkciók kialakítása, helyes testtartást segítő feladatok
- A mozgásszervrendszer optimális működőképességének biztosítása
- Az állapotromlás, a másodlagos károsodások megelőzése
- A változó környezeti adottságoknak, életkori sajátosságoknak megfelelő legmagasabb szintű mozgásos alkalmazkodóképesség kialakítása és a mozgáskultúra elsajátítása
- A motoros készségek és képességek fejlesztése, a fizikai kondíció növelése és az egészséges életre nevelés
- Az egészség megőrzése és javítása a mozgásigény növelésével és a mozgásszükséglet kielégítésével
- Mozgástudat kialakítása

- Rendszeres fizikai aktivitásra nevelés sérülésspecifikus és egyedi adaptációval
- Tehetséggondozás különböző adaptált sportfoglalkozásokon keresztül, mozgásállapotnak és képességeknek megfelelő sportágválasztás és sajátos felkészítés
- Mindennapos tevékenykedtetés, a személyi függetlenség motoros feltételeinek és eszközhasználatának kialakítása
- A kommunikáció motoros hátterének javítása érdekében végzett terápiás mozgásanyag és adaptív eszközhasználat
- A reális mozgásos én-tudat kialakítása, önálló életvitelre való elő- és felkészítés
- Játék és versenyeztetés
- Kedvező pszichés hatások kiváltása: sikerélmények nyújtása, testmozgás megszerettetése, önbizalom növelése
- Az egészséges életmód megalapozása, a szabadidő helyes eltöltése

A rehabilitációs és rehabilitációs célok megvalósításának összetevői és tartalmai:

- A fizioterápia módszerei és eljárásai (gyógytorna passzív és aktív eljárásai, hidroterápia, elektroterápia stb.)
- Ergoterápia (segítő technológiák: gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása, azok használatának betanítása, szükség szerinti környezeti adaptációk)
- Egyéb terápiás célú eljárások, módszerek
- Gyógyúszás bevezetése
- A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület sérülésspecifikus és egyénileg adaptált mozgásanyaga (gimnasztika, torna, atlétika, testnevelési és sportjátékok)
- Adaptált szabadidős és sportfoglalkozások, játék, diák- és versenysport sérülésspecifikus ismeretei és gyakorlata

A fejlesztési követelmények jelentős eltérései miatt – abban az esetben, ha a testnevelést a mozgásnevelés teljesen felváltja – a helyi tantervekben a testnevelés tantárgyi elnevezés helyett a mozgásnevelés elnevezés javasolt.

5.4. Az iskolai fejlesztés szakaszai

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai fejlesztésének szakaszolása módosításokkal megegyezik a Nemzeti alaptanterv képzési szakaszaival.

A mozgáskorlátozott gyermek iskolakészültsége, fejlődésének sajátos útja, tapasztalatszerzésének eltérő volta, hiányosságai indokolhatják, hogy az 1. évfolyam teljesítésére a pedagógiai program helyi tanterve egy tanévnél hosszabb időt (két tanévet) biztosítson, vagy az 1. és a 2. évfolyam elvégzése

után kerüljön beiktatásra egy úgynevezett képességrendező év, melynek során a megszerzett ismeretek készségszintűvé válhatnak.

Szükség esetén a további pedagógiai szakaszok is szervezhetőnek hosszabb időszámban, jellemzően a felső tagozaton. Ennek két módja lehetséges:

1. Az évfolyamonkénti kötelező alapóraszám megtartásával a tananyagot 4 év felső tagozata helyett 5 év alatt teljesítve ún. nyújtott tagozatot hozunk létre, ezáltal több időt biztosítunk az egyes tananyagrészek feldolgozására.
2. A felső tagozat 4 évre eső össz-alapóraszámát 5 év alatt teljesítjük, ezáltal a mozgáskorlátozott tanulók napi és heti óraszámát csökkenthetjük, azaz terhelésük mérséklődik.

5.4.1. Az óvoda–iskola átmenet pedagógiai feladatai

Az érésben, fejlődésben késést mutató mozgáskorlátozott gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége, ahol a korai gondozás, fejlesztés, valamint a speciális óvodai nevelés eredményeire támaszkodva a mozgáskorlátozott gyermekek az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe vezetődnek át. Sok esetben a gyermekek gyógyászati és rehabilitációs segédeszközökkel való ellátása is ebben az időszakban történik meg. A mozgásszervi fogyatékos, mozgáskorlátozott gyermek nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket). Kiemelten fontos a mozgáskorlátozott tanuló rövid és hosszú távon való közlekedésének kialakítása, gyakorlása, valamint az önellátási funkciók fejlesztése a mindennapi tevékenységek során, mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelés feladatait minden tevékenységbe és tanórába be kell építeni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmazása a napirend egészét átszövő feladat (közlekedés, öltözködés, tisztálkodás, étkezés, játéktevékenység, tanulás, alkotás). A mozgáskorlátozott tanuló számára ki kell alakítani a megfelelő, biztonságos és komfortos tanulói környezetet (tanulói asztal, szék, megfelelő bútorok kiválasztása, illetve kerekesszékes életmód esetén a kerekesszék optimális beállításai).

Az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének pedagógiai célja, hogy segítséget nyújtson a tanköteles korú mozgáskorlátozott gyermek iskolai életmódra való felkészítéséhez, fejlődéséhez,

biztonságérzetének kialakulásához. Továbbá adjon lehetőséget, hogy a gyermek aktív tagja lehessen a közösségnek, a mozgás és a mozgással szerzett tapasztalatok élménnyé válhassanak számára, leküzdhesse vagy csökkenthesse a sérüléséből adódó objektív és szubjektív hátrányokat, valamint felfedezhesse és fejleszthesse képességeit, készségeit.

5.4.2. Az 1–2. évfolyam pedagógiai feladatai

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek, eltérő iskolakészültségi szintek pedagógiai kezelése történik. Ebben a szakaszban fontos cél a tanulók egyéni tanulási módszereinek és szokásainak megalapozása. A tanórai tevékenységekhez szükséges eszközök kiválasztása, esetleg adaptálása ugyancsak az első pedagógiai szakasz kiemelt feladata.

- Az olvasás-írás során a csúszásgátló, a megfelelő méretű, alakú és vonalazású füzet használata; a ceruzafogás kialakítása, illetve különböző ceruzafogók használatának személyes beállítási szükségesei, illetve amennyiben a kézírás nem lehetséges, a segítő technológiák használatával történő írás kialakítása válik elsődlegessé; az olvasáshoz esetleg szükséges könyvtartó, sorvezető, nagyító használatának beállítása történik meg.
- A matematika sokszínű eszközkészletének mozgásállapothoz történő adaptálása az eszközök méretének, anyagának, vastagságának, megfoghatóságának, rögzíthetőségének, borításának változtathatóságával válik lehetővé, annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanuló cselekvés, tevékenykedés útján irányított formában szerezzon tapasztalatokat.
- A technika és tervezés tantárgy, valamint a vizuális kultúra keretében az egyedi adaptált eszközök, módszerek és segítő technológiák teszik lehetővé, hogy a mozgáskorlátozott tanuló az örömmel végzett alkotómunkában kiteljesedhessen és a mindennapi tevékenységek végzésében fejlődjön.

5.4.3. A 3–4. évfolyam pedagógiai feladatai

Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán fontossá válnak az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanulási-tanítási folyamatok, és fokozatosan előtérbe kerül a Nat elveiből következő motiválási és tanulásszervezési folyamat – a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat, valamint az alapvető képességek, készségek elsajátításával; a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával.

5.4.4. Az 5–6. évfolyam pedagógiai feladatai

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képességegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása. Különösen nagy hangsúly van a matematikai és az anyanyelvi

kompetenciaterületek fejlesztésén. Kiemelt szerepe van az esélyteremtésnek, felzárkóztatásnak, tehetséggondozásnak, melyek segítik a tanulók képességeinek kibontakoztatását.

5.4.5. A 7–8. évfolyam pedagógiai feladatai

A felső tagozat 7–8. évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az egész életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, melynek során kiemelt hangsúlyt kap a pályaválasztás, pályaorientáció. Ebben a pedagógiai szakaszban az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz kapott minták alkalmazása, a tanulók egyéni tanulási módszereinek és szokásainak megalapozása történik. Az egészséges életvitel kialakítása kiemelten fontos a mozgáskorlátozott személyek esetében, ezért számos tanulási terület és tantárgy feladataként szolgál (mozgásnevelés, természettudomány, technológia). A tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása (deduktív ismeretszerzés: meglevő tudásból kiindulva újabb ismeretekhez vezet, az általános szabályokból következtet az egyedi esetekre érvényes állításokra). Az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikák és tanulásszervezési módok folyamatosan jelen vannak ebben a pedagógiai szakaszban.

5.4.6. A 9–12. évfolyam pedagógiai feladatai

A nevelés-oktatás utolsó szakaszában a tanulási utak a mozgáskorlátozott tanulók iskolaválasztásának megfelelően differenciálódnak. A nevelési-oktatási folyamatban rugalmasan kell alkalmazkodni a tanulók mozgásállapotához, pszichés és emocionális fejlettségéhez, a már elsajátított készségek és képességek szintjéhez. A pályaválasztási érettség kialakításával, a különböző munkatevékenységekhez szükséges kompetenciák fejlesztésével és az önmegismerési folyamat támogatásával lehetővé válik a tanulók továbbtanulása és beilleszkedése a társadalomba. Az élethosszig tartó tanulás belső motivációjának megteremtése, a hatékony tanulási formák elsajátíttatása a különböző oktatási módszerek változatos alkalmazásával, a tananyag adaptálásával, tehetséggondozással, a tanulási kudarcok prevenciójával történik.

A mozgásfejlesztéssel kapcsolatos feladatok a középiskolában átalakulnak: hangsúlyossá válik az önálló élethez szükséges mozgásminták kialakítása és azok begyakoroltatása. Az élettér kinyitásával kell kialakítani az ehhez szükséges belső és külső motivációt. A diagnózissal és mozgásállapottal kapcsolatos ismeretek átadása, a szükségletek tudatosítása, a fiatalok egyéni felelősségének hangsúlyozása, az ezekből adódó kötelezettségek ellátása kiemelt feladat. Fontos cél az önellátás és önrendelkezés mozgásos és szocializációs feltételeinek megteremtése, melynek során kiemelt szerepe van a közösségépítésnek, hiszen a közösségek összetartó ereje segítheti a tanulókat a szocializáció

folyamatában, olyan életkorban, amikor erősödő önállósodási igényük következtében egyre több káros hatásnak lehetnek kitéve. A nevelő-oktató munka során hangsúlyt kell helyezni az önálló véleményformálás és közösségi feladatvállalás támogatására, ezzel felkészítve a tanulókat a demokratikus magatartásformák gyakorlására. Természetesen ebben a nevelési-oktatói szakaszban is fontos a pedagógiai célok, feladatok megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása.

5.5. Értékelés

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott értékelési rendszer módosításokkal érvényesíthető a mozgáskorlátozott tanulók tantárgyi értékelésekor is.

A mozgásnevelés tantárgy esetében a nevelés-oktatás teljes idejében mindvégig szöveges fejlesztő értékelést kell alkalmazni. Az ének-zene, vizuális kultúra (komplex művészeti nevelés), digitális kultúra, technika és tervezés tantárgyak esetében a 4. évfolyam végéig fejlesztő értékelést ajánlott alkalmazni mozgáskorlátozott tanulók esetében, amit a pedagógiai programban is rögzíteni kell.

A mozgáskorlátozott tanulók a különböző mérések (előzetes felmérés; segítő-formatív felmérés; összegző, lezáró-szummatív felmérés) során ugyanolyan minőségű és mennyiségű feladatot oldhatnak meg, mint többségi társaik, számukra azonban többletsegítséget kell biztosítani.

A többletsegítség sérülésspecifikusan, elsősorban a funkcionális állapotjellemzőkhöz igazodva, egyéni szükségletekre szabottan legyen elérhető! Az adaptációs szükségletre vonatkozó adatokat, a számonkérésekre, vizsgákra vonatkozó paramétereket a tanulók sajátos nevelési igényével kapcsolatban a mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók vizsgálatára specializálódott szakértői bizottság által elkészített szakértői vélemény tartalmazza javaslati részében.

A 2011. CXC. köznevelési törvény 51. § (5) bekezdésének értelmében a sajátos nevelési igényű, jelen esetben mozgáskorlátozott tanuló részére a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket, a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell az adottságaihoz.

Az 56. § (1) bekezdése szerint a tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő, b) a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

A (2) bekezdés szerint érettségi vizsgán kijelölt tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat.

- Többletidő és szünetek: A többletidő biztosítása a sajátos nevelési igény e típusában alapvető, hiszen az állapotból adódóan az esetek többségében jellemzően lassul a kivitelezési tempó,

másrészt a kórformák egy részénél a feladatközi szünetek biztosításának kötelező, orvosilag meghatározott rendszere van (pl. gerincvelő-károsodás esetén a tanulók katéterezési szükséglete).

- A feladatlapok adaptációja: Az írásbeli felméréseket egyes mozgáskorlátozott tanulók esetében nagyítani szükséges. Fontos, hogy a tesztek összeállítása során egy feladat teljes egészében egy oldalra kerüljön (amennyiben a szöveg és a hozzá tartozó kérdések egy lap két oldalán vannak, úgy azok folyamatos lapozása szükséges, ami akadályozott kézfunkció esetén idővesztést jelent, mivel problémás a lap megfogása, megfordítása). Fontos, hogy a feladatlapokon szélesebb rubrika, illetve több sor, valamint nagyobb sorközök álljanak rendelkezésre. Ugyanakkor ilyen megoldás csak akkor alkalmazható, ha a battéria a mozgáskorlátozott tanulók számára átstrukturált (tehát azonos tartalmú, de eltérő formájú feladatlapok: rubrikák sormagassága min. 1,5 cm, jelölendő válasznál a betűjeles körök átmérője 1 cm, 2-es sortávolság). Sokszor nagyítani szükséges a feladatlapokat. Több mozgáskorlátozott tanuló esetében nem alkalmazhatóak az A4-es méretben készülő feladatlapok, tekintettel arra, hogy az érintett tanulók nem érik el a lap tetejét például felső végtaghiány vagy redukció, illetve felső végtagi ízületi mozgásbeszűkülés miatt.
- Eszközös megsegítés: A mozgáskorlátozott tanulók esetében előfordulhat, hogy speciális íróeszközre, egyéb kiegészítő eszközre (pl. speciális asztalra, csúszásgátlóra) van szükség a felmérés során. Bizonyos mozgáskorlátozott tanulóknál az írásbeli vagy a szóbeli, esetleg mindkét kommunikációs csatorna súlyos mértékű akadályozottsága áll fenn. Ezekben az esetekben mind a tananyagot, mind a felmérést digitalizálni kell. Az érintett tanulók minden esetben a számukra adaptált és már megszokott infokommunikációs eszköz segítségével teljesítik a felméréseket.
- A felmérés módjának adaptációja: Mozgáskorlátozott tanulók esetében a szóbeli számonkérés írásbelire, az írásbeli számonkérés szóbelire változtatható.
- A felmérések során személyi segítő jelenléte is szükségessé válhat, aki a következő módokon nyújthat segítséget:
  - lapoz a feladatlapban;
  - a tanuló testhelyzetét igazítja, individuálisan (személyre szabottan) pozicionálja;
  - ha kell, az időkeret betartása érdekében felolvassa a kérdéseket;
  - ír a tanuló helyett, aki tollbamondja a megoldásokat.

5.6. A tanulási célok

A tanulási célok tekintetében mindenkor figyelembe kell venni a mozgásszervi károsodás fajtáját, mértékét és kiterjedését; az aktuális mozgásállapotot.

A különböző tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak tanulási céljainak megvalósításakor a következő szempontokat kell figyelembe venni:

5.6.1. Magyar nyelv és irodalom

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció, grafomotoros készség kialakulásának akadályozottsága miatt az írásbeli munkák külalakja nem minősíthető. Mozgáskorlátozott tanulóknál a fent említett okok miatt nem minden esetben válik elsajátíthatóvá a folyóírás. Ezeknél a tanulóknál a nyomtatott kis- vagy nagybetűs írást, illetve a helykijelölő írást tanítjuk. Amennyiben a kézírás veszélyezteti az olvashatóságot, akkor minden esetben előtérbe kerül a segítő technológiákkal történő írás (pl. tableten, számítógépen való írás).

A beszédszervek, illetve a beszédért felelős agyi központok érintettsége esetén – amennyiben a beszéd nehezen érthetővé (dysarthria) válik, vagy kialakul a teljes beszédképtelenség (anarthria) – akadályozott lehet a szóbeli szövegalkotás tanulási céljainak megvalósítása; úgymint a kifejező, érthető, kommunikációs helyzetnek megfelelő beszéd, vagy a versek, irodalmi művek szöveghű, érthető tolmácsolása. Nagyon fontos, hogy minden esetben bátorítsuk a hangzó beszédet, azonban ennek értékelése nem ajánlott.

5.6.2. Matematika

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik a térben és síkban való alkotás, a mérések megvalósítása, valamint a geometriai szerkesztés kivitelezése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik az egyszerű alaprajzok, modellek tervezése és elkészítése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.4. Erkölc és etika/hittan

Fontos cél, hogy az Erkölc és etika/hittan keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a mozgáskorlátozott tanulókat mozgáskorlátozottságuk feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel.

5.6.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik a mérések kivitelezése és a mérőeszközök használata, az egyszerű alaprajzok, térképek, modellek tervezése és elkészítése, a különböző kísérletek, modellkísérletek és vizsgálatok elvégzése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.6. Idegen nyelv

Mozgáskorlátozott tanulók esetében a kommunikáció akadályozottsága miatt a kitűzött tanulási célok megvalósítása és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A mozgáskorlátozott tanuló egyedi, speciális megsegítése során a kiindulás alapja fizikai adottsága, mozgásállapota, értelmi képessége, kommunikációjának formája, szintje és érzelmi állapota, melynek értelmében a témakörök tanítása és értékelése a mozgásállapottól függően egyéni elbírálás alapján történik, esetenként egyes tananyagrészek, taneszközök módosítása, adaptálása válhat szükségessé.

5.6.8. Technológia

A **technika és tervezés** tantárgy kapcsán a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási célok megvalósítása csak egyénileg adaptált módszerek, eszközök, tevékenységek, anyagok és sok esetben személyi segítség bevonásával lehetséges, ezért az egyes tananyagrészek adaptálása egyéni elbírálást igényel.

5.6.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A mozgáskorlátozott tanulók a szakértői vélemény alapján részben vagy egészben felmentést kaphatnak a testnevelés-foglalkozások alól, helyette mozgásnevelés-órákon vesznek részt. A mozgásnevelés során a mozgásnevelő mindig egyéni komplex funkcionális felmérést követően jelöli ki az individualizált rehabilitációs és rehabilitációs célokat.

6. Állapotmegismerés

A mozgáskorlátozott gyermekek vizsgálatára az erre specializálódott szakértői bizottság jogosult. A bizottság legfontosabb feladata, hogy a fogyatékos megállapításától kezdve megfelelően segítse a mozgáskorlátozott tanulót. Ennek értelmében a szakértői bizottság a korai fejlesztésen, az óvodai nevelésen, az általános és középfokú iskolai tanulmányokon át egészen a felsőfokú tanulmányokig figyelemmel kíséri, segíti a mozgáskorlátozott gyermekek, fiatalok sajátos nevelési igényüknek megfelelő ellátáshoz, fejlesztéshez jutását.

A szakértői vizsgálat részterületei: orvosi vizsgálat, mozgásvizsgálat, gyógypedagógiai, pedagógiai vizsgálat, beszédvizsgálat, illetve beszéd hiányában az egyéb kommunikációs formákra irányuló vizsgálat, pszichológiai vizsgálat. A vizsgálat során kerül sor a gyermek, tanuló mozgásállapotának, értelmi képességeinek, személyiségének, tanulási képességeinek felmérésére. A vizsgálat során a

team tagjai a bemutatott zárójelentésekre, a gyermekkel, tanulóval foglalkozó szakemberek pedagógiai véleményére támaszkodnak.

A komplex vizsgálatot követően szakértői vélemény készül, mely szükséges ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott gyermek, tanuló a sajátos nevelési igényének megfelelő ellátásban, fejlesztésben és kedvezményekben részesülhessen. Ennek hiányában az intézmény nem jogosult az ellátás megszervezésére és az ehhez kapcsolódó finanszírozás igénybevételére. A vizsgálat részeredményeit, tapasztalatait a vizsgálatot végző szakemberek megbeszélik, a szülővel ismertetik. A szakértői véleményben rögzítésre kerülnek a gyermek, tanuló személyes adatai, a diagnózisa, a vizsgálati eredménye, sajátos nevelési igényének megfelelő ellátási módja, gyakorisága, óraszámja, a fejlesztési tanácsok és a kontrollvizsgálat időpontja. Arról, hogy a mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek, tanuló ellátását szomatopedagógia vagy konduktor szakképzettségű személynek kell-e végeznie, a szakértői bizottság szakértői véleménye ad iránymutatást. A szakértői véleményt a szülők, a vizsgálatot kérő szakember és/vagy intézmény, a javasolt intézmény, a megsegítést nyújtó egyéb intézmény és a jegyző kapják.

Az intézményi ellátás kezdetén, majd minden tanév első hónapjában a szomatopedagógus a funkcionális diagnosztika eszköztárával (károsodások és a tevékenykedő képesség felmérését célozza) és a pedagógiai diagnosztika lehetőségeivel feltérképezi a mozgáskorlátozott tanuló aktuális mozgásállapotát és pedagógiai szükségleteit, majd ezt egyezteteti, megbeszéli a tanuló osztályfőnökével. Mindezek alapján egyéni rehabilitációs tervet készít a tanévre vonatkozóan, melyet minimum félévkor felülvizsgál, és ha szükséges, módosít.

7. Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

A mozgáskorlátozott tanulók habilitációs, rehabilitációs fejlesztésének sajátos célja, hogy a sérülés következtében hátránnyal induló tanulóknak nagyobb esélyt biztosítson az eredményes tanulásra, fejlődésre, a sikeres társadalmi beilleszkedésre.

Ennek érdekében szükséges:

- az ellátás során a teammunka kialakítása, a különböző szakemberek együttműködése (az orvos – neurológus, ortopéd szakorvos, gyermekgyógyász – irányította egészségügyi rehabilitáció megszervezése, szükség esetén egyéb segítő szakmák, szakemberek bevonása);
- a központi idegrendszer sérülése által előidézett funkciózavar (beszédzavar, figyelemzavar, a szenzomotorium zavara, részképesség-kiesés, pszichés és/vagy motoros tempó lassúsága stb.) megszüntetése, csökkentése, kompenzálása;
- a pszichomotoros funkciók korrekciója, fejlesztése;
- a kialakuló tanulási problémák korrekciója;

- a tanulók beszédzavarainak, kommunikációs képességeinek javítása érdekében – különös tekintettel a központi idegrendszeri sérülés következtében dysarthriás és anarthriás tanulókra – mozgás- és beszédterápia, alternatív segítő technológiák alkalmazása;
- a mozgásszervi károsodás és a mozgásállapot fajtája és súlyossága függvényében kialakított és a tanrendbe iktatott csoportos és egyéni mozgásnevelés tornateremben, szabadtéren, uszodában, fizioterápiás helyiségben;
- a mozgáskorlátozott tanulók részvételét megteremtő és az egyéni igényekhez igazodó fejlesztést biztosító tanulásszervezési, módszertani eljárások, technikák alkalmazása (differenciálás, csoportmunkára építő módszerek, kooperatív technikák alkalmazása, témahetek szervezése, projektmunka);
- a mozgásszervi diagnózis szerinti technikai eszközzel támogatott írásbeli kommunikáció, segítő technológiák igénybevételével történő írás, infokommunikációs eszközök használatának megtanítása, amely akkor indokolt, ha a tanuló nem tudja iskolai munkáját kézírással végezni;
- speciális felkészítés az önkiszolgálásra, az önálló életvezetésre, az önrendelkező életformára;
- az önkiszolgálást, az iskolai munkát segítő és a fejlesztést szolgáló sérülésspecifikus egyéni rehabilitációs eszközök biztosítása;
- a gyógyászati segédeszközök és az orvosi, egészségügyi háttér biztosítása;
- a nyelvoktatás megvalósítása úgy, hogy az segítse a tanuló más anyanyelvű emberekkel történő kommunikációját, és a média segítségével biztosítsa a számára közvetlen megtapasztalással elérhetetlen élményeket;
- alapos szakmaismereten és önismereten alapuló pályaorientáció;
- a mozgáskorlátozott személyekre vonatkozó jogi és érdekvédelmi tudnivalók (szövetség, egyesületek, klubok, alapítványok stb.) ismerete.

AZ AUTIZMUS SPEKTRUMZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossgal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

1.1. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

- a) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékoság) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;
- b) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékoság;
- c) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);
- d) epilepszia;
- e) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;
- f) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);
- g) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmusspecifikus pedagógiai módszereket.

1.2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukció mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- e) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.

- g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- h) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

1.2.1. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- b) Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- c) Jó mechanikus memória.
- d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

1.2.2. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

- a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- c) Az utánzási képesség hiányosságai.
- d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- l) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- n) Humor, ironia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.
- o) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- p) Realitás és fantázia összetévesztése.

- q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- r) Szó szerinti értelmezés.
- s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- u) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- v) Félelmek, fóbiák, szorongás.

2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

- a) Az autizmus-specifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- b) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedéses-oktatási és kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedéses megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedéses megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedéses megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedéses megközelítés viselkedéses tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedéses tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedések megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedéses megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.
- c) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- d) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a rehabilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.
- e) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.

- f) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).
- g) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- h) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- i) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.
- j) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.
- k) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek

- alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- l) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menürend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).
  - m) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
  - n) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
  - o) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
  - p) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.
  - q) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
  - r) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapozó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:
    - az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
    - a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
    - a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
    - az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.
- c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- d) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

4. Tanulási környezet

4.1. A tanulási környezet szervezési feltételei

Az autizmuspecifikus nevelés-oktatás különböző szervezési keretek közt valósulhat meg:

- a) Speciális osztályban, csoportban, egyéni és kics csoportos formában.
- b) Többségi iskolában integráltan, az integráció különböző szintjeinek, formáinak alkalmazásával:
  - ba) a tanuló teljes, funkcionális integrációban vesz részt, szükség esetén egyénre szabott segítséget kap;

bb) a tanuló részleges integrációban vesz részt, a többségi iskolában autizmus-specifikus egység működik, a tanuló egyéni képességei és szükségletei szerint kapcsolódik be a tanórákba;

bc) a tanuló speciális csoportba, osztályba jár, de rendszeresen különféle közösségi programokban vesz részt tipikusan fejlődő gyermekekkel (pl. tehetséggondozó programok, szakkörök, kirándulás, sport- és szabadidős tevékenységek);

bd) a tanuló fordított integrációban vesz részt, a speciális osztály, csoport rendszeresen fogad tipikusan fejlődő tanulókat különböző programok keretében (pl. szociális készségfejlesztő csoport, szakkör).

A tudatosan tervezett, és nem kényszermegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektivikusan legyenek adottak:

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható: a tanuló részéről átlagos vagy átlag feletti intelligencia, enyhe fokú autisztikus fogyatékoság, jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

- a) A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- b) Az iskola részéről:
  - ba) a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;
  - bb) jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
  - bc) speciális eszközök, módszerek és környezet;
  - bd) együttműködés a családdal és/vagy a diákotthonnal;
  - be) a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
  - bf) szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
  - bg) az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyres tantárgyakból, tananyagrészekből felmentés), továbbá a fogyatékoságot kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

Speciális csoportosajátosságok bármely szervezési forma esetén:

A szükséges pedagóguslétszám függ a csoportlétszámtól, a csoporttagok közti hasonló szükségletektől, az egyéni fejlesztési szükséglettől és a viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. A szükséges egyéni fejlesztés, a szakszerű integráció, illetve a súlyosan érintett tanulók minőségi ellátása csak megfelelő létszámú és képzettségű szakember jelenlétében biztosítható. Törekedni kell a csoport homogenitására. Az egyéni fejlődési eltérések az általános értelmi, önállósági, beszédképességi szint, illetve a viselkedésproblémák jellege szerint további csoportbontást tehetnek szükségessé.

4.2. A tanulási környezet fizikai feltételei

Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége). Megfontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.

A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.

Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

4.3. A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

- a) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- b) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- c) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- d) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.
- e) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és rámutasson az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.

- f) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitétek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- g) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

5. A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók csoportja rendkívül változatos, de a központi sérülés azonos jellege miatt meghatározhatók közös szükségletek és egységes módszertani javaslatok. Esetükben számolni kell azzal, hogy a Nat kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A Nat nevelési céljai, tanulási területei esetükben is alkalmazhatók, a sérülés típusának megfelelő adaptációval. A Nat szakaszaihoz rendelt tanulási célok elérésére szükség esetén hosszabb időtartamot kell biztosítani, egyes, az alábbiakban részletezett tartalmak hangsúlyosabban jelennek meg. A többlettartalmakat, mint az önismeretet, társas viselkedést, a spontán, funkcionális kommunikációt, egészségnevelést és munkakészségeket speciális rehabilitációs tantárgyként javasolt tanítani. A kerettantervek adaptálása szempontjából az autizmus súlyosságát, a szociális adaptáció szintjét, az intelligenciát és a nyelvi képességeket egyaránt figyelembe kell venni.

Mivel az autizmus spektrumzavar az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet, a többségi iskolák kerettantervét, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára és a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettantervet egyaránt adaptálni szükséges autizmusra.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a tanulók speciális szükségletei szerint. Az egyes tanítási területekre vonatkozó sajátos eltéréseket a helyi tantervben és az egyéni fejlesztési tervekben kell rögzíteni. A tananyag elsajátításához speciális módszerek és eszközök használata szükséges.

A tanulókat egyéni szükségleteiknek megfelelően mentesíteni kell a tananyagrészek vagy tantárgyak minősítése és értékelése alól.

6. A kulcskompetenciák fejlesztése

6.0. Alapkompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében az alapkompetenciák fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is.

Az alapkompetenciák megszerzése és megszilárdulása jellemzően tágabb időkeretben valósul meg, mint a tipikus kortársak esetében. Az alapkompetenciák fejlesztése is az egyéni felmérésen alapuló egyéni fejlesztési terv szerint történik.

A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. Az írott és beszélt nyelv funkcionális használatának elsajátítása kulcsfontosságú, annak spontán fejlődése nem elvárható.

A szociális kommunikáció és a rugalmas gondolkodás minőségi sérülése akadályozza a nyelv és beszéd rugalmas, funkcionális használatát, az absztrakt szimbólumok rugalmas kezelését. A pozitív attitűd kialakításához sikerélményt nyújtó, egyénre szabott tanulási helyzetek kialakítása szükséges.

6.1. A tanulás kompetenciái

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása ugyancsak elősegíti a fejlődést.

A Nat által meghatározott ismeretek e területen is az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztése prioritást kap az érintett tanulók iskolai nevelése-oktatása során. Az autizmussal élő tanulók között lehetnek olyan, az autizmus mellett értelmi fogyatékossgal is küzdő gyermekek, akik nem vagy kortársaiknál jóval később sajátítják el az írást, olvasást, számolást, ill. az IKT-eszközök használatát. Az értelmi és nyelvi képességektől függetlenül hiányozhatnak a hatékony és önálló tanulás egyes feltételei: a tartós, irányítható figyelem, a motiváció, a tanulás céljának, jelentőségének megértése. Hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei, ezért szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására. A tanulás iránti pozitív attitűd gyakran csak a saját érdeklődési kör esetében jelenik meg, egyébként számolnunk kell az újdonságokkal szembeni ellenállásra.

6.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek esetében a kommunikációs képességek fejlődése és a nyelvelsajátítás folyamata minőségileg eltér a tipikusan fejlődő kortársakétól. A fejlődési zavar kihat a szókincs, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Hiányozhatnak vagy sérülhetnek azok a képességek, melyek lehetővé teszik a helyzetnek megfelelő személyközi kommunikációt és a nyelvi úton történő ismeretszerzést. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként mérendő fel, a fejlődési zavar spektrum jellege, az egyéni képességek és tünetek nagyfokú változatossága miatt.

6.3. A digitális kompetenciák

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. A későbbi munkavállalás szempontjából is szerepe lehet az informatikának, mivel számos tanuló mutat érdeklődést e terület iránt.

Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt, sokan közülük pedig kifejezetten tehetségesek az IKT alkalmazásában. Az érintett tanulók esetében azonban kiemelten fontos a lehetséges veszélyek megelőzése. Fokozottan veszélyeztetettek azzal kapcsolatban, hogy függővé váljanak a számítógép és az internet használata során. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

6.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

6.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes és társas kompetenciák explicit tanítása az autizmus-specifikus fejlesztés kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában.

Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a fejlődési zavarral gyakran együtt járó szorongás megelőzése, oldása.

A helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása szintén prioritást kap az egyéni fejlesztési tervben.

A saját testtel, szexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása ugyancsak prioritást kell hogy élvezzen, mivel a szociális megértés sérülése e területet speciálisan nehezíti.

Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent.

A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok lényegi jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása kap prioritást.

6.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra sokoldalúan segíthetik az autizmus-specifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel bíró gyermekek.

6.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal élő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat.

A Nat által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

7. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

7.1. Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen a kommunikációs kompetencia valamennyi évfolyamon támogatást kap.

Egyes alsó tagozatos gyermekek nehezen tanulnak meg olvasni az autizmusban gyakori észlelési, érzékelési, figyelemmel és gondolkodási műveletekkel kapcsolatos problémák miatt. Az értő olvasás kialakulását nehezítheti az olvasottak szó szerinti értelmezése.

Sok gyermek számára érthetetlen és értelmetlen az önálló jelentéssel nem bíró betűk és szótagok olvasása és hangoztatása, számukra előnyt jelent a globális előprogramot tartalmazó olvasástanítási módszer alkalmazása. Az olvasás tanulása-tanítása során fontos a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

Típusos nehézség a hallott és olvasott szövegek lassabb feldolgozása, a szövegértés gyengesége az adott életkori csoportban elvárthoz képest, különösen abban az esetben, ha a szöveg mások érzelmi és kognitív perspektívájának felvételét, gyors, rugalmas szempontváltást igényel, vagy elvont, szociális megértést tartalmazó fogalmakat tartalmaz.

Az írás okozhat technikai értelemben vett nehézséget, e mellett a nyelvi-kommunikációs problémák is tükröződnek az írott nyelv alkalmazásakor.

Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség.

A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérők, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására.

7.2. Matematika

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek.

Típusos nehézségek a matematikatanulás területén: a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása, a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál. A szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt.

Kiemelt jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése, a problémamegoldás menetének tanítása. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Egyéni mérlegelést követően szükség lehet az egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre. A geometria tananyagrészeknél a szerkesztési feladatok a grafomotoros gyengeség miatt extrém nehézséget jelenthetnek, ezért egyénenként megfontolandó e téren az értékelés, minősítés alóli felmentés.

7.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek tanulása során az erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása. Nehézséget okozhat ugyanakkor a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése, a lényegkiemelés, a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszemponú elemzése. Az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak megértését segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.

7.4. Erkölc és etika/hittan/hittan

Az erkölcsstan tanulása az autizmusban a társas megértés minőségi sérülése miatt kifejezetten nehezített. Számolni kell a társas együttműködés szabályainak merev, rugalmatlan értelmezésével és a különböző nézőpontok megértésének nehézségével. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek, nézőpontjának felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek kifejezésének tanítása. Az érintett tanulók esetében a társadalmi együttélés szabályait explicit módon szükséges tanítani.

7.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek elsajátítása a tanulók erősségei közé tartozhat, ugyanakkor többléttámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Az autizmussal élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában a közvetlen, konkrét példákön, élményanyagon keresztül tapasztalásra kell helyezni a hangsúlyt, valamint törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzen ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

7.6. Idegen nyelv

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. Így esetükben különösen nagy hangsúlyt kap az idegen nyelv funkcionális használatának fejlesztése. Egyénenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e.

A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül a lexikális, grammatikai és szövegalkotási ismereteket a jó nyelvi és intellektuális képességű autizmussal élő tanulók képesek lehetnek elsajátítani. Nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

7.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra: ének-zene, vizuális kultúra

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók kiemelkedő tehetséget mutatnak a Művészetek: ének-zene, vizuális kultúrában. A tehetség többek között megnyilvánulhat kiváló zenei hallásban, a zenei művek interpretálásában, a vizuális alkotás bármely formájában. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen meglévő érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas kommunikáció fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben.

A művészeti nevelés területén ugyanakkor számolnunk kell az autizmussal gyakran együtt járó típusos nehézségekkel is: azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel.

A grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége, valamint az absztrakt szimbólumokkal kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban. Szintén nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a sikerélmény biztosítása.

7.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása a tanulók erőssége lehet. Többletfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet kap az autizmus területén: a tantárgyi tartalmak elsajátítása digitális tananyagok beépítésével támogatandó, kiküszöbölve ezzel a társas helyzetekben

rejlő nehézségeket. Az egyénre szabott autizmus-specifikus támogatások IKT-eszközökön lehetnek hozzáférhetőek (pl. augmentatív-alternatív kommunikáció, a tevékenységszervezést és az adaptív viselkedést támogató vizuális algoritmusok). A társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek. A munkavállalás és az önálló életvitel megalapozása szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Ugyanakkor az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek: tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében. Társas naivitásuk megnehezíti az életkornak megfelelő felelős, biztonságos internethasználat kialakulását.

A technika és tervezés a kreativitásra és problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmusban a típusos gyengeségek területei. Ugyanakkor a tantárgy előnye, hogy a komplex gyakorlati problémák megoldását cselekvés általi tanulás útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az autizmus spektrumzavarral küzdők számára. A tantárgy tartalmának elsajátítása és alkalmazása a felnőttkori önállóság szempontjából kiemelten fontos. Valamennyi évfolyamon és kerettantervi típusnál fontos, hogy a tanulók vizuális segítséget kapjanak a feladatok önálló, sikeres kivitelezése érdekében.

7.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló fejlődése szempontjából. A rendszeres mozgás segít a stressz csökkentésében, a nagy- és finommozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében, a testi tudatosság fejlődésében, az egészségmegőrzésben. A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanuló önértékelésére, önbecsülésére. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelésórákon való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. tornateremben, uszodában a zajok, fények, szagok lehetnek az egyén számára extrém módon túlterhelők). A társas megértéssel kapcsolatos típusos nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. A testnevelésórákon való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségnek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

8. Az iskolai fejlesztés szakaszai

8.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

8.1.1. Óvoda–iskola átmenet

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az iskolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A folyamat tervezését-szervezését az autizmus spektrum pedagógiájában képzett gyógypedagógus végzi. A szülők bevonása és aktív részvétele nagyban elősegíti a zökkenőmentes átmenetet. Az óvodai és iskolai élet közötti eltéréseket, a várható újdonságokat, a napi rutin megváltozását a szülők is segítenek megérteni és elfogadni.

Hasznos egyénre szabott vizuális segítséget készíteni, mely tartalmazza azoknak a személyeknek, tevékenységeknek, elvárásoknak, tárgyaknak a listáját (fotókkal, rajzokkal illusztrálva), melyek nem változnak a tanulók életében, és azokat a személyeket, körülményeket, elvárásokat, melyek újak lesznek. A szülőknek fontos szerepük van a fogadó intézmény pontos informálásában a gyermek egyéni szükségleteiről.

Fontos, hogy az óvoda részletes tájékoztatást nyújtson az iskola számára a gyermekről a következő területeken:

- a) stressz megelőzésének és kezelésének stratégiái;
- b) szenzoros ingerekre adott reakció;
- c) szociális készségek, felnőttekkel és kortársakkal való együttműködés;
- d) érdeklődés és motiváció, tanulási stílus (beleértve az egyénre szabott jutalmazási rendszert);
- e) kommunikációértés és -használat (beleértve a használt AAK eszközt, ha van ilyen, és a használat módját);
- f) önkiszolgálás, önállóság (beleértve a szervezést-kivitelezést segítő vizuális stratégiákat, ha a gyermek használja azokat).

Az iskolának meg kell ismernie a gyermek egyéni szükségleteit, és fel kell készülnie a gyermek fogadására.

Amennyiben az intézmény még nem fogadott autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót, szükséges a teljes iskolai közösség (fenntartó, kortársak, munkatársak, szülők) alapinformációkkal való ellátása. A gyermek egyéni szükségletei szerint adaptálni kell a fizikai környezetet és személyre szabottan biztosítani kell az autizmus-specifikus eszközök alkalmazását (pl. szenzoros védelem, napirend, egyénre szabott jutalmazási rendszer, kommunikációs eszköz). A gyermeket fogadó tanítókat segíteni kell az autizmus-specifikus szempontok megismerésében, alkalmazásában: a kommunikáció és beszédstílus adaptálása, vizuális stratégiák alkalmazása, stresszmegelőzés és -kezelés, a követelmények és feladatok egyéni differenciálása terén.

8.1.2. Az 1–4. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az 1–4. évfolyam, mint nevelési-oktatási szakasz, az iskolába lépő gyermek természetes kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára épít, mely az autizmus spektrumán jellemzően sérült, ezért a célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges. Egyes tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése.

Korai diagnózis esetén az autizmus-specifikus fejlesztés első szakasza egybeeshet a korai fejlesztés és az óvodai nevelés időszakával, de gyakran belenyúlik az alsó tagozat időszakába. Fő célja a habilitáció; a gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Célja a gyermek/tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése;
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;
- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése;
- a fogyatékoságspecifikus vizuális információhordozókkal segített környezet kialakítása, valamint az eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Fejlesztési területek:

a) Kommunikáció/szociális viselkedés

- Beszéd előtti, csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- Szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- Beszéd vagy – beszéd kialakulásának hiányában – augmentatív és alternatív eszközzel történő kommunikáció alkalmazásának tanítása.
- Tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök (nem kizárva pl. az írott nyelvet) használatának tanítása napi rutinokban, a gyermek életének valamennyi színterén.

b) Fejlődési funkcióelmaradások, önkiszolgálás

- Alapvető készségek kialakítása (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).

c) Kognitív fejlesztés

- Elemi ismeretek, fogalmak.
- Elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása.

- Szociális kognitív készségek fejlesztése.
- Egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata).
- Általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- Képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb.

d) Viselkedésproblémák kezelése

- Viselkedésproblémák megelőzése.
- Alternatív viselkedések kialakítása.

8.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

8.2.1. Átmenet az alsó és felső tagozat között

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt: új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény.

Felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.

Az autizmus spektrumán jellegzetesen gyengébb értő olvasás, a kommunikációs és nyelvi nehézségek és a grafomotoros gyengeség valamennyi belépő tantárgynál nehézséget okozhat.

A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

Az átmenet támogatásának stratégiái:

- a) Az új tanárok felkészítése a tanuló fogadására.
- b) Kortárssegítő program működtetése.
- c) A tanuló felkészítése a változásokra a család bevonásával.
- d) Saját tanulási ütem és stílus jóváhagyása.
- e) Számítógép használatának engedélyezése kézírás helyett.
- f) Hosszabb időkeret biztosítása a feladatok megoldására.
- g) A tanulási feladatok strukturálása, pl. egyszerre egy probléma prezentálása.
- h) A képességeket meghaladó feladatok kerülése, sikerélmény biztosítása.

8.2.2. Az 5–8. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az adott nevelési-oktatási szakasz célja az elsajátított ismeretek bővítése és a változatos aktivitásokban való minél önállóbb részvétel iskolai, otthoni és egyéb iskolán kívüli környezetben.

Fejlesztési területek:

Az előző szakasz területei bővülnek az alábbiakkal:

- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;
- egészségmegőrzés, szexuális nevelés;
- a szociális-kommunikációs kompetencia fejlesztése, különös tekintettel a kortársakkal való kapcsolatteremtésre;
- énkép, önismeret fejlesztése;
- érzelmek megértésével és kifejezésével kapcsolatos tudás fejlesztése;
- spontán, funkcionális kommunikáció kiterjesztése;
- kognitív fejlesztés, különös tekintettel a problémamegoldó gondolkodásra;
- a mindennapi élettel kapcsolatos ismeretek bővítése;
- önellátás körének bővítése;
- munkára nevelés megalapozása.

8.3. A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

8.3.1. Átmenet az alap- és középfokú nevelés-oktatás között

A középiskolába lépés jelentős stressz forrása lehet, mivel nagymértékben változik a mindennapi rutin, a szokásrend, az iskolába járás útvonala, az épület, a fizikai környezet. Új tantárgyak lépnek be, magasabb szintű elvárások jelennek meg az önállóság területén. Változnak a tanárok és a kortársak is. Ebben az életkori szakaszban megnő a kortársakkal való együttműködés, a kortárscsoporthoz való tartozás jelentősége, ami a nehézségek markáns területe az autizmusban érintett tanulók számára.

Az átmenet támogatásának általános sémája:

- a) Információgyűjtés, -felmérés.
- b) Az átmenetben részt vevő team létrehozása (autizmussal élő fiatal, szülők, ellátó szakemberek, a fogadó hely közösségei).
- c) A befogadó hely bevonása.
- d) A környezet adaptálásának megtervezése.
- e) A kulcsfontosságú, tanítandó készségek, viselkedések tanulása, általánosítása.
- f) Az átmenet folyamatának megtervezése és kivitelezése.
- g) Utánkövetés.

Az átmenet támogatásának stratégiái a következők:

- a) Időben, legalább 1-2 évvel az intézményváltás előtt érdemes elkezdni a tervezést, a továbbtanulási lehetőségek lehető legteljesebb feltárásával.
- b) A tervezés valamennyi partner bevonásával történjen, beleértve az autizmussal élő tanulót!
- c) Fontos a fogadó intézmény lehető legkorábbi bevonása, az intézményi közösségek felkészítése.
- d) A tervezés során a meglévő készségekre, erősségekre, preferenciákra érdemes építenünk, fontos elszakadni a deficitorientált szemlélettől.

8.3.2. A középfokú képzés kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az autizmus spektrum sokszínűsége következtében a középfokú képzés valamennyi intézménytípusában jelen vannak autizmussal élő tanulók.

Valamennyi intézménytípus esetében prioritást élvez a fiatalok pályaválasztásának előkészítése, támogatása, a felnőttkori önállóság és autonómia megalapozása.

A speciális érdeklődési kör megfelelő támogatással a későbbi munkavállalás alapja lehet, ezért át kell gondolni, hogy az milyen szakmákhoz kapcsolódhat.

A pályaválasztás szempontjából alapvető, hogy a tanuló tisztában legyen erősségeivel és nehézségeivel, vagyis a reálshoz közelítő énképpel, önismerettel rendelkezzen.

9. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team elérhetősége (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember bevonása), az autizmusszemponturn akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulásszervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából.

9.1. Erősségek, tehetséggondozás

Az autizmus területén a tehetséggondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékoságból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedők. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmaradáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmentet sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális

célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetséggondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg. Az egyénileg szervezett tehetséggondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetők, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

9.2. Fejlesztendő területek

9.2.1. Szociális kommunikáció

Az autizmus spektrumán érintett tanulóknál minden esetben, az intézményrendszer bármely típusában szükséges a szociális-kommunikációs készségek direkt módszerekkel történő, explicit tanítása és a társas megértés fejlesztése. A tanítás céljait, módszereit és eszközrendszerét az egyéni felmérések alapján kell meghatározni és a tanítás eredményét folyamatosan monitorozni szükséges.

9.2.2. Önállóság és autonómia

Az autizmusra jellemző nehézségek kompenzálása érdekében prioritást kap az önállóság kialakulásának támogatása az élet minden területén, szoros együttműködésben a családdal. Az önállóság eléréséhez egyrészt a megfelelő, egyénre szabott sérülésspecifikus eszközrendszer biztosítása szükséges (pl. egyénre szabott vizuális algoritmusok), másrészt megfelelő tanulási helyzeteket kell biztosítani a tanuló számára.

9.2.3. Adaptív viselkedés támogatása

A tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyet a környezet nemkívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezen viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, de ide sorolhatjuk a beilleszkedést nehezítő sztereotip viselkedéseket vagy a szélsőséges passzivitást is. A beilleszkedési nehézségeket eredményező viselkedések háttérben sokféle ok állhat. Ezek közül a leggyakoribbak: kommunikációs nehézségek, fokozott érzékenység bizonyos környezeti ingerekkel szemben, a szociális megértés hiánya, változások megértésével, elfogadásával kapcsolatos nehézségek stb. A pedagógusok feladata, hogy a családdal egyetértésben rangsorolják a nem kívánatos viselkedéseket súlyosság és fontosság szempontjából, majd megoldási stratégiát dolgozzanak ki. Szükség esetén a folyamatba bevonandó pszichológus és pszichiáter is. A beilleszkedési, magatartási nehézségek és azok okai rendkívül változatosak az autizmusban, ezért egyéni felmérés és egyénre szabott stratégiák alkalmazása szükséges. A beavatkozás tervezése mindig a nemkívánatos viselkedés pontos meghatározásán és konkrét tartalmú, pontos jegyzőkönyvezésén alapul. Az alkalmazott stratégiák alapja a viselkedés- és kognitív terápia. A sikeres beavatkozás egyik feltétele, hogy adott viselkedés kezelése során a környezet egységes reakciókat adjon.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kívánatos viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív-viselkedéses stratégiák (pl. képes, ill. írott forgatókönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

10. Értékelés, célok, tanulási eredmény

A Nat-ban megjelölt célok elérésében az autizmus változatos spektrumának megfelelően igen nagy egyéni eltérések lehetnek. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókra jellemző típusosan egyenetlen, ún. „csipkézett” képességprofil miatt egy tanulási területen belül is előfordulhatnak szélsőségesen eltérő teljesítmények. Az intuitív társas megértést és rugalmas gondolkodást kívánó célok elérése jóval hosszabb időt vehet igénybe a kortársakhoz képest, vagy módosítva érhetők el.

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni, valamint azt, hogy a megszerzett tudást képes-e önállóan, rugalmasan, élethelyzetekben alkalmazni.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát.

Az érdemjegyekkel történő visszajelzés mellett javasolt egyénre szabott, szöveges fejlesztő értékelést alkalmazni.

A tanulók elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye. A teljesítmény sokszor a természetes érésnek, a jól szervezett környezetnek, a tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Autizmusspecifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapuló, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája a tanulók számára nem feltétlenül motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában.

A visszajelzés legyen pozitív tartalmú, továbbá fogalmazódjon meg a tanuló számára, hogy miként lehetne sikeresebb! Az értékelésnél és minősítésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a tanuló önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni a mindennapi életben. Ennek mérésére az informális pedagógiai felmérések különböző típusai szolgálnak.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, javasolt, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló iskolai ellátásának, rehabilitációs, fejlesztésének alapja a szakértői vélemény.

A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait.

A szakértői véleményeken szereplő, az autizmus spektrumába tartozó diagnózisok a következők lehetnek: pervazív fejlődési zavar, gyermekkori autizmus, Asperger-szindróma, egyéb pervazív fejlődési zavar, másként nem meghatározott pervazív fejlődési zavar.

A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e a tanulmányokat, valamint hogy tankötelezettségét iskolába járással vagy egyéni tanrend keretében teljesítse-e.

A szakértői vélemény kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, valamint az egyéni mentesítésekre.

A szakértői vélemény tartalmazza továbbá a rehabilitációs javaslatot, mely általában a fejlesztés fő irányait, területeit jelöli ki hosszabb távra. Ezeket az irányokat a tanulót ellátó szakembereknek a részletes pedagógiai felmérést követően konkrét célokra kell bontaniuk.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések autizmus spektrumzavar esetében a következők: intellektuális képességek felmérése, a kommunikáció, a nyelvi és beszédképességek felmérése, az adaptív funkciók felmérése, az egészségi állapot felmérése.

A szakértői véleményben meghatározott átfogó célokhoz, fejlesztendő területekhez a következő részterületek informális felmérése alapján tűzhetők ki konkrét, mérhető, operacionalizált célok:

- a motiváció lehetőségei,
- a szimbólumértés szintje,
- szenzoros reakciók,
- kommunikációértés és -használat, kommunikációs funkciók,
- szociális készségek,
- kognitív készségek,
- mozgás: finommotoros és nagymotoros készségek,
- szabadidős készségek (önálló és társas),
- önkiszolgálás, önállóság és rugalmasság a mindennapokban.

Az egyes részterületek felmérését a gyermek, tanuló ellátását végző intézményben a gyógypedagógus végzi, a szakvélemény ezekre általában nem tér ki. A szakvélemény szerinti ellátáshoz azonban szükség van a részletes pedagógiai felmérésre.

12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmus-specifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésproblémák és tünetek speciális módszerekkel való habilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésproblémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánpótlás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt pszichoszomatikus elemi funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;
- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;
- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

13. Együttműködés a családdal és más partnerekkel

A családdal és más partnerekkel való szoros partneri együttműködés az autizmus-specifikus ellátás alapja. Fontos, hogy a családtagok és az ellátásban részt vevő szakemberek kölcsönösen informálják egymást a tanuló fejlődésével kapcsolatban, és támogassák egymást a közös célok elérésében. A szülők és családtagok nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak az autista tanuló egyedi fejlődéséről, motivációjáról, kommunikációs és tanulási stílusáról, ezért a sikeres szakmai munka elképzelhetetlen a család bevonása nélkül. A szakembereknek tudatában kell lenniük, hogy a családtagok tartós stresszt élhetnek át, ezért különösen fontos irányukban az empatikus, támogató attitűd. Ideális esetben a tanuló fejlődésének támogatására team alakul, melyben helyet kap minden

olyan családtag és szakember, aki szerepet játszik az egyéni fejlesztési célok elérésében, így természetesen tagja maga a tanuló is. A team lehetséges tagjai: a tanuló, a családtagok, a tanuló pedagógusai, utazó gyógypedagógus, utazó konduktor, (gyógy)pedagógiai asszisztens, az előző vagy következő ellátó intézmény szakemberei, gyermekpszichiáter, pszichológus, esetenként szociális szakember. A szoros együttműködés a felső tagozatban és a középiskola évei alatt is szükséges, többek között azért, mert az autista tanulók gyakran kevésbé osztják meg környezetükkel élményeiket, tapasztalataikat, problémáikat. A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kívánatos, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következetes elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

1. A hallási fogyatékos (továbbiakban: hallássérült) tanuló

Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye. A hallássérülés gyűjtőfogalom. Hallássérült személyek a nagyothallók, a siketek és a cochleáris implantátumot (továbbiakban: CI) viselők. A cochleáris implantátum a belső fülbe ültetett hallásjavító eszköz. A hallássérült tanulónál – a hallás hiánya vagy csökkenése miatt – a szokásostól eltérhet a nyelvi kommunikáció (beszédértés, szövegértő olvasás, szókincs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd stb.) fejlettsége, ennek következtében a megismerő tevékenység és a teljes személyiség fejlődése is megváltozhat. A tanuló nyelvi kommunikációja intenzív fejlesztést igényel, mert ennek szintje nem feltétlenül korrelál életkorával, hallásállapotával.

- a) A siket tanulónál súlyos fokú hallásvesztés áll fenn (a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 90 dB-nél nagyobb). Ennek következménye a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásvesztés mértékétől, felfedezésének, segédeszközzel való ellátásának idejétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.
- b) A nagyothalló tanulónál (enyhe nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 30–45 dB közötti; közepes nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 46–65 dB közötti; súlyos nagyothallásnál a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 66–90 dB közötti) a hallás csökkenése akadályozottságot jelenthet a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet.
- c) A hallásukat műtéti úton helyreállított (pl. cochleáris implantált) hallássérült tanulóknál – az egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép beszédhallás mérhető. Fejleszhetőségük, fejlődési ütemük döntően függ intelligenciájuktól, illetve az esetleges pszichés fejlődési zavaruktól, valamint attól, hogy a gyermek milyen életkorú volt a műtét elvégzésekor. A nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását a hallásjavító műtét előtti és utáni (gyógy)pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs, valamint az azzal párhuzamos pedoaudiológiai gondozás és az aktív szülői megsegítés eredményezi. A fejlesztés stratégiájának alapja döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazása. A beszédértés, a hangzó beszéd fejlődése hasonlóságot mutat az ép hallású gyermekek

beszédfejlődésével. A fejlesztés eredményes szintere a halló környezetben van szurdopedagógus jelenlétével, ugyanakkor az integrációra csak alapos pedagógiai diagnózis után kerülhet sor. Az érintett tanuló teljesítményét a befogadó intézmény szakmai felkészültsége, nyitottsága, a szülők együttműködő készsége, valamint a gyermek kognitív és pszichés jellemzői és az esetleges beszéd- és nyelvelsajátítási zavar (diszfázia) befolyásolja.

- d) A hallássérültek „diszfázia típusú” társuló tanulási zavara a halmozott fogyatékoság egy speciális változata. Összetett tüneti képe súlyosabb fokú nyelvi és beszédfejlődési akadályozottságban, diszpraxiás és szenzomotoros integrációs zavarra utaló pszichomotoros jellemzőkben nyilvánul meg. A specifikus nyelvi zavar, valamint a kísérő pszichomotoros tünetek változatos formában, sajátos összetételben jelennek meg a hallási fogyatékoság enyhébb vagy súlyosabb mértéke mellett.

A hallássérült tanulók populációjának napjainkra jellemző változása komoly gondot okoz a szakterületi intézmények gyógypedagógusainak, mivel a diszfázia (esetünkben a hallássérüléshez társuló neurogén eredetű nyelvi zavar) korábban nem alkalmazott módszertani eljárásokat és óraszervezési technikákat igényel. Javasolt a speciális módszertani és óraszervezési technikák alkalmazása.

Más esetben a halmozottan fogyatékos hallássérült (siket, nagyothalló) tanulók hallásvesztéséhez mozgáskorlátozottság, látás-, értelmi fogyatékoság, tanulási vagy a fejlődés más zavarai társulhatnak. A halmozottan fogyatékos hallássérült tanulók nevelhetősége, oktathatósága a fentiek következtében súlyosan nehezített. Javasolt az óvodában és az alapozó szakaszban a fokozott egyéni és kiscsoportos fejlesztés, a gyógypedagógiai asszisztens vagy a kéttanáros modell alkalmazása.

- e) A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók személyisége az előző csoportokhoz viszonyítva még sérülékenyebb; nehezen dolgozhatják fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást, vagyis: a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolatuk beszűkülését. Ebben az esetben fokozott segítséget igényelnek a kompenzációs csatornák kialakításához.

2. A hallássérült tanulók fejlesztésének alapelvei

A hallássérült gyermekek, tanulók speciális oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja hallássérültek speciális gyógypedagógiai intézménye, többségi általános iskola, vagy más, speciális szolgáltatást nyújtani tudó intézmény. Ebben az esetben a speciális, szakspecifikus ellátást a hallássérült gyermekek és tanulók megsegítésekor a hallássérültek pedagógiája szakirányon végzett gyógypedagógus (szurdopedagógus) látja el. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető:

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményektől (EGYMI);
- a pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől;
- a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől;
- az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől.

A hallássérült tanuló fejlesztési lehetőségeit személyiségjegyei, intellektusa mellett döntően befolyásolja a hallássérülés bekövetkeztének, felismerésének időpontja, kóroka, mértéke, segédeszközzel való ellátásának, a fejlesztés megkezdésének ideje. A hallássérült gyermekek fejlesztése az általános pedagógiai tevékenységen kívül egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozások, eljárások folyamatában valósul meg. A komplex ellátás a korai fejlesztésre és óvodai nevelésre építkezve, döntően a szurdopedagógiában használatos módszerek alkalmazásával, megfelelő audiológiai ellátással, a jól beállított hallókészülékek és hatékony hangátviteli technikák használatával és/vagy a legkorszerűbb műtéti technika alkalmazásával beépített cochleáris implantátumokkal történik.

A felsoroltak együttesen határozzák meg a hallássérült tanuló eredményes nevelhetőségét, oktathatóságát. A rendszeresen végzett mérési, speciális pedagógiai vizsgálati, megfigyelési, tapasztalati eredmények figyelembevétele, valamint az audiológus szakorvossal történő folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységnek. A szakszerű pedagógiai munka végzéséhez mindezen ismeretek, valamint elemi technikai tudnivalók (hallókészülék stb. kezelésében tájékozottság) szükségesek a sajátos nevelési igényű gyermekeket nevelő-oktató pedagógus számára.

2.1. A hallássérült tanulók többségi iskolában történő együttnevelése

A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszer minden esetben a gyermek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi iskolában történő együttnevelés a szülő/gyógypedagógus/pedagógus közös döntését igényli az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével. Az együttnevelés nem lehet formális, a befogadó iskolának szükséges változtatásokat végrehajtani a valódi befogadás érdekében, így pl. a módszer- és eszközrendszerben (differenciálás, egyéni képességek figyelembevétele stb.), az óraszervezésben, a teljes tantestület szemléletváltásában. A gyógypedagógus partner a megoldásokban. Az iskola akkor válik valódi befogadóvá (inkluzív iskola), amennyiben a tanítási programok, a pedagógiai szemlélet és felkészültség, a szervezés, a tárgyi és személyi feltételek igazodnak a gyermek speciális szükségleteihez.

A hallássérült gyermekek együttnevelése halló társaikkal többféle formában lehetséges:

- egyéni teljes integráció, amelyben a gyermek az oktatás teljes időtartamában a befogadó csoportban van;
- csoportos teljes integráció, amelyben a hallássérült csoport a befogadó iskola azonos osztályfokán tanul; esetenként a két pedagógus (többségi és gyógypedagógus) közösen vezeti az órákat;
- részleges integráció, amikor a tanuló a tanórák egy részén vesz részt a többi tanulóval együtt, a többi időt gyógypedagógussal, csoportban tölti.

Az integrált nevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- Az adott tantestület pozitív hozzáállása, bevonódása és toleranciája fontos tényező.
- Az adott iskola pedagógiai programjának, illetve tantervének elkészítésekor figyelembe kell venni a hallássérült gyermek speciális fejlesztési igényeit a tananyag, a követelmény, az értékelési mód és a speciális módszertan tekintetében.
- Külön gondot kell fordítani arra, hogy a tanuló minden segítséget megkapjon hallássérüléséből, gyengébb nyelvi kommunikációs kompetenciájából, fogalmi gondolkodásából eredő hátrányának és ezzel összefüggő esetleges tanulási nehézségének leküzdéséhez.
- A többségi pedagógusnak az értékelésnél figyelembe kell vennie a hallássérülés következményeként fellépő kommunikációs nehézségeket, a szókinccs esetleges elmaradását, a szóbeli, írásbeli kifejezőkészség gyengébb voltát, az abban előforduló grammatikai hibákat és kiejtési problémákat.
- Ne legyen az értékelés része olyan követelmény, mely a tanuló sérüléséből következően nem teljesíthető halló társaival azonos szinten vagy módon (hosszú memoriter, hangsúlyos, ritmusos versmondás, tollbamondás stb.). Az értékelésnél az egyéni fejlesztési terv követelményeit figyelembe kell venni.

Az együttműködés során a befogadó pedagógusközösség vállalja, hogy:

- segíti a gyermek beilleszkedését a közösségbe;
- konzultációs, hospitálási és osztálytermi együttműködési lehetőséget biztosít a gyógypedagógus számára;
- a jogszabályokban foglaltak érvényesítése során mindent megtesz a hallássérült gyermek sikeres integrációja érdekében;
- megszervezi a törvényben meghatározottak szerint a szükséges egyéni korrekciós órákat.

Az együttműködés során a szurdopedagógus/utazótanár vállalja, hogy:

- tájékoztatás nyújtásával segíti a befogadó pedagógus-, gyermek- és szülői közösségek, valamint az intézmény többi pedagógusának felkészítését a hallássérült gyermek érkezése előtt, majd beilleszkedése során;
- konzultációval segíti a pedagógusok, az oktató/nevelő közösség munkáját a hallássérült gyermek sajátosságainak megértésében;
- hospitál a gyermek osztályában;
- segítséget nyújt a befogadó intézmény pedagógusainak tanórai munkájához;
- nyomon követi a gyermek fejlődését;
- egyéni fejlesztés során fejleszti a gyermek nyelvi és kommunikációs kompetenciáját;
- esetlegesen koordinálja a rehabilitációs munkában részt vevő szakemberek munkáját;
- rendszeresen kapcsolatot tart a szülővel.

Az eredményesség érdekében szükség van a szülők aktív közreműködésére, valamint a szülők és az iskola együttműködésére. Az integráltan tanuló hallássérült gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz, illetve a hallássérülés tényéből következik (pl. audiológiai gondozás). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a fogyatékoság típusa szerint illetékes gyógypedagógiai módszertani intézmények részéről történő folyamatos tanácsadás nyújt segítséget.

3. A Nemzeti alaptanterv (továbbiakban: Nat) alkalmazása a hallássérült (siket és nagyothalló) gyermekek nevelésében-oktatásában

A hallássérült tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadóak, de az egyes tanulási területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) mindenkor a tanulók egyéni fejlődésének függvényei.

3.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A hallássérült tanulókat szükséges megismertetni – az életkoruknak, esetleges társuló fogyatékoságuknak megfelelő szinten – azokkal a tényezőkkel, melyek hallássérülésüket, illetve annak következményeit okozták. El kell sajátítani a tanulókkal a nélkülözhetetlen hallásjavító eszközök karbantartását, használatát, valamint azokat az egészségügyi ismereteket, melyekkel biztosítható számukra hallásmaradványuk aktivizálása és az esetleges további hallásromlás elkerülése. Életmódjuk, életvitelük alakításában hangsúlyos szerepe van komplex kommunikációs lehetőségeik fejlesztésének (hallásmaradvány kihasználása, szájról olvasás, jelnyelvi ismeretek). Szükséges, hogy felismerjék a környezetükben előforduló káros szokásokat, hogy az ártalmas magatartási formákat ne vegyék át. Ismerjék meg saját értékeiket, hogy életmódjukra vonatkozóan

helyes döntéseket tudjanak hozni, képessé váljanak a környezet és a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő társadalmi integrációra.

A hallássérült gyermek számára a mozgás, a testedzés olyan kompenzációs terület, ahol kommunikációs hátrányaikkal is jelentős sikereket érhetnek el. Emellett a sport hozzájárulhat a belső feszültségeik levezetéséhez, így segítve az indulatok kezelését.

A mozgás, a testedzés hozzájárulhat a hallássérüléssel esetlegesen együtt járó egyensúlyproblémák kezeléséhez is.

A hallássérült gyermekek nyelvi korlátozottságuk miatt kevesebb információval rendelkezhetnek a világról, bizonytalanságuk, befolyásolhatóságuk miatt jobban ki vannak téve különböző veszélyeztető hatásoknak. Ezért fontos a szexuális nevelés, a szenvedélybetegségeket megelőző programok, illetve a biztonságos internethasználat megismertetése.

Az érzelmek, indulatok, belső feszültségek verbális kifejezésének nehezített volta miatt fontos, hogy a tanulóknak legyen lehetőségük ezek nem verbális módon való kifejezésére akár a Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra (képzőművészet, tánc), akár a sport terén. A társadalomba való beilleszkedésüket segítve meg kell ismertetni velük az érzelmek, az indulatok kifejezésének társadalmilag elfogadott verbális és nonverbális formáit.

Tanuljanak meg segítő szakemberekhez fordulni (pszichológus stb.), illetve legyenek ismereteik arról, hogy különböző felmerülő problémák során milyen szakemberhez, szervezethez fordulhatnak támogatásért, segítségért.

3.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

Az érintett gyermekek tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyek különbözőségét, az emberek közötti kommunikáció kívánatos formáit, tudjanak udvariasan segítséget kérni, elfogadni, és ők is készek legyenek másoknak segítséget nyújtani.

A hallássérült tanulókat segíteni kell abban, hogy önmagukat megismerjék, hogy önmagukról reális képet alakítsanak ki, hogy önértékelésük megfelelő legyen (alul- és felülértékelés, reális énkép). Támogatni kell őket abban, hogy érzékszervi fogyatékoságukkal együtt élve, önmagukat elfogadva, a munka világának aktív részesévé, kiegyensúlyozott személyiségekké váljanak a sikeres társadalmi beilleszkedés céljából. Tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, és azon túl másokért, a közösségért is. Tudják felismerni mások érzéseit, szükségleteit, szándékait, tulajdonságait, és azokhoz empátikusan tudjanak viszonyulni. Tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyeket és azok különbözőségét. Tanulják meg, hogy a másik bántása,

zaklatása megengedhetetlen, tudják, hogy mit tehetnek, ha elszenvetői vagy szemlélői annak, illetve ismerjék az elkövetőt érintő jogi következményeket.

3.3. Médiatudatosságra nevelés

A hallássérült tanulók ismeretszerzésében kiemelkedő szerepe van a vizuális csatornának. Ezen a téren a nyomtatott sajtón kívül egyre inkább szerepet kap az elektronikus média: a televízió és az internet.

A tanulóknak fontos tudniuk, hogy a média közvetíthet pozitív (információ, tanulás, szórakozás), illetve negatív (agresszív, pornográf stb.) tartalmakat, illetve a valóságnak nem megfelelő tartalmakat is. Ismerjék a függőség fogalmát és káros hatását. Tudják, hogy a média modelljeinek pozitív és negatív hatása is lehet az értékrendszerre, a gondolkodásra, a viselkedésre. Tudjanak a média befolyásoló szerepéről, a reklámok hatásáról.

Törekedni kell arra, hogy az ezen az úton szerzett ismeretek tartalma valóságghű legyen, és hogy az ismeretanyag a fogalmi általánosításokat, az árnyaltabb kommunikációt is fejlessze. A komplex ismeretanyagon nyugvó fejlesztési feladat feltételezi a térben, időben, tartalmakban eltérő összefüggések felismerését. Mindezek súlyos gondot okozhatnak a kommunikációjukban akadályozott hallássérült tanulóknak. A szókincs és a fogalmak bővítése, a nonverbális úton szerzett ismeretek fontos részét képezik az egyéni szükségletekhez igazított fejlesztésnek.

Szükséges a társadalmi kapcsolatépítés és a kapcsolattartás formáinak megismertetése, elsajátítása, gyakorlása.

Fontos a hallássérült személyek számára készült feliratozott műsorok, filmek használata.

3.4. A tanulás tanítása, pályaorientáció

A hallássérült gyermekek tanulási folyamatát lényegesen nehezíti különböző mértékű kommunikációs akadályozottságuk. A tanulással kapcsolatos speciális igényeik, lehetőségeik (emlékezet, annak struktúrája, diszfáziás jegyek, részképességzavarok stb.) feltárására építve valósítható meg az egyénre szabott fejlesztés. Az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő eszközök (pl. számítógép, internet, elektronikus és iskolai könyvtár) készségintű használatát. A hatékony tanulás módszereinek elsajátíttatása magában foglalja a csoportos tanulás módszereinek, a kooperatív tanulási technikák vagy a távoktatás megismerését.

Az iskolai fejlesztések során kiemelt feladat a lehető legnagyobb önállóság elérése. Lényeges azoknak az eljárásoknak, módszereknek, tevékenységeknek a megkeresése és alkalmazása, amelyek a tanuló életének minden színterén az önálló életvitel kialakítását segítik. Alapvető fontosságú feladat mindazon személyiségjegyek feltárása, melyek a tanulók további sorsát döntően befolyásolhatják. Ezek fejlesztése jó esélyt adhat arra (is), hogy pályaválasztásuk sikeres legyen. Segíteni kell őket, hogy reálisan mérjék fel a hallássérülésükből adódó akadályozó tényezőket. Reális énképük,

önismeretük kialakítása segíti a számukra megfelelő, elérhető szakma tanulását, majd a munka világába, azon keresztül a társadalomba való beilleszkedésüket. Ehhez a speciális intézményi keretek között tanuló hallássérült gyermekeknek is szükségük van rendszeres integrációs alkalmakra (pl. szabadidős tevékenységek), ahol megismerhetik a hallók világát (pl. kapcsolattartás halló közösséggel, kommunikáció gyakorlása „természetes” közegben, illemszabályok, írott és íratlan szabályok megismerése).

3.5. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az identitástudat kialakítása a kulturális örökségek megismerésén keresztül, a tanulók életkorának megfelelő gyakorlatorientált módszerekkel (pl. tárgyi emlékek, múzeumlátogatások) történhet. Szemléletük, nyitottságuk alakításában nagy jelentőséggel bír, ha kommunikációs lehetőségeik segítségével kapcsolatot tudnak teremteni tágabb környezetükben élő sorstársaikkal (pl. internet, pályázatok, szabadidős tevékenységek, kulturális rendezvények). Közvetlen élmények biztosításával kell ismereteket adni a hazánkon kívüli kultúrkincsek megismeréséhez.

3.6. A fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulókat a lehető legfiatalabb korban tevékeny részvétellel, megfigyelés útján kell eljuttatni a környezet alakításának, megóvásának és fontosságának felismeréséhez (pl. interaktív tananyagok alkalmazása, természetben töltött programok). Tudatos pedagógiai segítséggel minél több vizuálisan jól érzékelhető, saját élményen alapuló ismeret gyűjtését kell lehetővé tenni.

4. A kulcskompetenciák fejlesztése

A Nat és a választott kerettantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel egészülnek ki, így a kompetenciák fejlesztésénél ezeket is figyelembe kell venni.

4.0. Alapkompetenciák

4.1. A tanulás kompetenciái

A hallássérült tanuló önértékelése esetenként nem reális, szókincs- és beszédértési nehézségei miatt az önálló tanuláshoz szükséges képességek kialakítása nagyobb figyelmet igényel. Munkába állásuk, karrierépítésük a kommunikációs akadályozottságuk miatt nehezített, ezért ajánlott megtanítani őket munkájuk értékelésére, tanácsok, információk kérésére. A különböző tanulási technikák megismertetése elengedhetetlen (szótárak, lexikonok, ezek digitális változatainak használata, jelnyelvi videók, jelnyelvi szótárak). Fontos az önálló ismeretszerzés igényének kialakítása (könyvtár, internet), valamint a motiváció fenntartása a képességekhez, előzetes ismeretekhez igazodó tananyag biztosításával, teljesíthető követelmények támasztásával.

4.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Anyanyelvi kommunikáció

A hallássérült gyermekek/fiatalok ismeretszerzését nehezítheti a nyelvi kommunikációs szintjük életkorhoz viszonyított elmaradása. Szókincsük, fogalmi gondolkodásuk szegényes lehet, kifejezőmódjuk hangzó magyar nyelven esetleg kevésbé árnyalt, mint halló társaiké. Az ismeretek megértését segíti a változatos szemléltetés, a saját élményen alapuló tevékenységbe ágyazott nyelvi fejlesztés, a digitális technika nyújtotta lehetőségek kihasználása. A társas kapcsolatokban, a társadalmi és kulturális tevékenységek során a különböző kommunikációs helyzetekben társadalmilag elvárható, helyes viselkedési formák értelmezése, megértése, nyelvi kifejezése valósítható meg. Cél, hogy a tanulók a mindennapi helyzetekben előforduló metakommunikációt tanulják meg helyesen értelmezni. Fontos továbbá, hogy egyéni képességeiknek megfelelően tudjanak írásban kommunikálni. Ugyancsak fontos a pozitív attitűd kialakítása, mely segíti a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.

Kiemelt feladatok:

- a beszédértés (jelértés) fejlesztése;
- a szövegértő olvasás fejlesztése;
- konkrét tapasztalatokon alapuló szókincsfejlesztés, jelkincsfejlesztés;
- a hangzó nyelv használata (egyéni képességeknek megfelelően);
- az írásbeli kifejezés fejlesztése.

Azon hallássérült (elsősorban siket) tanulók számára, akik esetében a kommunikáció elsődleges formája a magyar jelnyelv, lehetőséget kell nyújtani arra, hogy a legkönnyebben hozzáférhető nyelven (magyar hangzó nyelven és/vagy magyar jelnyelven) juthassanak hozzá az információkhoz, mind a tanórákon, mind az iskolai szervezésű szabadidős programokon.

Fontos, hogy a tanulók ismerjék meg a jelnyelvi tolmácsok szerepét a kommunikációs akadálymentesítés területén, ismerjék a szolgáltatás igénybevételének lehetőségeit és formáit.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelv elsajátítására való képességet jelentősen befolyásolja a hallássérült tanuló hallásállapota, szókincse, nyelvi kommunikációs szintje, valamint az esetleges társuló tanulási zavarok. Az idegen nyelv tanulásánál a gyermek egyéni képességeihez alkalmazkodva a nyelv megismerése és elsajátítása, illetve a köznapi élethelyzetekkel vagy egy adott szakmával kapcsolatos kifejezések megértése és használata lehet a cél. A nyelv oktatása mindig az egyes tanulók egyéni képességeihez, hallásállapotához, anyanyelvi szintjéhez igazodva történik. Kívánatos a korszerű idegennyelv-tanítási módszerek alkalmazása, a köznapi helyzetekben történő kommunikációfejlesztés. Lehetőség van az idegen nyelv tanulása, illetve az értékelés alóli felmentésre. Az értékelés alól felmentett tanulók számára külön szervezett foglalkozások elsődleges

célja a képességfejlesztés, melynek egyik fő feladata az idegen nyelvi készségek fejlesztése, az idegen nyelv elemi szintű tanulása.

4.3. A digitális kompetenciák

A hallássérült személyek egyik legfontosabb információszerzési, illetve kommunikációs eszköze a számítógép, az okoseszközök és ezeken keresztül az internet. Használatukat nehezíti szűkebb szókincsük és szövegértési nehézségük. Ebből adódóan kiemelt feladat a keresőoldalakkal, szótárakkal, helyesírás-ellenőrző programokkal stb. való megismertetésük, ami segíti a lényegkiemelést és az írott szöveg megértését. Fontos megismertetni a tanulókkal a digitális eszközök hasznos, a mindennapokat segítő szolgáltatásait, az internet használatának etikai szabályait (többek között az adatvédelemre, a törvényes megosztás lehetőségeire és korlátaira vonatkozóan). Fontos, hogy ismerjék az internet veszélyeit, szerezzenek jártasságot azok elhárításában. Mivel nehézségeik lehetnek az ok-okozati összefüggések felismerésében, ezért szükséges az IKT használata során felmerülő valós és virtuális kapcsolatok megkülönböztetésének oktatása.

Mivel a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is. Ajánlott a szabályos tízujjas gépírás elsajátítása (gépírást tanító program segítségével).

4.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai gondolkodás fejlesztését a hallássérülés következtében kialakult szűkebb szókincs és az alacsonyabb nyelvi szint jelentősen befolyásol(hat)ja. A gondolkodás kevésbé flexibilis, esetenként gondot okozhat az egyes témakörök, feladattípusok, műveletek közötti váltás. A matematikai fogalmak értelmezését segíthetik a mindennapi élethelyzetek (pl. vásárlás, mérés, bankolás, térbeli tájékozódás, tapasztalatok) tanórai modellezése, valamint verbális megfogalmazása, illetve a matematikai szaknyelvi szókincs fejlesztése. Kiemelt jelentőségű a speciális szemléltetés és a segédeszközök használata. Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához több időre, rendszeres gyakorlásra, ismétlésre van szükség.

A természettudományos és technikai kompetencia terén a hallássérült gyermek/fiatal a környezetéről elsősorban látás útján szerez információkat. Fontos, hogy az egyes természeti folyamatok megértését szemléltetés, modellezés, tényleges cselekedtetés, kísérletezés útján segítsük (pl. terepasztalok, tanulmányi séta, iskolakert, kirándulás, feliratozott természetfilmek, digitális tananyagok, interaktív tábla használata).

4.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák keretében fontos többek között a szorgalom, kitartás, pontosság, önállóság, önfegyelem, stressztűrő képesség, felelősségtudat, a társas kompetenciák keretében pedig a kapcsolatteremtő és -fenntartó készség, udvariasság, kezdeményezőképeség, határozottság,

empátia, tolerancia, segítőkészség fejlesztése. Fontos továbbá a társas normák, illemszabályok elsajátíttatása.

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív, reális énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Fontos lehetőséget biztosítani – amennyiben erre a tanulónak igénye mutatkozik – a halló közösség tagjaival való kapcsolódásra, valamint a sorstársakkal való személyes kapcsolatok kialakítására.

A hallássérült gyermeket/fiatalot támogatni kell sérülésének és ebből adódó esetleges hátrányainak elfogadásában, az esetenként kialakuló konfliktusok és stressz kezelésében. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést. A megfelelő társas kapcsolatok kialakításának képessége nagy szerepet játszik az udvarias viselkedés tekintetében és a későbbi társadalmi beilleszkedés során. A tanulók individuális beállítódása, gondolkodása miatt fontos a közösségi beilleszkedés szabályaira nevelés. Képességeiknek megfelelően aktívan vállaljanak feladatokat a közösségért, tegyenek másokért. Gondolják át tetteik következményeit, vállaljanak felelősséget azokért. Ismerjék az iskolai szabályokat, jogukat és kötelezettségeiket, a jogszabályok őket érintő fontosabb elemeit. Elengedhetetlen továbbá a tanulók érdekvédelmi ismereteinek alkalmazása, az őket megillető támogatási rendszer, valamint jogi lehetőségeik érvényesítésének ismerete.

4.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A hallássérült tanulók esztétikai nevelése, ízlésük formálása nemcsak személyiségük színesebbé tételét szolgálja, hanem fontos eszköze a társadalmi beilleszkedésüknek, önkifejezésüknek is. A művészeti ágak közül elsősorban a vizuális kultúra, a manuális tevékenységek (festés, agyagozás, szövés, bőrtárgykészítés, fotózás, kézimunka, gyöngyfüzés, ékszerkészítés) lehetnek az önkifejezés eszközei, melyek a későbbi megfelelő pályaválasztást is befolyásolhatják.

4.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Minél korábbi életkorban (5. osztálytól) fontos az iskolák életpálya-építést megalapozó, pályaorientációs tevékenysége, hogy a hallássérült tanulók és szüleik megismerjék a választható szakmák körét, a továbbtanulási lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, innovációs készség kialakítására. A tapasztalatszerzés hiánya, a nevelés során gyakran kialakuló, másoktól függő életforma indokolttá teszi a terület hangsúlyozott fejlesztését. A gazdasági és pénzügyi ismeretek, az életkornak megfelelő pénzügyi jártasság a hallássérült tanulók későbbi beilleszkedését szolgálja.

5. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

A hallássérült tanulók nevelésében-oktatásában az életkori és iskolai szakaszokhoz rendelt követelményeket a fejleszthetőség sajátosságainak figyelembevételével szükséges érvényesíteni a

tantervben. A fejleszthetőség sajátos akadályát döntően a nyelvi fejlettségi, figyelmi, emlékezeti, gondolkodási, magatartási állapot jelenti. A hallók azonos korosztályától egyedileg eltérő mértékben elmaradhat a szókincs, az érintett tanulók a nyelvi kifejezőeszközöket kevésbé automatizáltan és árnyaltan használják. Ezek az eltérések közvetlenül összefüggenek a hallássérüléssel.

A Nat elveit és lényegét nem érintő módosítások alapját ezek a jelenségek képezik. Az egyéni sajátosságok figyelembevételével módosulhatnak a tantárgyi témakörök, tartalmak.

Az egyes tanulási területek hangsúlyos, speciális feladatai:

5.1. Magyar nyelv és irodalom

Kívánatos, hogy a nagyothalló és az intenzív nyelvi fejlesztésben részesülő, illetve korai életkorban cochleáris implantáció műtéten átesett tanulók szókinccse, kommunikációja a szakszerű szurdopedagógiai segítséggel minél inkább megközelítse a halló gyermekek nyelvi szintjét. Előfordul azonban, hogy ez két-három éves, esetleg ennél nagyobb mértékű elmaradást mutat.

A hallássérült tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai a Magyar nyelv és irodalom tanulási területtel összefüggésben:

- spontán beszédhasználat fejlesztése (beszédértés, önálló nyelvi kifejezés, beszédérthetőség);
- a kapcsolatteremtés nyelvi eszközeinek elsajátítása;
- az önálló szövegértő olvasás fejlesztése az alsó tagozaton, hangsúlyosabban köznapi témájú szövegekre támaszkodva, majd később fokozatosan irodalmi művek bevonásával. Ez jelenti az olvasásra alapozó tanulás alapjainak lerakását;
- a beszélt és az írott nyelv grammatikai rendszerének tudatos felépítése, gyakorlása;
- a nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása, mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg);
- konkrét tapasztalatokon alapuló szókinccsfejlesztés (különösen az elvont fogalmak, az állandó szókapcsolatok, a szólások és közmondások, az árnyaltabb megfogalmazási formák megismerése, alkalmazása);
- e tanulási terület keretében a hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben önálló tantárgyként a magyar nyelv is megjelenhet.

Az ismeretek elsajátításában a tanulók mindinkább támaszkodjanak a hallás útján megszerezhető információkra. A hallássérült tanulók komplex nyelvi fejlesztésére van szükség, speciális feladatokkal, módszerekkel, a nyelvi kommunikáció mind teljesebb értékű elsajátításának céljából. A fejlesztés tartalmába – az alsóbb évfolyamokon hangsúlyosabban – integrálódhat a közvetlen környezet társadalmi és természetismereti anyaga. A Nat-ban és a kerettantervben rögzített

tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni és helyettesíteni az irodalmi műveket.

A tanulási terület speciális fejlesztési részterületei valamennyi évfolyamon:

a) Egyéni társalgás

Ezeknek az óráknak a keretében zajlik az elsősorban köznapi témájú verbális kommunikáció, a nyelvi szerepváltás, a beszédértés (beszédhallás és szájról olvasás), és a gondolatok önálló, minél érthetőbb megfogalmazásának folyamatos fejlesztése. A fejlesztés az egyéni anyanyelvi nevelés keretei között történik, speciális módszerek alkalmazásával.

b) Hallás-, ritmus-, mozgásnevelés

Közvetlenül a hallássérülést és annak következményeit tantárgyi keretekben, egyénre tervezett fejlesztési programmal lehet kompenzálni, így válik lehetővé a hallásfigyelem fejlesztése. A speciális tevékenykedtetés a beszédhallás, a hangos beszéd további komponenseinek (beszédhang, beszédritmus, dallam, hangsúly) fejlesztését célozza meg. A dráma és tánc kiemelt szerepet kap a tanulók térbeli tájékozódásának, mozgásuk harmóniájának kialakításában, ön- és társismeretük megteremtésében, problémamegoldó képességük, kommunikációjuk fejlesztésében. A fejlesztési program az egyéni adottságok figyelembevételével készül. Az elért teljesítmények az egyéni hallásvesztés és a személyes adottságok miatt nagy eltérést mutatnak, ezért közös követelményrendszer meghatározása nem indokolt.

5.2. Idegen nyelv

A hallássérült tanulók oktatásában az élő idegen nyelv tanítása az intézmény pedagógiai programja, helyi tanterve alapján szervezett keretekben, a nyelvi fejlettségi szint függvényében történik. Az oktatás folyamatában jelentős hangsúlyt kap az írásos forma.

A csoportokat a nyelvi fejlettségi szint szerint célszerű szervezni. Az értékelés alól felmentett tanulók számára szervezett foglalkozások elsődleges célja a képességfejlesztés, melynek egyik fő feladata az idegen nyelvi készségek fejlesztése, az idegen nyelv elemi szintű tanulására történő felkészítés. Kívánatos a korszerű idegennyelv-tanítás módszereinek alkalmazása, a köznapi helyzetekben történő kommunikációfejlesztés. Indokolt esetben lehetőséget kell biztosítani a jelnyelv választására vagy a magyar anyanyelvi kompetenciák fejlesztésére, az idegen nyelvi órák keretében, a többi tanuló által tanult nyelv helyett.

5.3. Matematika

A nyelvi kommunikációs szint, a fogalmi gondolkodás, a szövegértő olvasás, valamint a matematikai problémák felismeréséhez és megoldásához szükséges absztrakciós képesség szoros összefüggést mutat. Ebből következően a matematika eredményes oktatásának feltétele a fogalmi, gondolkodásbeli

megalapozottság. Ehhez szükséges, hogy a nyelvi kommunikációs szint megfelelő alapokat biztosítson a gondolkodási műveletek elsajátításához. A hallássérülésből adódó szókincs- és beszédértésbeli, szövegértő olvasásbeli eltérések kihat(hat)nak a gondolkodási műveletek flexibilitására. A matematikai gondolkodás fejlesztése a tevékenykedtetés, a manipuláció, a speciális szemléltetés és a tananyagok – interaktív tábla és digitális tananyagok – lehetőség szerinti alkalmazásával valósul meg.

- A matematika és a valóság kapcsolatának erősítése hangsúlyos szerepet kap. Egy-egy matematikai ismeret, fogalom rögzítését és előhívását konkrét élmények, konkrét tapasztalatok biztosítják a tanulók számára. A valóságos élethelyzetekben előforduló matematikai tartalmak megragadása mellett egyidejűleg az ezt leíró nyelvi kifejezésformák begyakorlása is szükséges.
- A matematikai tartalmakat a tanulók szókincsének, szövegértésének, nyelvi fejlettségének megfelelő szintű szöveges feladatokban kell reprezentálni.
- Kiemelt jelentőségű a szemléltetés, a tevékenykedtetés, a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, a felfedezettő tanulás-tanítás, a megértésen alapuló fejlesztés, azaz a tanuló aktív részvétele a folyamatban. A tartalomba ágyazott képességfejlesztés célja a készségek, kompetenciák (gondolkodási, kommunikációs, tanulási, együttműködési készségek stb.) fejlesztése.
- A matematikai jelrendszer – matematikai jelek, formulák – készségszintű alkalmazása a gondolkodásfejlesztés mellett elősegíti a nyelvi kompetencia fejlődését is.
- Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához az ép hallású tanulókhöz képest több időre, rendszeres gyakorlásra, többszöri ismétlésre kell számítani. Ehhez a tananyag mennyiségének csökkentésére, módosítására, elhagyására és/vagy változatos segédeszközök biztosítására lehet szükség.
- A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.4. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát képezi a történelmi időben és térben való tájékozódóképesség formálása, a kritikus gondolkodás, problémamegoldás, kommunikáció, kreativitás, együttműködés, történelmi gondolkodás fejlesztése. A hallássérült tanuló így mélyebben

képes megismerni a valóságot maga körül, segítséget kap a társadalomban való eligazodáshoz, beilleszkedéshez, továbbá a jövőről is felelősebben tud gondolkodni.

A tanulási terület sérülésspecifikus tartalma kiegészül a hallássérült személyek társadalmi beilleszkedését segítő szociális és jogi ismeretek oktatásával.

A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.5 Erkölc és etika/hittan

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát a különböző nézőpontok létezésének ismerete, a társas helyzetek szabályainak megértése és a hozzájuk való rugalmas alkalmazkodás jelenti. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek verbális kifejezésének tanítása. Támogatni kell a tanulóban a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, az asszertivitásra törekvő konfliktusmegoldást.

A szövegértési és figyelmi nehézségek miatt az összefüggések megértése, a tanulságok levonása külön figyelmet érdemel. A sajátos nevelési igény miatt a másság elfogadása, a pozitív diszkrimináció és a jogérvényesítés gyakorlati kérdései is megjelennek a tanulási terület témakörei között.

A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.6. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A beszédkommunikációjukban és megismerő tevékenységükben akadályozott hallássérült tanulókat lehetőség szerint gyakorlati tevékenykedtetéssel, multiszenzoros tapasztalatszerzéssel olyan alkalmazható ismeretek birtokába kell juttatni, melyek konvertálhatók a természeti környezet, a viszonylatok, összefüggések felismeréséhez. A természettudományos és más tantárgyak közötti kapcsolatokat projektmunkákkal, projektnapok/hetek rendezésével lehet erősíteni. A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.7 Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az önkifejezés, az információszerzés számtalan lehetősége teremthető meg e tanulási terület tartalmain keresztül. A kreativitás fejlesztése szempontjából megkülönböztetett jelentőséggel bír a vizuális kultúra fejlesztése, a különböző manuális technikák megismertetése és sokoldalú művelése. A személyiség fejlesztésében a dráma és a tánc adta lehetőségek kihasználása fontos az önkifejezés miatt. A tanulók teljesítménye e tanulási terület egyes részterületein eléri, sőt, meghaladhatja a halló társak produktumait. A vizuális kultúra a többi szaktárgy (pl. földrajz, fizika) tanításához nyújt

segítségét, fejleszti a tanulók absztrakciós képességét. A művészet nyelvének értése és használata egy újabb kommunikációs csatornát nyit meg a hallássérült gyermekek számára. A képi, térbeli gondolkodás, a kreativitás, a problémák felvetése és a megoldási utak keresése, az empátia, az elfogadás, az ízlés kialakulása mind újabb és újabb lehetőséget teremt a nyelvi fejlesztésre, az érzelmi élet gazdagítására és egyben a személyiség formálására.

5.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A hallássérült tanulóknak az információszerzésben és kommunikációban meglévő akadályozottságuk következtében alapvető szükségük van a vizuális információszerzés, -feldolgozás és -átadás legkorszerűbb technikáinak ismeretére és ezek alkalmazására. Megkülönböztetett jelentősége van a digitális technológiának az írásos kommunikációban. Ezért a gyermekeket a lehető legkorábbi életkortól tanítani kell a számítógép helyes használatára, illetve az internet által kínált kommunikációs lehetőségek tudatos, kulturált elsajátítására, az információszerzés módjaira, a szerzett információ kritikus kezelésére. Az internet a hallássérült tanulók számára is az ismeretek hatalmas tárházát nyújtja. Az internethasználatot nehezíti azonban szűkebb szókincsük és az ebből fakadó szövegértési nehézségük. Kiemelt feladat azon keresőprogramokkal való megismertetésük, melyek segítenek a lényegkiemelésben és az írott szöveg megértésében (digitális szótárak, képkereső programok stb.). Fontos felismertetni a tanulókkal azt a folyamatot, hogy az információk gyűjtése, majd az azokkal való továbbdolgozás miként vezet új digitális tartalmak kialakulásához, kialakításához. A hallássérült személyek számára az internet használata lehetőséget biztosít arra, hogy kapcsolatot építsenek ki halló emberekkel, illetve kapcsolatot tartsanak sorstársaikkal. Fontos megismertetni velük ennek nyelvi kultúráját, valamint a kapcsolatkeresésben rejlő veszélyeket is. Mivel a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is. A tárgyi tudás megszerzését a hallássérült tanulók sajátos nevelési igényének megfelelően széles körű szemléltetés segíti (szöveg, hang, kép, animáció, videó és interaktivitás), ami színesebbé, élményszerűvé teszi a tanulási folyamatot. A multimédia bevonása a tanítás folyamatába lehetővé teszi, hogy a nagyothalló gyermekhez többféle csatornán, többféleképpen és többszöri ismétlést biztosítva jusson el ugyanaz az információ. Az így megszerzett tudás számos művelődési területhez, iskolai és iskolán kívüli tevékenységhez kapcsolódik. A vizuális kommunikáció is mind nagyobb teret nyer, azaz a multimédia közvetítésével a szavak és a szövegszerkesztés mellett a látványszerkesztés is előtérbe kerül. A hatékony informatikatanítás akkor valósulhat meg, ha megfelelően megszervezett. Ennek során lehetővé válik az egyes tanulókkal való differenciált foglalkozás vagy a nehezen tanuló gyerekek megsegítése, a hallássérült tanulók tanulási sikerélményhez juttatása. A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók

nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.9. Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási terület speciális szerepe többirányú. A fejlesztésnek figyelembe kell vennie a tanulók adottságait, az átlagosnál gyakrabban előforduló mozgáskoordinációs zavarokat, a testi fejlődési rendellenességeket, a térbeli orientációs zavarokat. Ez a tehetséggondozás fontos területe is egyben, ahol a hallássérült tanulók jó adottságaikat fejlesztve a halló társakkal azonos teljesítményekre képesek. Feladata a fizikai munkavégzésre történő testi és pszichikai felkészítés, a motoros képességek fejlesztése, a fizikai kondíció növelése, az egészséges életre nevelés, a mozgásigény kialakítása, a halló gyermekekkel való kapcsolatok kiépítése, versenyhelyzetek teremtése.

6. Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat pedagógiai szakaszolásával. A hallássérült tanulók nyelvi szintje általában indokolja, hogy a bevezető szakasz hosszabb időszámban – teljesítésére egy, illetve két tanév javasolt – szerveződjön, de az iskola pedagógiai programja és helyi tanterve alapján a későbbiekben is sor kerülhet egy évfolyam tananyagának egy tanévnél hosszabb időtartamban történő feldolgozására. Indokolt, hogy az alsó tagozatos szakasz előtt egy év alapozó időszak szerveződjön. Az alapozó szakasz időszámban – a korai gondozás és a (speciális) óvodai nevelés eredményeire támaszkodva – a nyelvi kommunikációs készségek kialakítása, fejlesztése dominál. Ekkor a szókinccs fejlesztését, a köznapi nyelv elemeinek elsajátítását, a beszédérthetőség fejlesztését, a nyelvi különbségek kezelését, valamint a nyelvi-szociális érintkezési formák kialakítását végezzük. Emellett a gyakori társulási zavarok miatt kiemelt feladat a kultúrtechnikák elsajátításához szükséges részképességek fejlesztése, a tanulási zavar szűrése és prevenciója, a gyermek szükségleteinek megfelelő terápiák lehetőség szerinti alkalmazása. A gyerekek kisiskolás korukra elsajátítják és megközelítően olyan szinten birtokolják az alapvető kultúrtechnikákat, hogy eszközként használhatják a további tanulmányaik során. Legkésőbb az alsó tagozatos szakasz végére a nagyothalló tanulók nyelvi kommunikációs fejlettsége optimális esetben megközelítheti vagy elérheti az azonos korú halló tanulók fejlettségének alsó szintjét. A felső tagozatos szakaszra már kialakulhatnak tekinthető az egyéni beszédállapot. Erre támaszkodva általában megvalósítható:

- a nyelvi rendszer további finomítása, a nyelvi-kommunikációs szint emelése, az olvasás-írás eszközszintű használata;
- a nyelvi érintkezés formáinak bővítése: szélesebb körű tájékozódás a köznapi nyelvhasználatban, árnyaltabb alkalmazás, a tanulási területek és témák tartalmának megfelelő fogalmak értő használata;

- a szociális kapcsolatrendszer, az érintkezési formák pontos értelmezése, a kommunikációs szándéknak megfelelő nyelvi formák megválasztása.

Valamennyi pedagógiai szakasz kiemelt feladata:

- a beszédhallás folyamatos fejlesztése;
- a pályairányítás, a reális pályaválasztás előkészítése, a továbbtanulásra való felkészítés;
- az épen maradt funkciók fejlesztése, a tehetség gondozása.

A súlyos fokban hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat-ban rögzített pedagógiai szakaszokkal és tartalmakkal.

A nyelvi kommunikációjában nagyfokú elmaradást mutató hallássérült gyermek iskolakészültsége indokol(hat)ja, hogy az alsó tagozatos szakasz bevezetése előtt 2 év alapozó időszak, előkészítő osztály szerveződjön. Az alapozó időszak speciális fejlesztési feladatát a nyelvi kommunikáció beindítása jelenti. A megnövelt időtartam funkciója (a korai fejlesztésre és az óvodai nevelésre építve) a nyelvi kommunikáció alapozásának folytatása, az életkornak megfelelő élmények, ismeretek tartalmainak nyelvi megfogalmazása, megértése, továbbá a szókincs bővítése, mondatok alkalmazása.

Célja:

- az olvasás technikájának kialakítása;
- az elemi szövegértési kompetencia kialakítása;
- az írás technikájának kialakítása;
- a beszédérthetőség fejlesztése, a beszédhangok minél pontosabb ejtése;
- a beszéddinamika fejlesztése, javítása;
- a hallási figyelem fejlesztése;
- az épen maradt funkciók fejlesztése;
- a jelnyelvi kompetencia fejlesztése (hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben).

A nyelvi kommunikáció biztonságos megalapozásával, folyamatos fejlesztésével lehetséges, hogy a kultúrtechnikák (olvasás, írás, nyelvi rendszer) mindinkább az ismeretszerzés eszközeivé váljanak.

Az alsó tagozatos (1–4. osztály) szakasz végéig átfogó feladat a nyelvi rendszer kiépítése. Megvalósítása elsődlegesen a Magyar nyelv és irodalom tanulási terület fejlesztési feladata. Általános cél, hogy ez a szakasz megalapozza egy olyan direkt kommunikációs szint elérését, amely alkalmas valamennyi tanulási terület ismeretanyagának teljesebb körű elsajátítására (szókincs, nyelvalaki struktúrák stb. vonatkozásában). Alkalmazása, gyakorlása minden területen megvalósítandó fejlesztési feladat, beépíthető a szabadon választott és a rehabilitációs célú tanórák programjaiba. Az

1. osztály végén szükséges a nyelvi kommunikációs fejlettségi szint mérése, mert ekkorra már megjelennek azok a nyelvi készségek, amelyek lehetővé teszik az értékelést. Jelentősen eltérő fejlődési ütemű tanulók esetében – a szakértői bizottság bevonásával – javaslatot kell tenni a fejlesztés további formájára, módjára, szükség esetén az iskolatípus változtatására. A nyelvi kommunikáció építésének feladatai az általános iskolai oktatás egész időtartama alatt döntően befolyásolják a tanulási területek tartalmainak feldolgozását. A felső tagozatos (5–8. osztály) szakasz végére a nyelvi készségek olyan szintjére juttatható el a súlyos fokban hallássérült tanulók egy része, ami alkalmassá teszi őket az egyre önállóbb ismeretszerzésre, a szövegalkotó műveletek végzésére, a korszerű műveltség iskolai tartalmának birtoklására. Ennek megfelelően valamennyi tanulási területen megjelenik az anyanyelvi készségek intenzív fejlődése (a szóbeli és írásbeli közlés gyarapodása, a beszéd- és szövegértés készségei, az aktív és passzív szókincs növekedése, a passzív szókincs aktivizálási folyamatának gyorsulása). Vannak azonban olyan tanulók is, akiknél a fenti készségek csak alacsonyabb szinten jelennek meg, akiknél az egyre önállóbb ismeretszerzés csak alacsonyabb szinten tapasztalható.

A jelnyelv a súlyos fokban hallássérült egyének számára az egymás közötti kommunikáció fontos eszköze lehet. A hangos beszédet kísérő jelnyelv segítséget nyújt a nyelvi kommunikáció közvetítésében és értelmezésében azokban az esetekben, amikor a nyelvi közlés megértése különböző okok miatt akadályozott (mentális problémák, diszfázia, részképességszavarok stb.). Bilingvális oktatás esetén hangos beszéddel és jelnyelven is biztosítani kell az információkat, a tanulók és szüleik elhatározásának figyelembevételével, valamint a szükséges személyi és tárgyi feltételek alkalmazásával.

A fejlesztés kiemelt feladatai:

- a szociális kapcsolatrendszer, az érintkezési formák pontos értelmezése, nyelvi formáinak elsajátítása a személyiség harmonikus fejlesztése érdekében;
- az ismeretek bővítésével kapcsolatos fogalomrendszerek pontos kiépítése, a tudáselemek értő, értelmező összekapcsolása a kognitív funkciók (a felfogás, a feldolgozás, a lényegkiemelés, az összefüggések meglátása és alkalmazása) szintjeinek fejlesztésével;
- a vizuális percepció, az önkifejezés, a valóság képi feldolgozásának, megjelenítésének, értelmezésének folyamatos bekapcsolása a tanulás-tanítás folyamatába, a személyiség kibontakoztatása, gazdagítása céljából;
- a magyar nyelv szabályainak megfelelő beszéd komplex, folyamatos fejlesztése;
- a beszédhallás, a beszédérthetőség fejlesztése az oktatás valamennyi szakaszában;
- a jelnyelvi kompetencia fejlesztése;

- az információszerzés, az interperszonális kapcsolatok új technikai formáira való felkészítés (számítógép, internet stb.), az írásos kommunikáció, valamint az idegen nyelv ismerete, írásos formájának hangsúlyos megalapozása és fejlesztése;
- a tehetségre utaló személyiségjegyek feltárása és gondozása;
- a beszédértés és a mondanivaló kifejezésének fejlesztése;
- a szövegértő olvasás folyamatos fejlesztése;
- felzárkóztatás, differenciálás;
- tehetséggondozás;
- a mozgás és ritmus intenzív fejlesztése;
- a továbbtanulás, a szakmaszerzés ismereteinek, lehetőségének alapozása, kitekintés a munka világára.

7. A hallássérült tanulók egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásai

A feladat jellegéből adódóan az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció döntően individuális jellegű, ezért egyéni vagy kiscsoportos keretben valósul meg.

- A hallás korlátozottsága és annak súlyos következményei döntő befolyással bírnak nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet, a személyiség fejlődésének egészére is. Ezt megelőzendő, alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű hallásnevelés (a meglévő hallásmaradvány aktivizálására alapozva), a technikai lehetőségek felhasználásával. Ehhez elengedhetetlen a vizuális és a hangzó nyelv elérhetővé tétele.
- Az egyéni anyanyelvi nevelés az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs célú órakeretben kerül megvalósításra. Az iskolai fejlesztés alapozó és alsó tagozatos szakaszában a hallássérült gyermek egyéni adottságaihoz, érdeklődéséhez igazodó központi témájú társalgások szolgálják a nyelv, a beszéd különböző területeinek fejlesztését. Középpontban az alapvető hangzó nyelvi készségek (a szájról olvasásra és a hallásmaradványra támaszkodó beszédértés, a gondolatok önálló kifejezése) erősítése áll. A társalgások keretében kerül sor a beszédérthetőség (tempó, ritmus, hangsúly, artikuláció) folyamatos fejlesztésére is. A felső tagozaton folytatódik a magyar nyelvi kompetencia kibontakoztatása a Magyar nyelv és irodalom tanulási területéhez is igazodva.
- A beszéd, nyelv elsajátítási (diszfáziás) és egyéb tanulási zavar tüneteit mutató tanulók komplex korrekciója az iskoláztatás végéig szükséges, elsősorban az egyéni fejlesztés keretében.

- A hallás-ritmus-mozgás nevelés összehangolt fejlesztő tartalma közvetlenül szolgálja a hallássérülés és következményeinek korrekcióját.
- A hangzó nyelvi készségek fejlesztése a rehabilitációs órakereten kívül része valamennyi (nyelvi fejlesztést is megvalósító) tantárgynak.
- Az egészségügyi célú rehabilitáció a hallássérült tanulók esetében elsősorban a folyamatos otológiai és audiológiai ellátásra irányul. Feltétel: az audiológiai vizsgálatokhoz szükséges tárgyi és személyi feltételek iskolai keretek közötti maradéktalan biztosítása.
- A hallássérült tanulók fokozottabban támaszkodnak a látásukra, ezért annak védelme a fülészeti ellátással azonos fontosságú.
- Kiemelten fontos a mentálhigiénés gondozás, a pszichológiai ellátás, különösen a hallásukat a hangos beszéd kialakulása után elvesztett tanulók esetében – az eredményes iskolai oktatás szempontjából is.

A pszichológiai rehabilitáció, rehabilitáció elsődleges célja, hogy megelőzze, illetve csökkentse azokat a kedvezőtlen folyamatokat, amelyeket a hallássérülés és az azzal összefüggő eltérő nyelvfejlődés a személyiség fejlődésében okozhat.

A pszichológiai rehabilitációval, rehabilitációval összefüggő főbb feladatok:

- a társulói problémák (pl. tanulási zavar, hiperaktivitás, autizmus) korai felismerésének segítése, szakemberekhez irányítás, a megfelelő – minél korábbi – terápiához való hozzájutás támogatása;
- tehetséggondozás: a tehetség felismerésének és kibontakozásának segítése;
- a tanulók ön- és társismeretének fejlesztése;
- belső állapotok, érzelmek felismerésének, azonosításának, helyes kezelésének fejlesztése, az empátiás készség fejlesztése;
- a társas helyzetek értelmezésének segítése, a helyzetnek megfelelő kommunikáció, viselkedés kialakítása, többek között a segítségkérés, az önvédelem, önérvényesítés, konfliktuskezelés, alkalmazkodás készségeinek gyakorlása;
- a gyermek, fiatal támogatása a másság megélésében, a sérültség elfogadásának, elfogadtatásának segítése;
- a család támogatása a hallássérüléshez kapcsolódó krízishelyzetekben, a hallássérült gyermek nevelésében;
- a pályaeorientáció, a pályaválasztás segítése a hallássérült specifikumok figyelembevételével pályatanácsadás formájában;

- az integráció előkészítése, a gyermek, szülő, befogadó intézmény támogatása, sikertelen integráció esetén a gyermek negatív élményeinek feldolgozása, az önbizalom erősítése;
- az etikai normák ismeretének hiányossága, a fokozott befolyásolhatóság, az áldozattá válás és a bűnelkövetés esetleges veszélyeztetettsége miatt preventív foglalkozások szervezése;
- mindezekon túl szükség esetén pszichológiai ellátás – akut krízis, személyiségzavar, magatartászavar, beilleszkedési nehézségek, iskolai vagy családi konfliktusok, egyéb pszichés problémák (szorongás, pszichoszomatikus problémák stb.) előfordulása esetén;
- a tanulók intézményen kívüli pszichológiai ellátása – különösen súlyosabb kommunikációs akadályozottság és kollégiumi bentlakás esetén – lehetetlen, ezért indokolt az intézményen belüli pszichés megsegítésük;
- a nyelvi kommunikáció döntő befolyással bír nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet egészére, a személyiség alakulására is. Ezért alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű szurdologopédiai ellátás és igény szerint mindkét nyelvhez (vizuális és auditív) való hozzáférés biztosítása.

Az egyéni anyanyelvi nevelés keretében történik:

- a nyelvi kommunikáció megindításának támogatása;
- a beszédfejlődés természetes vonulatának bejárása, az érthető, megközelítően természetes ritmusú beszéd kimunkálása;
- a még hiányzó beszédhangok kialakítása, automatizálása, illetve a meglévő hibás hangok korrekciója;
- a szupraszegmentális elemek megfelelő használatának tudatosítása, a helyes beszédprozódia állandó gyakorlása;
- a grammatikai, pragmatikai hiányosságok korrekciója;
- a szókincs folyamatos bővítése, a szavak, kifejezések értelmezése, melyek hiányában a jó beszédprodukciónak elérése lehetetlen;
- a cochleáris implantáció-hallásjavító műtéten átesett gyermekek rehabilitációja, habilitációja, amelynek célja a speciális hallás- és beszédfejlesztés annak érdekében, hogy a környezet hangjainak felismerésétől a beszédhangok differenciálásán keresztül a beszédértés és az érthető beszéd birtokába jussanak. Mindezzel a minél korábbi integráció a cél;
- speciális intézményi oktatás esetén az integrált iskolai és iskolán kívüli életre történő felkészítés biztosítása;

- a képességprofilnak megfelelően kell kidolgozni és megvalósítani az egyéni fejlesztési tervet, melybe lényeges beépíteni a diszfáziás tünetek kezelésére specifikusan kidolgozott eljárásként bevált Affolter–Heldstab-féle módszert;
- fontos, hogy a halló társakkal végzett közös tevékenységek, közösen szerzett élmények során a hallássérült gyermekek felismerjék azokat a kapcsolódási pontokat, melyek segítségével egyenértékűnek tekinthetik magukat a halló tanulókkal. Ennek érdekében szükséges, hogy a speciális intézményi keretek között tanuló hallássérült gyermekek a kezdő évfolyamokban érintkezzenek a halló gyermekekkel, megkezdődjön a kapcsolattartás, és beépüljön a hallássérült gyermekek életébe. A későbbiekben, a középső évfolyamokon szükségessé válik a többségi iskolában nevelkedő gyermekekkel, gyermekcsoportokkal való növekvő gyakoriságú együttlét, együtt-tanulás, együtt-sportolás stb., az utolsó két évfolyamon pedig az életpálya tervezése, a pályaorientáció, a pályaválasztás és az ezzel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismeretek, tevékenységek végzése.

Kiemelt feladat a tehetség gondozás, melynek keretében megvalósul az átlagnál jobb nyelvi képességekkel rendelkező tanulók anyanyelvi kompetenciáinak kiemelt fejlesztése a következő területeken:

- a szövegértési és szövegalkotási automatizmusok kialakítása az egyes szövegtípusok szerkezeti és jelentéstani jellemzőinek felfedeztetésével;
- a kommunikáció tudatos stratégiáinak felépítése különféle közlési helyzetekben és szövegtípusokban;
- az egyéni közlési stratégiák kialakítása és használata;
- a kommunikációs magatartásmódok és tevékenységek egyszerre kreatív és normatív használata;
- a nyelvi problémaészlelés képességének folyamatos fejlesztése;
- a nem verbális önkifejezés képességének fejlesztése, illetve a partner nem verbális jelzéseinek értelmezése.
- a kiemelkedő matematikai-logikai gondolkodással bíró tanulók matematikai kompetenciáinak fejlesztése és szövegértési kompetenciájának olyan szintre emelése, amely képessé teszi őket a matematikai szöveges feladatok megértésére.
- az anyanyelvi és a kiemelkedő egyéb kompetenciák mind magasabb szintű és szélesebb körű birtoklásának elősegítése minden tanulási területen, amely képessé teszi tehetséges tanulóinkat a verbális, hangzó és képi kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző

információhordozók üzeneteinek megértésére és feldolgozására, ezzel az önálló tanulás képességének gyakorlására.

8. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A hallássérült tanulók iskolai ellátásának, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztésének alapja a szakértői vélemény. A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait. A hallássérülés területén nem megyei, hanem országos szakértői bizottság működik. A diagnosztikus munka a tradicionális hazai komplex diagnosztikai eljárás rendszerét követi. A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e tanulmányait, megjelölve a nevelési-oktatási intézményt. Kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, a rehabilitáció által érintett területekre, valamint az egyéni kedvezményekre, mentesítésekre.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések hallássérülés esetében a következők: hallásvizsgálat, nyelvi-kommunikációs képesség/készség, nonverbális kommunikáció, pszichomotoros fejlettség, egyéni állapotmegismerés, adaptív magatartás, szociális érettség, átfogó mentális képesség (intelligencia), viselkedési problémák, bizonyos esetekben: motoros készségek, szenzomotoros integráció, magatartás, személyiségi jellemzők.

9. Differenciálás

A hallássérült gyermekek csoportja rendkívül heterogénnek tekinthető sokféle, a tanulást alapvetően meghatározó szempontból. A tanulók közti különbséget és az arra való megfelelő reagálást a gyógypedagógiai munkában alapvető fontosságúnak kell tekinteni. A differenciálás irányulhat a tanulás tartalmára, amikor a különböző tanulók vagy tanulócsoportok különböző témákat dolgoznak fel, majd osztják meg egymással az ismereteket, vagy a tanulás módszereire és az alkalmazott eszközökre is. Ha a megfelelő diagnosztikus eljárásokkal fel tudjuk tárni, hogy kinél milyen kompetenciaterületen mutatkoznak elsősorban hiányosságok, akkor megszervezhető ezeknek a területeknek a differenciált fejlesztése. Az alkalmazott módszertani alapelvek egyik legfontosabbika a differenciálás. Hallássérült tanulók esetén ez a következő területeken valósulhat meg:

- a tananyag, feladat választásában;
- az alkalmazott nyelvi szintben, az alkalmazott nyelvben (hangzó magyar nyelv, magyar jelnyelv);
- a tananyag feldolgozásának menetében;
- a feldolgozás módjában;
- a segítségnyújtás mértékében, minőségében;

- az értékelésben;
- az alkalmazott kommunikációs módokban;
- a tanulási tempóban

Jelen Pedagógiai Programot csak a nevelőtestület módosíthatja a szülői munkaközösség, a diákönkormányzat és az igazgatótanács véleményének kikérésével.

Mezőberény, 2023. augusztus 31.

Anna Sajnátko

intézményvezető

Nyilatkozat

A Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola nevelőtestülete az intézmény Pedagógiai Programját megismerte és megtárgyalta, és 2023. augusztus 31-i nevelőtestületi értekezletén elfogadta.

Mezőberény, 2023. augusztus 31.

.....
intézményvezető

Határozat

A Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola Igazgatótanácsa, a Pedagógiai Program elkészítéséhez és elfogadásához előírt véleményezési jogát gyakorolta és elfogadásra javasolta.

Mezőberény, 2023. szeptember 07.

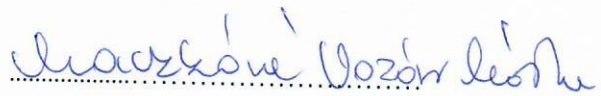

.....
Nagy Zoltán

esperes, az Igazgatótanács elnöke

Nyilatkozat

A Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola és Szülői Munkaközösségének képviselőjében és felhatalmazása alapján aláírással tanúsítom, hogy a Pedagógiai Program elkészítéséhez és elfogadásához előírt véleményezési jogunkat gyakoroltuk. A Szülői Munkaközösségének elnöksége megtárgyalta, annak módosítási javaslatával egyetért

Mezőberény, 2023. szeptember 5.

Vidané Patai Mária

szülői munkaközösség elnöke

Nyilatkozat

A Mezőberényi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola Diákönkormányzata képviselőjében és felhatalmazása alapján aláírással tanúsítom, hogy a Pedagógiai Program elfogadásához előírt véleményezési jogunkat gyakoroltuk. A Diákönkormányzat a Pedagógiai Program módosítását megtárgyalta, a Pedagógiai Program módosítási javaslatát elfogadta.

Mezőberény, 2023. szeptember 12.

DÖK elnök

Füzesi Krisztina

a Diákönkormányzatot segítő pedagógus